JAARBOEKJE

OVER

1840,

UITGEGEVEN OP LAST VAN

Z. M. DEN KONING.

IN 'SGRAVENHAGE,
TER ALGEMEENE LANDS DRUKKERIJ,
1840.

DE PRIJS IS 1 GULDEN 50 CENTS.

TIJDPERKEN

VOOR HET JAAR 1840.

De jaartelling der hedendaagsche Grieken bedraagt thans	7548	jaren.
De Juliaansche Periode	6553	»
De Schepping der Wereld, volgens de Joodsche tijdrekening, aanvang nemende op den 28 September.	5601	»
De eerste Olympiade, zijnde het 4de jaar der 654ste Olympiade, beginnende in Julij	2616	»
De stichting van Rome, volgens *Varro*	2593	»
De jaartelling van *Nabonassar*, aanvangende met 26 Februarij	2587	»
De verwoesting van *Jeruzalem*, en de verstrooijing der Joden.	1776	»
De Mahomedaansche tijdrekening of Hegira, op den 5 Maart	1256	»
De invoering van den Gregoriaanschen stijl . . .	258	»

		De Quatertempers hebben plaats:
Het Gulden-getal is . .	17	Den 11, 13 en 14 Maart.
De Epacta.	XVI	» 10, 12 en 13 Junij.
De *Zonne-cirkel*	1	» 16, 18 en 19 September.
De Romeinsche Indictie	13	» 16, 18 en 19 December.
De Zondags-Letter. . .	E D.	

Veranderlijke Feestdagen.

Septuagesima	16 Febr.	Pinksteren	7 Junij.
Aschdag	4 Maart.	H. Drievuldigheid	14 Junij.
Paschen.	19 April.	H. Sacrament . .	18 Junij.
Hemelvaartsdag. . .	28 Mei.	Eerste Advent . .	29 Nov.

Israëlitische Feestdagen.

Purim-feest	den 19 Maart.
Paschen	» 18 en 19 April.
Pinksteren of Wekenfeest . .	» 7 en 8 Junij.
Nieuwjaars-feest	» 28 en 29 September.
Groote Verzoendag	» 7 October.
Loofhutten-feest	» 12, 13 en 19 October.
Vreugde der Wet	» 20 October.

Helling der Ecliptica.

De hoek welken de Ecliptica of Zonsweg met den Equator maakt, bedraagt op den 1sten Januarij 1840:

23°. 27′. 46″,1.

De teekens van den Zodiak of Dierenriem zijn:

0	Teeken	♈ *Aries*	of Ram	0	gr.
1	»	♉ *Taurus*	» Stier	30	»
2	»	♊ *Gemini*	» Tweelingen	60	«
3	»	♋ *Cancer*	» Kreeft.	90	»
4	»	♌ *Leo*	» Leeuw	120	»
5	»	♍ *Virgo*	» Maagd . , ...	150	»
6	»	♎ *Libra*	» Weegschaal	180	»
7	»	♏ *Scorpio*	» Schorpioen	210	»
8	»	♐ *Sagittarius*	» Boogschutter	240	»
9	»	♑ *Capricornus*	» Steenbok	270	»
10	»	♒ *Aquarius*	» Waterman	300	»
11	»	♓ *Pisces*	» Visschen	330	»

Aanvang der vier jaargetijden.

De Lente	begint	op	den	20	Maart	's avonds	ten	1u.	0′.
De Zomer	»	»	»	21	Junij	's morgens	»	10u.	7′.
De Herfst	»	»	»	23	Septemb.	»	»	0u.	12′.
De Winter	»	»	»	21	Decemb.	's avonds	»	5u.	33′.

Komst der Zon in de twaalf Hemelteekens.

Op	den	20	Januarij	in den *Waterman*	's avonds	ten	10u. 19′.
»	»	19	Februarij	in de *Visschen*	»	»	0. 59.
»	»	20	Maart	in den *Ram*	»	»	1. 0.
»	»	20	April	in den *Stier*	's morgens	»	1. 15.
»	»	21	Mei	in de *Tweelingen*	»	»	1. 30.
»	»	21	Junij	in de *Kreeft*	»	»	10. 7.
»	»	22	Julij	in den *Leeuw*	's avonds	»	9. 5.
»	»	23	Augustus	in de *Maagd*	's morgens	»	3. 35.
»	»	23	September	in de *Weegschaal*	»	»	0. 12.
»	»	23	October	in den *Schorpioen*	»	»	8. 21.
»	»	22	November	in den *Schutter*	«	»	4. 51.
»	»	21	December	in den *Steenbok*	's avonds	»	5. 33.

Inlichting nopens het gebruik van den Kalender.

De Kalender is berekend voor *Amsterdam*, als de hoofdstad des Rijks. De uren voorkomende in de derde en vierde kolommen, zijn die van den *schijnbaren* op- en ondergang der Zon, uitgedrukt in *middelbaren* tijd. Hetzelfde geldt ten aanzien der uren van door-, op- en ondergang, zoo der Maan als der planeten, welke *laatste afzonderlijk op* pag. 34 voorkomen. Ingevolge het bij de sterrekundigen aangenomen gebruik, *is de* tijd tusschen middernacht en 's middags ten 12 ure, door *'s morgens* of, bij verkorting, door *'s m.* aangewezen, terwijl die van middag tot middernacht, *'s avonds* of *'s av.* genaamd is. Leest men dus b. v. voor Maans-opkomst op den 18. Januarij, 's av. ten 3 . 22′, dan beteekent zulks, volgens de in het dagelijksche leven aangenomen spreekwijze, des namiddags ten 3u. 22′;, hetgeen eveneens van toepassing is op de uren van Maans-doorgang door het Zuiden.

De Zons-declinatie, zoo mede hare regte opklimming in tijd uitgedrukt, zijn berekend op den middelbaren middag voor den Meridiaan van *Amsterdam*.

Naast de kolom der Zons-declinatie vindt men hare dagelijksche verschillen opgegeven. Hieruit laat zich, met behulp der op pag. 44 en 45 voorkomende tafel van evenredige deelen, de *declinatie voor elk* ander *tijdstip des dags, of voor* het *middag*-uur eener plaats onder eenen anderen *meridiaan* gelegen, gemakkelijk tot in geheele secunden berekenen.

Men vrage bij voorb. naar de Zons-declinatie op den 27 Januarij 's av. ten 5u. Volgens den kalender heeft men:

Declin. 27 Jan. ten 12u. . . . . 18°. 37′. 17″. Z.
Verschil in 24u. . . 15′. 27″

	declin. vers.		
De tafel geeft voor een tijds-vers. van 5u. bij	15′	— 3′ 7″,5	
	27″	— 5,6	
		som	3′. 13″

Die som van de middag-declinatie aftrekkende, vermits deze afnemende is, komt er . . . . 18°. 34′. 4″. Z.

Bij toenemende Zuider- of Noorder-declinatie, zou deze som bij de middag-declinatie moeten opgeteld worden.

Indien men de declinatie op voormelden dag 's av. ten 5u. 16′ te berekenen had, dan zou het ontbrekende aan het zoo even gevondene declinatie-verschil, aldus bij benadering te vin-

den zijn. Voor 5ᵘ bedraagt namelijk het verschil 3'.13" dus voor 15ᵘ, 9'.39", en voor 15' tijdsverschil 9",6, waaruit men terstond voor 16' vindt ruim 10". De begeerde declinatie zal alzoo voor den 27sten Jan. 's avonds ten 5ᵘ. 16', bedragen 18°. 33'. 54" Z.

Men onderstelle tot een tweede voorbeeld, dat de Zons-declinatie gevraagd worde op den 21sten Febr. 's morgens ten 7ᵘ. 18'. Dat tijdstip overeenkomende met 4ᵘ. 42' vóór het middag-uur, zoo kan men bij die berekening aldus te werk gaan:

Declinatie den 21 Febr. ten 12ᵘ. . . . . 10°. 47'. 0". Z.
Verschil van den 20 op den 21sten 21'. 31".

	declin. vers.	
Voor 4ᵘ. tijdsvers. bij	21' —	3'. 30"
	31" —	5",1
		3'. 35",1
dus voor $\frac{1}{6}$ van 4ᵘ. of 40' .		35",8
en voor . . . . 2' .		1",8
	som	4'. 13".

Bijtellende, uit hoofde de declinatie voormiddags grooter is dan ten 12ᵘ., zoo komt er voor de declin. op het gegeven tijdstip . . . . 10°. 51'. 13". Z.

Moet men de declinatie kennen voor het middag-uur onder eenen meridiaan, oostelijk of westelijk van Amsterdam gelegen, dan behoeft men slechts het lengte-verschil tot tijd te herleiden, ten einde hieruit in de eerste plaats het overeenstemmend uur vóór- of namiddag te Amsterdam te bepalen, waarna men even als te voren te werk gaat. Ligt eene plaats bij voorbeeld op 38°. 10' wester lengte van gemelde stad, en wil men de middag-declinatie aldaar voor den 20 Augustus kennen, dan zoeke men de declinatie op dien dag 's avonds ten 2ᵘ. 32'. 40", voor den meridiaan van Amsterdam, en men zal hiervoor vinden 12°. 20'. 10" N.

Bedraagt het meridiaan-verschil meer dan 120°, dan kan onze tafel, hoezeer zij zich slechts tot een tijds-verschil van 8 uren uitstrekt, nogtans even goed gebruikt worden. Laat hetzelve voor eenige plaats bijvoorb. 238° bedragen, dan geeft zulks een tijd-verschil met Amsterdam van 15ᵘ. 52'. In dat geval trekke men hiervan 12ᵘ af, waarvoor het declinatie-verschil de helft bedraagt van het in den kalender aangeteekende verschil voor 12 uren, en berekene wijders met behulp der bedoelde tafel, het evenredige verschil voor de overige 3ᵘ. 52'.

Indien het meridiaan-verschil tusschen 120° en 180° beloopt, dan zal men het overeenkomstige tijds-verschil slechts van 12 uren behoeven af te trekken, en met het overblijvende verschil vervolgens op de vorige wijze te werk gaan. Het zal wijders onnoodig zijn hier eenige verklaring te geven, hoedanig men te handelen hebbe in het geval, waarin de declinatie gevraagd wordt op zeker tijdstip vóór of na het middaguur, gerekend van eenen anderen meridiaan, welks ligging met betrekking tot dien van Amsterdam gegeven is. Men zal spoedig inzien, *dat het er alsdan slechts* op aankomt om het overeenkomstige uur des dags onder den laatstgemelden meridiaan *te bepalen*, hetgeen met eenige oplettendheid gemakkelijk te vinden is; blijvende het overige gedeelte der bewerking hetzelfde als voren.

Om de zons regte opklimming voor eenig gegeven tijdstip des dags af te leiden uit die, welke in den kalender voor het middag-uur opgegeven wordt, zal men eene gelijksoortige berekening van evenredige deelen te verrigten hebben, waartoe bijzonderlijk bestemd is het tafeltje, voorkomende op bladz. 45, en welks gebruik wij ten overvloede hier door een enkel voorbeeld zullen toelichten.

Laat gevraagd worden naar de zons regte opklimming in tijd, voor den 1 Junij 's avonds ten 8u. 12′. Volgens den kalender bedraagt zij

Op den 1 Junij 's midd.	4u. 37′. 34″,9
» » 2 » »	4. 41. 40 ,8
Verschil in 24 uren	4′. 5″,9

De tafel geeft

voor 8u. bij 4′ verschil	1′. 20″
» 10′ » »	1″,7
» 2′ » »	0 .3
	1′. 22″.0
dus voor 8u. 12′ bij 4″ verschil	1″,4
1″	0″,3
0″,9	0″,3
derhalve bij 4′. 5″,9 verschil	1′. 24″
Tel hierbij	4u. 37. 34 ,9

komt er . . . . 4u. 38′. 58″,9 voor de zons regt opklimming op het gegeven tijdstip.

Het spreekt van self dat, in geval de regte opklimming gevraagd wierd op zeker tijdstip des dags, voor eene plaats onder eenen anderen meridiaan gelegen, men hierbij op dezelfde wijze zal dienen te werk te gaan, als hiervoren ten aanzien der zons-declinatie is opgemerkt geworden.

De kolom, aanwijzende den middelbaren tijd op den waren middag, en dus ook de hoegrootheid der tijds-vereffening voor elken dag, is inzonderheid dienstig om een gegeven tijdsverloop, in waren tijd uitgedrukt, tot middelbaren te herleiden, en ook omgekeerd. Men vrage bij voorbeeld naar den middelbaren tijd op den 21 Januarij 's avonds ten 8u. 10'. 12" ware tijd. Volgens den kalender heeft men:

Voor de tijds-vereffening op den 21 Jan. 11'. 30",1
22 » 11. 46, 9

Verschil in 24 uren 16",8
dus voor 8u. 5, 6
10'. 0, 2

5",7.
Hierbij 11. 30, 1

De tijds-vereffening voor het gegeven tijdstip bedraagt alzoo. . . . . 11'. 35",8
ware tijd 8u. 10. 12

dus middelbare tijd = 8u. 21'. 47",8

Bij de thans aangenomene middelbare tijdsbepaling, kan het dikwerf te pas komen, om sideralen of sterretijd, tot middelbaren tijd te herleiden.

Men weet dat 24 uren middelbare tijd overeenkomen met 24u. 3'. 56",6 sterretijd; en omgekeerd 24 uren sterretijd met 23u. 56'. 4",1 = 24u. — 3'. 55",9; waaruit volgt dat elk uur middelbaar tijdsverloop moet worden vermeerderd met 9",86, en daarentegen elk uur sterren-tijdsverloop verminderd met 9",83. Deze vereffening vindt men in de op bladz. 46 voorkomende herleidings-tafel voor elk gegeven aantal uren en minuten onmiddellijk aangewezen. Stel b. v. dat men 5u. 18' middelbare tijd tot sterretijd te herleiden hebbe, dan geeft de gemelde tafel

5u. 18' 0" M.T.

Voor 5u. — 0'. 49",3
» 18' — 2",9

som 0' 52",2

dus komt er 5u. 18'. 52",2 St. T.

Wil men, omgekeerd, dit laatst gevonden tijdsverloop wederom tot middelbaren tijd herleiden, dan heeft men volgens dezelfde tafel

5u.18′52″,2 St. T.

Voor 5u. — 0′.49″,2
» 18′ — 2,9
» 52″ — 0,1
som 52″,2

komt er 5u. 18′ 0″ M.T.

Deze herleiding vindt onder anderen hare toepassing bij het berekenen van het tijdstip van doorgang eener ster, in middelbaren tijd uitgedrukt. Men vrage b. v. naar dat tijdstip voor de ster *Antares* op den 1sten Junij.

Volgens de tafel van bladz. 48 bedraagt de middelbare regte opklimming dezer ster in tijd . . . . . . 16u. 19′.36″

⊙ regte opklimming op 1 Junij. . . . 4 . 37 . 34″,9

Verschil 11u. 42′ . 1″,1

Zoo veel sterretijd moet er nu nog na den middelbaren middag verloopen, alvorens de ster den meridiaan bereikt.
Met behulp der herleidings-tafel vindt men voor dat tijdsverloop een verschil van 1′.55″,3 met den middelbaren tijd.

Er blijft alzoo voor het tijdsverloop . . 11u. 40′. 5″,8 M. T.
Hierbij optellende de tijds-vereffening op den 1 Junij, bedragende volgens den kalender . . . . 11u.57′.30″ — 12u.

Vindt men voor den sters-doorgang . . 11u. 37′.35″,8 M. T.

Een chronometer welke naar den middelbaren tijd geregeld is, behoort dagelijks 3′. 55″,9 op den sterren-dag te vertragen. Een der eenvoudigste hulpmiddelen ter beproeving van den juisten gang van zoodanig uurwerk, bestaat hierin, dat men op hetzelve, na eenige dagen tusschenpoozing, de tijden van doorgang eener zelfde ster waarneme, en vervolgens onderzoeke of het verschil in tijds-aanwijzing al dan niet over-

eenkomt met dat, hetwelk uit voormelde vertraging moet voortspruiten. Men onderstelle bij voorb. dat de doorgang eener ster waargenomen zij op den 1 Mei, toen het uurwerk aanwees 7u. 21'. 36" M.T. en vervolgens op den 6 Mei ten 7u. 0'. 59". Het verschil bedraagt hier 20'. 37", waarvan het vijfde gedeelte is 4'. 7",4. Dit verschil vergeleken zijnde met de dagelijksche vertraging van 3'.55",9, zoo blijkt terstond dat de chronometer dagelijks 11",5 op den middelbaren tijd verachtert.

ECLIPSEN VOOR HET JAAR 1840.

Er zullen in dit jaar *vier* verduisteringen plaats hebben, waarvan *twee* aan de *Zon*, en *twee* aan de *Maan*; geene van welke in onze streken zal zigtbaar zijn.

De *eerste* op den 17den *Februarij*, eene gedeeltelijke maansverduistering. *Dezelve* zal van het begin tot het einde kunnen waargenomen worden in het westelijk deel van Noord-Amerika, in het Oostelijke deel van Azie en in Nieuw-Holland. Het einde zal insgelijks zigtbaar zijn in het oostelijk gedeelte van Europa. De Volle Maan of oppositie heeft plaats 's avonds ten 2u.13'.

De *tweede* op den 4den Maart, eene ringvormige zons-verduistering, zigtbaar in het grootste gedeelte van Azie en een klein gedeelte van Europa en Afrika. De Nieuwe Maan of conjunctie heeft plaats 's morgens ten 4u.24'.

Het begin der algemeene verduistering, 's morg. ten 1u.46'.
Op 2°.33' Z. breedte en 68°.45' O. lengte van Parijs.

Het begin der centrale en ringvormige verduistering ten 2u.57'.
Op 14°.1' N. breedte en 52°.47' O. lengte van Parijs.

Centrale en ringvormige verduistering in den meridiaan, ten 4u.57'.
Op 43°.40' N. breedte en 111°.19' O. lengte van Parijs.

Einde der centrale en ringvormige verduistering, ten 5u.37'.
Op 69°.48' N. breedte en 173°.30' O. lengte van Parijs.

Einde der algemeene verduistering, ten 6u.49'.
Op 53°.42' N. breedte en 164°.33' O. lengte van Parijs.

De *derde* op den 13den Augustus, eene *partiele* maans-verduistering, welke eeniglijk in Amerika zal kunnen waargenomen worden. De Volle Maan of oppositie heeft plaats 's morgens ten 7u.35.

De *vierde* op den 27sten Augustus, eene totale zons-verduistering, welke zigtbaar zal zijn in het zuidelijke en ooste-

lijke deel van Afrika, de zuidelijkste punt van Arabie en het zuidelijke gedeelte van Nieuw-Holland. De conjunctie of Nieuwe Maan heeft plaats 's morgens ten 7u.3'.

Het begin der algemeene verduistering, 's morg, ten 4u.23'.
Op 3°.4' N. breedte en 26°.28' O. lengte van Parijs.

Het begin der centrale en totale verduistering, ten 5u.32'.
Op 11°.37' Z. breedte en 11°.57' O. lengte van Parijs.

Centrale en totale verduistering in den meridiaan, ten 7u.31'.
Op 34°.42'. Z. breedte en 70°.10' O. lengte van Parijs.

Einde der centrale en totale verduistering, ten 8u.20'.
Op 64°.1' Z. breedte en 126°35' O. lengte van Parijs.

Einde der algemeene verduistering, ten 9u.29'.
Op 49°.57' Z. breedte en 118°.30' O. lengte van Parijs.

Volgens de opgaven van den Hoogleeraar ENCKE, te Berlijn, zijn de elementen ter berekening der vier verduisteringen, de navolgende:

ZONS-VERDUISTERINGEN.	4 MAART.	27 AUGUSTUS.
	G. M. S.	G. M. S.
☉ en ☾ lengte	343.42. 4,4	154. 0.11,9
☾ Uurbeweging in lengte	34.31,8	34.37,8
☉ Uurbeweging in lengte	2.30,2	2.24,0
☾ Breedte	+ 0.39.20,8	− 0.36.37,0
☾ Uurbeweging in breedte	3. 9,8	− 3.10,6
☾ Parallaxis	58.21,3	58.28,0
☉ Parallaxis	8,6	8,5
☾ Halve middellijn	15.54,1	15.56,0
☉ Halve middellijn	16. 8,4	15.51,6

MAANS-VERDUISTERINGEN.	17 FEBRUARIJ.	13 AUGUSTUS.
	G. M. S.	G. M. S.
☉ en ☾ lengte.	148. 2. 8,1	320.31.59,4
☾ Uurbeweging in lengte.	33.37,1	31.37,4
☉ Uurbeweging in lengte.	2.31,2	2.24,1
☾ Breedte	+ 0.46.43,2	− 0.37.41,5
☾ Uurbeweging in breedte. . . .	− 3. 4,1	+ 2.53,9
☾ Parallaxis	57.37,4	65.52,2
☉ Parallaxis	8,7	8,5
☾ Halve middellijn	15.42,2	15.13,5
☉ Halve middellijn	16.12,0	15.48,9

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.	Vers.	Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	M. S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Wo.	8.13	3.54	23. 4.12	4.56	18.44.24,7	0. 3.36,6
2	Do.	8.13	3.55	22.59.16	5.23	18.48.49,7	0. 4. 5,1
3	Vr.	8.13	3.56	22.53.53	5.50	18.53.14,5	0. 4.33,2
4	Za.	8.13	3.57	22.48. 3	6.17	18.57.38,8	0. 5. 1,1
5	Zon.	8.12	3.58	22.41.46	6.45	19. 2. 2,8	0. 5.28,5
6	Ma.	8.12	4. 0	22.35. 1	7.11	19. 6.26,4	0. 5.55,5
7	Di.	8.12	4. 1	22.27.50	7.37	19.10.49,5	0. 6.22,0
8	Wo.	8.11	4. 3	22.20.13	8. 4	19.15.12,0	0. 6.48,0
9	Do.	8.11	4. 4	22.12. 9	8.30	19.19.34,1	0. 7.13,5
10	Vr.	8.10	4. 5	22. 3.39	8.56	19.23.55,6	0. 7.38,5
11	Za.	8.10	4. 7	21.54.43	9.22	19.28.16,5	0. 8. 2,8
12	Zon.	8. 9	4. 8	21.45.21	9.46	19.32.37,9	0. 8.26,6
13	Ma.	8. 8	4.10	21.35.35	10.12	19.36.56,8	0. 8.49,8
14	Di.	8. 8	4.11	21.25.23	10.37	19.41.15,6	0. 9.12,
15	Wo.	8. 7	4.12	21.14.46	11. 1	19.45.34,0	0. 9.34,
16	Do.	8. 6	4.14	21. 3.45	11.25	19.49.51,7	0. 9.55,
17	Vr.	8. 5	4.16	20.52.20	11.48	19.54. 8,7	0.10.15,
18	Za.	8. 4	4.18	20.40.32	12.12	19.58.25,0	0.10.35,
19	Zon.	8. 3	4.19	20.28.20	12.36	20. 2.40,5	0.10.54,
20	Ma.	8. 2	4.21	20.15.44	12.58	20. 6.55,3	0.11.12,
21	Di.	8. 1	4.23	20. 2.46	13.20	20.11. 9,4	0.11.30,
22	Wo.	8. 0	4.25	19.49.26	13.43	20.15.22,7	0.11.46,
23	Do.	7.59	4.26	19.35.43	14. 5	20.19.35,3	0.12. 2,
24	Vr.	7.57	4.28	19.21.38	14.26	20.23.47,1	0.12.18,
25	Za.	7.56	4.30	19. 7.12	14.47	20.27.58,1	0.12.32,
26	Zon.	7.55	4.32	18.52.25	15. 8	20.32. 0,4	0.12.40,
27	Ma.	7.54	4.34	18.37.17	15.27	20.36.17,9	0.12.59,
28	Di.	7.52	4.35	18.21.50	15.48	20.40.26,5	0.13.11,
29	Wo.	7.51	4.37	18. 6. 2	16. 8	20.44.34,4	0.13.22,
30	Do.	7.49	4.39	17.49.54	16.26	20.48.41,5	0.13.33,
31	Vr.	7.48	4.41	17.33.28		20.52.47,8	0.13.42,

⊙ Halve middellijn op den { 1sten 16′.17″,8 ; 16den 16′.17″,2 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	MAANS- Ouderdom.	Opkomst.	Ondergang.	Doorgang door het Zuiden.	Phases van de Maan.
			u. m.	u. m.	u. m.	
1	Wo.	27	's m. 5.36	's av. 0.39	's m. 9.11	
2	Do.	28	» 6.45	» 1.12	» 10. 0	Nieuwe Maan
3	Vr.	29	» 7.47	» 1.58	» 10.53	den 4 Jan.
4	Za.	30	» 8.36	» 2.58	» 11.47	's avonds
5	Zon.	1	» 9.11	» 4.13	's av. 0.39	ten 9u. 40'.
6	Ma.	2	» 9.36	» 5.32	» 1.30	
7	Di.	3	» 9.54	» 6.54	» 2.18	
8	Wo.	4	» 10. 8	» 8.16	» 3. 5	
9	Do.	5	» 10.19	» 9.37	» 3.50	Eerste Quartier
10	Vr.	6	» 10.29	» 10.58	» 4.35	den 12 Jan.
11	Za.	7	» 10.49	——	» 5.21	's morgens
12	Zon.	8	» 10.52	's m. 0.22	» 6.10	ten 8u. 17'.
13	Ma.	9	» 11. 7	» 1.49	» 7. 3	
14	Di.	10	» 11.28	» 3.29	» 8. 0	
15	Wo.	11	's av. 0. 0	» 4.51	» 9. 2	
16	Do.	12	» 0.47	» 6.15	» 10. 6	Volle Maan
17	Vr.	13	» 1.57	» 7.23	» 11.10	den 19 Jan.
18	Za.	14	» 3.22	» 8. 9	——	's morgens
19	Zon.	15	» 4.52	» 8.39	's m. 0.11	ten 0u. 53'.
20	Ma.	16	» 6.21	» 9. 0	» 1. 7	
21	Di.	17	» 7.45	» 9.13	» 1.58	
22	Wo.	18	» 9. 4	» 9.24	» 2.45	Laatste Quartier
23	Do.	19	» 10.21	» 9.34	» 3.28	den 26 Jan.
24	Vr.	20	» 11.35	» 9.44	» 4.10	's avonds
25	Za.	21	——	» 9.54	» 4.51	ten 1u. 53'.
26	Zon.	22	's m. 0.49	» 10. 6	» 5.33	
27	Ma.	23	» 2. 4	» 10.21	» 6.18	
28	Di.	24	» 3.19	» 10.40	» 7. 4	
29	Wo	25	» 4.31	» 11. 8	» 7.53	
30	Do.	26	» 5.37	» 11.49	» 8.44	
31	Vr.	27	» 6.31	's m 0.44	» 9.37	

⊙ Uurbeweging op den { 1sten 2'32",9 ; 16den 2'32",7 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.		Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers. M. S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Za.	7.46	4.43	17.16.43	17. 4	20.56.53,2	0.13.51,6
2	Zon.	7.45	4.45	16.59.39	17.21	21. 0.57,8	0.13.59,6
3	Ma.	7.43	4.47	16.42.18	17.39	21. 5. 1,6	0.14. 6,9
4	Di.	7.41	4.49	16.24.39	17.56	21. 9. 4,6	0.14.13,3
5	Wo.	7.40	4.51	16. 6.43		21 13. 6,7	0.14.18,8
6	Do.	7.38	4.52	15.48.31	18.12	21.17. 8,0	0.14.23,6
7	Vr.	7.36	4.54	15.30. 2	18.29	21.21. 8,5	0.14.27,5
8	Za.	7.34	4.56	15.11.18	18.44	21.25. 8,2	0.14.30,7
9	Zon.	7.32	4.58	14.52.18	19. 0	21.29. 7,1	0.14.32,9
10	Ma.	7.31	5. 0	14.33. 3	19.15	21.33. 5,1	0.14.34,4
11	Di.	7.29	5. 2	14.13.34	19.29	21.37. 2,4	0.14.35,1
12	Wo.	7.27	5. 4	13.53.51	19.43	21.40.58,8	0.14.35,0
13	Do.	7.25	5. 6	13.33.55	19 56	21.44.54,5	0.14.34,1
14	Vr.	7.23	5. 8	13.13.45	20.10	21.48.49,4	0.14.32,4
15	Za.	7.21	5.10	12.53.22	20.23	21.52.43,6	0.14.30,0
16	Zon.	7.19	5.11	12.32.47	20.35	21.56,37.0	0.14.26,8
17	Ma.	7.17	5.13	12.12. 0	20.47	22. 0.29,7	0.14.22,9
18	Di.	7.15	5.15	11.51. 2	20.58	22. 4.21,6	0.14.18,3
19	Wo.	7.13	5.17	11.29.52	21.10	22. 8.12,9	0.14.13,0
20	Do.	7.11	5.19	11. 8.31	21.21	22.12. 3,5	0.14. 7,1
21	Vr.	7. 9	5.21	10.47. 0	21.31	22.15.53,4	0.14. 0,4
22	Za.	7. 7	5.23	10.25.19	21.41	22.19.42,7	0.13.53,1
23	Zon.	7. 5	5.25	10. 3.28	21.51	22.23.31,3	0.13.45,2
24	Ma.	7. 2	5.27	9.41.28	22. 0	22.27.19,4	0.13.36,7
25	Di.	7. 0	5.28	9.19.19	22. 9	22.31. 6,8	0.13.27,6
26	Wo.	6.58	5.30	8.57. 1	22.18	22.34.53,7	0.13.17,9
27	Do.	6.56	5.32	8.34.36	22.25	22.38.40,0	0.13. 7,6
28	Vr.	6.54	5.34	8.12. 3	22.33	22.42.25.7	0.12.56,8
29	Za.	6.52	5.36	7.49.23	22.40	22.46.11.0	0.12.45,5

☉ Halve middellijn op den { 1sten 16′.15″,4 / 16den 16′.12″,7 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	MAANS Ouderdom.	MAANS Opkomst.	MAANS Ondergang.	MAANS Doorgang door het Zuiden.	Phases van de Maan.
			U. M.	U. M.	U. M.	
1	Za.	28	's m. 7.11	's av. 1.54	's m. 10.30	
2	Zon.	29	» 7.40	» 3.14	» 11.22	
3	Ma.	30	» 8. 0	» 4.36	's av. 0.13	Nieuwe Maan den 3 Febr. 's avonds ten 2u. 18'.
4	Di.	1	» 8.15	» 6. 0	» 1. 1	
5	Wo.	2	» 8.27	» 7.23	» 1.47	
6	Do.	3	» 8.38	» 8.45	» 2.33	
7	Vr.	4	» 8.48	» 10. 9	» 3.20	
8	Za.	5	» 9. 0	» 11.36	» 4. 8	
9	Zon.	6	» 9.14	———	» 4.59	
10	Ma.	7	» 9.33	's m. 1. 5	» 5.54	
11	Di.	8	» 9.59	» 2.35	» 6.52	Eerste Quartier den 10 Febr. 's avonds ten 4u. 24'.
12	Wo.	9	» 10.40	» 4. 1	» 7.54	
13	Do.	10	» 11.39	» 5.13	» 8.57	
14	Vr.	11	's av. 0.56	» 6. 5	» 9.58	
15	Za.	12	» 2.23	» 6.40	» 10.55	
16	Zon.	13	» 3.52	» 7. 3	» 11.47	
17	Ma.	14	» 5.18	» 7.20	———	
18	Di.	15	» 6.39	» 7.32	's m. 0.35	Volle Maan den 17 Febr. 's avonds ten 2u. 13'.
19	Wo.	16	» 7.57	» 7.42	» 1.20	
20	Do.	17	» 9.13	» 7.52	» 2. 5	
21	Vr.	18	» 10.29	» 8. 1	» 2.45	
22	Za.	19	» 11.44	» 8.12	» 3.27	
23	Zon.	20	———	» 8.25	» 4.11	
24	Ma.	21	's m. 1. 0	» 8.43	» 4.56	
25	Di.	22	» 2.15	» 9. 7	» 5.44	Laatste Quartier den 25 Febr. 's morgens ten 11u. 10'.
26	Wo.	23	» 3.22	» 9.41	» 6.34	
27	Do.	24	» 4.22	» 10.30	» 7.26	
28	Vr.	25	» 5. 8	» 11.34	» 8.19	
29	Za.	26	» 5.40	's av. 0.49	» 9.11	

⊙ Omwenteling op den { 1sten 2'.32",2 ; 16den 2'.31",5

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.	Vers.	Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	S. M.	U. M. S.	U. M. S.
1	Zon.	6.49	5.38	7.26.36	22.53	22.49.55,7	0.12.33,7
2	Ma.	6.47	5.40	7. 3.43	23. 0	22.53.40,0	0.12.21,4
3	Di.	6.45	5.41	6.40.43	23. 5	22.57.23,7	0.12. 8,6
4	Wo.	6.43	5.43	6.17.38	23.10	23. 1. 7,0	0.11.55,3
5	Do.	6.40	5.45	5.54.28	23.15	23. 4.49,8	0.11.41,6
6	Vr.	6.38	5.47	5.31.13	23.20	23. 8.32,2	0.11.27,5
7	Za.	6.36	5.49	5. 7.53	23.23	23.12.14,3	0.11.12,9
8	Zon.	6.33	5.50	4.44.30	23.27	23.15.55,9	0.10.57,9
9	Ma.	6.31	5.52	4.21. 3	23.30	23.19.37.1	0.10.42,6
10	Di.	6.29	5.54	3.57.33	23.33	23.23.18.0	0.10.26,9
11	Wo.	6.26	5.56	3.34. 0	23.35	23.26.58,5	0.10.10,8
12	Do.	6.24	5.58	3.10.25	23.38	23.30.38,7	0. 9.54,4
13	Vr.	6.22	6. 0	2.46.47	23.39	23.34.18,5	0. 9.37,8
14	Za.	6.19	6. 1	2.23. 8	23.40	23.37.58,1	0. 9.20,8
15	Zon.	6.17	6. 3	1.59.28	23.41	23.41.37,4	0. 9. 3,6
16	Ma.	6.15	6. 5	1.35.47	23.42	23.45.16,5	0. 8.46,1
17	Di.	6.12	6. 7	1.12. 5	23.42	23.48.55,4	0. 8.28,4
18	Wo.	6.10	6. 9	0.48.23	23.42	23.52.34.1	0. 8.10.5
19	Do.	6. 8	6.10	0.24.41	23.42	23.56.12,6	0. 7.52,5
20	Vr.	6. 5	6.12	0. 0 59	23.41	23.59.51,0	0. 7 34,3
				Noordelijk.			
21	Za.	6. 3	6.14	0.22.42	23.40	0. 3.29,2	0. 7.16,0
22	Zon.	6. 1	6.15	0.46.22	23.38	0. 7. 7,4	0. 6.57,6
23	Ma.	5.58	6.17	1.10. 0	23.36	0.10.45,4	0. 6.39,2
24	Di.	5.56	6.19	1.33.36	23.35	0.14.23,5	0. 6.20,7
25	Wo.	5.54	6.21	1.57.11	23.32	0.18. 1,5	0. 6. 2,1
26	Do.	5.51	6.22	2.20.45	23.29	0.21.39,5	0. 5.43,5
27	Vr.	5.49	6.24	2.44.12	23.26	0.25.17,5	0. 5,25,0
28	Za.	5.46	6.26	3. 7.38	23.22	0.28.55,5	0. 5. 6,5
29	Zon.	5.44	6.27	3.31. 0	23.19	0.32.33,6	0. 4.48,0
30	Ma.	5.42	6.29	3.54.19	23.14	0.36.11,8	0. 4.29,6
31	Di.	5.39	6.31	4.17.33		0.39 50,0	0. 4.11,3

☉ Halve middellijn op den { 1sten 16′.9″,5 ; 16den 16′.5″,6 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	MAANS- Ouderdom.	Opkomst.	Ondergang.	Doorgang door het Zuiden.	Phases van de Maan.
			U. M.	U. M.	U. M.	
1	Zon.	27	's m. 6. 4	's av. 2.11	's m. 10. 3	
2	Ma.	28	» 6.21	» 3.35	» 10.53	Nieuwe
3	Di.	29	» 6.34	» 4.59	» 11.39	Maan
4	Wo.	1	» 6.45	» 6.24	's av. 0.26	den 4 Maart
5	Do.	2	» 6.56	» 7.50	» 1.13	's morgens
6	Vr.	3	» 7. 8	» 9.17	» 2. 2	ten 4u. 25'.
7	Za.	4	» 7.21	» 10.48	» 2.53	
8	Zon.	5	» 7.38	——	» 3.48	
9	Ma.	6	» 8. 3	's m. 0.20	» 4.47	Eerste
10	Di.	7	» 8.39	» 1.49	» 5.48	Quartier
11	Wo.	8	» 9.32	» 3. 6	» 6.50	den 10 Maart
12	Do.	9	» 10.43	» 4. 3	» 7.51	's avonds
13	Vr.	10	's av. 0.6	» 4.42	» 8 47	ten 11u. 28'.
14	Za.	11	» 1.32	» 5. 8	» 9.40	
15	Zon.	12	» 2.57	» 5.26	» 10.29	
16	Ma.	13	» 4.19	» 5.39	» 11.14	Volle
17	Di.	14	» 5.37	» 5.51	» 11.57	Maan
18	Wo.	15	» 6.53	» 6. 0	——	den 18 Maart
19	Do.	16	» 8. 9	» 6. 9	's m. 0.40	's morgens
20	Vr.	17	» 9.25	» 6.20	» 1.21	ten 4u. 50'.
21	Za.	18	» 10.41	» 6.31	» 2. 4	
22	Zon.	19	» 11.56	» 6.47	» 2.49	Laatste
23	Ma.	20	——	» 7. 9	» 3.36	Quartier
24	Di.	21	's m. 1. 8	» 7.39	» 4.26	den 26 Maart
25	Wo.	22	» 2.11	» 8.21	» 5.17	's morgens
26	Do.	23	» 3. 2	» 9.18	» 6. 9	ten 7u. 1'.
27	Vr.	24	» 3.39	» 10.28	» 7. 1	
28	Za.	25	» 4. 6	» 11.46	» 7.52	
29	Zon.	26	» 4.25	's av. 1. 7	» 8.40	
30	Ma.	27	» 4.40	» 2.30	» 9.28	
31	Di.	28	» 4.52	» 3.54	» 10.15	

⊙ Uurbeweging op den { 1sten 2'.30",3 ; 16den 2'.29",1 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS. Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Noordelijk.	Vers.	Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag
		U. M.	U. M.	G. M. S.	M. S.	U. M. S.	U. M.
1	Wo.	5.37	6.33	4.40.42	23. 5	0.43.28,4	0. 3.5
2	Do.	5.35	6.35	5. 3.47	22.59	0.47. 6,8	0. 3.3
3	Vr.	5.32	6.36	5.26.46	22.54	0.50.45,4	0. 3.1
4	Za.	5.30	6.38	5.49.40	22.48	0.54.24,3	0. 2.59
5	Zon.	5.27	6.40	6.12.28	22.41	0.58. 3,1	0. 2.41
6	Ma.	5.25	6.42	6.35. 9	22.34	1. 1.42,2	0. 2.24
7	Di.	5.23	6.43	6.57.43	22.27	1. 5.21,5	0. 2. 7
8	Wo.	5.21	6.45	7.20.10	22.19	1. 9. 1,0	0. 1.49
9	Do.	5.18	6.47	7.42.29	22.11	1.12.40,7	0. 1.34
10	Vr.	5.16	6 48	8. 4.40	22. 3	1.16.20,6	0. 1.16
11	Za.	5.14	6.50	8.26.43	21.55	1.20. 0,9	0. 1. 0
12	Zon.	5.11	6.52	8.48.38	21.46	1.23.41,4	0. 0.44
13	Ma.	5. 9	6.54	9.10.24	21.37	1.27.22,2	0. 0.28
14	Di.	5. 7	6.55	9.32. 1	21.27	1.31. 3,3	0. 0.12
15	Wo.	5. 5	6.57	9.53.28	21.17	1.34.44,8	11.59.57
16	Do	5. 2	6.59	10.14.45	21. 7	1.38.26,5	11.59.43
17	Vr.	5. 0	7. 1	10.35.52	20.57	1.42. 8,7	11.59.28
18	Za.	4.58	7. 2	10.56.49	20.46	1.45.51,2	11.59.14
19	Zon.	4.56	7. 4	11.17.35	20.35	1.49.34,2	11.59. 1
20	Ma.	4.54	7. 6	11.38.10	20.24	1.53.17,6	11.58.48
21	Di.	4.51	7. 7	11.58.34	20.12	1.57. 1,4	11.58.35
22	Wo.	4.49	7. 9	12.18.46	20. 0	2. 0.45,7	11.58.23
23	Do.	4.47	7.11	12.38.46	19.48	2. 4.30,5	11.58 11
24	Vr.	4.45	7.13	12.58.34	19.35	2. 8.15,7	11.57.59
25	Za.	4.43	7.14	13 18. 9	19.22	2.12. 1,4	11.57.49
26	Zon.	4.41	7.16	13.37.31	19. 8	2.15.47,7	11.57.38
27	Ma.	4.39	7.18	13.56.39	18.55	2.19.34,4	11.57.29
28	Di.	4.37	7.20	14.15.34	18.41	2.23.21,7	11 57.19
29	Wo.	4.35	7.21	14.34.15	18.27	2.27. 9,5	11.57.1
30	Do.	4.33	7.23	14.52.42		2.30.57,9	11.57.

☉ Halve midellijn op den { 1sten 16′. 1″,2 / 16den 15′.57″,1

Dagen der maand.	Dagen der week.	MAANS Ouderdom.	Opkomst.		Ondergang.		Doorgang door het Zuiden.		Phases van de Maan.
				U. M.		U. M.		U. M.	
1	Wo.	29	's m.	5. 3	's av.	5.20	's m.	11. 3	
2	Do.	30	»	5.14	»	6.48	»	11.51	Nieuwe Maan den 2 April 's avonds ten 3u. 40'.
3	Vr.	1	»	5.27	»	8.21	's av.	0.43	
4	Za.	2	»	5.43	»	9.55	»	1.38	
5	Zon.	3	»	6. 5	»	11.29	»	2.37	
6	Ma.	4	»	6.50		——	»	3.39	
7	Di.	5	»	7.26	's m.	0.53	»	4.43	
8	Wo.	6	»	8.33	»	1.59	»	5.46	
9	Do.	7	»	9.54	»	2.43	»	6.44	Eerste Quartier den 9 April 's morgens ten 6u. 41'.
10	Vr.	8	»	11.20	»	3.13	»	7.37	
11	Za.	9	's av.	0.44	»	3.33	»	8.26	
12	Zon.	10	»	2.23	»	3.48	»	9.12	
13	Ma.	11	»	3.23	»	3.59	»	9.55	
14	Di.	12	»	4.39	»	4. 9	»	10.37	
15	Wo.	13	»	5.53	»	4.18	»	11.18	
16	Do.	14	»	7. 9	»	4.28	's m.	0. 0	Volle Maan den 16 April 's avonds ten 8u. 15'.
17	Vr.	15	»	8.24	»	4.40		——	
18	Za.	16	»	9.40	»	4.54	»	0.45	
19	Zon	17	»	10.53	»	5.13	»	1.31	
20	Ma.	18		——	»	5.40	»	2.19	
21	Di.	19	's m.	0. 0	»	6.17	»	3. 9	
22	Wo.	20	»	0.55	»	7. 9	»	4. 1	
23	Do.	21	»	1.37	»	8.13	»	4.53	
24	Vr.	22	»	2. 7	»	9.26	»	5.43	
25	Za.	23	»	2.28	»	10.45	»	6.31	Laatste Quartier den 25 April 's morgens ten 10u. 6'.
26	Zon.	24	»	2.44	's av.	0. 5	»	7.18	
27	Ma.	25	»	2.58	»	1.26	»	8. 5	
28	Di.	26	»	3. 9	»	2.49	»	8.50	
29	Wo.	27	»	3.19	»	4.15	»	9.38	
30	Do.	28	»	3.32	»	5.46	»	10.28	

⊙ Uurbeweging op den { 1sten 2'.27",7 ; 16den 2'.26",5

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS Opkomst.	ZONS Ondergang.	ZONS Declinatie Noordelijk		ZONS Regte op-klimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Ver.	U. M. S.	U. M. S.
1	Vr.	4.31	7.25	15.10.5[illegible]	M. 3.	2.34.46,7	11.56.55,
2	Za.	4.29	7 26	15.28.51	17.57	2.38.36,2	11.56.47,
3	Zon.	4.27	7.28	15.46.33	17.42	2.42.26,2	11.56.41,
4	Ma.	4.25	7.30	16. 3.59	17.26	2.46.16,7	11.56.35,
5	Di.	4.23	7.31	16.21. 9	17.10	2.50. 7,7	11.56.29,
6	Wo.	4.21	7.33	16.38. 2	16.53	2.53.59,4	11.56.24,
7	Do.	4.19	7 35	16.54.39	16.37	2.57.51,5	11.56.20,
8	Vr.	4.17	7.36	17.10.59	16.20	3. 1.44,2	11.56.16,
9	Zat.	4.16	7.38	17.27. 2	16. 3	3. 5.37,5	11.56.13,
10	Zon.	4.14	7.40	17.42.47	15.45	3. 9.31,4	11.56.10,
11	Ma.	4.12	7.41	17.58.15	15.28	3.13.25,7	11.56. 8,
12	Di.	4.11	7.43	18.13.25	15.10	3.17.20,6	11.56. 6,
13	Wo.	4. 9	7.44	18.28.16	14.51	3.21.16,1	11.56. 5,
14	Do.	4. 7	7.46	18.42.48	14.32	3.25.12,2	11.56. 5,
15	Vr.	4. 6	7.47	18.57. 2	14.14	3.29. 8,9	11 56. 5,
16	Za.	4. 4	7.49	19.10.56	13.54	3.33. 6,1	11.56. 6,
17	Zon.	4. 3	7.51	19.24.31	13.35	3.37. 3,9	11.56. 7,
18	Ma.	4. 1	7.52	19.37.47	13.16	3.41. 2,2	11.56. 9,
19	Di.	3.59	7.54	19.50.42	12.55	3.45. 1,1	11.56.11,
20	Wo.	3.58	7.55	20. 3.17	12.35	3.49. 0,6	11.56.14,
21	Do.	3.57	7.56	20.15.32	12.15	3.53. 0,6	11.56.17,
22	Vr.	3.56	7.58	20.27.26	11.54	3.57. 1,2	11.56.21,
23	Za.	3.54	7.59	20.38.59	11.33	4. 1. 2,3	11.56.26,
24	Zon.	3.53	8. 1	20.50.11	11.12	4. 5. 3,9	11.56.31,
25	Ma.	3 52	8. 2	21. 1. 1	10.50	4. 9. 6,1	11.56.37,
26	Di	3.51	8. 3	21.11.31	10.30	4.13. 8,8	11.56.43,
27	Wo.	3.50	8. 5	21.21.38	10. 7	4.17.12,0	11.56.49,
28	Do.	3.49	8. 6	21.31.23	9.45	4.21.15,7	11.56.57,
29	Vr.	3.47	8. 7	21.40.45	9.22	4.25.19,8	11.57. 4,
30	Za.	3.45	8. 8	21.49.45	9. 0	4.29.24,4	11.57.12,
31	Zon.	3.44	8.10	21.58.23	8.38	4.33.29,5	11.57.11,

⊙ Halve middellijn op den { 1sten 15′.55″,4 ; 16den 15′.50″,1 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	Ouderdom.	MAANS- Opkomst.		Ondergang.		Doorgang door het Zuiden.		Phases van de Maan.
				U. M.		U. M.		U. M.	
1	Vr.	29	's m.	3.46	's av.	7.19	's m.	11.21	
2	Za.	1	»	4. 6	»	8.56	's av.	0.20	Nieuwe Maan den 2 Mei 's morgens ten 0u. 25'.
3	Zon.	2	»	4.34	»	10.28	»	1.23	
4	Ma.	3	»	5.16	»	11.45	»	2.28	
5	Di.	4	»	6.18		——	»	3.34	
6	Wo.	5	»	7.37	's m.	0.39	»	4.37	
7	Do.	6	»	9. 4	»	1.15	»	5.33	
8	Vr.	7	»	10.32	»	1.38	»	6.24	Eerste Quartier den 8 Mei 's avonds ten 3u. 9'.
9	Za.	8	»	11.55	»	1.55	»	7.11	
10	Zon.	9	's av.	1.13	»	2. 7	»	7.55	
11	Ma.	10	»	2.29	»	2.17	»	8.36	
12	Di.	11	»	3.43	»	2.27	»	9.17	
13	Wo.	12	»	4.57	»	2.37	»	9.59	
14	Do.	13	»	6.12	»	2.48	»	10.42	
15	Vr.	14	»	7.27	»	3. 1	»	11.27	
16	Za.	15	»	8.41	»	3.19		——	Volle Maan den 16 Mei 's morgens ten 11u. 50'.
17	Zon.	16	»	9.50	»	3.43	's m.	0.15	
18	Ma.	17	»	10.49	»	4.17	»	1. 6	
19	Di.	18	»	11.34	»	5. 4	»	1.57	
20	Wo.	19		——	»	6. 4	»	2.48	
21	Do.	20	's m.	0. 8	»	7.15	»	3.38	
22	Vr.	21	»	0.32	»	8.30	»	4.27	
23	Za.	22	»	0.50	»	9.48	»	5.13	
24	Zon.	23	»	1. 3	»	11. 7	»	5.58	Laatste Quartier den 24 Mei 's avonds ten 1u. 43'.
25	Ma.	24	»	1.15	's av.	0.26	»	6.42	
26	Di.	25	»	1.25	»	1.47	»	7.27	
27	Wo.	26	»	1.36	»	3.12	»	8.15	
28	Do.	27	»	1.49	»	4.52	»	9. 5	
29	Vr.	28	»	2. 6	»	6.17	»	10. 0	
30	Za.	29	»	2.29	»	7.53	»	11. 0	
31	Zon.	1	»	3. 4	»	9.20	's av.	0. 6	Nieuwe Maan den 31 Mei 's morgens ten 7u. 34'.

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2'.25",3 ; 16den 2'.24",3

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS. Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Noordelijk	Vers.	Regte op-klimming in tijd.	Middelb. tijd op d. waren middag
		U. M.	U. M.	G. M. S.	M S.	U. M. S.	U. M.
1	Ma.	3.44	8.11	22. 6.38		4.37.34,9	11.57.3
2	Di.	3.44	8.12	22.14.30	7.52	4.41.40,8	11.57.3
3	Wo.	3.43	8.13	22.21.58	7.28	4.45.47,0	11.57.4
4	Do.	3.42	8.14	22.29. 2	7. 4	4.49.53,6	11.57.5
5	Vr.	3.42	8.15	22.35.43	6.41	4.54 0,5	11 58.
6	Za.	3.41	8.16	22.42. 1	6.18	4.58. 7,6	11 58.2
7	Zon.	3.40	8.17	22.47.55	5.54	5. 2.15,1	11.58.3
8	Ma.	3.40	8.18	22.53.25	5.30	5. 6.22,9	11.58.4
9	Di.	3.40	8.19	22.58.30	5. 5	5.10.30,9	11.58.5
10	Wo.	3.39	8.19	23 3 11	4.41	5 14.39,1	11.59.
11	Do.	3.39	8.20	23. 7.28	4.17	5.18.47,6	11.59.1
12	Vr.	3.39	8.21	23.11.20	3.52	5.22.56,2	11.59.2
13	Za.	3.38	8.21	23.14.49	3.29	5.27. 5,0	11.59.4
14	Zon.	3.38	8.22	23.17.52	3. 3	5.31.14,0	11.59.5
15	Ma.	3.38	8.22	23.20.31	2.39	5.35.23,1	0. 0.
16	Di.	3.38	8.23	23.22.45	2.14	5.39.32,4	0. 0.9
17	Wo.	3.38	8.23	23.24.34	1.49	5.43.41,7	0. 0.3
18	Do.	3.38	8.24	23.26. 0	1.26	5.47.51,0	0. 0.4
19	Vr.	3.38	8.24	23.27. 0	1. 0	5.52. 0,5	0. 0.5
20	Za.	3.38	8.24	23.27.35	0.35	5.56.10,0	0. 1.1
21	Zon.	3.38	8.25	23.27.45	0.10	6. 0.19,5	0. 1.2
22	Ma.	3.38	8.25	23.27.30	0.15	6. 4.29,0	0. 1.3
23	Di.	3.38	8.25	23.26.51	0.39	6. 8.38,5	0. 1.4
24	Wo.	3.39	8.25	23.25.47	1. 4	6.12.47,9	0. 2.
25	Do.	3.39	8.25	23.24.19	1.28	6.16.57,2	0. 2.1
26	Vr.	3.40	8.25	23.22.26	1.53	6.21. 6,4	0. 2 2
27	Za.	3.40	8.25	23.20. 8	2.18	6.25.15,5	0. 2.4
28	Zon.	3.41	8.25	23.17.25	2 43	6.29.24,4	0. 2.5
29	Ma.	3.41	8.25	23.14.18	3. 7	6.33.32,2	0. 3.
30	Di.	3.42	8.24	23.10.46	3.32	6.37.41,7	0. 3.1

⊙ Halve middellijn op den { 1sten 15'.47",6 ; 16den 15'.46",0

Dagen der maand.	Dagen der week.	MAANS- Onderdom.	Opkomst. U. M.	Ondergang. U. M.	Doorgang door het Zuiden. U. M.	Phases van de Maan.
1	Ma.	2	's m. 3.58	's av. 10.26	's m. 1.14	Eerste Quartier den 7 Junij 's morgens ten 1u. 36'.
2	Di.	3	» 5.11	» 11.11	» 2.20	
3	Wo.	4	» 6.39	» 11.40	» 3.21	
4	Do.	5	» 8.10	» 11.59	» 4.17	
5	Vr.	6	» 9.38	——	» 5. 7	
6	Za.	7	» 11. 0	's m. 0.14	» 5.52	
7	Zon.	8	's av. 0.18	» 0.25	» 6.35	
8	Ma.	9	» 1.33	» 0.35	» 7.16	Volle Maan den 15 Junij 's morgens ten 3u. 8'.
9	Di.	10	» 2.47	» 0.45	» 7.58	
10	Wo.	11	» 4. 1	» 0.56	» 8.41	
11	Do.	12	« 5.16	» 1. 8	» 9.25	
12	Vr.	13	» 6.30	» 1.24	» 10.12	
13	Za.	14	» 7.41	» 1.47	» 11. 2	
14	Zon.	15	» 8.43	» 2.18	» 11.52	
15	Ma.	16	» 9.33	» 3. 0	——	Laatste Quartier den 22 Junij 's avonds ten 11u. 50'.
16	Di.	17	» 10.10	» 3.57	's m. 0.44	
17	Wo.	18	» 10.36	» 5. 5	» 1.35	
18	Do.	19	» 10.56	» 6.20	» 2.23	
19	Vr.	20	» 11.10	» 7.37	» 3.10	
20	Za.	21	» 11.22	» 8.55	» 3.56	
21	Zon.	22	» 11.33	» 10.12	» 4.40	Nieuwe Maan den 29 Junij 's avonds ten 2u. 19'.
22	Ma.	23	» 11.42	» 11.31	» 5.23	
23	Di.	24	» 11.55	s' av. 0.51	» 6. 8	
24	Wo.	25	——	» 2.16	» 6.55	
25	Do.	26	's m. 0. 9	» 3.46	» 7.47	
26	Vr.	27	» 0.28	» 5.19	» 8.44	
27	Za.	28	» 0.56	» 6.50	» 9.46	
28	Zon.	29	» 1.39	» 8. 6	» 10.51	
29	Ma.	30	» 2.42	» 9. 2	» 11.58	
30	Di.	1	» 4. 6	» 9.38	's av. 1. 3	

⊙ Uurbeweging op den { 1sten 2'.23",6 ; 16den 2'.23",2 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Noordelijk	Vers.	Regte opklimming in tijd.	Middelba[…] tijd op de[…] waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	M. S.	U. M. S.	U. M. […]
1	Wo.	3.43	8.24	23. 6.51		6.41.50,0	o. 3.2[…]
2	Do.	3.43	8.23	23. 2.30	4.21	6.45.58,1	o. 3.4[…]
3	Vr.	3.44	8.23	22.57.46	4.44	6.50. 5,8	o. 3.5[…]
4	Za.	3.45	8.22	22.52.37	5. 9	6.54.13,2	o. 4. […]
5	Zon.	3.46	8.22	22.47. 5	5.32	6.58.20,3	o. 4.1[…]
6	Ma.	3.47	8.21	22.41. 9	5.56	7. 2.27,2	o. 4.2[…]
7	Di.	3.48	8.21	22.34.50	6.19	7. 6.33,5	o. 4.3[…]
8	Wo.	3.48	8.20	22.28. 7	6.43	7.10.39,5	o. 4.4[…]
9	Do.	3.50	8.19	22.21. 1	7. 6	7.14 45,1	o. 4.5[…]
10	Vr.	3.51	8.19	22.13.31	7.30	7.18.50,2	o. 4.5[…]
11	Za.	3.52	8.18	22. 5.39	7.52	7.22.54,9	o. 5. […]
12	Zon.	3.53	8.17	21.57.24	8.15	7.26.59,1	o. 5.1[…]
13	Ma.	3.54	8.16	21.48.47	8.37	7.31. 2,9	o. 5.2[…]
14	Di.	3.55	8.15	21.39.47	9. 0	7.35. 6,2	o. 5.2[…]
15	Wo.	3.56	8.14	21.30.25	9.22	7.39. 9,0	o. 5.3[…]
16	Do.	3.58	8.13	21.20.40	9.45	7.43.11,3	o. 5.4[…]
17	Vr.	3.59	8.12	21.10.35	10. 5	7.47.13,0	o. 5.4[…]
18	Za.	4. 0	8.11	21. 0. 7	10.28	7.51.14,4	o. 5.5[…]
19	Zon.	4 1	8. 9	20.49.18	10.49	7.55.15,1	o. 5.5[…]
20	Ma.	4. 3	8. 8	20 38. 9	11. 9	7.59.15,5	o. 5.5[…]
21	Di.	4. 4	8. 7	20.26.38	11.31	8. 3.15,0	o. 6.
22	Wo.	4. 6	8. 5	20.14.47	11.51	8 7.14,2	o. 6.
23	Do.	4. 7	8. 4	20. 2.35	12.12	8.11.12,8	o. 6.
24	Vr.	4. 9	8. 3	19.50. 3	12.32	8.15.10,8	o. 6.
25	Za.	4.10	8. 1	19.37.11	12.52	8.19. 8,3	o. 6.
26	Zon.	4.12	8. 0	19.24. 0	13.11	8.23. 5,2	o. 6.
27	Ma.	4.13	7.58	19.10.30	13.30	8.27. 1,5	o. 6.
28	Di.	4.15	7.57	18.56.40	13.50	8.30.57,2	o. 6.
29	Wo.	4.16	7.55	18.42.31	14. 9	8.34.52,4	o. 6.
30	Do.	4.18	7.54	18.28. 4	14.27	8.38.46,9	o. 6.
31	Vr.	4.19	7.52	18.13.18	14.46	8.42.40,8	o. 6.

⊙ Halve middellijn op den { 1sten 15'.45",5 ; 16den 15',45",9 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	MAANS- Ouderdom	Opkomst.	Ondergang.	Doorgang door het Zuiden.	Phases van de Maan.
			U. M.	U. M.	U. M.	
1	Wo	2	's m. 5.38	's av. 10. 2	's av. 2. 3	
2	Do.	3	» 7.11	» 10.18	» 2.56	
3	Vr.	4	» 8.38	» 10.31	» 3.45	Eerste Quartier den 6 Julij 's avonds ten 2u. 23′.
4	Za.	5	» 10. 0	» 10.42	» 4.30	
5	Zon.	6	» 11.18	» 10.52	» 5.13	
6	Ma.	7	's av. 0.34	» 11. 3	» 5.55	
7	Di.	8	» 1.49	» 11.15	» 6.38	
8	Wo	9	» 3. 4	» 11.29	» 7.23	
9	Do.	10	» 4.19	» 11.50	» 8. 9	
10	Vr.	11	» 5.31	——	» 8.58	
11	Za.	12	» 6.37	's m. 0.17	» 9.48	Volle Maan den 14 Julij 's avonds ten 5u. 50′.
12	Zon.	13	» 7.31	» 0.56	» 10.40	
13	Ma.	14	» 8.11	» 1.49	» 11.31	
14	Di.	15	» 8.41	» 2.54	——	
15	Wo.	16	» 9. 2	» 4. 8	's m. 0.21	
16	Do.	17	» 9.18	» 5.26	» 1.10	
17	Vr.	18	» 9.30	» 6.44	» 1.55	Laatste Quartier den 22 Julij 's morgens ten 7u. 5′
18	Za.	19	» 9.41	» 8. 2	» 2.39	
19	Zon.	20	» 9.51	» 9.19	» 3.23	
20	Ma.	21	» 10. 2	» 10.39	» 4. 7	
21	Di.	22	» 10.15	's m. 0. 0	» 4.52	
22	Wo.	23	» 10.31	» 1.26	» 5.40	
23	Do.	24	» 10.54	» 2.56	» 6.33	
24	Vr.	25	» 11.29	» 4.25	» 7.31	Nieuwe Maan den 28 Julij 's avonds ten 9u. 47′.
25	Za.	26	——	» 5.46	» 8.34	
26	Zon.	27	's m. 0.21	» 6.50	» 9.39	
27	Ma.	28	» 1.35	» 7.34	» 10.44	
28	Di.	29	» 3. 3	» 8. 3	» 11.46	
29	Wo.	1	» 4.36	» 8.22	's av. 0.43	
30	Do.	2	» 6. 7	» 8.37	» 1.34	
31	Vr.	3	» 7.33	» 8.48	» 2.21	

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2′.23″,0 ; 16den 2′,23″,1

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Noordelijk		Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers. M. S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Za.	4.21	7.50	17.58.15	15.21	8.46.34,2	0. 5.59,
2	Zon.	4.22	7.49	17.42.54	15.37	8.50.26,9	0. 5.55,
3	Ma.	4.24	7.47	17.27.17	15.55	8.54.18,9	0. 5.50,
4	Di.	4.25	7.45	17.11.22	16.12	8.58.10,4	0. 5.45,
5	Wo.	4.27	7.43	16.55.10	16.28	9. 2. 1,2	0. 5.39,
6	Do.	4.29	7.41	16.38.42	16.44	9. 5.51,4	0. 5.33,
7	Vr.	4.30	7.40	16.21.58	17. 0	9. 9.41,0	0. 5.26,
8	Za.	4.32	7.38	16. 4.58	17.16	9.13.30,0	0. 5.19,
9	Zon.	4.33	7.36	15.47.42	17.30	9.17.18,5	0. 5.11,
10	Ma.	4.35	7.34	15.30.12	17.46	9.21. 6,3	0. 5. 2,
11	Di.	4.37	7.32	15.12.26	18. 0	9.24.53,5	0. 4.52,
12	Wo.	4.38	7.30	14.54.26	18.14	9.28.40,2	0. 4.43,
13	Do.	4.40	7.28	14.36.12	18.28	9.32.26,3	0. 4.32,
14	Vr.	4.42	7.26	14.17.44	18.42	9.36.11,9	0. 4.21,
15	Za.	4.43	7.24	13.59. 2	18.55	9.39.57,0	0. 4.10,
16	Zon.	4.45	7.22	13.40. 7	19. 9	9.43.41,5	0. 3.58,
17	Ma.	4.47	7.20	13.20.58	19.21	9.47.25,6	0. 3.45,
18	Di.	4.48	7.18	13. 1.37	19.34	9.51. 9,0	0. 3.32,
19	Wo.	4.50	7.16	12.42. 3	19.46	9.54.52,1	0. 3.19,
20	Do.	4.52	7.13	12.22.17	19.58	9.58.34,7	0. 3. 5,
21	Vr.	4.53	7.11	12. 2.19	20. 9	10. 2.16,9	0. 2.50,
22	Za.	4.55	7. 9	11.42.10	20.21	10. 5.58,7	0. 2.35,
23	Zon.	4.57	7. 7	11.21.49	20.31	10. 9.40,0	0. 2.20,
24	Ma.	4.59	7. 5	11. 1.18	20.42	10.13.20,8	0. 2. 4,
25	Di.	5. 0	7. 2	10.40.36	20.52	10.17. 1,3	0. 1.48,
26	Wo.	5. 2	7. 0	10.19.44	21. 3	10.20.41,3	0. 1.32,
27	Do.	5. 3	6.58	9.58.41	21.12	10.24.21,0	0. 1.15,
28	Vr.	5. 5	6.56	9.37.29	21.21	10.28. 0,3	0. 0.58,
29	Za.	5. 7	6.53	9.16. 8	21.30	10.31.39,3	0. 0.40,
30	Zon.	5. 9	6.51	8.54.38	21.38	10.35.17,9	0. 0.22,
31	Ma.	5.10	6.49	8.33. 0		10.38.56,1	0. 0. 4,

☉ Halve middellijn op den { 1sten 15'.47",5 / 16den 15'.50",0 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	MAANS Ouderdom.	MAANS Opkomst.		MAANS Ondergang.		MAANS Doorgang door het Zuiden.		Phases van de Maan.
				U. M.		U. M.		U. M.	
1	Za.	4	's m.	8.55	's av.	8.59	's av.	3. 7	Eerste Quartier den 5 Aug. 's morgens ten 5u. 34'.
2	Zon.	5	»	10.14	»	9.10	»	3.49	
3	Ma.	6	»	11.31	»	9.21	»	4.33	
4	Di.	7	's av.	1.48	»	9.35	»	5.17	
5	Wo.	8	»	2. 4	»	9.53	»	6. 3	
6	Do.	9	»	3.18	»	10.17	»	6.51	Volle Maan den 13 Aug. 's morgens ten 7u. 35'
7	Vr.	10	»	4.27	»	10.52	»	7.41	
8	Za.	11	»	5.25	»	11.39	»	8.33	
9	Zon.	12	»	6.11		———	»	9.24	
10	Ma.	13	»	6.43	's m.	0.41	»	10.15	
11	Di.	14	»	7. 8	»	1.53	»	11. 4	
12	Wo.	15	»	7.25	»	3.10	»	11.51	
13	Do.	16	»	7.38	»	4.29		———	
14	Vr.	17	»	7.50	»	5.48	's m.	0.36	
15	Za.	18	»	8. 1	»	7. 7	»	1.21	Laatste Quartier den 20 Aug. 's avonds ten 0u. 37'
16	Zon.	19	»	8.11	»	8.27	»	2. 5	
17	Ma.	20	»	8.23	»	9.48	»	2.51	
18	Di.	21	»	8.38	»	11.11	»	3.38	
19	Wo.	22	»	8.58	's av.	0.40	»	4.29	
20	Do.	23	»	9.27	»	2. 9	»	5.24	
21	Vr.	24	»	10.12	»	3.32	»	6.24	Nieuwe Maan den 27 Aug. 's morgens ten 7u. 3'.
22	Za.	25	»	11. 15	»	4.40	»	7.26	
23	Zon	26	's m.	0.36	»	5.30	»	8.30	
24	Ma.	27		———	»	6. 3	»	9.31	
25	Di.	28	»	2. 6	»	6.26	»	10.29	
26	Wo.	29	»	3.37	»	6.42	»	11.22	
27	Do.	1	»	5. 5	»	6.55	's av.	0.11	
28	Vr.	2	»	6.29	»	7. 6	»	0.57	
29	Za.	3	»	7.49	»	7.17	»	1.42	
30	Zon.	4	»	9. 9	»	7.28	»	2.26	
31	Ma.	5	»	10.27	»	7.40	»	3.10	

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2'.23",6 / 16den 2'.24",5 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	ZONS- Ondergang.	ZONS- Declinatie Noordelijk.	ZONS-	ZONS- Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers. M. S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Di.	5.12	6.47	8.11.14		10.42.34,0	11.59.45,7
2	Wo.	5.13	6 44	7.49.20	21.54	10.46.11,6	11.59.26,8
3	Do.	5.15	6.42	7.27.18	22. 2	10.49.49,0	11.59. 7,6
4	Vr.	5.17	6.40	7. 5. 9	22. 9	10.53.26,1	11.58.48,1
5	Za.	5.18	6.37	6.42.52	22.17	10.57. 2,9	11.58.28,3
6	Zon.	5.20	6.35	6.20.30	22.22	11. 0.39,5	11.58. 8,4
7	Ma.	5.22	6.33	5.58. 1	22.29	11. 4.15,9	11.57.48,2
8	Di.	5.24	6.30	5.35.26	22.35	11. 7.52,0	11.57.27,8
9	Wo.	5.25	6.28	5.12.46	22 40	11.11.28,0	11.57. 7,3
10	Do.	5.27	6.26	4.50. 0	22.46	11.15. 3,9	11.56.46,6
11	Vr.	5.29	6.23	4.27. 9	22.51	11.18.39,6	11.56.25,7
12	Za.	5.30	6.21	4. 4.14	22.55	11.22.15,2	11.56. 4,8
13	Zon.	5.32	6.19	3.41.15	22.59	11.25.50,7	11.55.43,8
14	Ma.	5.34	6.16	3.18.11	23. 4	11.29.26,2	11.55.22,7
15	Di.	5.35	6.14	2.55. 3	23. 8	11.33. 1,6	11.55. 1,5
16	Wo.	5.37	6.11	2.31.53	23.10	11.36.37,0	11.54.40,4
17	Do.	5.39	6. 9	2. 8.39	23.14	11.40.12,4	11.54.19,2
18	Vr.	5.40	6. 7	1.45.23	23.16	11.43.47,8	11.53.58,1
19	Za.	5.42	6. 4	1.22. 3	23.20	11.47.23,3	11.53.37,0
20	Zon.	5.44	6. 2	0.58.42	23.21	11.50.58,8	11.53.16,1
21	Ma.	5.45	6. 0	0.35.19	23.23	11.54.34,5	11.52.55,1
22	Di.	5.47	5.57	0.11.55	23.24	11.58.10,2	11.52.34,3
				Zuidelijk.			
23	Wo.	5.48	5.55	0.11.30	23.25	12. 1.46,1	11.52.13,6
24	Do.	5.50	5.53	0.34.56	23.26	12. 5.22,1	11.51.53,1
25	Vr.	5 52	5.50	0.58.22	23.26	12. 8.58,2	11.51.32,7
26	Za.	5.53	5.48	1.21.49	23.27	12.12.34,6	11.51.12,3
27	Zon.	5.55	5.45	1.45.15	23.26	12.16.11,1	11.50.52,5
28	Ma.	5.57	5.43	2. 8.40	23.25	12.19.47,8	11.50.32,7
29	Di.	5.59	5.41	2.32. 4	23.24	12.23.24,8	11.50.13,1
30	Wo.	6. 0	5.39	2.55.26	23.22	12.27. 2,0	11.49.53,[illegible]

☉ Halve middellijn op den { 1sten 15'.53".5 ; 16den 15'.57",0 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	Ouderdom.	MAANS- Opkomst.		MAANS- Ondergang.		MAANS- Doorgang door het Zuiden.		Phases van de Maan.
				U. M.		U. M.		U. M.	
1	Di.	6	's m.	11.44	's av.	7.57	's av.	3.56	
2	Wo.	7	's av.	1. 0	»	8.19	»	4.44	
3	Do.	8	»	2.12	»	8.49	»	5.33	Eerste Quartier den 3 Sept. 's avonds ten 10u. 57'.
4	Vr.	9	»	3.16	»	9.31	»	6.24	
5	Za.	10	»	4. 6	»	10.27	»	7.16	
6	Zon.	11	»	4.44	»	11.34	»	8. 7	
7	Ma.	12	»	5.11		——	»	8.56	
8	Di.	13	»	5.31	's m.	0.50	»	9.44	
9	Wo.	14	»	5.45	»	2. 9	»	10.31	
10	Do.	15	»	5.58	»	3.28	»	11.16	
11	Vr.	16	»	6. 9	»	4.48		——	Volle Maan den 11 Sept. 's avonds ten 8u. 9'.
12	Za.	17	»	6.20	»	6. 9	's m.	0. 1	
13	Zon.	18	»	6.31	»	7.31	»	0.47	
14	Ma.	19	»	6.46	»	8.57	»	1.34	
15	Di.	20	»	7. 4	»	10.24	»	2.25	
16	Wo.	21	»	7.31	»	11.55	»	3.20	
17	Do.	22	»	8.10	's av.	1.20	»	4.18	Laatste Quartier den 18 Sept. 's avonds ten 5. 50'.
18	Vr.	23	»	9. 7	»	2.33	»	5.20	
19	Za.	24	»	10.21	»	3.28	»	6.23	
20	Zon.	25	»	11.47	»	4. 5	»	7.23	
21	Ma.	26		——	»	4.31	»	8.21	
22	Di.	27	's m.	1.16	»	4.48	»	9.14	
23	Wo.	28	»	2.42	»	5. 2	»	10. 3	
24	Do.	29	»	4. 6	»	5.14	»	10.50	Nieuwe Maan den 25 Sept. 's avonds ten 6. 46'.
25	Vr.	30	»	5.27	»	5.24	»	11.34	
26	Za.	1	»	6.46	»	5.35	's av.	0.18	
27	Zon.	2	»	8. 4	»	5.48	»	1. 3	
28	Ma.	3	»	9.22	»	6. 2	»	1.49	
29	Di.	4	»	10.40	»	6.22	»	2.36	
30	Wo.	5	»	11.55	»	6.49	»	3.25	

⊙ Uurbeweging op den { 1sten 2'.25",3 ; 16den 2',26",5 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.	Vers.	Regte opklimming in tijd.	Middelb. tijd op d. ware middag
		U. M.	U. M.	G. M. S.	M. S.	U. M. S.	U. M.
1	Do.	6. 2	5.36	3.18.47	23.18	12.30.39,5	11.49.…
2	Vr.	6. 4	5.34	3.42. 5	23.16	12.34.17,2	11.49.1…
3	Za.	6. 5	5.31	4. 5.21	23.12	12.37.55,3	11.48.…
4	Zon.	6. 7	5.29	4.28.33	23.10	12.41.33,7	11.48.…
5	Ma.	6. 9	5.27	4.51.43	23. 5	12.45.12,4	11.48.…
6	Di.	6.11	5.24	5.14.48	23. 2	12.48.51,6	11.48.…
7	Wo.	6.12	5.22	5.37.50	22.57	12.52.31,0	11.47.…
8	Do.	6.14	5.20	6. 0.47	22.52	12.56.10,9	11.47.…
9	Vr.	6.16	5.17	6.23.39	22.48	12.59.51,2	11.47.1…
10	Za.	6.17	5.15	6.46.27	22.42	13. 3.32,0	11.46.…
11	Zon.	6.19	5.13	7. 9. 9	22.36	13. 7.13,2	11.46.…
12	Ma.	6.21	5.11	7.31.45	22.30	13.10.54,9	11.46.…
13	Di.	6.23	5. 8	7.54.15	22.23	13.14.37,0	11.46.…
14	Wo.	6.25	5. 6	8.16.38	22.16	13.18.19,8	11.45.…
15	Do.	6.26	5. 4	8.38.54	22. 9	13.22. 3,2	11.45.…
16	Vr.	6.28	5. 2	9. 1. 3	22. 1	13.25.47,1	11.45.…
17	Za.	6.30	5. 0	9.23. 4	21.54	13.29.31,6	11.45.…
18	Zon.	6.32	4.57	9.44.58	21.45	13.33.16,8	11.45.1…
19	Ma.	6.34	4.55	10. 6.43	21.36	13.37. 2,6	11.44.…
20	Di.	6.35	4.53	10.28.19	21.27	13.40.49,0	11.44.4…
21	Wo.	6.37	4.51	10.49.46	21.17	13.44.36,1	11.44.4…
22	Do.	6.39	4.49	11.11. 3	21. 7	13.48.23,9	11.44.3…
23	Vr.	6.41	4.47	11.32.10	20.57	13.52.12,4	11.44.2…
24	Za.	6.43	4.45	11.53. 7	20.46	13.56. 1,5	11.44.1…
25	Zon.	6.44	4.43	12.13.53	20.55	13.59.51,4	11.44.…
26	Ma.	6.46	4.41	12.34.28	20.23	14. 3.42,0	11.44.…
27	Di.	6.48	4.39	12.54.51	20.11	14. 7.33,4	11.43.5…
28	Wo.	6.50	4.37	13.15. 2	19.58	14.11.25,4	11.43.5…
29	Do.	6.52	4.35	13.35. 0	19.45	14.15.18,9	11.43.4…
30	Vr.	6.54	4.33	13.54.45	19.32	14.19.11,5	11.43.4…
31	Za.	6.55	4.31	14.14.17		14.23. 6,2	11.43.4…

☉ Halve middellijn op den { 1sten 16′. 1″,1 ; 16den 16′ 5″,3 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	Ouderdom.	MAANS Opkomst.		MAANS Ondergang.		MAANS Doorgang door het Zuiden.		Phases van de Maan.
				U. M.		U. M.		U. M.	
1	Do.	6	's av.	1. 2	's av.	7.26	's av.	4.15	
2	Vr.	7	»	1.58	»	8.16	»	5. 7	
3	Za.	8	»	2.40	»	9.18	»	5.58	Eerste Quartier den 3 Oct. 's avonds ten 5u. 57'.
4	Zon.	9	»	3.11	»	10.30	»	6.47	
5	Ma.	10	»	3.34	»	11.46	»	7.35	
6	Di.	11	»	3.50		———	»	8.22	
7	Wo.	12	»	4. 3	's m.	1. 4	»	9. 7	
8	Do.	13	»	4.15	»	2.24	»	9.52	
9	Vr.	14	»	4.26	»	3.44	»	10.38	
10	Za.	15	»	4.38	»	5. 6	»	11.25	
11	Zon.	16	»	4.52	»	6.31		———	Volle Maan den 11 Oct. 's morgens ten 7u. 38'.
12	Ma.	17	»	5. 9	»	8. 0	's m.	0.16	
13	Di.	18	»	5.35	»	9.33	»	1.10	
14	Wo.	19	»	6. 9	»	11. 3	»	2.10	
15	Do.	20	»	7. 1	's av.	0.24	»	3.12	
16	Vr.	21	»	8.11	»	1.24	»	4.16	
17	Za.	22	»	9.35	»	2. 7	»	5.18	Laatste Quartier den 18 Oct. 's morgens ten 0u. 17'.
18	Zon.	23	»	11. 2	»	2.35	»	6.16	
19	Ma.	24		———	»	2.55	»	7.10	
20	Di.	25	's m.	0.28	»	3.10	»	8. 0	
21	Wo.	26	»	1.51	»	3.22	»	8.46	
22	Do.	27	»	3.11	»	3.32	»	9.30	
23	Vr.	28	»	4.29	»	3.43	»	10.14	
24	Za.	29	»	5.46	»	3.55	»	10.58	Nieuwe Maan den 25 Oct. 's morgens ten 9u. 17'.
25	Zon.	1	»	7. 4	»	4. 9	»	11.43	
26	Ma.	2	»	8.21	»	4.26	's av.	0.29	
27	Di.	3	»	9.37	»	4.51	»	1.18	
28	Wo.	4	»	10.47	»	5.24	»	2. 8	
29	Do.	5	»	11.48	»	6. 9	»	2.59	
30	Vr.	6	's av.	0.35	»	7. 7	»	3.50	
31	Za.	7	»	1.10	»	8.14	»	4.40	

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2'.27",7 ; 16den 2'.29",0 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.		Regte opklimming in tijd.	Middelb tijd op d waren midda
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers. M. S.	U. M. S.	U. M.
1	Zon.	6.57	4.29	14.33.35	19. 3	14.27. 1,3	11.43.4
2	Ma.	6.59	4.27	14.52.38	18.49	14.30.57,2	11.43.4
3	Di.	7. 1	4.25	15.11.27	18.34	14.34 54,0	11.43.4
4	Wo.	7. 3	4.23	15.30. 1	18.19	14.38.51,5	11.43.4
5	Do.	7. 5	4.21	15.48.20	18. 3	14.42.49,9	11.43 4
6	Vr.	7. 7	4.20	16. 6.23	17.47	14.46.49,1	11.43.4
7	Za.	7. 8	4.18	16.24.10	17.30	14.50.49,1	11.43.5
8	Zon.	7.10	4.16	16.41.40	17.13	14.54.49,9	11.43.5
9	Ma.	7.12	4.15	17.58.53	16.56	14.58.51,5	11.44.
10	Di.	7.14	4.13	17.15.49	16.37	15. 2.54,0	11.44.
11	Wo.	7.16	4.11	17.32.26	16.20	15. 6.57,3	11.44.1
12	Do.	7.17	4.10	17.48.46	16. 1	15.11. 1,5	11.44.2
13	Vr.	7.19	4. 8	18. 4.47	15.42	15.15. 6,6	11.44.2
14	Za.	7.21	4. 7	18.20.29	15.23	15.19.12,6	11.44.3
15	Zon.	7.23	4. 5	18.35.52	15. 4	15.23.19,4	11.44.4
16	Ma.	7.25	4. 4	18.50.56	14.43	15 27.27,0	11.45.
17	Di.	7.26	4. 3	19. 5.39	14.23	15.31.35.5	11.45.1
18	Wo.	7.28	4. 1	19.20. 2	14. 2	15.35.44,9	11.45.2
19	Do.	7.30	4. 0	19.34. 4	13.40	16.39.55,1	11.45.3
20	Vr.	7.32	3.59	19 47.44	13.19	15.44 6,2	11.45.5
21	Za.	7.33	3.58	20. 1. 3	12.57	15.48.18,0	11.46.
22	Zon.	7.35	3.56	20.14. 0	12.35	15.52.30,7	11.46.2
23	Ma.	7.37	3.55	20.26.35	12.12	15.56.44,2	11.46.4
24	Di.	7.38	3.54	20.38.47	11.49	16. 0 58,4	11.46.5
25	Wo	7.40	3.53	20.50.36	11.25	16. 5.13,4	11.47.1
26	Do.	7.42	3.52	21. 2. 1	11. 2	16. 9.29,2	11.47.3
27	Vr.	7.43	3.51	21.13. 3	10.38	16.13.45,6	11.47.5
28	Za.	7.45	3.50	21.23.41	10.13	16.18. 2,8	11.48.1
29	Zon.	7.47	3.50	21.33.54	9.48	16.22.20,6	11.48.3
30	Ma.	7.48	3.49	21.43.42		16.26.39,2	11.49.

☉ Halve middellijn op den { 1sten 16′ 9″,5 ; 16den 16′.12″,9 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	Ouderdom.	MAANS Opkomst.		MAANS Ondergang.		MAANS Doorgang door het Zuiden.		Phases van de Maan.
				U. M.		U. M.		U. M.	
1	Zon.	8	's av.	1.36	's av.	9.28	's av.	5.27	Eerste Quartier den 2 Nov. 's avonds ten 1u 23'.
2	Ma.	9	»	1.54	»	10.44	»	6.14	
3	Di.	10	»	2. 9		——	»	6.58	
4	Wo.	11	»	2.21	's m.	0. 0	»	7.42	
5	Do.	12	«	2.32	»	1.18	»	8.26	
6	Vr.	13	»	2.43	»	2.37	»	9.12	——
7	Za.	14	»	2.56	»	4. 0	»	10.55	
8	Zon.	15	»	3.11	»	4.27	»	11.53	
9	Ma.	16	»	3.33	»	6.59		——	Volle Maan den 9 Nov. 's vonds ten 6u. 11'.
10	Di.	17	»	4. 4	»	8.33	's m.	0.56	
11	Wo.	18	»	4.50	»	10. 1	»	2. 1	
12	Do.	19	»	5.56	»	11.13	»	3. 6	
13	Vr.	20	»	7.19	's av.	0. 4	»	4. 8	
14	Za.	21	»	8.48	»	0.37	»	5. 6	
15	Zon.	22	»	10.16	»	1. 0	»	5.57	——
16	Ma.	23	»	11.40	»	1.16	»	6.44	
17	Di.	24		——	»	1.29	»	7.28	Laatste Quartier den 16 Nov. 's morgens ten 9u.13'.
18	Wo.	25	's m.	1. 0	»	1.41	»	8.12	
19	Do.	26	»	2.18	»	1.51	»	8.56	
20	Vr.	27	»	3.34	»	2. 3	»	9.39	
21	Za.	28	«	4.50	»	2.16	»	10.25	
22	Zon.	29	«	6. 7	»	.32	»	11.13	
23	Ma.	30	«	7.23	»	2.54	's av.	0. 3	——
24	Di.	1	«	8.35	»	3.24	»	0.53	
25	Wo.	2	»	9.39	»	4. 5	»	1.44	Nieuwe Maan den 24 Nov. 's morgens ten 2u. 31'.
26	Do.	3	»	10.31	»	4.59	»	1'44	
27	Vr.	4	»	11.10	»	6. 3	»	2.34	
28	Za.	5	»	11.38	»	7.15	»	3.23	
29	Zon.	6	»	11.58	»	8.29	»	4. 9	
30	Ma.	7	's av.	0.14	»	9.43	»	4.53	

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2'.30",3 ; 16den 2'.31",4 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.		Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers. M.S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Di.	7.49	3.48	21.53. 6	8 58	16.30.58,2	11.49.23,6
2	Wo.	7.51	3.47	22. 2. 4	8.33	16.35.18,0	11.49.46,9
3	Do.	7.52	3.47	22.10.37	8. 7	16.39.38,4	11.50.10,7
4	Vr.	7.54	3.46	22.18.44	7.41	16.43.59,3	11.50.35,1
5	Za	7.55	3.46	22.26.25	7.14	16.48.20,8	11.51. 0,0
6	Zon.	7.56	3.45	22.33.39	6.48	16.52.42,8	11.51.25,4
7	Ma.	7.58	3.45	22.40.27	6.21	16.57. 5,3	11.51.51,4
8	Di.	7.59	3.45	22.46.48	5.55	17. 1.28,3	11.52.17,8
9	Wo.	8. 0	3.44	22.52.43	5.28	17. 5.51,8	11.52.44,7
10	Do.	8. 1	3.44	22.58.11	5. 0	17.10.15,6	11.53.12,0
11	Vr.	8. 2	3.44	22. 3.11	4.32	17.14.39,9	11.53.39,7
12	Za.	8. 3	3.44	23. 7.43	4. 5	17.19. 4,5	11.54. 7,8
13	Zon.	8. 4	3.44	23.11.48	3.37	17.23.29,5	11.54.36,2
14	Ma.	8. 5	3.44	23.15.25	3.10	17.27.54,8	11.55. 5,0
15	Di.	8. 6	3.44	23.18.35	2.42	17.32.20,5	11 55.34,1
16	Wo.	8. 7	3.44	23.21.17	2.14	17.36.46,3	11.56. 3,4
17	Do.	8. 8	3.44	23.23.31	1.45	17.41.12,4	11.56.33,0
18	Vr.	8. 9	3.45	23.25.16	1.17	17.45.38,7	11.57. 2,7
19	Za.	8. 9	3.45	23.26.33	0.49	17.50. 5,1	11.57.32,6
20	Zon.	8.10	3.46	23.27.22	0.21	17.54.31,7	11.58. 2,6
21	Ma.	8.10	3.46	23.27.43	0. 7	17.58.58,5	11.58.32,7
22	Di.	8.11	3.46	23.27.36	0.37	18. 3.25,0	11.59. 2,8
23	Wo.	8.12	3.47	23.26.59	1. 4	18. 7.51,7	11.59 33,0
24	Do.	8.12	3.48	23.25.55	1.33	18.12.18,4	0. 0. 3,1
25	Vr.	8.13	3.48	23.24.22	2. 0	18.16.45,0	0. 0.33,1
26	Za.	8.13	3.49	23.22.22	2.29	18.21.11,4	0. 1. 3,0
27	Zon.	8.13	3.50	23.19.53	2.57	18.25.37,8	0. 1.32,8
28	Ma.	8.13	3.51	23.16.56	3.26	18.30. 3,9	0. 2. 2,4
29	Di.	8.13	3.52	23.13.30	3.53	18.34.29,8	0. 2.31,8
30	Wo.	8.13	3.53	23. 9.37	4.21	18.38.55,5	0. 3. 0,9
31	Do.	8.13	3.54	23. 5.16		18.43.20,9	0. 3.29,8

⊙ Halve middellijn op den { 1sten 16′.15″,5 ; 16den 16′.17″,2 }

DECEMBER 1840.

Dagen der maand.	Dagen der week.	MAANS- Ouderdom.	Opkomst.		Ondergang.		Doorgang door het Zuiden.		Phase van d Maan
				U. M.		U. M.		U. M.	
1	Di.	8	's av.	0.27	's av.	10.58	's av.	5.36	
2	Wo.	9	»	0.37		——	»	6.19	Eerst Quarti
3	Do.	10	»	0.48	's m.	0.14	»	7. 3	den 2 D
4	Vr.	11	»	1. 0	»	1.32	»	7.49	's morge
5	Za.	12	»	1.14	»	2.54	»	8.38	ten 7u. 3
6	Zon.	13	»	1.31	»	4.22	»	9.32	
7	Ma.	14	»	1.56	»	5.54	»	10.33	
8	Di.	15	»	2.35	»	7.26	»	11.38	
9	Wo.	16	»	3.32	»	8.49		——	
10	Do.	17	»	4.50	»	9.51	's m.	0.46	Volle
11	Vr.	18	»	6.21	»	10.34	»	1.52	Maan
12	Za.	19	»	7.54	»	11. 2	»	2.54	den 9 De
13	Zon.	20	»	9.23	»	11.21	»	3.49	's morge
14	Ma.	21	»	10.47	»	11.36	»	4.40	ten 4u. 3
15	Di.	22		——	»	11.48	»	5.27	
16	Wo.	23	's m.	0. 7	»	11.59	»	6.11	
17	Do.	24	»	1.24	's av.	0.10	»	6.55	
18	Vr.	25	»	2.40	»	0.23	»	7.38	Laatste
19	Za.	26	»	3.56	»	0.38	»	8.23	Quartie
20	Zon.	27	»	5.12	»	0.58	»	9.10	den 15 De
21	Ma.	28	»	6.25	»	1.25	»	9.58	's avond
22	Di.	29	»	7.32	»	2. 2	»	10.49	ten 9u. 2
23	Wo.	30	»	8.27	»	2.52	»	11.40	
24	Do.	1	»	9.10	»	3.54	's av.	0.31	
25	Vr.	2	»	9.41	»	5. 4	»	1.20	Nieuwe
26	Za.	3	»	10. 4	»	6.18	»	2. 6	Maan
27	Zon.	4	»	10.20	»	7.32	»	2.51	den 23 De
28	Ma.	5	»	10.33	»	8.46	»	3.34	's avond
29	Di.	6	»	10.45	»	10. 1	»	4.16	ten 9u. 4
30	Wo.	7	»	10.55	»	11.15	»	4.58	
31	Do.	8	»	11. 6		——	»	5.41	

☾ Uurbeweging op den { 1sten 2'.32",2 ; 16den 2',32",7

TAFEL AANWIJZENDE DE UREN VAN OPKOMST

GEDURENDE DE ZES EERSTE MAANDEN

Dagen der maand.	Planeten.	Januarij. Opkomst.	Januarij. Ondergang.	Januarij. In den Meridiaan.	Februarij. Opkomst.	Februarij. Ondergang.	Februarij. In den Meridiaan.	Maart. Opkomst.	Maart. Ondergang.	Maart. In den Meridiaan.
		U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.
1	Mercurius ☿	's morg. 6.22	's av. 2.40	's morg. 10.31	's morg. 7.16	's av. 3. 6	's morg. 11.11	's morg. 7. 6	's av. 6. 3	's av. 0.3
4		6.21	2.32	10.27	7.19	3.19	11.19	7. 1	6.26	0.4
7		6.25	2.27	10.26	7.20	3.33	11.27	6.56	6.48	0.5
10		6.30	2.25	10.27	7.22	3.49	11.35	6.49	7.10	1.
13		6.37	2.24	10.30	7.22	4. 6	11.44	6.41	7.31	1.
16		6.43	2.26	10.34	7.21	4.24	11.53	6.33	7.48	1.1
19		6.51	2.28	10.40	7.19	4.44	's av. 0. 2	6.23	8. 2	1.1
22		6.58	2.35	10.46	7.16	5. 5	0.11	6.13	8. 9	1.1
25		7. 5	2.42	10.53	7.13	5.26	0.20	6. 1	8. 9	1.
28		7.10	2.51	11. 0	7. 9	5.48	0.29	5.49	8. 3	0.
1	Venus ♀	's morg. 4.13	's av. 1.25	's morg. 8.49	's morg. 5.16	's av. 1.16	's morg. 9.16	's morg. 5.37	's av. 2. 6	's morg. 9.4
7		4.25	1.19	8.52	5.23	1.22	9.22	5.28	2.22	9.5
13		4.39	1,15	8.57	5.29	1.30	9.30	5.25	2.39	10.
19		4.52	1.11	9. 2	5.32	1.41	9.37	5.16	2.57	10.
25		5. 3	1.12	9. 8	5.33	1.54	9.44	5. 7	3.14	10.1
1	Mars ♂	's morg. 9.48	's av. 6.21	's av. 2. 4	's morg. 8.34	's av. 6.42	's av. 1.38	's morg. 7.16	's av. 7. 0	's av. 1.
7		9.35	6.25	2. 0	8.19	6.46	1.32	7. 0	7. 3	1.
13		9.22	6.29	1.55	8. 3	6.50	1.26	6.43	7. 6	0.5
19		9. 7	6.32	1.50	7.46	6.53	1.20	6.26	7. 9	0.4
25		8.52	6.37	1.45	7.30	6.57	1.13	6.10	7.11	0.4
1	Jupiter ♃	's morg. 3.19	's av. 0.45	's morg. 8. 2	's morg. 1.39	's morg. 10.52	's morg. 6.15	's av. 11.55	's morg. 9. 2	's morg. 4.2
9		2.54	0.16	7.35	1.11	10.22	5.47	11.21	8.30	3.5
17		2.29	's m. 11.48	7. 8	0.43	9.52	5,17	10.48	7.58	3.
25		2. 3	11.18	6.40	0.13	9.22	4.48	10.14	7 26	2.5
1	Saturnus ♄	's morg. 6.15	's av. 2.19	's morg. 10.17	's morg. 4.27	's av. 0.29	's morg. 8.28	's morg. 2.43	's morg. 10.42	's morg. 6.4
11		5.41	1.44	9.42	3.53	's m. 11.52	7.52	2. 5	10. 4	6.
21		6. 6	1. 8	9. 7	3.16	11.15	7.15	1.27	9.25	5.2
1	Uranus ♅	's morg. 10.52	's av. 9.41	's av. 4.17	's morg. 8.52	's av. 7.47	's av. 2.19	's morg. 7. 1	's av. 6. 2	's a. 0.51
11		10.13	9. 4	3.38	8.13	7.11	1.42	6.22	5.25	's m. 11.53
21		9.35	8.27	3. 1	7.36	6.34	1. 4	5.43	4.49	11.16

IJ ONDERGANG DER VOORNAAMSTE PLANETEN, VAN HET JAAR 1840.

Dagen der maand.	Planeten.	APRIL. Opkomst.	APRIL. Ondergang.	APRIL. In den Meridiaan.	MEI. Opkomst.	MEI. Ondergang.	MEI. In den Meridiaan.	JUNIJ. Opkomst.	JUNIJ. Ondergang.	JUNIJ. In den Meridiaan.
		U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.
1	☿ *Mercurius*	's morg. 3.32	's av. 7.43	's av. 0.37	's morg. 4. 2	's av. 4.44	's morg. 10.23	's morg. 3.16	's av. 7. 4	's morg. 11.11
4		5.20	7.21	0.20	3.56	4.45	10.21	3.20	7.29	11.25
7		5. 8	6.55	0. 1	3.50	4.50	10.20	5.24	7.56	11.40
10		4.57	6.28	's morg. 11.42	3.44	4.57	10.21	3.32	8.21	11.56
13		4.47	6. 1	11.24	3.39	5. 7	10.23	3.42	8.44	's av. 0.13
16		4.38	5.37	11. 7	3.33	5.20	10.26	3.56	9. 4	0.30
19		4.30	5.18	10.54	3.28	5.34	10.31	4.12	9.20	0.46
[illegible]		4.22	5. 2	10.42	3.24	5.51	10.36	4.30	9.31	1. 0
[illegible]		4.15	4.52	10.34	3.21	6.10	10.46	4.48	9.39	1.13
[illegible]		4. 8	4.46	10.27	3.19	6.32	10.55	5. 7	9.42	1.24
1	♀ *Venus*	's morg. 4.57	's av. 3.35	's morg. 10.16	's morg. 4. 0	's av. 5. 6	's morg. 10.33	's morg. 3.11	's av. 6.45	's morg. 10.57
7		4.46	3.53	10.19	3.48	5.25	10.36	3. 5	7. 2	11. 3
[illegible]		4.34	4.12	10.23	3.38	5.43	10.40	3. 2	7.19	11.11
[illegible]		4.23	4.29	10.26	3.28	6. 2	10.45	3. 3	7.34	11.18
[illegible]		4.11	4.46	10.29	3.19	6.21	10.50	3. 5	7.48	11.27
1	♂ *Mars*	's morg. 5.51	's av. 7.14	's av. 0.33	's morg. 4.33	's av. 7.27	's a. 0. 0	's morg. 3.22	's av. 7.33	's morg. 11.28
7		5.34	7.17	0.26	4.17	7.29	's m. 11.53	3.10	7.33	11.22
13		5.18	7.20	0.19	4. 3	7.30	11.47	3. 0	7.32	11.16
19		5. 3	7.23	0.13	3.49	7.32	11.41	2.50	7.30	11.10
[illegible]		4.47	7.25	0. 6	3.36	7.33	11.35	2.41	7.28	11. 5
1	♃ *Jupiter*	's av. 9.43	's morg. 6.57	's morg. 2.20	's av. 7.26	's morg. 4.51	's m. 0. 9	's av. 5. 4	's morg. 2.40	's av. 9.52
[illegible]		9. 7	6.24	1.46	6.49	4.19	's av. 11.34	4.28	2. 8	9.18
[illegible]		8.31	5.50	1.11	6.12	3.45	10.58	3.54	1.35	8.44
[illegible]		7.55	5.16	0.36	5.36	3.10	10.23	3.20	1. 2	8.11
1	♄ *Saturnus*	's m. 0.44	's morg. 8.43	's morg. 4.43	's av. 10.41	's morg. 6.41	's morg. 2.41	's av. 8.30	's morg. 4.32	's m. 0.31
11		0. 4	8. 3	4. 3	9.59	6. 0	1.59	7.46	3.49	's av. 11.48
21		's a. 11.23	7.22	3.22	9.17	5.18	1.18	7. 4	3. 7	11. 6
1	♅ *Uranus*	's morg. 5. 0	's av. 4. 9	's morg. 10.35	's morg. 3. 5	's av. 2.19	's morg. 8.42	's m. 1. 5	's m. 0.23	's morg. 6.43
11		4.22	3.33	9.58	2.27	1.42	8. 4	0.25	's a. 11.43	6. 4
21		3.44	2.56	9.20	1.47	1. 4	7.26	's a. 11.46	11. 5	5.25

TAFEL AANWIJZENDE DE UREN VAN OPKOMST
GEDURENDE DE ZES LAATSTE MAANDEN

Dagen der maand.	PLANETEN.	JULIJ. Opkomst.	JULIJ. Ondergang.	JULIJ. In den Meridiaan.	AUGUSTUS. Opkomst.	AUGUSTUS. Ondergang.	AUGUSTUS. In den Meridiaan.	SEPTEMBER. Opkomst.	SEPTEMBER. Ondergang.	SEPTEMBER. In den Meridiaan.
		U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.
1	*Mercurius* ☿	('s morg.) 5.25	('s av.) 9.43	('s av.) 1.34	('s morg.) [illegible]	('s av.) 8. 7	('s av.) 1.21	('s morg.) 3.29	('s av.) 6.13	('s morg.) 10.3…
4		5.42	9.40	1.41	6.23	7.51	1. 7	3.35	6.13	10.5…
7		5.58	9.36	1.47	6. 5	7.34	0.50	3.46	6.12	10.…
10		6.12	9.31	1.51	5.44	7.18	0.31	4. 1	6.12	11. …
13		6.24	9.23	1.54	5.18	7. 1	0.10	4.20	6.11	11.…
16		6.34	9.14	1.54	4.51	6.46	('s morg.) 11.49	4.41	6. 8	11.…
19		6.42	9. 4	1.53	4.25	6.34	11.29	5. 2	6. 5	11.…
22		6.46	8.53	1.49	4. 1	6.25	11.13	5.22	6. 1	11.4…
25		6.47	8.40	1.44	3.43	6.18	11. 1	5.42	5.57	11.5…
28		6.45	8.26	1.36	3.32	6.15	10.53	6. 2	5.52	11.5…
1	*Venus* ♀	('s morg.) 3.12	('s av.) 7.58	('s a. 's m.) 11.35	('s morg.) 4.28	('s av.) 8. 3	('s av.) 0.16	('s morg.) 6.1[illegible]	('s av.) 7.12	('s av.) 0.4…
7		3.21	8. 6	11.44	4.57	7.56	0.22	6.29	7. 0	0.4…
13		3.34	8. 9	11.52	5. 7	7.48	0.27	9.49	6.47	0.4…
19		3.49	8.11	0. 0	5.27	7.38	0.32	7. 9	6.35	0.5…
25		4. 6	8. 9	0. 7	5.46	7.26	0.36	7.28	6.22	0.5…
1	*Mars* ♂	('s morg.) 2.33	('s av.) 7.24	('s morg.) 10.59	('s morg.) 2. 5	('s av.) 6.44	('s morg.) 10.29	('s morg.) 1.54	('s av.) 5.4[illegible]	('s morg.) 9.4…
7		2.27	7.19	10.53	2. 3	6.38	10.20	1.52	5.31	9.4…
13		2.21	7.13	10.47	2. 0	6.26	10.13	1.50	5.16	9.3…
19		2.15	7. 6	10.41	1.58	6.14	10. 6	1.48	5. 1	9.2…
25		2.10	6.58	10.34	1.56	6. 2	9.59	1.46	4.45	9.1…
1	*Jupiter* ♃	('s av.) 2.56	('s av. 's m.) 0.38	('s av.) 7.47	('s m. 's av.) 1. 1	('s av.) 10.37	('s av.) 5.49	('s morg.) 11.19	('s av.) 8.42	('s av.) 4. …
9		2.25	0. 6	7.16	0.33	10. 7	5.20	10.55	8.13	3.3…
17		1.54	11.35	6.45	0. 7	9.37	4.52	10.31	7.44	3. …
25		1.25	11. 4	6.15	11.41	9. 8	4.24	10. 8	7.16	2.4…
1	*Saturnus* ♄	('s av.) 6.21	('s morg.) 2.25	('s av.) 10.23	('s av.) 4.12	('s a. 's m.) 0.17	('s av.) 8.14	('s av.) 2.10	('s av.) 10.14	('s av.) 6.1…
11		5.39	1.43	9.41	3.32	11.37	7.34	1.32	9.35	5.3…
21		4.57	1. 2	9. 0	2.53	10.57	6.55	0.55	8.57	4.5…
1	*Uranus* ♅	('s av.) 11. 7	('s morg.) 10.41	('s morg.) 4.46	('s av.) 9. 3	('s morg.) 8.20	('s morg.) 2.41	('s av.) 6.59	('s morg.) 6.11	('s av. 's m.) 0.3…
11		10.27	9.45	4. 6	8.23	7.39	2. 1	6.19	5.28	11.5…
21		9.47	9. 5	3.26	7.43	6.57	1.20	5.39	4.47	11.1…

EN ONDERGANG DER VOORNAAMSTE PLANETEN,

VAN HET JAAR 1840.

Dagen der maand.	PLANETEN.	OCTOBER. Opkomst. U. M.	OCTOBER. Ondergang. U. M.	OCTOBER. In den Meridiaan. U. M.
1	Mercurius ☿	's morg. 6.21	's av. 5.46	's av. 0. 4
4		6.39	5.41	0.10
7		6.57	5.36	0.17
10		7.14	5.30	0.22
13		7.32	5.25	0.28
16		7.48	5.20	0.34
19		8. 5	5.15	0.40
[illegible]		8.20	5.10	0.45
[illegible]		8.35	5. 7	0.51
[illegible]		8.50	5. 3	0.56
1	Venus ♀	's morg. 7.47	's av. 6.10	's av. 0.59
7		8. 8	5.59	1. 3
13		8.28	5.49	1. 8
19		8.48	5.40	1.14
25		9. 9	5.33	1,20
1	Mars ♂	's morg. 1.44	's av. 4.28	's morg. 9. 0
7		1.42	4.12	8.57
13		1.40	3.55	8.47
19		1.37	3.38	8.37
25		1.34	3.21	8.27
1	Jupiter ♃	's morg. 9.50	's av. 6.55	's av. 2.20
9		9.28	6.27	.58
17		9. 5	6. 0	1.33
25		8.44	5.32	1. 8
1	Saturnus ♄	's m. 's av. 0.19	's av. 8.19	's av. 4.19
11		11.44	7.43	3.43
21		11. 8	7. 6	3. 7
1	Uranus ♅	's av. 4.59	's morg. 4. 6	's av. 10.32
11		4.19	3.25	9.52
21		3.39	2.43	9.11

Dagen der maand.	PLANETEN.	NOVEMBER. Opkomst. U. M.	NOVEMBER. Ondergang. U. M.	NOVEMBER. In den Meridiaan. U. M.
1	Mercurius ☿	's morg. 9. 8	's av. 4.58	's av. 1. 3
4		9.20	4.56	1. 8
7		9.30	4.54	1.12
10		9.38	4.53	1.16
13		9.43	4.51	1.17
16		9.43	4.50	1.17
19		9.37	4.47	1.12
[illegible]		9.25	4.41	1. 3
[illegible]		9. 4	4.31	0.48
[illegible]		8.33	4.19	0.26
1	Venus ♀	's morg. 9.31	's av. 5.26	's av. 1.29
7		9.49	5.25	1.37
13		10. 4	5.25	1.45
19		10.18	5.30	1.54
25		10.27	5.39	2. 3
1	Mars ♂	's morg. 1.30	's av. 3. 1	's morg. 8.15
7		1.26	2.43	8. 5
13		1.23	2.25	7.54
19		1.19	2. 7	7.43
25		1.14	1.49	7.31
1	Jupiter ♃	's morg. 8.25	's av. 5. 8	's a. 's m. 0.47
9		8, 3	4.41	0.22
17		7.42	4.14	11.58
25		7.20	3.47	11.34
1	Saturnus ♄	's morg. 10.31	's av. 6.26	's av. 2.28
11		9.56	5.50	1.53
21		9.22	5.16	1.19
1	Uranus ♅	's av. 2.56	's morg. 1.59	's av. 8.27
11		2.16	1.19	7.47
21		1.36	0.39	7. 7

Dagen der maand.	PLANETEN.	DECEMBER. Opkomst. U. M.	DECEMBER. Ondergang. U. M.	DECEMBER. In den Meridiaan. U. M.
1	Mercurius ☿	's morg. 7.55	's av. 4. 2	's morg. 11.58
4		7.17	3.43	11.30
7		6.45	3.26	11. 6
10		6.22	3.11	10.47
13		6.11	2.59	10.35
16		6. 7	2.48	10.28
19		6. 9	2.42	10.26
[illegible]		6.14	2.38	10.26
[illegible]		6.23	2.34	10.29
[illegible]		6.33	2.32	10.32
1	Venus ♀	's morg. 10.34	's av. 5.49	's av. 2.12
7		10.36	6. 3	2.20
13		10.37	6.20	2.28
19		10.33	6.38	2.35
25		10.26	6 58	2.42
1	Mars ♂	's av. 1. 9	's av. 1.31	's morg. 7.20
7		1. 4	1.13	7. 8
13		0.58	0.55	6.56
19		0.52	0.37	6.44
25		0.45	0.18	6.32
1	Jupiter ♃	's morg. 7. 4	's av. 3.27	's morg. 11.16
9		6.43	3. 1	10.52
17		6.21	2.34	10.27
25		5.58	2. 8	10. 3
1	Saturnus ♄	's morg. 8.47	's av. 4.41	's av. 0.44
11		8.14	4. 6	0.10
21		7.40	3.31	's m. 11.35
1	Uranus ♅	's m. 's av. 0.57	's av. 11.59	's av. 6.28
11		0.18	11.20	5.49
21		11.38	10.42	5.10

PLANEET-VERSCHIJNSELEN IN 1840.

MERCURIUS.

Deze planeet bereikt in de eerste helft van Januarij ha[...] grootste westelijke afwijking van de Zon, zijnde vooruitgaand in *Sagittarius;* zij zal echter, zoo wegens den schuinsche[...] stand des Dierenriems, als wegens hare geringe hoogte, b[...] zwaarlijk kunnen gezien worden. Tegen het einde van Februa[...] treedt *Mercurius* in boven-conjunctie met de Zon, alwaar [...] onzigtbaar wordt. Omstreeks het midden van Maart kan hij [...] *Pisces*, in de avond-schemering wederom zigtbaar worden a[...] den westelijken hemel. Op het einde der maand is hij het ver[...] oostelijk van de Zon verwijderd. In de eerste dagen van Ap[...] treedt hij in beneden-conjunctie met de Zon en is onzigtba[...] In de eerste dagen van Mei bereikt hij zijne grootste westelij[...] afwijking van de Zon, staat echter vóór zons-opgang laag [...] de ochtend-schemering tegen het oosten. Omstreeks het midd[...] van Junij bevindt hij zich achter de Zon of in boven-co[...] junctie, en staat tegen het einde der maand laag in de avon[...] schemering beneden *Castor* en *Pollux*. Op het midden v[...] Julij heeft hij zijne grootste oostelijke afwijking van de Z[...] bereikt, en is na zons-ondergang aan den westelijken hem[...] in de nabijheid van *Regulus* te zien. Op het midden v[...] Augustus bevindt hij zich aan deze zijde der Zon of in benede[...] conjunctie, wordt onzigtbaar, en kan zich tegen het einde d[...] maand en in het begin van September, als wanneer hij zijn[...] grootsten westelijken afstand van de Zon bereikt, in de ochten[...] schemering wederom boven den oostelijken horizon vertoone[...] Op het einde dezer maand treedt hij in boven-conjunctie m[...] de Zon. Gedurende de maand October doorloopt hij *Vir[...]* tot in *Aquarius,* doch zal wegens den schuinschen stand d[...] Dierenriems onzigtbaar zijn. Tegen het midden van Novemb[...] staat hij nog altijd laag in de avond-schemering nabij h[...] Z. W., zijnde alsdan het meest oostelijk van de zon verwijder[...]

In het begin van December treedt hij in beneden-conjunctie met de Zon, bereikt in de laatste helft der maand zijne grootste westelijke afwijking van de Zon, en is vóór zons-opgang in de ochtend-schemering laag aan den zuid-oostelijken hemel op te zoeken.

VENUS

is in Januarij *vooruitgaande* in *Scorpio; komt* vóór 5u. 's morgens *nabij het* Z. O. op, en blijft tot aan den dageraad als morgenster zigtbaar. In Februarij blijft zij vooruitgaande in *Sagittarius* en *Capricornus;* komt 's morgens ten 5u. op, en staat, bij den schuinschen stand des Dierenriems, laag in de ochtend-schemering; even zoo in Maart, als wanneer zij zich in *Capricornus* en *Aquarius* bevindt. In April komt zij 's morgens ten $4\frac{1}{2}$u. in het oosten op, en vertoont zich vóór zons-opgang aan den oostelijken hemel. In Mei verschijnt zij ten $3\frac{1}{2}$u. 's morgens bij het O. N. O. boven den horizon, vooruitgaande in *Pisces, Aries* en *Taurus.* In Junij verliest zij zich meer en meer in de ochtend-schemering. Tegen het einde van Julij treedt zij in boven-conjunctie met de Zon, als wanneer zij onzigtbaar is. In Augustus doorloopt zij *Cancer* en *Leo*, doch zal wegens den schuinschen stand des Dierenriems, *in verband tot haren geringen* afstand van de Zon, *bezwaarlijk te zien zijn.* In *September gaat zij* voorwaarts in *Leo* en *Virgo*; zij zal echter, wegens de zoo even vermelde omstandigheden, na zons-ondergang nog laag boven den westelijken horizon staan. Gedurende October is zij steeds vooruitgaande in *Virgo, Libra* en *Scorpio;* staat 's avonds nog laag in het W. Z. W. en gaat ten 6u. onder. In November is zij in *Scorpio* en *Sagittarius*, met toenemende zigtbaarheid; verlaat onzen horizon tegen 6u. 's avonds in het Z. W. In December is zij insgelijks vooruitgaande in *Sagittarius* en *Capricornus*, en zal steeds als avond-ster langer zigtbaar worden.

MARS

is in Januarij vooruitgaande in *Capricornus* en *Aquarius*; gaat na 6u. 's avonds in het W. Z. W. onder, en is na zons-ondergang aan den westelijken hemel zigtbaar. In Februarij is hij nog vooruitgaande in *Aquarius* en *Pisces*, en staat in

de avond-schemering zeer laag in het W. Z. W. In Maart voortgaande in *Pisces*, zal hij echter wegens zijne nabijheid tot de Zon en zijn lagen stand, bezwaarlijk zigtbaar zijn. In April gaat hij voorwaarts in *Aries*, doch blijft onzigtbaar. In het begin van Mei komt hij in conjunctie met de zon. In Junij vooruitgaande in *Taurus*, staat hij vóór zons-ondergang nog te laag in de ochtend-schemering. In Julij vertoont hij zich ten $2\frac{1}{2}$u. 's morgens boven den horizon bij het N. O., vooruitgaande in *Taurus* en *Gemini*, en kan vóór den dageraad zigtbaar zijn, even als in Augustus, wanneer hij in *Gemini* en *Cancer* vooruitgaat. In het begin van September staat hij nabij *de Kribbe*, verschijnt na 2u. 's morgens boven den horizon in het O. N. O. en blijft tot aan den dageraad zigtbaar. In November loopt hij in *Leo* en *Virgo* en staat ten 8u. 's morgens in het zuiden. In December blijft hij vooruitgaande in *Virgo*; verschijnt ten $1\frac{1}{2}$u. 's morgens boven den horizon, en kan tot aan zons-opgang gezien worden.

JUPITER

is in Januarij in *Libra* vooruitgaande; verschijnt vóór 3u. 's morgens boven den horizon bij het O. Z. O.; blijft tot aan den dageraad zigtbaar, en staat na 7u. 's morgens in den meridiaan. In Februarij gaat hij reeds ten 1u. 's morgens op, en vertoont zich tot aan den dageraad, voortgaande in *Libra*. In Maart vertoont hij zich telkens vroeger en reeds ten 11u. 's avonds boven den horizon, en culmineert 's morgens ten $3\frac{1}{2}$u. teruggaande in *Libra*. In April steeds in *Libra* teruggaande, komt hij 's avonds ten 9u. op, en staat tegen het einde der maand te middernacht in den meridiaan. Gedurende de eerste dagen van Mei komt hij in oppositie met de Zon, zijnde nog teruggaande in *Libra*, en blijft den ganschen nacht zigtbaar. In Junij culmineert hij reeds ten 9u. 's avonds, en gaat 's morgens ten $1\frac{1}{2}$u. in het W. Z. W. onder. In Julij staat hij vóór zons-ondergang in het zuiden en gaat ten $11\frac{1}{2}$u. 's avonds onder. In Augustus vermindert de duur zijner zigtbaarheid, hij is 's avonds nog korten tijd zigtbaar aan den zuid-westelijken hemel, en gaat ten $9\frac{1}{2}$u. onder. Gedurende September staat hij na zons-ondergang laag in het zuid-westen, vooruitgaande in *Libra*. In October steeds laag in de avond-schemering staande, gaat hij reeds na 6u. 's avonds onder. Gedurende de laatste helft van November treedt hij in conjunctie met de Zon, alwaar hij onzigtbaar is. In December

vertoont hij zich boven den horizon 's morgens ten 7u. bij het Z. O. ten O. en kan vóór zons-opgang in de uchtend-schemering wederom zigtbaar zijn.

SATURNUS

heeft in Januarij eene vooruitgaande beweging in *Scorpio*, komt 's morgens ten $5\frac{1}{2}$u. bij het Z. O. ten O. op, en kan in den morgenstond wederom te voorschijn komen. In Februarij vertoont hij zich reeds vóór 4u. 's morgens boven den horizon, en is tot aan den dageraad in *Scorpio* zigtbaar; even zoo in Maart, als wanneer hij vóór 2u. 's morgens opkomt In April culmineert hij reeds ten 4u. 's morgens ter linker zijde van *Antares*. In Mei komt hij telkens vroeger te voorschijn, en reeds ten 10u. 's avonds; hij staat vóór 2u. 's morgens laag in het zuiden, en blijft tot aan den dageraad zigtbaar. Gedurende de eerste helft van Junij treedt hij in oppositie met de Zon; komt te middernacht in den meridiaan, en is van 's avonds tot 's morgens zigtbaar in *Scorpio*. In Julij verkrijgt hij eene teruggaande beweging in *Scorpio*, en staat reeds vóór 9u. 's avonds in het zuiden; vertoont zich na zons-ondergang aan den westelijken hemel, en gaat na 1u. 's morgens bij het W. Z. W. onder. Gedurende Augustus is hij 's avonds links van *Antares* te zien, en gaat ten 11u. 's avonds onder. In September vooruitgaande in *Scorpio*, komt hij reeds vóór zons-ondergang in den meridiaan, vertoont zich 's avonds laag aan den zuid-westelijken hemel, en gaat na 9u. onder; even zoo in October, als wanneer hij 's avonds ten $7\frac{1}{2}$u. den horizon verlaat. In November nadert hij meer en meer tot de Zon, en staat bij zons-ondergang zeer laag aan den zuid-westelijken hemel. Tegen het midden van December treedt hij in conjunctie met de Zon, tusschen *Scorpio* en *Sagittarius*, en is alsdan voor ons onzigtbaar.

URANUS

is in Januarij vooruitgaande in *Aquarius* en *Pisces*, 's avonds aan den zuid-westelijken hemel op te zoeken, en gaat reeds ten 8u. in het W. ten Z. onder. Gedurende Februarij nadert hij snel tot de Zon, en wordt onzigtbaar. In het begin van Maart komt hij in conjunctie met de Zon alwaar hij en-

zigtbaar is. In April bevindt hij zich in *Pisces*, gaat na 4u. 's morgens in het oosten op, doch is wegens den schuinschen stand des Dierenriems, nog niet zigtbaar. In Mei komt hij telkens vroeger en reeds ten 2u. boven den horizon, en is in den morgenstond aan den zuid-oostelijken hemel op te zoeken; even zoo in Junij, als wanneer hij te middernacht opkomt. In Julij is hij reeds ten 10u. 's avonds opgekomen, en staat na 3u. 's morgens vrij hoog in het zuiden, zijnde teruggaande in *Pisces*. In Augustus verschijnt hij steeds vroeger, en reeds ten 8u. 's avonds in het oosten, en culmineert na 1½u., 's morgens. Tegen het midden van September treedt hij in oppositie met de Zon, en blijft den ganschen nacht boven den horizon zigtbaar. In October staat hij omstreeks 10u. 's avonds in het zuiden, en gaat vóór 's morgens ten 3½u. onder. In November bereikt hij den meridiaan reeds omstreeks 8u. 's avonds, bevindt zich nog in *Pisces* en gaat vóór 1½u. 's morgens onder. In December is hij vooruitgaande in *Pisces*, culmineert 's avonds ten 5½u., en gaat na 11u. in het W. ten Z. onder.

TAFEL *tot berekening der evenredige gedeelten van de Zons-regte opklimming, voor elk tijdstip des dags.*

TIJD.	VERSCHIL IN 24 UREN.						
	3'.30"	3'.40"	3'.50"	4'.00"	4'.10"	4'.20"	4'.30"
U. M.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.
0.10	1,5	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8	1,9
0.20	2,9	3,1	3,2	3,3	3,5	3,6	3,7
0.30	4,4	4,6	4,8	5,0	5,2	5,4	5,6
1. 0	8,7	9,2	9,6	10,0	10,4	10,8	11,2
1.30	13,1	13,7	14,4	15,0	15,6	16,2	16,9
2. 0	17,5	18,3	19,2	20,0	20,8	21,7	22,5
2.30	21,9	22,9	24,0	25,0	26,0	27,1	28,1
3. 0	26,2	27,5	28,7	30,0	31,3	32,5	33,7
3.30	30,6	32,1	33,5	35,0	36,5	37,9	39,4
4. 0	35,0	36,7	38,3	40,0	41,7	43,3	45,0
4.30	39,4	41,2	43,1	45,0	46,9	48,7	50,6
5. 0	43,7	45,8	47,9	50,0	52,1	54,1	56,2
5.30	48,1	50,4	52,7	55,0	57,3	59,6	1. 1,9
6. 0	52,5	55,0	57,5	1. 0,0	1. 2,5	1. 5,0	1. 7,5
6.30	56,9	59,6	1. 2,3	1. 5,0	1. 7,7	1.10,4	1.13,1
7. 0	1. 1,2	1. 4,2	1. 7,1	1.10,0	1.12,9	1.15,8	1.18,7
7.30	1. 5,6	1. 8,7	1.11,9	1.15,0	1.18,1	1.21,2	1.24,4
8. 0	1.10,0	1.13,3	1.16,7	1.20,0	1.23,3	1.26,7	1.30,0
8.30	1.14,4	1.17,9	1.21,5	1.25,0	1.28,6	1.32,1	1.35,6
9. 0	1.18,7	1.22,5	1.26,3	1.30,0	1.33,8	1.37,5	1.41,3
9.30	1.23,1	1.27,1	1.31,0	1.35,0	1.39,0	1.42,9	1.46,9
10. 0	1.27,5	1.31,7	1.35,8	1.40,0	1.44,2	1.48,3	1.52,5
10.30	1.31,9	1.36,2	1.40,6	1.45,0	1.49,4	1.53,7	1.58,1
11. 0	1.36,2	1.40,8	1.45,4	1.50,0	1.54,6	1.59,2	2. 3,7
11.30	1.40,6	1.45,4	1.50,2	1.55,0	1.59,8	2. 4,6	2. 9,4
12. 0	1.45,0	1.50,0	1.55,0	2. 0,0	2. 5,0	2.10,0	2.15,0

TAFEL *tot berekening der evenredige deelen va…*
de Zons-declinatie, voor elk tijdstip des dags.

VERSCHIL IN DECL. IN 24 UREN.	VERSCHIL IN TIJD.							
	1 U.	2 U.	3 U.	4 U.	5 U.	6 U.	7 U.	8 U.
MIN.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.
1	0. 2,5	0. 5	0. 7,5	0.10	0 12,5	0.15	0.17,5	0.20
2	0. 5	0.10	0.15	0.20	0.25	0.30	0.35	0.40
3	0. 7,5	0.15	0 22,5	0.30	0 37,5	0.45	0.52,5	1. 0
4	0.10	0 20	0.30	0.40	0.50	1. 0	1.10	1.20
5	0.12,5	0.25	0.37,5	0.50	1. 2,5	1.15	1.27,5	1.40
6	0.15	0.30	0.45	1. 0	1.15	1.30	1.45	2. 0
7	0.17,5	0.35	0.52,5	1.10	1.27,5	1.45	2. 2,5	2.20
8	0.20	0.40	1. 0	1.20	1.40	2. 0	2.20	2.40
9	0.22,5	0.45	1. 7,5	1.30	1.52,5	2.15	2.37,5	3. 0
10	0.25	0.50	1.15	1.40	2. 5	2.30	2.55	3.20
11	0.27,5	0.55	1.22,5	1.50	2.17,5	2.45	3.12,5	3.40
12	0.30	1. 0	1.30	2. 0	2.30	3. 0	3.30	4. 0
13	0.32,5	1. 5	1.37,5	2 10	2.42,5	3.15	3.47,5	4.20
14	0.35	1.10	1.45	2.20	2.55	3.30	4. 5	4.40
15	0.37,5	1.15	1.52,5	2.30	3. 7,5	3.45	4.22,5	5. 0
16	0.40	1.20	2. 0	2.40	3.20	4. 0	4.40	5.20
17	0.42,5	1.25	2. 7,5	2.50	3.32,5	4.15	4.57,5	5.40
18	0.45	1.30	2.15	3. 0	3.45	4.30	5.15	6. 0
19	0.47,5	1.35	2.22,5	3.10	3.57,5	4.45	5.32,5	6.20
20	0.50	1.40	2.30	3.20	4.10	5. 0	5.50	6.40
21	0.52,5	1.45	2.37,5	3.30	4.22,5	5.15	6. 7,5	7. 0
22	0.55	1.50	2.45	3.40	4.35	5.30	6.25	7.20
23	0.57,6	1.55	2.52,5	3.50	4.47,5	5.45	6.42,5	7.40
24	1. 0	2. 0	3. 0	4. 0	5. 0	6. 0	7. 0	8. 0

TAFEL *tot berekening der evenredige deelen van de Zons-declinatie, voor elk tijdstip des dags.*

VERSCHIL IN DAGL. IN 24 UREN.	VERSCHIL IN TIJD.							
	1 U.	2 U.	3 U.	4 U.	5 U.	6 U.	7 U.	8 U.
SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.
2	0,1	0,2	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7
4	0,2	0,3	0,5	0,7	0,8	1,0	1,2	1,3
6	0,3	0,5	0,8	1,0	1,3	1,5	1,8	2,0
8	0,3	0,7	1,0	1,3	1,7	2,0	2,3	2,7
10	0,4	0,8	1,2	1,7	2,1	2,5	2,9	3,3
12	0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0
14	0,6	1,2	1,8	2,3	2,9	3,5	4,1	4,7
16	0,7	1,3	2,0	2,7	3,3	4,0	4,7	5,3
18	0,8	1,5	2,3	3,0	3,8	4,5	5,3	6,0
20	0,8	1,7	2,5	3,3	4,2	5,0	5,8	6,7
22	0,9	1,8	2,7	3,7	4,6	5,6	6,4	7,3
24	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0	8,0
26	1,1	2,2	3,3	4,3	5,4	6,5	7,6	8,7
28	1,2	2,3	3,5	4,7	5,8	7,0	8,2	9,3
30	1,2	2,5	3,8	5,0	6,3	7,5	8,8	10,0
32	1,3	2,7	4,0	5,3	6,7	8,0	9,3	10,7
34	1,4	2,8	4,2	5,7	7,1	8,5	9,9	11,3
36	1,5	3,0	4,5	6,0	7,5	9,0	10,5	12,0
38	1,6	3,2	4,8	6,3	8,0	9,5	11,1	12,7
40	1,7	3,3	5,0	6,7	8,4	10,0	11,7	13,3
42	1,8	3,5	5,3	7,0	8,8	10,5	12,3	14,0
44	1,8	3,7	5,5	7,3	9,2	11,0	12,8	14,7
46	1,9	3,8	5,7	7,7	9,6	11,5	13,4	15,3
48	2,0	4,0	6,0	8,0	10,0	12,0	14,0	16,0
50	2,1	4,2	6,3	8,3	10,4	12,5	14,6	16,7
52	2,2	4,3	6,5	8,7	10,8	13,0	15,2	17,3
54	2,3	4,5	6,8	9,0	11,3	13,5	15,8	18,0
56	2,3	4,7	7,0	9,3	11,7	14,0	16,3	18,7
58	2,4	4,8	7,2	9,7	12,1	14,5	16,9	19,3

TAFEL *tot herleiding van den middelbaren tot den sterretijd, en omgekeerd.*

De herleiding van sterre- tot middelbaren tijd geschiedt door *aftrekking*, en het omgekeerde door *bijtelling* van het in de tafel voorkomende getal.

MIDDELB. TIJD. M. S.	M. TIJD. / ST. TIJD. UREN.	STERRE-TIJD. M. S.
0. 9,8	1	0. 9,9
0.19,7	2	0.19,7
0.29,5	3	0.29,6
0.39,3	4	0.39,4
0.49,2	5	0.49,3
0.59,0	6	0.59,1
1. 8,8	7	1. 9,0
1.18,6	8	1.18,8
1.28,5	9	1.28,7
1.38,3	10	1.38,6
1.48,1	11	1.48,4
1.57,9	12	1.58,3
2. 7,8	13	2. 8,1
2.17.6	14	2.18,0
2.27,4	15	2.27,8
2.37,3	16	2.37,7
2.47,1	17	2.47,6
2.56,9	18	2.57,4
3. 6,8	19	3. 7,3
3.16,6	20	3.17,1
3.26,4	21	3.27,0
3.36,2	22	3.36,8
3.46,1	23	3.46,7
3.55,9	24	3.56,6

Voor de herleiding der secunden zoo van middelbaren als van sterre-tijd, kan men volstaan met 0",1 in rekening te brengen, zoodra het aantal secunden grooter dan 20, en 0",2 zoo hetzelve grooter dan 55 is.

Bij de herleiding der minuten kan de tafel zoo voor sterren als voor middelbaren tijd dienen, zijnde het onderscheid slechts op de honderdste secunde-deelen van invloed.

MINUTEN.	SECUNDEN.	MINUTEN.	SECUNDEN.
1	0,2	31	5,1
2	0,3	32	5,3
3	0,5	33	5,4
4	0,7	34	5,6
5	0,8	35	5,7
6	1,0	36	5,9
7	1,1	37	6,1
8	1,3	38	6,2
9	1,5	39	6,4
10	1,6	40	6,6
11	1,8	41	6,7
12	2 0	42	6,9
13	2,1	43	7,1
14	2,3	44	7,2
15	2,5	45	7,4
16	2,6	46	7,6
17	2,8	47	7,7
18	2,9	48	7,9
19	3,1	49	8,1
20	3,3	50	8,2
21	3,4	51	8,4
22	3,6	52	8,5
23	3,8	53	8,7
24	3,9	54	8,9
25	4,1	55	9,0
26	4,3	56	9,2
27	4,4	57	9,4
28	4,6	58	9,5
29	4,7	59	9,7
30	4,9	60	9,9

TAFEL *aanwijzende hoe veel de hemel-ligchamen later of vroeger op- en ondergaan, op andere breedten of poolshoogten dan* AMSTERDAM.

	BIJ N. DECLINATIE.					
	LATER OP				VROEGER OP	
	BIJ Z. DECLINATIE.					
	VROEGER OP				LATER OP	
BREEDTE	49°	50°	51°	52°	53°	54°
DECLIN.	MINUTEN TIJDS					
0	0	0	0	0	0	0
1	1	0	0	0	0	0
2	1	1	1	0	0	1
3	2	1	1	0	0	1
4	2	2	1	0	1	1
5	3	2	1	0	1	2
6	4	3	2	0	1	2
7	4	3	2	0	1	2
8	5	4	2	1	1	3
9	5	4	2	1	1	3
10	6	4	3	1	1	3
11	7	5	3	1	2	4
12	8	5	3	1	2	4
13	8	6	3	1	2	4
14	9	6	4	1	2	5
15	10	7	4	1	2	5
16	10	7	4	1	2	5
17	11	8	5	1	2	6
18	12	9	5	1	2	7
19	13	9	6	2	3	7
20	14	10	6	2	3	8
21	15	11	6	2	3	8
22	16	11	7	2	3	9
23	17	12	7	2	3	9
24	18	13	8	2	4	10
25	19	14	8	2	4	11
26	21	15	9	3	4	12
27	22	16	10	3	5	13
28	24	17	10	3	5	14
29	25	19	11	3	6	15

Verklaring nopens het gebruik dezer tafel.

Laat gevraagd worden naar de Zons- op- en ondergang te *Dordrecht*, op den 1 Junij. Op dien dag is de Zons-declinatie 22°N.; de breedte van *Dordrecht* is 51° 49′. Voor deze declinatie en eene breedte van 51°, geeft de tafel een verschil van 7′, en voor eene breedte van 52°, 2′ tijds; dus is er een verschil van 5′, voor ééne graad breedte.

Nemende nu een evenredig gedeelte van dat verschil, voor hetgeen de breedte van *Dordrecht* meer dan 51° is, heeft men 60′:5′ = 49′: 4′ ruim; welk aantal minuten men bij den tijd van opgang te *Amsterdam* moet optellen, vermits de declinatie N. is, en de Zon, blijkens het hoofd der tafel, alsdan op 51° Br. *later* opkomt, en dus ook *vroeger* ondergaat.

Volgens den kalender gaat de Zon te *Amsterdam* den 1 Junij op, ten 3u. 44′
hierbij het verschil 4′
vindt men alzoo 3u. 48′
voor den opgang der Zon te *Dordrecht*, op den gem. dag, en voor den ondergang 8u. 7′. Op dezelfde wijze zal men den tijd van op- en ondergang van de Maan en andere hemel-ligchamen, wier declinatie minder dan 29° is, voor alle overige plaatsen van het Rijk kunnen vinden.

TAFEL van middelbare regte opklimming en declin[illegible] van een aantal voorname sterren, voor het jaar 184[illegible] volgens BESSEL.

Zie omtrent het gebruik dezer tafel het Jaarb. van 1827, [illegible]

BENAMINGEN DER STERREN.	GROOTTE.	REGTE OPKLIMMING IN TIJD.	DECLINA[illegible]
		U. M. S.	G. M. [illegible]
α in Andromeda (Alpheraz)......	2.3	0. 0.	28.12.[illegible]
γ In den vleugel van Pegasus (Algenib)..	2	0. 5. 0	14.17[illegible]
α in Cassiopea........................	3	0.31.28	55.39[illegible]
De Noordpoolster..................	2.3	1. 2.11	88.27[illegible]
α in den Ram........................	3	1.58.10	22.42[illegible]
α in de kieuw van den Walvisch (Menkar).	2	2.53.55	3.27[illegible]
α in Perseus........................	2	3.12.56	49.17[illegible]
α in het middelijk oog van den Stier (Aldebaran)...............	1	4.26.45	16.10[illegible]
α in het geitje van den Voerman (Capella)...................	1	5. 4.53	45.49[illegible]
β in den regter voet van Orion (Rigel)............................	1	5. 6.51	8.2[illegible]
β in den noordelijken hoorn van den Stier..................	2	5.16.11	28.2[illegible]
δ in den gordel van Orion.....	2	5.23.50	0.2[illegible]
α in den oostelijken schouder van Orion (Betelgeuze)......	1	5.46.31	7.22[illegible]
α van den grooten hond (Sirius)................................	1	6.38. 6	16.30[illegible]
α in den tweeling (Castor)....	1.2	7.24.22	32.13[illegible]
α in den kleinen hond (Procyon)..............................	1.2	7.30.55	5.3[illegible]
β in den tweeling (Pollux)....	2.3	7.35.31	28.24[illegible]
α in het hart van den Waterslang (Alphard)...............	2	9.19.43	7.58[illegible]
α in het hart van den Leeuw (Re[illegible])..........................	1	9.59.51	12.44[illegible]
α in [illegible] ant van den [illegible]........................	2	10.53.48	62.36[illegible]
[illegible]........................	2	11.40.54	15.27[illegible]

BENAMINGEN DER STERREN.	GROOTTE.	REGTE OPKLIMMING IN TIJD.	DECLINATIE.
		U. M. S.	G. M. S.
β in de *Maagd*............................	3	11.42.22	2.59.57 N
γ in den *grooten Beer*..........	2	11.45.23	54.35. 2 N
α in den korenaar der *Maagd* (Spica)	1	13.16.46	10.19.28 Z
η in den *grooten Beer*...........	2	13.41.14	50. 6.50 N
α in *Boötes* (*Arcturus*)	1	14. 8.22	20. 1. 6 N
1 α in de *Weegschaal*.............	2.3	14.41.51	15.19.41 Z
2 α in de *Weegschaal*.	2.3	14.42. 2	15.22.22 Z
β van den *kleinen Beer*........	3	14.51.15	74.48.33 N
α in de N. *Kroon*.................	2.3	15.27.55	27.15.25 N
α in den *Slang*......................	3	15.36.23	6.56. 0 N
α in het hart van den *Schorpioen* (*Antares*)....................	1	16.19.36	26. 4.15 Z
α in het hoofd van *Hercules* (*Ras Algethi*).......	3	17. 7.21	14.34.39 N
α in het hoofd van den *Slangendrager* (*Ophiuchus*)........	2	17.27.30	12.40.54 N
γ in het hoofd van den *Draak*.	3	17.52.54	51.30.36 N
α in de Lier (*Wega*)............	1	18.31.31	38.38.18 N
γ in den *Arend*........................	3	19.38.39	10.13.40 N
α in den *Arend* (*Altair*)	1.2	19.42.59	8.27. 1 N
β in den *Arend*......................	3	19.47.27	6. 0.41 N
α in den staart van de *Zwaan* (*Deneb*)	2	20.35.59	44.42.40 N
α van *Cepheus*........................	3	21.14.45	61.54.32 N
β van *Cepheus*........................	3	21.26.34	69.51.32 N
α in den regter schouder van den *Waterman* (*Aquarius*)...	3	21.57.34	1. 5.41 Z
α in den zuidelijken Visch (*Fomalhaut*).......................	1	22.48.48	30.28.12 Z
α van *Pegasus*.......................	2	22.56.48	14.20.44 N

ALPHABETISCHE TAFEL *der voornaamste steden en plaatsen in Nederland met aanwijzing van derzelver Geographische breedte en lengte gerekend van den Meridiaan gaande over* **Amsterdam**, *alsmede van derzelver afstand in uren gaans, zoo van deze laatste stad als van* 's Gravenhage, *zijnde elk uur gerekend op een' afstand van 5555 Ned. ellen of $\frac{1}{20}$ van den gemiddelden graad des Meridiaans-boogs.*

NB. De lengte van Amsterdam 0° stellende is:
die van Parijs 2°.32'.54". W, dus een tijds verschil van 10'.12".
die van Greenwich 4°.53'.18". W, dus een tijds verschil van 19'.33".

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN Amsterdam.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.	M. S.		
Aardenburg.	Zeeland.	51.16.25	1.26. 9 W.	5.45 V.	$45\frac{1}{4}$	28
Alkmaar.	Noord-Holland. .	52.37.55	0. 8. 0 W.	0.32 V.	$9\frac{1}{4}$	$14\frac{3}{4}$
Amersfoort.	Utrecht.	52. 9.20	0.30.14 O.	2. 1 L.	$8\frac{1}{4}$	18
Amsterdam, (*Westertoren*).	Noord-Holland. .	52.22.30	0. 0. 0	0. 0	0	12
Arnhem.	Gelderland.	51.58.46	1. 1.36 O.	4. 6 L.	17	$26\frac{1}{4}$

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.		AFSTAND IN UREN GAANS VAN Amsterdam.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. T.	G. O. S.				
Bergen op Zoom.	Noord-Braband. .	51.29.42	0.35.45 W.	2.23	V.	26¾	16½
Beverwijk.	Noord-Holland. .	52.29.11	0.13.31 W.	0.56	V.	6	11
Blokzijl.	Overijssel.	52.43.40	1. 4.39 O.	4.19	L.	28¾	37¾
Bommel.	Gelderland. . . .	51.48.47	0.22. 7 O.	1.28	L.	16	16¾
Bosch, ('s Hertogen-). . . (*Groote kerk*)	Noord-Braband .	51.41.18	0.25.28 O.	1.42	L.	19¾	19
Breda.	Idem.	51.35.22	0. 6.31 W.	0.26	V.	21½	14½
Brielle.	Zuid-Holland. . .	51.54.11	0.43.17 W.	2.53	V.	18	6
Coevorden.	Groningen.	52.39 40	1.51.24 O.	7 26	L.	32	42
Culenborg.	Gelderland. . . .	51.57.28	0.20 33 O.	1.22	L.	12	16
Delft.	Zuid-Holland. . .	52. 0.48	0.31.23 W.	2. 6	V.	13½	1½
Deventer.	Overijssel.	52.15. 9	1.16.19 O.	5. 5	L.	20	29¾
Doesburg.	Gelderland. . . .	52. 0.56	1.13.40 O.	4.55	L.	20¾	30
Dokkum.	Vriesland.	53.19.39	1. 6.51 O.	4.28	L.	43¾	53
Dordrecht.	Zuid-Holland. . .	51.48.53	0.13.25 W.	0.54	V.	17½	8¾
Drachten.	Vriesland.	53. 6.25	1.13. 3 O.	4.52	L.	37¾	46½
Edam, (*Speel toren*). . .	Noord-Holland. .	52.30 46	0. 9.48 O.	0.39	L.	4	16
Eindhoven.	Noord-Braband. .	51.26.14	0.35.46 O.	2.23	L.	25	24¾
Elburg.	Gelderland. . . .	52.26.57	0.57.11 O.	3.49	L.	19	28¾

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN Amsterdam.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.			
Enkhuizen.	Noord-Holland	52.42.16	0.24.33 O.	1.38 L.	11	23
Geertruidenberg.	Noord-Braband.	51.42. 4	0. 1.14 W.	0. 5 V.	18$\frac{1}{4}$	13$\frac{1}{2}$
Goeree.	Zuid-Holland.	51.49. 9	0.54.30 W.	3.38 V.	24$\frac{1}{2}$	12$\frac{1}{2}$
Goes.	Zeeland.	51.30.14	0.59.37 W.	3.58 V.	33$\frac{1}{2}$	19$\frac{1}{2}$
Gorinchem.	Zuid-Holland.	51.49.48	0. 5.21 O.	0.21 L.	14$\frac{1}{4}$	11$\frac{1}{4}$
Gouda.	Idem.	52. 0.40	0.10.23 W.	0.42 V.	10$\frac{1}{2}$	7
Grave.	Noord-Braband.	51.45.38	0.51.24 O.	3.26 L.	22$\frac{1}{2}$	26$\frac{1}{4}$
Groenlo.	Gelderland.	52. 2.34	1.44. 8 O.	6.56 L.	29	38$\frac{1}{4}$
Groningen, (*Groote toren*).	Groningen.	53.13.12	1.41. 6 O.	6.44 L.	40$\frac{1}{2}$	49$\frac{3}{4}$
Haarlem.	Noord-Holland.	52.22.54	0.14.47 W.	0.59 V.	3$\frac{1}{2}$	8$\frac{1}{2}$
Hage, ('s Graven- (*Groote toren*).	Zuid-Holland.	52. 4.40	0.34.27 W.	2.19 V.	12	0
Harderwijk, (*Kerk*).	Gelderland.	52.20.58	0.43.59 O.	3. 0 L.	14$\frac{1}{4}$	24
Harlingen, (*Kl. kerk*)	Vriesland.	53.10.29	0.31.43 O.	2. 7 L.	46$\frac{1}{2}$	55$\frac{1}{4}$
Harmelen.	Utrecht.	52. 5.31	0. 4.50 O.	0.19 L.	8$\frac{1}{4}$	11$\frac{1}{4}$
Hattem.	Gelderland.	52.28.49	1.11.14 O.	4.45 L.	20	29$\frac{1}{4}$
Helder (de.	Noord-Holland.	52.57.42	0. 8.14 W.	0.33 V.	17$\frac{1}{4}$	22$\frac{1}{4}$
Hellevoetsluis.	Zuid-Holland.	51.49.26	0.45.15 W.	3. 1 V.	20	8

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCH. IN TIJD MET AMSTERDAM	AFSTAND IN UREN VAN Amsterdam.	AFSTAND IN UREN VAN 's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.			
Heusden.	Noord-Braband.	51.44. 0	0.15.14 O.	1. 1 L.	19	16
Hilvarenbeek.	Idem	51.29. 8	0.15.10 O.	1. 1 L.	26½	19½
Hoogstraten.	Idem.	51.24. 5	0. 7.19 W.	0.29 V.	26	19
Hoorn.	Noord-Holland.	52.38.28	0.10.35 O.	0.42 L.	7¾	19¾
Hulst.	Zeeland.	51.16.52	0.49.47 W.	3.19 V.	38¼	31¾
Kampen, (*Nieuwe toren*)	Overijssel.	52.33.35	1. 1.58 O.	4. 8 L.	22¾	31½
Klundert.	Noord-Braband.	51.39.55	0.20.58 W.	1.24 V.	22¾	12
Leerdam.	Zuid-Holland.	51.53.30	0.12.34 O.	0.50 L.	13	14½
Leeuwarden. (*Toren van den Oldenhoven*)	Vriesland.	53.12.13	0.54.23 O.	3.38 L.	39½	48¾
Leiden, (*Toren der R. kerk*)	Zuid-Holland.	52. 9.23	0.23.31 W.	1.34 V.	9	3½
Lemmer (do.	Vriesland.	52.50.44	0.29.40 O.	3.19 L.	32	41¾
Lommel.	Noord-Braband.	51.13.44	0.25.52 O.	1.44 L.	30¾	28¾
Maastricht.	Limburg.	50.51. 7	0.47.52 O.	3.11 L.	38¾	38¾
Medemblik.	Noord-Holland.	52.46.25	0.13.12 O.	0.53 L.	11½	23½
Meppel.	Overijssel.	52.41.53	1.18.24 O.	5.14 L.	27¾	36¾
Middelburg, (*Abdij toren*).	Zeeland.	51.30. 0	1.16. 9 W.	5. 5 V.	38¾	21
Monnikendam.	Noord-Holland.	52.27.27	0. 8.55 O.	0.36 L.	2¾	14¾
Montfoort.	Utrecht.	52. 2.45	0. 3.51 O.	0.16 L.	9¾	11

TAFEL *tot berekening der evenredige deelen van de Zons-declinatie, voor elk tijdstip des dags.*

VERSCHIL IN DECL. IN 24 UREN.	VERSCHIL IN TIJD.							
	1 U.	2 U.	3 U.	4 U.	5 U.	6 U.	7 U.	8 U.
MIN.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.
1	0. 2,5	0. 5	0. 7,5	0.10	0.12,5	0.15	0.17,5	0.20
2	0. 5	0.10	0.15	0.20	0.25	0.30	0.35	0.40
3	0. 7,5	0.15	0.22,5	0.30	0.37,5	0.45	0.52,5	1. 0
4	0.10	0.20	0.30	0.40	0.50	1. 0	1.10	1.20
5	0.12,5	0.25	0.37,5	0.50	1. 2,5	1.15	1.27,5	1.40
6	0.15	0.30	0.45	1. 0	1.15	1.30	1.45	2. 0
7	0.17,5	0.35	0.52,5	1.10	1.27,5	1.45	2. 2,5	2.20
8	0.20	0.40	1. 0	1.20	1.40	2. 0	2.20	2.40
9	0.22,5	0.45	1. 7,5	1.30	1.52,5	2.15	2.37,5	3. 0
10	0.25	0.50	1.15	1.40	2. 5	2.30	2.55	3.20
11	0.27,5	0.55	1.22,5	1.50	2.17,5	2.45	3.12,5	3.40
12	0.30	1. 0	1.30	2. 0	2.30	3. 0	3.30	4. 0
13	0.32,5	1. 5	1.37,5	2.10	2.42,5	3.15	3.47,5	4.20
14	0.35	1.10	1.45	2.20	2.55	3.30	4. 5	4.40
15	0.37,5	1.15	1.52,5	2.30	3. 7,5	3.45	4.22,5	5. 0
16	0.40	1.20	2. 0	2.40	3.20	4. 0	4.40	5.20
17	0.42,5	1.25	2. 7,5	2.50	3.32,5	4.15	4.57,5	5.40
18	0.45	1.30	2.15	3. 0	3.45	4.30	5.15	6. 0
19	0.47,5	1.35	2.22,5	3.10	3.57,5	4.45	5.32,5	6.20
20	0.50	1.40	2.30	3.20	4.10	5. 0	5.50	6.40
21	0.52,5	1.45	2.37,5	3.30	4.22,5	5.15	6. 7,5	7. 0
22	0.55	1.50	2.45	3.40	4.35	5.30	6.25	7.20
23	0.57,5	1.55	2.52,5	3.50	4.47,5	5.45	6.42,5	7.40
24	1. 0	2. 0	3. 0	4. 0	5. 0	6. 0	7. 0	8. 0

TAFEL *tot berekening der evenredige deelen van de Zons-declinatie, voor elk tijdstip des dags.*

VERSCHIL IN DECL. IN 24 UREN.	VERSCHIL IN TIJD.							
	1 U.	2 U.	3 U.	4 U.	5 U.	6 U.	7 U.	8 U.
SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.
2	0,1	0,2	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7
4	0,2	0,3	0,5	0,7	0,8	1,0	1,2	1,3
6	0,3	0,5	0,8	1,0	1,3	1,5	1,8	2,0
8	0,3	0,7	1,0	1,3	1,7	2,0	2,3	2,7
10	0,4	0,8	1,2	1,7	2,1	2,5	2,9	3,3
12	0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0
14	0,6	1,2	1,8	2,3	2,9	3,5	4,1	4,7
16	0,7	1,3	2,0	2,7	3,3	4,0	4,7	5,3
18	0,8	1,5	2,3	3,0	3,8	4,5	6,3	6,0
20	0,8	1,7	2,5	3,3	4,2	5,0	5,8	6,7
22	0,9	1,8	2,7	3,7	4,6	5,5	6,4	7,3
24	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0	8,0
26	1,1	2,2	3,3	4,3	5,4	6,5	7,6	8,7
28	1,2	2,3	3,5	4,7	5,8	7,0	8,2	9,3
30	1,2	2,5	3,8	5,0	6,3	7,5	8,8	10,0
32	1,3	2,7	4,0	5,3	6,7	8,0	9,3	10,7
34	1,4	2,8	4,2	5,7	7,1	8,5	9,9	11,3
36	1,5	3,0	4,5	6,0	7,5	9,0	10,5	12,0
38	1,6	3,2	4,8	6,3	8,0	9,5	11,1	12,7
40	1,7	3,3	5,0	6,7	8,4	10,0	11,7	13,3
42	1,8	3,5	5,3	7,0	8,8	10,5	12,3	14,0
44	1,8	3,7	5,5	7,3	9,2	11,0	12,8	14,7
46	1,9	3,8	5,7	7,7	9,6	11,5	13,4	15,3
48	2,0	4,0	6,0	8,0	10,0	12,0	14,0	16,0
50	2,1	4,2	6,3	8,3	10,4	12,5	14,6	16,7
52	2,2	4,3	6,5	8,7	10,8	13,0	15,2	17,3
54	2,3	4,5	6,8	9,0	11,3	13,5	15,8	18,0
56	2,3	4,7	7,0	9,3	11,7	14,0	16,3	18,7
58	2,4	4,8	7,2	9,7	12,1	14,5	16,9	19,3

TAFEL *tot herleiding van den middelbaren tot den sterretijd, en omgekeerd.*

De herleiding van sterre- tot middelbaren tijd geschiedt door *aftrekking*, en het omgekeerde door *bijtelling* van het in de tafel voorkomende getal.

MIDDELB. TIJD.	M. TIJD. / ST. TIJD.	STERRE-TIJD.
M. S.	UREN.	M. S.
0. 9,8	1	0. 9,9
0.19,7	2	0.19,7
0.29,5	3	0.29,6
0.39,3	4	0.39,4
0.49,2	5	0.49,3
0.59,0	6	0.59,1
1. 8,8	7	1. 9,0
1.18,6	8	1.18,8
1.28,5	9	1.28,7
1.38,3	10	1.38,6
1.48,1	11	1.48,4
1.57,9	12	1.58,3
2. 7,8	13	2. 8,1
2.17,6	14	2.18,0
2.27,4	15	2.27,8
2.37,3	16	2.37,7
2.47,1	17	2.47,6
2.56,9	18	2.57,4
3. 6,8	19	3. 7,3
3.16,6	20	3.17,1
3.26,4	21	3.27,0
3.36,2	22	3.36,8
3.46,1	23	3.46,7
3.55,9	24	3.56,6

Voor de herleiding der secunden zoo van middelbaren als van sterre-tijd, kan men volstaan met 0″,1 in rekening te brengen, zoodra het aantal secunden grooter dan 20, en 0″,2 zoo hetzelve grooter dan 55 is.

Bij de herleiding der minuten kan de tafel zoo voor sterren als voor middelbaren tijd dienen, zijnde het onderscheid slechts op de honderdste secunde-deelen van invloed.

MINUTEN.	SECUNDEN.	MINUTEN.	SECUNDEN.
1	0,2	31	5,1
2	0,3	32	5,3
3	0,5	33	5,4
4	0,7	34	5,6
5	0,8	35	5,7
6	1,0	36	5,9
7	1,1	37	6,1
8	1,3	38	6,2
9	1,5	39	6,4
10	1,6	40	6,6
11	1,8	41	6,7
12	2 0	42	6,9
13	2,1	43	7,1
14	2,3	44	7,2
15	2,5	45	7,4
16	2,6	46	7,6
17	2,8	47	7,7
18	2,9	48	7,9
19	3,1	49	8,1
20	3,3	50	8,2
21	3,4	51	8,4
22	3,6	52	8,5
23	3,8	53	8,7
24	3,9	54	8,9
25	4,1	55	9,0
26	4,3	56	9,2
27	4,4	57	9,4
28	4,6	58	9,5
29	4,7	59	9,7
30	4,9	60	9,9

TAFEL *aantoonende hoe veel de hemel-ligchamen later of vroeger op- en ondergaan, op andere breedten of poolshoogten dan* AMSTERDAM.

	BIJ N. DECLINATIE.					
	LATER OP				VROEGER OP	
	BIJ Z. DECLINATIE.					
	VROEGER OP				LATER OP	
BREEDTE	49°	50°	51°	52°	53°	54°
DECLIN.	MINUTEN TIJDS					
0	0	0	0	0	0	0
1	1	0	0	0	0	0
2	1	1	1	0	0	1
3	2	1	1	0	0	1
4	2	2	1	0	1	1
5	3	2	1	0	1	2
6	4	3	2	0	1	2
7	4	3	2	0	1	2
8	5	4	2	1	1	3
9	5	4	2	1	1	3
10	6	4	3	1	1	3
11	7	5	3	1	2	4
12	8	5	3	1	2	4
13	8	6	3	1	2	4
14	9	6	4	1	2	5
15	10	7	4	1	2	5
15	10	7	4	1	2	6
17	11	8	5	1	2	6
18	12	9	5	1	2	7
19	13	9	6	2	3	7
20	14	10	6	2	3	8
21	15	11	6	2	3	8
22	16	11	7	2	3	9
23	17	12	7	2	3	9
24	18	13	8	2	4	10
25	19	14	8	2	4	11
26	21	15	9	3	4	12
27	22	16	10	3	5	13
28	24	17	10	3	5	14
29	25	19	11	3	6	15

Verklaring nopens het gebruik dezer tafel.

Laat gevraagd worden naar de Zons- op- en ondergang te *Dordrecht*, op den 1 Junij. Op dien dag is de Zons-declinatie 22°N.; de breedte van *Dordrecht* is 51° 49′. Voor deze declinatie en eene breedte van 51°, geeft de tafel een verschil van 7′, en voor eene breedte van 52°, 2′ tijds; dus is er een verschil van 5′, voor ééne graad breédte.

Nemende nu een evenredig gedeelte van dat verschil, voor hetgeen de breedte van *Dordrecht* meer dan 51° is, heeft men 60′:5′ = 49′: 4′ ruim; welk aantal minuten men bij den tijd van opgang te *Amsterdam* moet optellen, vermits de declinatie N. is, en de Zon, blijkens het hoofd der tafel, alsdan op 51° Br. *later* opkomt, en dus ook *vroeger* ondergaat.

Volgens den kalender gaat de Zon te *Amsterdam* den 1 Junij op, ten 3u. 44′

hierbij het verschil 4′

vindt men alzoo 3u. 48′

voor den opgang der Zon te *Dordrecht*, op den gem. dag, en voor den ondergang 8u. 7′. Op dezelfde wijze zal men den tijd van op- en ondergang van de Maan en andere hemel-ligchamen, wier declinatie minder dan 29° is, voor alle overige plaatsen van het Rijk kunnen vinden.

TAFEL *van middelbare regte opklimming en declinatie van een aantal voorname sterren, voor het jaar* 1840, *volgens* BESSEL.

(Zie omtrent het gebruik dezer tafel het *Jaarb. van* 1827, bl. 39.

BENAMINGEN DER STERREN.	GROOTTE.	REGTE OPKLIMMING IN TIJD. U. M. S.	DECLINATIE. G. M. S.
α in *Andromeda* (*Alpheras*)......	2.3	0. 0.	28.12.25 N
γ In den vleugel van *Pegasus* (*Algenib*)..........	2	0. 5. 0	14.17.37 N
α in *Cassiopea*..............	3	0.31.28	55.39.31 N
De Noordpoolster..............	2.3	1. 2.11	88.27.22 N
α in den *Ram*..............	3	1.58.10	22.42. 9 N
α in de kieuw van den *Walvisch* (*Menkar*)..............	2	2.53.55	3.27.27 N
α in *Perseus*..............	2	3.12.56	49.17. 7 N
α in het zuidelijk oog van den *Stier* (*Aldebaran*)..............	1	4.26.45	16.10.53 N
α in het geitje van den *Voerman* (*Capella*)..............	1	5. 4.53	45.49.37 N
β in den regter voet van *Orion* (*Rigel*)..............	1	5. 6.51	8.23.32 Z
β in den noordelijken hoorn van den *Stier*..............	2	5.16.11	28.27.54 N
δ in den gordel van *Orion*.....	2	5.23.50	0.25.23 Z
α in den oostelijken schouder van *Orion* (*Betelgeuze*).......	1	5.46.31	7.22.15 N
α van den grooten hond (*Sirius*)..............	1	6.38. 6	16.30. 8 Z
α in den tweeling (*Castor*)....	1.2	7.24.22	32.13.56 N
α in den kleinen hond (*Procyon*)..............	1.2	7.30.55	5.37.45 N
β in den tweeling (*Pollux*)....	2.3	7.35.31	28.24.23 N
α in het hart van den *Waterslang* (*Alphard*)..............	2	9.19.43	7.58. 8 Z
α in het hart van den *Leeuw* (*Regulus*)..............	1	9.59.51	12.44.47 Z
α in het vierkant van den *grooten Beer*..............	2	10.53.48	62.36.47 N
β in den *Leeuw*..............	2	11.40.54	15.27.58 N

BENAMINGEN DER STERREN.	GROOTTE.	REGTE OPKLIMMING IN TIJD.	DECLINAT
		U. M. S.	G. M. S.
β in de *Maagd*	3	11.42.22	2.39.57
γ in den *grooten Beer*	2	11.45.23	54.35. 2
α in den korenaar der *Maagd* (*Spica*)	1	13.16.46	10.19.28
η in den *grooten Beer*	2	13.41.14	50. 6.50
α in *Boötes* (*Arcturus*)	1	14. 8.22	20. 1. 6
1α in de *Weegschaal*	2.3	14.41.51	15.19.41
2α in de *Weegschaal*	2.3	14.42. 2	15.22.22
β van den *kleinen Beer*	3	14 51.15	74.48.33
α in de N. *Kroon*	2.3	15.27.55	27.15.25
α in den *Slang*	3	15.36.23	6.56. 0
α in het hart van den *Schorpioen* (*Antares*)	1	16.19.36	26. 4.15
α in het hoofd van *Hercules* (*Ras Algethi*)	3	17. 7.21	14.34.39
α in het hoofd van den *Slangendrager* (*Ophiuchus*)	2	17.27.30	12.40.54
γ in het hoofd van den *Draak*	3	17.52.54	51.30.36
α in de *Lier* (*Wega*)	1	18.31.31	38.38.18
γ in den *Arend*	3	19.38.39	10.13.40
α in den *Arend* (*Altair*)	1.2	19.42.59	8.27. 1
β in den *Arend*	3	19.47.27	6. 0.41
α in den staart van de *Zwaan* (*Denep*)	2	20.35.59	44.42.40
α van *Cepheus*	3	21.14.45	61.54.32
β van *Cepheus*	3	21.26.34	69.51.32
α in den regter schouder van den *Waterman* (*Aquarius*)	3	21.57.34	1. 5.41
α in den zuidelijken Visch (*Fomalhaut*)	1	22.48.48	30.28.12
α van *Pegasus*	2	22.56.48	14.20.44

ALPHABETISCHE TAFEL ***der voornaamste steden en plaatsen in Nederland met aanwijzing van derzelver Geographische breedte en lengte gerekend van den Meridiaan gaande over*** **Amsterdam**, ***alsmede van derzelver afstand in uren gaans, zoo van deze laatste stad als van*** **'s Gravenhage**, ***zijnde elk uur gerekend op een' afstand van 5555 Ned. ellen of*** $\frac{1}{20}$ ***van den gemiddelden graad des Meridiaans-boogs.***

NB. De lengte van Amsterdam 0° stellende is:
die van Parijs 2°.32'.54". W, dus een tijds verschil van 10'.12".
die van Greenwich 4°.53'.18". W, dus een tijds verschil van 19'.33".

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN Amsterdam.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.	M. S.		
Aardenburg.	Zeeland.	51.16.25	1.26. 9 W.	5.45 V.	$45\frac{1}{4}$	28
Alkmaar.	Noord-Holland. .	52.37.55	0. 8. 0 W.	0.32 V.	$9\frac{3}{4}$	$14\frac{1}{2}$
Amersfoort.	Utrecht.	52. 9.20	0.30.14 O.	2. 1 L.	$8\frac{1}{4}$	18
Amsterdam, (*Westertoren*).	Noord-Holland. .	52.22.30	0. 0. 0	0. 0	0	12
Arnhem.	Gelderland. . . .	51.58.46	1. 1.36 O.	4. 6 L.	17	$26\frac{1}{4}$
Assen.	Drenthe.	52.58. 0	1.43.45 O.	6.55 L.	$35\frac{1}{2}$	$44\frac{1}{4}$
Axel	Zeeland.	51.16. 5	1. 8.24 W.	4.33 V.	$41\frac{1}{4}$	$34\frac{1}{4}$

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN Amsterdam.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. T.	G. O. S.			
Bergen op Zoom.	Noord-Braband. .	51.29.42	0.35.45 W.	2.23 V.	26¾	16½
Beverwijk.	Noord-Holland. .	52.29.11	0.13.31 W.	0.56 V.	6	11
Blokzijl.	Overijssel.	52.43.40	1. 4.39 O.	4.19 L.	28¾	37½
Bommel.	Gelderland.	51.48.47	0.22. 7 O.	1.28 L.	16	16½
Bosch, ('s Hertogen-). . . (*Groote kerk*)	Noord-Braband .	51.41.18	0.25.28 O.	1.42 L.	19¾	19
Breda.	Idem.	51.35.22	0. 6.31 W.	0.26 V.	21½	14½
Brielle.	Zuid-Holland. . .	51.54.11	0.43.17 W.	2.53 V.	18	6
Coevorden.	Groningen.	52.39.40	1.51.24 O.	7 26 L.	32	42
Culenborg.	Gelderland.	51.57.28	0.20 33 O.	1.22 L.	12	16
Delft.	Zuid-Holland. . .	52. 0.48	0.31.23 W.	2. 6 V.	13½	1½
Deventer.	Overijssel.	52.15. 9	1.16.19 O.	5. 5 L.	20	29¾
Doesburg.	Gelderland.	52. 0.56	1.13.40 O.	4.55 L.	20¾	30
Dokkum.	Vriesland.	53.19.39	1. 6.51 O.	4.28 L.	43¾	53
Dordrecht.	Zuid-Holland. . .	51.48.53	0.13.25 W.	0.54 V.	17½	8¾
Drachten.	Vriesland.	53. 6.25	1.13. 3 O.	4.52 L.	37¾	46½
Edam, (*Speel toren*). . .	Noord-Holland. .	52.30 46	0. 9.48 O.	0.39 L.	4	16
Eindhoven.	Noord-Braband. .	51.26.14	0.35.46 O.	2.23 L.	25	24¾
Elburg.	Gelderland.	52.26.57	0.57.11 O.	3.49 L.	19	28¾

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN Amsterdam.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.			
Enkhuizen.	Noord-Holland . .	52.42.16	0.24.33 O.	1.38 L.	11	23
Geertruidenberg.	Noord-Braband. .	51.42. 4	0. 1.14 W.	0. 5 V.	18¾	13⅛
Goeree.	Zuid-Holland. . .	51.49. 9	0.54.30 W.	3.38 V.	24½	12½
Goes.	Zeeland.	51.30.14	0.59.37 W.	3.58 V.	33½	19⅛
Gorinchem.	Zuid-Holland. . .	51.49.48	0. 5.21 O.	0.21 L.	14¾	11¾
Gouda.	Idem.	52. 0.40	0.10.23 W.	0.42 V.	10½	7
Grave.	Noord-Braband. .	51.45.38	0.51.24 O.	3.26 L.	22½	26¾
Groenlo.	Gelderland.	52. 2.34	1.44. 8 O.	6.56 L.	29	38¾
Groningen, (*Groote toren*).	Groningen. . . .	53.13.12	1.41. 6 O.	6.44 L.	40½	49¾
Haarlem.	Noord-Holland. .	52.22.54	0.14.47 W.	0.59 V.	3½	8⅛
Hage, ('s Graven- . . . . (*Groote toren*).	Zuid-Holland. . .	52. 4.40	0.34.27 W.	2.19 V.	12	0
Harderwijk, (*Kerk*). . . .	Gelderland.	52.20.58	0.43.59 O.	3. 0 L.	14¾	24
Harlingen, (*Kl. kerk*) . . .	Vriesland.	53.10.29	0.31.43 O.	2. 7 L.	46½	55¾
Harmelen.	Utrecht.	52. 5.31	0. 4.50 O.	0.19 L.	8¾	11¾
Hattem.	Gelderland.	52.28.49	1.11.14 O.	4.45 L.	20	29¾
Helder (de.	Noord-Holland. .	52.57.42	0. 8.14 W.	0.33 V.	17¾	22¾
Hellevoetsluis.	Zuid-Holland. . .	51.49.26	0.45.15 W.	3. 1 V.	20	8
Helmond.	Noord-Braband. .	51.28.44	1.46.22 O.	7. 5 L.	26¾	26⅛

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM	UREN GAANS VAN Amsterdam.	UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G(M. S.	G. M. S.			
Heusden.	Noord-Braband.	51.44. 0	0.15.14 O.	1. 1 L.	19	16
Hilvarenbeek.	Idem	51.29. 8	0.15.10 O.	1. 1 L.	26½	19½
Hoogstraten.	Idem.	51.24. 5	0. 7.19 W.	0.29 V.	26	19
Hoorn.	Noord-Holland.	52.38.28	0.10.35 O.	0.42 L.	7¼	19¼
Hulst.	Zeeland.	51.16.52	0.49.47 W.	3.19 V.	38¼	31¼
Kampen, (*Nieuwe toren*)	Overijssel.	52.33.35	1. 1.58 O.	4. 8 L.	22¼	31½
Klundert.	Noord-Braband.	51.39.55	0.20.58 W.	1.24 V.	22¼	12
Leerdam.	Zuid-Holland.	51.53.30	0.12.34 O.	0.50 L.	13	14½
Leeuwarden. (*Toren van den Oldenhoven*)	Vriesland.	53.12.13	0.54.23 O.	3.38 L.	39½	48¼
Leiden, (*Toren der B. kerk*)	Zuid-Holland.	52. 9.23	0.23.31 W.	1.34 V.	9	3½
Lemmer (de.	Vriesland.	52.50.44	0.29.40 O.	3.19 L.	32	41¼
Lommel.	Noord-Braband.	51.13.44	0.25.52 O.	1.44 L.	30¼	28¼
Maastricht.	Limburg.	50.51. 7	0.47.52 O.	3.11 L.	38¼	38¼
Medemblik.	Noord-Holland.	52.46.25	0.13.12 O.	0.53 L.	11½	23½
Meppel.	Overijssel.	52.41.53	1.18.24 O.	5.14 L.	27¼	36¼
Middelburg, (*Abdij toren*).	Zeeland.	51.30. 0	1.16. 9 W.	5. 5 V.	38¼	21
Monnikendam.	Noord-Holland.	52.27.27	0. 8.55 O.	0.36 L.	2¼	14¼
Montfoort.	Utrecht.	52. 2.45	0. 3.51 O.	0.16 L.	9¼	11

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN Amsterdam-	AFSTAND IN UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.			
Muiden.	Noord-Holland.	52.19.46	0.11. 7 O.	0.44 L.	2¼	14½
Naarden.	Idem.	52.17.46	0.16.44 O.	1. 7 L.	4	16
Nijmegen.	Gelderland.	51.50.54	0.58.44 O.	3.55 L.	20¼	27
Oldenzaal	Overijssel.	52.18.46	2. 2.43 O.	8.11 L.	32¾	42
Oosterhout.	Noord-Braband.	51.39. 0	0. 1.54 W.	0. 8 V.	19½	16
Oosterwolde.	Vriesland.	52.59.40	1.24.36 O.	5.38 L.	36¼	45½
Oudewater.	Zuid-Holland.	52. 1.23	0. 0.50 W.	0. 3 V.	9¼	9½
Petten.	Noord-Holland.	52.46. 2	0.13.34 W.	0.54 V.	12¾	17¾
Purmerend.	Idem.	52.30.39	0. 3.44 O.	0.15 L.	3¾	15¼
Reenen.	Utrecht.	51.57.27	0.40.51 O.	2.43 L.	14¾	21
Rotterdam.	Zuid-Holland.	51.55.19	0,23.55 W.	1.36 V.	14½	4¼
Sas van Gent.	Zeeland.	51.15. 0	1. 4. 0 W.	4.16 V.	41	34
Schagen.	Noord-Holland.	52.47.14	0. 5.15 W.	0.21 V.	13	18
Schiedam.	Zuid-Holland.	51.55. 8	0.29. 7 W.	1.57 V.	16	4
Schoonhoven.	Idem.	51.56.49	0. 2. 0 O.	0. 8 L.	12½	9¼
Sluis.	Zeeland.	51.18.35	1.30. 0 W.	6. 0 V.	49¾	42¾
Sneek,	Vriesland.	53. 1.57	0.46.31 O.	3. 6 L.	40	49¼
Stavoren.	Idem.	52.52.57	0.28.37 O.	1.54 L.	38	47¼
Steenbergen.	Noord-Braband	51.35.[illegible]	0.33.4[illegible] W.	[illegible] V.	[illegible]	[illegible]

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN Amsterdam.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.			
Thiel.	Gelderland.	51.53. 9	0.33. 2 O.	2.12 L.	15¾	20
Tholen.	Zeeland.	51.31.57	0.39.53 W.	2.39 V.	26¾	16,
Tilburg.	Noord - Braband.	51.35. 0	0. 8.30 O.	0.34 L.	24	18¾
Utrecht. (*Dome - toren*) .	Utrecht.	52. 5.28	0.14.16 O.	0.57 L.	8	14
Veere.	Zeeland.	51.32.52	1.13. 1 W.	4.52 V.	31¾	19¾
Veulo.	Limburg.	51 22 17	1.17.22 O	5. 9 L.	37	35¾
Vianen.	Zuid - Holland. . .	51.59.35	0.12.35 O.	0.50 L.	10¾	13¾
Vierlingsbeek.	Noord - Braband. .	51.35.48	1. 7.39 O.	4.31 L.	31¾	31½
Vlissingen, (*Wester kerk*).	Zeeland.	51.26.40	1.18.11 W.	5.13 V.	39¾	22½
Wageningen.	Gelderland.	51.57.57	0.46.46 O.	3. 7 L.	15¾	22½
Westkappelle.	Zeeland.	51.31.49	1.26.14 W.	5.45 V.	41	23¾
Willemstad.	Noord - Braband. .	51.41.33	0.26.45 W.	1.47 V.	20½	10¾
Winschoten.	Groningen.	53. 7. 0	1.59. 0 O.	7.56 V.	44¾	53½
Woerden.	Zuid - Holland. . .	52. 5.12	0. 0. 1 W.	0. 0 V.	7¾	10¾
IJzendijke.	Zeeland.	51.19.13	1.16 15 W.	5. 5 V.	45½	38½
Zierikzee.	Idem.	51.39. 3	0.58. 8 W.	3.53 V.	26¾	14¾
Zutphen, (*Groote toren*).	Gelderland.	52. 8.24	1.18.43 O.	5.15 L.	21¾	30½
Zwolle	Overijssel.	52.30.46	1.12.25 O.	4 50 L.	21½	30¾

TAFEL ***der geographische lengte en breedte van de voornaamste buitenlandsche plaatsen.***

De lengten zijn gerekend van den meridiaan van Parijs. De noordelijke breedten zijn door het teeken +; de zuidelijke door het teeken — aangewezen.

NAMEN DER PLAATSEN.	BREEDTE.	LENGTE IN GRADEN.	LENGTE IN TIJD.
DUITSCHLAND.			
	G. M. S.	G. M. S.	U. M. S.
Aken	+50.46.34	3.44.17 O·	0.14.57
Berlijn (*Nieuw observat.*)	52.30.16	11. 3.34	0.44.14
Bonn	50.44. 1	4.45. 7	0.19. 0
Bremen (*St. Ausgarius*)	53. 4.48	6.28. 6	0.25.52
Idem (*Observat.*).	53. 4.36	6.28.30	0.25.54
Breslau.	51. 6.30	14.41.54	0.58.48
Cremsmunster	48. 3.39	11.47.40	0.47.11
Dantzig (*Paroch. kerk*)	54.21. 4	16.19.22	1. 5.17
Darmstadt.	49.52.21	6.19 23	0.25.18
Dessau	51.50. 6	9.56.44	0.39.47
Dresden	51. 3.39	11.23.47	0.45.35
Dusseldorp.	51.13.42	4.26.14	0.17.45
Frankfort aan den Main.	50. 6.43	6.21. 0	0.25.24
Idem aan den Oder	52 22. 8	12.13. 0	0.48.52
Gotha (*De Seeberg, observ.*) . .	50.56. 6	8.23.43	0.33.35
Göttingen (*Nieuw observ.*). . . .	51.31.48	7.36.30	0.30.26
Hall (*Observ.*)	51.29.38	9.37.30	0.38.30
Hamburg (*Observ.*).	53.32.51	7.38. 9	0.30.33
Hanover (*Markt-toren*)	52.22.20	7.24. 9	0.29.37
Jena (*Observ.*).	50.56.29	9.17. 3	0.37. 8
Inspruck (*Jesuiten-kerk*).	47.16.10	9. 3.41	0.36.15
Kassel (*Williams-Höhe*)	51.18.58	7. 3.39	0.28.12
Koblentz	50.21.39	5.15.44	0.21. 3
Koningsbergen (*Observ.*).	54.42.50	18. 9.42	1.12.39
Laybach	46. 1.48	12.26.25	0.49.46
Leipzig	51.20.20	10. 2.25	0.40.10
Lilienthal.	53. 8.28	6.34.30	0.26.18

NAMEN DER PLAATSEN.	BREEDTE.	LENGTE IN GRADEN.	LENGTE IN TIJD.
	G. M. S.	G. M. T.	U. M. S.
Linz.	+48.18 54	11.56.30 O.	0.47.46
Maagdenburg (*Hoofdkerk*)	52. 8. 4	9.18.30	0.37.14
Manheim (*Observ.*)	49 29.13	6. 7.30	0.24.30
Maintz (*St. Stephan.*)	49.59.44	5.56. 8	0.23.45
Munchen (*Observ.*)	48. 8.45	9.16.18	0.37. 5
Oldenburg	53. 8.19	5.52.59	0.23.32
Praag (*Observ.*).	50. 5.19	12. 4.58	0.48.20
Salzburg (*Universiteits-gebouw*)	47.48.10	10.41.48	0.42.47
Straalsond	54.19.28	10.47. 5	0.43. 8
Stuttgard.	48.46.30	6.50 45	0.27.23
Trente (Trient)	46. 3.59	8.44.37	0.34.58
Triest.	45.38 50	11.26.17	0.45.45
Tubingen.	48.31.10	6.42.51	0.26.51
Ulm.	48.23 50	7.39.15	0.30.37
Weenen (*Observ.*).	48.12.36	14.12.36	0.56.10
Weimar.	50.59.12	8.59.41	0.35.59
Wittenberg.	51.52.39	10.25.45	0.41.43
Worms	49.37.48	6. 1.43	0.24. 7
Wurtzburg	49.46. 6	7.35.15	0.30.21
FRANKRIJK.			
Ajaccio (*Hoofdkerk*).	41.55. 1	6.24.18 O.	0.25,37
Amiens (*idem*).	49.53.43	0. 2. 4 W.	0. 0. 8
Bayonne (*idem*)	43.29.29	3.48.57 W.	0.15.16
Besançon (*idem*).	47.13.46	3.41.56 O.	0.14.48
Boulogne (*Klokkentoren*)	50 43.33	0 43.25 W.	0. 2.54
Brest (*Observ.*)	48.23 35	6.49.35 W.	0.27.18
Duinkerken (*Toren*).	51. 2.12	0. 2.23 O.	0. 0.10
Lyon	45.45.44	2.29.10	0. 9.57
Marseille (*Observ.*)	43.17.50	3. 1.54	0.12. 8
Metz (*Hoofdkerk*)	49. 7.14	3.50,23	0.15.22
Nimes (*Tourmagne*)	43.50.36	2. 0 46	0. 8. 3
Parijs (*Observ.*)	48.50.13	0. 0. 0	0. 0. 0
Rheims (*Hoofdkerk*).	49.15.15	1.41.49	0. 6.47
Straatsburg.	48.34.57	5.24.54	0.21.40
Toulon (*Observ.*)	43. 7.28	3.35 37	0.14.22
Toulouse (*idem*).	43.35.40	0 53.47 W.	0. 3.35
Valenciennes (*Klokkentoren*). . .	50.21.29	1.11.12 O.	0. 4.45

NAMEN DER PLAATSEN.	BREEDTE.	LENGTE IN GRADEN.	LENGTE IN TIJD.
	G. M. S.	G. M. S.	U. M. S.
GROOT-BRITTANNIE.			
Aberdeen (*Observ.*)	+57. 8.58	4.26. 6W.	0.17.4[illegible]
Armagh (*idem*)	54.21.13	8.58 35	0.35 5[illegible]
Bristol (*Hoofdkerk*)	51.27. 6	4 55.53	0.19.4[illegible]
Bushy Heat (*Observ.*).	51.37 44	2.40.36	0.10.4[illegible]
Cambridge (*idem*).	52.12.50	2.14.31	0. 8 5[illegible]
Douwes (*Slot*).	51. 7.46	1. 1. 1	0. 4. [illegible]
Dublin (*Observ.*)	53.23.14	8 41.52	0.34.47
Edimburg (*idem*)	55.57.20	5.30.15	0.22. 1
Falmouth (*Toren*)	50 9.14	7 25.16	0.29.41
Glascow	55 51.32	6.37. 0	0.26.28
Glocester (*Hoofdkerk*)	51.52. 3	4.34.39	0.18.19
Greenwich (*Observ.*)	51.28.39	2.20 24	0. 9 22
Kew (*idem*)	51 28.37	2 36. 9	0.10 25
Liverpool (*St. Paul*)	53.24.40	5.19.19	0.21.17
Londen (*idem*).	51 30.49	2.26.11	0. 9.45
Manchester (*Ste Marie*)	53.29. 0	4.34 46	0.18 19
Oxford (*Observ*).	51.45.38	3.35.54	0.14.24
Plymouth (*Nieuwe kerk*).	50.22.20	6.27.40	0.25.51
Portsmouth (*Observ.*)	50.48. 3	3.26.23	0.13.46
Ramsgate (*Vuurtoren*)	51.19.39	0.55.21	0. 3.41
Richmond (*Observ*)	51.28. 8	2.39. 7	0.10.36
Salisbury (*Toren*).	51. 3.56	4. 7.48	0.16.31
York (*idem*).	53.57.30	3.24.52	0.13.39
BELGIE.			
Antwerpen	+51,13.15	2. 3.55 O	0. 8.16
Brugge (*Hal-toren*)	51.12.31	0.53.20	0. 3,33
Brussel (*Observ.*)	50.51.11	2. 2. 6	0. 8. 8
Gent (*St. Bavo-toren*)	51. 3.12	1.23.27	0. 5 34
Leuven	50.53.26	2.21 31	0. 9.26
Mechelen	51. 1 52	2. 8.35	0. 8.34
Namen.	50.28.30	2.30.52	0.10. 3
Ostende.	51.13.48	0.35. 3	0. 2.20

NAMEN DER PLAATSEN.	BREEDTE.	LENGTE IN GRADEN.	LENGTE IN TIJD.
DENEMARKEN, ZWEDEN EN NOORWEGEN.	G. M. S.	G. M. S.	U. M. S.
Altona (*Observ.*)	+53.32.45	7.36.18 O.	0.30.25
Christiania (*idem*)	59.54. 5	8.24.31	0.33.38
Kiel	54.19.43	7.48. 3	0 31.12
Kopenhage (*Observ.*)	55.40.53	10.14.20	0.40.57
Stokholm	59.20.31	15.43.20	1. 2.53
Upsal	59.51.50	15.18 19	1. 1.13
Uranienburg (*Observ.*)	55.54.26	10,21.32	0.41.26
Wardhuus	70.22.36	28.47.30	1.55.10
RUSLAND.			
Abo (*Observ.*)	+60.26 58	19.56.45 O.	1.19.47
Astrakan	46.20.59	45.45. 0	3. 3 0
Dorpat (*Observ.*)	58 22.47	24.23 13	1.37.33
Helsingfors (*idem*)	60 10 0	22 41.25	1.30.46
Kasan	55.47.30	46.46.10	3. 7. 5
Mitau	56.39. 4	21.23 15	1.25.33
Nicolajef (*Observ.*)	46.58.21	29.38 24	1.58 34
Odessa (*Hoofdkerk*)	46.28 55	28.23 50	1 53.35
Petersburg (*Oud observ.*)	59.56.31	27.58.34	1.51.54
Riga	56 57.10	21 45.31	1.27. 2
Sewastopol (*Hoofdkerk*)	44.36 51	31.11 9	2. 4 45
Warschau	52.13. 1	18.36.37	1.14.26
Wilna (*Observ.*)	54.41. 0	22.57.36	1.31.50
HONGARIJE, DALMATIE, TURKIJE, GRIEKENLAND EN DE IONISCHE EILANDEN.			
Bucharest	+44.26.45	23.48. 0 O.	1.35.12
Durazzo (*Hoogste havendam*)	41.17.32	17. 6.20	1. 8.25
Hydra (*Hoogste punt*)	37.19.31	21. 7.27	1.24.30
Ipsara (*St. Elias berg*)	38.35.34	23.15.44	1.33. 3
Jassy	47. 8.30	25.10. 0	1.40.40

NAMEN DER PLAATSEN.	BREEDTE.	LENGTE IN GRADEN.	LENGTE IN TIJD.
	G. M. S.	G. M. S.	U. M. S.
Konstantinopolen (*St. Sophie kerk*)	+41. 0.16	26.38.50 O	1.46.33
Korfu (*Vido*).	39.38.20	17.35.45	1.10.23
Korinthe (*Stads-Minaret*)	37.54.15	20.32.45	1.22.11
Lepante.	38.23.34	19.29.35	1.17.58
Nauplia (Napoli).	37.33.39	20.27.34	1.21.50
Navarini (*Moskee*).	36.54.34	19.21.21	1.17.25
Patras.	38.14.32	19.24.25	1.17.38
Presburg (*Slot*)	48. 8.30	14.46. 5	0.59. 4
Ragusa (*Dam fort*)	42.38.18	15.46.39	1. 3. 7
Zante (*De stad*).	37.47.17	18.34.27	1.14.18
ITALIE EN ZWITSERLAND.			
Ancona (*Vuurbaak*).	+43.37.42	11.10.11 O.	0.44.41
Bazel	47.33.24	5.15.30	0.21. 2
Bern (*Observ.*).	46.57. 6	5. 6.17	0.20.25
Bologna (*idem*)	44.29.54	9. 0.36	0.36. 2
Civita Vecchia.	42. 5.24	9.23.41	0.37.35
Como (*Observ.*).	45.48.26	6.34.36	0.26.58
Constanz	47.39.51	6.50.33	0.27.22
Etna (Berg)	37.45.40	12.41.10	0.50.45
Ferrara (*St. Benedict.*)	44.50.18	9.16.29	0.37. 6
Florence (*Observ.*)	43.46.41	8.55. 0	0.35.40
Gall, (St.) (*idem*).	47.25.39	7. 2.18	0.28. 9
Genua (*Vuurtoren*)	44.24.18	6.34. 0	0.26.16
Geneve (*Observ.*)	46.12. 0	3.48.41	0.15.15
Lausanne (*Hoofdkerk*)	46.31.22	4.17.43	0.17.11
Livorno (*Vuurtoren*).	43.32.41	7.57.25	0.31.50
Lucerne.	47. 3.11	5.58.30	0.23.54
Malta (*Observ.*)	35.53.41	12.11. 6	0.48.44
Messina (*Vuurtoren*)	38.11. 3	13.14.30	0.52.58
Milaan (*Observ.*).	45.28. 1	6.50.56	0.27.24
Modena (*Ghirland toren*).	44.38.50	8.35.18	0.34.21
Montblanc (*Berg*).	45.49.58	4.31.30	0.18. 6
Napels (*Observ.*)	40.51.55	11.55.30	0.47.42
Neufchatel	46.59.33	4.35.32	0.18.22
Padoua (*Observ.*)	45.24. 3	9.31.44	0.38. 7
Palermo (*idem*)	38. 6.44	11. 1. 0	0.44. 4

NAMEN DER PLAATSEN.	BREEDTE.	LENGTE IN GRADEN.	LENGTE IN TIJD.
	G. M. S.	G. M. S.	U. M. S.
Pavia (*Toren*)	+45.11. 6	6.49. 2 O.	0.27.16
Pisa (*Observ.*) :	43.43.12	8. 3.34	0.32.14
Rome (*St. Pieter*).	41.54. 8	10. 6.41	0.40.27
Syracusa (*Vuurtoren*)	37. 2.58	12.57.35	0.51.50
Turin (*Nieuw observ.*)	45. 4. 8	5.21.12	0.21.25
Venetie (*St. Marcus*).	45.25.55	9.59.58	0.40. 0
Verona (*Observ.*)	45.26. 8	8.38.50	0.34.35
Zurich	47.22.33	6.12.18	0.24.49
SPANJE EN PORTUGAL.			
Aranjuez	+40. 2.30	5.56.15 W.	0.23.45
Barcelona (*Mont Jouy*)	41.21.44	0.10.18	0. 0.41
Burgos (*Groote Markt*).	42.20.28	6. 2.49	0.24.11
Cadix (*Observ.*)	36.32. 0	8.37.37	0.34.30
Id. (*Nieuw observ. v. St. Fernando*)	36.27.45	8.32.15	0.34. 9
Cartagena	37.35.40	3.22.15	0.13.29
Gibraltar (*Spits van Europa*) . .	36. 6.42	7.41. 2	0.30.44
Lissabon (*Observ.*).	38.42 24	11.28.45	0.45.55
Madrid (*Groote Markt*).	40.24.57	6. 2.15	0.24. 9
Sebastien, (St.) (*Vuurtoren*). . .	43.19.17	4.20.52	0.17.23
Sevilla (*de Giralda*).	37.22.44	8.21.23	0.33.26
Valencia	39.28.45	2.44.46	0.10.59
Valladolid	41.39.14	7. 2.49	0.28.11
AZIE.			
Acre (St. Jean d')	+32.57. 0	32.44. 2 O.	2.10.56
Aleppo	36.11.25	34.45. 0	2.19. 0
Alexandrette	36.35.27	33.55. 0	2.15.40
Bagdad	33.19.50	42. 2.15	2.48. 9
Benares (*Observ.*)	25.18.33	80.35.28	5.22.22
Bombay (*Kerk*)	18.56. 7	70.34.19	4.42.17
Calcutta (*Fort William*)	22.33.11	86. 0. 3	5.44. 0
Canton	23. 8. 9	110.56.30	7.23.46
Cochin	9.58. 0	73.58. 6	4.55 52
Jakutsk.	62. 1.50	127.24.15	8.29.37
Irkutsk	52.17. 2	101.55.57	6.47.44

NAMEN DER PLAATSEN.	BREEDTE.	LENGTE IN GRADEN.	LENGTE IN TIJD.
	G. M. S.	G. M. S.	U. M. S
Ispahan	+32.39.44	49.24.22 O.	3.17.37
Jaffa	32. 3.25	32.23.53	2. 9.36
Jerusalem	31.47.47	32.51.15	2.11.25
Madras (*Observ.*)	13. 4. 9	77.56.57	5.11.48
Pekin (*idem*)	39.54 13	114. 8.30	2.36.34
Pondichery	11.55.41	77.31.30	5.10. 6
Seringapatnam	12.25.29	74.21.28	4.57.26
Smyrna	38.25 38	24.48. 6	1.39.12
Tobolsk	58 12.39	65.58.25	4.23.54
Tomsk	56.29.26	82.49.36	5.31.18
GROOTE ARCHIPEL VAN AZIE EN NIEUW-HOLLAND.			
Amboina (*Fort Vittoria*)	— 3.41.41	125.49.27 O.	8.23.18
Batavia (*Stad*)	— 6. 8.55	104.32.57	6.58.12
Bowen (*Port*)	—22.29. 0	148.25. 6	0.53.40
Celebes (*Baai Manado*)	+ 1.29.28	122.31. 8	8.10. 5
Hobart-Town	—42.53.12	145. 0.22	0.40. 1
Jackson (*Port*)	—33.51.40	148.53.34	9.55.34
Paramatta	—33.48.45	148.40.45	9.54.43
Soerabaija	— 7.14.23	110.23.12	7.21.33
AFRIKA EN DE EILANDEN VAN DEN ATLANTISCHEN OCEAAN EN DER INDISCHE ZEE.			
Aboukir (*Toren*)	+31.19.44	27.44. 6 O.	1.50.56
Alexandrie (*Vuurtoren*)	+31.12.53	27.32.35	1.50.10
Algiers (*idem*)	+36.47.20	0.44.10	0. 2.57
Benguela (*Fort*)	—12.33.54	11. 4.45	0.44.19
Damiette	+31.25. 0	29.26.50	1.57.47
Fez	+34. 6. 3	7.21.34 W.	0.29 26
Helena (St.) (*Observ.*)	—15.55. 0	8. 3.13 W.	0.32 13
Kaap de Goede Hoop (*idem*)	—33.56. 3	16. 8.21 O.	1. 4.33
Kairo (*Janits. toren*)	+30. 2. 4	28.55.12	1.55.41
Mosambique (*Eiland St. Jaques*)	—15. 3.24	38.22.36	2.33.30

NAMEN DER PLAATSEN.	BREEDTE.	LENGTE IN GRADEN.	LENGTE IN TIJD.
	G. M. S.	G. M. S.	U. M. S.
Rosette	+31.24.34	28. 5.40 O.	1.52.23
Teneriffe (De Piek)	28 16.21	18.58 59	1.15 56
Tripoli	32.53.40	10.51.18	0.43.25
Tunis	36.47.59	7.51. 0	0.31.24
NOORD-AMERIKA.			
Albanie	+42.38.38	76. 5.13W.	5. 4.21
Bowen (*Port*)	73.13.39	91.15. 9	6. 5. 1
Charlestown (*Vuurtoren*)	32.40. 0	82. 3.36	5.28.14
Fé (Santa)	36.12. 0	107.13. 0	7. 8.52
Halifax (*Scheepswerf*)	44.39 26	65 58.12	4 23.53
Mexico (*St. Aug.*)	19.25.45	101 25.30	6.45.42
Nieuw Orleans	29.57.47	92.27.27	6. 9.50
Philadelphie	39.57. 2	77.30 40	5.10. 3
Providence (*De Universiteit*)	41.50 41	73.46.20	4.55. 5
Savannah (*Vuurtoren*)	32. 0. 0	83. 2.36	5.32.10
Vera-Cruz	19 11.52	98 29. 0	6.33 56
Washington (*Kapitool*)	38.53.25	79.22.24	5 17.30
DE ANTILLES.			
Croix, (St.) *Observ.*)	+17.44.32	67. 1. 0W.	4.28. 4
Domingo (St.)	17.28.40	72.19.52	4.49.19
Port-au-Prince (*Fort*)	18.33.42	74.47.26	4.59 10
Porto Rico (*De stad*)	18.29.10	68.33.30	4.34.14
ZUID-AMERIKA.			
Bahia (*Fort St. Marcello*)	—12.58.23	40.51. 0W.	2.43.24
Buenos Ayres (*Mendeville Huis*)	—34.36.18	60.44.12	4. 2.57
Cayenne (*Fort*)	+ 4.56.28	54.38.45	3.38.35
Carthagena	+10.25.38	77.54.24	5.11.38
Fé de Bogota (Santa) (*Groote Markt*)	+ 4.35.48	76 34. 8	5. 6.17
Guayaquil	— 2.11.25	82.18.10	5 29.13
Fernambuco (*Ft. Picaon*)	— 8. 3.27	37.12. 4	2.28.48
Popayan	+ 2.26.18	79. 0. 9	5.16. 1
Potosi	—19.35.18	67.45. 0	4.31. 0
Quito	— 0.14. 0	81. 5.30	5.24.22
Rio Janeiro (*Na. Senh. da Gloria*)	—22.54.42	45.35.49	3. 2.23

OPGAVE VAN DE TIJDSTIPPEN DER VERSTE EN DIGTSTE AFSTANDEN VAN DE MAAN TOT DE AARDE, GEDURENDE 1840.

DE MAAN IS IN HET	
PERIGEUM	APOGEUM
Den 15 Januarij.	Den 27 Januarij.
» 11 Februarij.	» 24 Februarij.
» 7 Maart.	» 23 Maart.
» 4 April.	» 19 April.
» 2 Mei.	» 17 Mei.
» 30 id.	» 13 Junij.
» 28 Junij.	» 10 Julij.
» 26 Julij.	» 7 Augustus.
» 23 Augustus.	» 4 September.
» 17 September.	» 1 October.
» 13 October.	» 29 id.
» 10 November.	» 26 November.
» 9 December.	» 23 December.

TA[B]... *erachtering der Watergetijen op den doorgang* *oor den meridiaan.* (*)

Amelan, Amsterd, Antwerp, rnemui, engen, rielle..., rouwe, dland, rdrec, dam...., khuize, rt Ba, ertrui, eree, ees (A, rishoe, nda...., llevoe, ofdpla, oorn...., twijk.., olijnsp, jkduin, edembl, iddelbu, onnike, euwe

V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.
U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.
3.59	5.12	6.45	8.17	9.28	10.25	11.14
4. 1	5.15	6.49	8.20	9.30	10.26	11.16
4. 4	5.18	6.52	8.23	9.32	10.28	11.17
4. 6	5.21	6.55	8.25	9.34	10.30	11.19
4. 8	5.23	6.59	8.28	9.36	10.32	11.20
4.10	5.26	7. 2	8.30	9.38	10.33	11.22
4.12	5.29	7. 5	8.33	9.40	10.35	11.23
4.15	5.32	7. 8	8.35	9.42	10.37	11.25
4.17	5.35	7.11	8.38	9.44	10.38	11.26
4.19	5.38	7.15	8.40	9.46	10.40	11.28
4.21	5.41	7.18	8.43	9.48	10.42	11.29
4.24	5.44	7.21	8.45	9.50	10.43	11.31
4.26	5.47	7.24	8.48	9.52	10.45	11.32
4.28	5.51	7.27	8.50	9.54	10.47	11.34
4.31	5.54	7.30	8.53	9.56	10.48	11.35
4.33	5.57	7.33	8.55	9.58	10.50	11.37
4.36	6. 0	7.36	8.57	10. 0	10.52	11.39
4.38	6. 3	7.39	9. 0	10. 1	10.53	11.40
4.40	6. 6	7.43	9. 2	10. 3	10.55	11.42
4.43	6.10	7.46	9. 4	10. 5	10.57	11.43
4.45	6.13	7.49	9. 7	10. 7	10.58	11.45
4.48	6.16	7.52	9. 9	10. 9	11. 0	11.46
4.51	6.19	7.55	9.11	10.10	11. 2	11.48
4.53	6.22	7.58	9.13	10.12	11. 3	11.49
4.56	6.26	8. 0	9.15	10.14	11. 5	11.51
4.58	6.29	8. 3	9.18	10.16	11. 6	11.52
5. 1	6.32	8. 6	9.20	10.18	11. 8	11.54
5. 4	6.35	8. 9	9.22	10.19	11.10	11.55
5. 6	6.39	8.12	9.24	10.21	11.11	11.57
5. 9	6.42	8.15	9.26	10.23	11.13	11.58
5.12	6.45	8.17	9.28	10.25	11.14	12. 0

arboekje 1827, bladz. 63.

TAPEL *van de betrekkelijke hoogten der springtijen aan de Nederlandsche kusten, over het jaar* 1840.

(Medegedeeld door den Heer *J. de Kanter*, te Middelburg.)

Maand							
Januarij	N. M.	» 4	»	$9\frac{1}{2}$ u.	's avonds	1.04
	V. M.	» 19	»	$0\frac{3}{4}$ u.	's morgens	1.19
Februarij	N. M.	» 3	»	$2\frac{1}{4}$ u.	's namiddags	1.05
	V. M.	» 17	»	$2\frac{1}{4}$ u.	's avonds	.105
Maart	N. M.	» 4	»	$4\frac{1}{4}$ u.	's morgens	1.05
	V. M.	» 18	»	$4\frac{3}{4}$ u.	»	0.95
April	N. M.	» 2	»	$3\frac{1}{2}$ u.	's namiddags	1.11
	V. M.	» 16	»	$8\frac{1}{4}$ u.	's avonds	0.93
Mei	N. M.	» 2	»	$0\frac{1}{4}$ u.	's morgens	1.21
	V. M.	» 16	»	$11\frac{3}{4}$ u.	«	0.95
	N. M.	» 31	»	$7\frac{1}{2}$ u.	»	1.28
Junij	V. M.	» 15	»	$3\frac{1}{4}$ u.	»	1.00
	N. M.	» 29	»	$2\frac{1}{4}$ u.	's namiddags	1.27
Julij	V. M.	» 14	»	$5\frac{1}{2}$ u.	's avonds	0.97
	N. M.	» 28	»	$9\frac{3}{4}$ u.	»	1.17
Augustus	V. M.	» 13	»	$7\frac{1}{2}$ u.	's morgens	0.97
	N. M.	» 27	»	7 u.	»	1.05
September	V. M.	» 11	»	8 u.	's avonds	0.99
	N. M.	» 25	»	$6\frac{3}{4}$ u.	»	0.98
October	V. M.	» 11	»	$7\frac{1}{2}$ u.	's morgens	1.06
	N. M.	» 25	»	$9\frac{1}{4}$ u.	»	0.97
November	V. M.	» 9	»	6 u.	's avonds	1.21
	N. M.	» 24	»	$2\frac{1}{2}$ u.	's morgens	0.99
December	V. M.	» 9	»	$9\frac{1}{2}$ u.	»	1.25
	N. M.	» 23	»	$9\frac{1}{2}$ u.	's avonds	1.00

Men raadplege dienaangaande het *Jaarboekje* van 1826, over de ebbe en vloed, bladz. 99.

TAFEREEL VAN DE ELEMENTEN DER PLANETEN.

De elementen voor de oude planeten gelden voor het tijdstip van den 1sten Januarij 1800 ten 0u. middelbare tijd te Parijs; die der vier nieuwe planeten, voor dat van den 23sten Julij 1831 ten 0u. middelbare tijd te Berlijn.

MIDDELBARE AFSTANDEN TOT DE ZON.

Mercurius	0,3870938
Venus	0,7233317
Aarde	1,0000000
Mars	1,523691
Vesta	2,36148
Juno	2,66946
Ceres	2,77091
Pallas	2,77263
Jupiter	5,202767
Saturnus	9,538850
Uranus	19,18239

De hierbij tot eenheid aangenomen afstand bedraagt volgens *Encke*, 20,682,329 geographische mijlen.

OMLOOPSTIJDEN.

	SIDERALE. DAGEN.	SYNODISCHE. DAGEN.
Mercurius	87,96928	115,88
Venus	224,70078	583,92
Aarde	365,25637	———
Mars	686,97964	779,98
Vesta	1325,485	504,21
Juno	1593,067	473,92
Ceres	1684,735	466,38
Pallas	1686,305	466,26
Jupiter	4332,5848	398,90
Saturnus	10759,21981	378,10
Uranus	30686,82055	369,67

MIDDELBARE LENGTEN EN MIDDELBARE DAGELIJKSCHE BEWEGINGEN.

	G. M. S.	G. M. S.
Mercurius	112.16. 4,8	4. 5.32,6
Venus	146.44.55,8	1.36. 7,8
Aarde	100.53.29,9	0.59. 8,3
Mars	233. 5.33,9	0.31.26,7
Vesta	84.47. 3,2	0.16.17,9
Juno	74.39.43,6	0.13.33,7
Ceres	307. 3.25,6	0.12.49,4
Pallas	290.38.11,8	0.12.48,7
Jupiter	81.54.48,6	0. 4.59,3
Saturnus	123. 6.29,3	0. 2. 0,6
Uranus	173.30.37,2	0. 0.42,4

EXCENTRICITEITEN EN LENGTEN DER PERIHELIA.

		G. M. S.
Mercurius	0,2056163	74.20. 5,8
Venus	0,00686182	128.43. 6
Aarde	0.01679226	99.30.28,6
Mars	0,0932168	332.22.51,2
Vesta	0,08856	249.11.37,0
Juno	0,22556	54.17.12,7
Ceres	0,0767378	147.41.23,5
Pallas	0,241998	121. 5. 0,5
Jupiter	0,0481621	11. 7.38
Saturnus	0,0561505	89. 8.20
Uranus	0,0466108	167.30.24

GROOTSTE MIDDELPUNTS-VEREFFENINGEN.

	G. M. S.
Mercurius	23.40.43,0
Venus	0.47.10,8
Aarde	1.55.27,6
Mars	10.41.33,3
Vesta	10. 9.26,7

	G. M. S.
Juno	29.30.42,4
Ceres	8.47.58,2
Pallas	27.55.22,2
Jupiter	5.31.13,6
Saturnus	6.26.12,1
Uranus	5.20.32,8

HELLINGEN EN LENGTE DER KNOOPEN OP DE ECLIPTICA.

	G. M. S.	G. M. S.
Mercurius	7. 0. 5,9	45.57. 9
Venus	3.23.28,5	74 51.41
Aarde	0. 0. 0	0. 0. 0
Mars	1.51. 6,2	47.59.38
Vesta	7. 7.57,3	103.20.28,
Juno	13. 2.10.0	170.52.34,
Ceres	10.36.55,7	80.53.49,
Pallas	34.35.49,1	172.38.29,
Jupiter	1.18.51,6	98.25.45
Saturnus	2.29.35,9	111.56. 7
Uranus	0.46.28,0	72.59.21

HELLINGEN EN LENGTEN DER KNOOPEN OP DEN EQUATOR.

	G. M. S.	G. M. S.
Mercurius	28.45. 8	10.29.40
Venus	24.33.21	7.53.56
Aarde	23.27.54,8	0. 0. 0
Mars	24.44.24	3.17.20
Vesta	22.50.16	18. 8.12
Juno	10.47. 0	11. 1.17
Ceres	27. 7.40	23.30.40
Pallas	11.40.17	151.55.54
Jupiter	23.18.28	3.17.12
Saturnus	22.38.44	6. 0.59
Uranus	23.41.24	1.51.12

	SCHIJNB. MIDDELL. M. S.	WARE MIDDELL.	LIGCHAM. INHOUD.	MASSA.
Mercurius . .	0. 6,7	0,391	0,060	$\frac{1}{2025810}$
Venus. . . .	0.16,9	0,985	0,957	$\frac{1}{405847}$
Aarde	——	1,000	1,000	$\frac{1}{354936}$
Mars.	0. 5,8	0,519	0,140	$\frac{1}{1846082}$
Jupiter. . . .	0.38,4	11.225	1414,2	$\frac{1}{1067,09}$
Saturnus . . .	0.17,1	9,022	734,8	$\frac{1}{3359,40}$
Uranus. . . .	0. 3,9	4,344	82,0	$\frac{1}{17918}$
Zon	32. 1,8	112,06	1407124,0	1
Maan	31. 7,0	0,264	0,018	$\frac{1}{354936 \times 87,7}$

De hierbij tot eenheid aangenomen inhoud der aarde bedraagt 2650686000 cubieke geographische mijlen,

	DIGTHEID.	ZWAARTE-KRACHT.	LICHT EN WARMTE.	OMWENTELINGS-TIJD. D. U. M.
Mercurius. .	2,94	1,15	6,67	1. 0. 5
Venus. . . .	0,923	0,91	1,91	0.23.21 of $24\frac{1}{3}$ dag.
Aarde. . . .	1,000	1,00	1,00	0.23.56, 4″
Mars.	0,948	0,50	0,43	1. 0.37.20
Jupiter. . . .	0,238	2,45	0,037	0. 9.55,27
Saturnus. . .	0,138	1,09	0,011	0,10.29.17
Uranus . . .	0,242	1,05	0,003	——
Zon	0,252	28,36		25.12
Maan	0,619	0,163	1,00	27. 7.43.12

INLICHTING NOPENS HET GEBRUIK DER TIJDS-VEREFFENING, BIJ DE INVOERING VAN DEN MIDDELBAREN TIJD.

Wanneer men, bij de regeling der openbare uurwerken naar den middelbaren tijd, niet voorzien is van eenen chronometer of regulateur, welks gang van tijd tot tijd aan sterrekundige waarnemingen getoetst wordt, dan kan men zich hierbij ongetwijfeld even goed en tevens met minder onkosten bedienen van eenen *naauwkeurig* vervaardigden zonnewijzer, en van een gewoon uurwerk, hetwelk gedurende eenige dagen den tijd op één of twee minuten na kan bewaren, ten einde dit laatste te kunnen raadplegen op zoodanige dagen des jaars, waarop de dienst des zonnewijzers, door gebrek aan zonneschijn, achterwege blijft. Gelijk genoegzaam bekend is, kan de zonnewijzer eeniglijk den *waren* tijd aanwijzen, en moet deze tijd alsdan eene kleine verbetering onder den naam van tijds-vereffening ondergaan, om daaruit den *middelbaren* tijd af te leiden, waaromtrent wij reeds vroeger de noodige inlichtingen medegedeeld hebben (1).

In onzen kalender vindt men jaarlijks den middelbaren tijd op den waren middag van elken dag zeer naauwkeurig aangewezen, waaruit zich de hoegrootheid der tijds-vereffening, voor die tijdstippen des jaars waarop de *middelbare* tijd achter den *waren* tijd blijft, door eene aftrekking van 12 uren terstond laat bepalen. Daar het echter voor onze maatschappelijke behoefte ruim voldoende is, indien de openbare uurwerken den middelbaren tijd op eene minuut na naauwkeurig aanwijzen, zal de klokkenist kunnen volstaan met zich bij de regeling van het uurwerk te bedienen van het navolgende beknopte tafeltje, waarin de hoegrootheid der tijds-vereffening voor de onderscheidene tijdstippen des jaars, met weglating der seconden, slechts tot in het naastbij zijnde ronde aantal minuten uitgedrukt is, en welke uit dien hoofde tevens voor alle volgende jaren kan dienen.

---

(1) Men raadplege deswege onze *Jaarboekjes* over 1827, pag. 45 en 1836, pag. 64.

MAAND.	DAG.	VERBETERING IN MINUTEN.
		+
Januarij	1	4
	3	5
	5	6
	7	7
	9	8
	12	9
	15	10
	18	11
	21	12
	25	13
	31	14
Februarij.....	10	15
	21	14
	27	13
Maart..	4	12
	8	11
	12	10
	15	9
	19	8
	22	7
	25	6
	28	5
April	1	4
	4	3
	7	2
	11	1
	15	0
		—
	19	1
	24	2
	30	3
Mei.............	13	4
	29	3
Junij	5	2
	10	1
	15	0
		+
	20	1
	25	2
	29	3
Julij............	5	4
	11	5
	28	6

MAAND.	DAG.	VERBETERING IN MINUTEN.
		+
Augustus	9	5
	15	4
	20	3
	24	2
	28	1
	31	0
		—
September...	3	1
	6	2
	9	3
	12	4
	15	5
	18	6
	21	7
	24	8
	27	9
	30	10
October.......	3	11
	6	12
	10	13
	14	14
	19	15
	27	16
November....	15	15
	20	14
	24	13
	27	12
	30	11
December....	2	10
	5	9
	7	8
	9	7
	11	6
	13	5
	16	4
	18	3
	20	2
	22	1
	24	0
		+
	26	1
	28	2
	30	3

Bij het gebruik der voorgaande tafel behoeft men slechts hierop te letten, dat het teeken + boven eenig getal geplaatst, te kennen geeft, dat de klok bij de zon *voor* moet zijn, en het teeken — in tegendeel aanwijst dat de klok bij de zon moet *achter* zijn. Zie hier eenige voorbeelden ter opheldering:

I. Een klokkenist een dorps-klok opwindende, vindt dat op den 25sten Januarij de zonnewijzer wijst twaalf uren en 20 minuten: » Hoe moet hij zijn klok stellen om die met den *waren* tijd te doen gelijk zijn? Antwoord: op 12u.20′.

Maar indien men verlangt dat de dorps-klok naar den *middelbaren* tijd ga? Antwoord: dan ziet hij dat in de tafel naast 25 Januarij staat 13 minuten met het teeken +, dus moet hij bij 12 uren 20 minuten optellen 13 minuten; er komt 12u.33′. Hij stelt dus zijn klok 13 minuten later dan den zonnewijzer, en dezelve wijst nu middelbaren tijd aan.

II. Een klokkenist wil de torenklok stellen naar middelbaren tijd op den 15den Junij, juist toen zijn zonnewijzer twaalf uren teekent, hoe moet hij zijn klok stellen? Antwoord: ook juist op 12 uren; want op den 15den Junij zijn ware en middelbare tijd aan elkander gelijk. Hetzelfde geldt voor 15 April, 31 Augustus en 24 December.

III. Den 11den December wil een klokkenist weten op welk uur, volgens middelbaren tijd, hij zijn toren-klok moet stellen, wanneer zijn zonnewijzer wijst 11 uren 30 minuten? Antwoord: Op den 11den December staat er in de tafel 6 minuten met het teeken —. Hij trekt dus 6 minuten van de aanwijzing des zonnewijzers af, en stelt zijn klok op 11 uren 24 minuten.

IV. Den 27sten October, wanneer de zonnewijzer 4 uren namiddag aanwijst, wil de klokkenist weten waarop de torenklok volgens middelbaren tijd moet gesteld worden? Antwoord: Hij moet van 4 uren aftrekken 16 minuten, omdat er in de tafel naast 27 October staat 16 minuten onder het teeken —, dus stelt hij de klok op 3 uren 44 minuten.

V. Was hem hetzelfde gebeurd op den 10den Februari, dan zoude hij 15 minuten bij de aanwijzing des zonnewijzers geteld, en de klok dus gesteld hebben op 4 uren 15 minuten.

Geographische en Astronomische opgaven.

De radius van den equator bedraagt............	6376805	meters.
Die van de pool..	6356690	»
Gemiddelde radius...	6366247	»
De radius op de breedte van 45°...............	6366745	»

Een middelbare graad.............................. = 111112m,6

Eene Duitsche of geographische mijl Rijnl. R.

= $\frac{1}{15}$ middelbare graad = $\frac{20}{27}$ Myr. = 7407m,4 = 1966,31

Eene Fransche mijl of *lieue*

= $\frac{1}{25}$ middelbare graad = $\frac{4}{9}$ Myr. = 4444m,5 = 1179,74

Eene Hollandsche mijl of uur gaans

= $\frac{1}{20}$ middelbare graad = $\frac{5}{9}$ Myr. = 5555m,6 = 1474,6

Elk punt van den equator doorloopt in $\left\{\begin{matrix}1'\\1''\end{matrix}\right\}$ tijds $\left\{\begin{matrix}27778^m\\463^m\end{matrix}\right.$

Elke $\left\{\begin{matrix}\text{minuut}\\\text{secunde}\end{matrix}\right\}$ verschil in breedte gemid. = $\left\{\begin{matrix}1852 & \text{meters.}\\30,9 & \text{»}\end{matrix}\right.$

De snelheid der centrifugische kracht aan het oppervlak van den equator bedraagt 0m,01695 in eene secunde tijds.

Volgens de jongste proefnemingen van verschillende natuurkundigen, op vele plaatsen der aarde gedaan, wordt de lengte van den vrijen secunde-slinger op de breedte Φ, uitgedrukt door de formule

$$L = 991^{mm},02557 + 0,0050718 \, \text{Sin}^2 . \Phi$$
$$= 993^{mm},56151 \, (1 - 0,0025465 \, \text{Cos} \, 2\Phi)$$

Op dezelfde breedte Φ, heeft men voor de zwaartekracht g, of voor de snelheid van een vrijvallend ligchaam, gedurende de eerste secunde tijds

$$g = 4^m,90303 \, (1 - 0,0025465 \, \text{Cos} \, 2\Phi)$$

Voor *Amsterdam* vindt men dien ten gevolge:

$$L = 994^{mm},2057 \quad g = 4^m,90621$$

Onder den equator

$$L = 991^{mm},02557 \quad g = 4^m,890516$$

Onder de polen

$$L = 996^{mm},09745 \quad g = 4^m,91554$$

De lengte van den middelbaren zonsdag tot eenheid aannemende, is die van den syderalen dag = 0,99726957.

Het verschil 0,00273043 bedraagt in middelbaren tijd 3'.55'',9091.

Omgekeerd den syderalen dag tot eenheid aannemende, is de lengte van den middelbaren zonsdag $= 1{,}00273791$.

Het verschil $0{,}00273791$ bedraagt in syderalen tijd $3'.56'',5534$

Syderale tijd $=$ middelbare tijd $\times\ 1{,}00273791$

Log. coeff. $= 0{,}0011 8733$

De Tropische........	Zons-	$365^d,24222$	of $365^d.5^u.48'47'',8$
» Syderale..........	omloop	$365^d,25637$	» $365^d.6^u.\ 9'10'',7$
» Anomalistische	bedraagt	$365^d,25971$	» $365^d.6^u.13'58'',8$

De middelbare afstand van de Aarde tot de ⊙ gelijk *een* stellende, is de afstand in het perigeum $= 0{,}98321$, en in het apogeum $= 1{,}01679$.

De gemiddelde dagelijksche beweging der Maan naar het oosten is $13°.10'.35''$, en die met betrekking tot de ⊙, $12°.11'.26''$.

De gemiddelde dagelijksche vertraging der Maan met eene ster is $52'.42''$, en met de Zon $48'.46''$.

Synodische.......	Maans-omloop	$= 29^d,5305885$	$= 29^d.12^u.44'\ 2'',8$
Tropische.........		$= 27^d,3215830$	$= 27^d.\ 7^u.43'\ 4'',8$
Syderale...........		$= 27^d,3216614$	$= 27^d.\ 7^u.43'11'',5$
Anomalistische..		$= 27^d,5545620$	$= 27^d.13^u.18'34''$
Draconitische....		$= 27^d,2131418$	$= 27^d.\ 5^u.\ 6'56''$

Syderale...........	omloop van het apogeum	$= 3232^d,575614$
Tropische.........		$= 3231^d,470016$

Het tropische Zonsjaar $=$ 12 syn. ☾s oml. $+\ 10^d.8752$, 235 ☾s syn. oml. $=$ 254 ☾s. trop. oml. $=$ 19 trop ⊙s jaren.

De Tropische.....	omloop der ☾s knoopen	$= 6788^d.54019$
» Syderale.......	geschiedt in	$= 6793^d.42118$

Het tijdsverloop van de terugkomst der Zon aan denzelfden maansknoop, of de synodische omloop van den knoop bedraagt $346^d,61963$.

De kleinste	afstand der Maan	$= 55{,}92$	halve middellijn
» grootste	tot de Aarde	$= 63{,}84$	der Aarde.

De middelbare afstand $= 1$ zijnde, is de excentriciteit der Maan-ellips $= 0{,}054855$.

Algemeen overzigt van het nieuwe tiendeelige maten- en gewigtenstelsel, ingevolge de wet van den 21. Augustus 1816, en de bij Zijner Majesteits besluit van den 29 Maart 1817 vastgestelde benamingen.

(Zie eene nadere verklaring hiervan in ons *Jaarboekje* over 1829.)

MATEN EN GEWIGTEN.	BENAMINGEN.		WAARDE.
	Nederlandsche en Fransche.	Systhematische.	
AFSTANDSMATEN.			
Eenheid.	Mijl (*Mille*).	Kilomètre.	1000 ellen.
	Roede (*Perche*.	Decamètre.	10 »
LENGTEMATEN.			
Eenheid.	Elle (*Aune*).	Mètre.	1 »
Onderdeelen.	Palm (*Palme*).	Decimètre.	0,1 »
	Duim (*Pouce*).	Centimètre.	0,01 »
	Streep (*Ligne*).	Millimètre.	0,001 »
LANDMATEN.			
Eenheid.	Bunder (*Bonnier*).	Hectare.	10000 vierk. elle.
	Vierkante roede.	Are.	100 » »
OPPERVLAKTEMATEN.			
Eenheid.	Vierkante elle.	vierk. mètre of centiare.	1 » »
INHOUDS-MATEN. In het groot.			
Eenheid.	Cubieke el.	cub. mètre of stère.	1 cub elle.
In het klein.			
Eenheid.	Cubieke palm.	cub. decim.	0,001 » »

MATEN EN GEWIGTEN.	BENAMINGEN.		WAARDE.
	Nederlandsche en Fransche.	Systhematische.	
INHOUDS-MATEN.			
Voor brandhout.			
Eenheid.	Wisse (*Corde*).	Stère.	1 cub. elle.
Voor natte waren.			
	Vat (*Baril*).	Hectolitre.	100 kan.
Eenheid.	Kan (*Litron*).	Litre.	1 kan of cub.pm.
Onderdeelen.	Maatje (*Verre*).	Décilitre.	0,1 kan.
	Vingerhoed (*Dé*).	Centilitre.	0,01 »
Voor drooge waren.			
	Last (*Lest*).	....	3000 kop.
	Mudde (*Rasière*).	Hectolitre.	100 »
	Zak (*Sac*).	Hectolitre.	100 »
	Schepel (*Boisseau*).	Decalitre.	10 »
Eenheid.	Kop (*Litron*).	Litre.	1 »
	Maatje (*Mesurette*).	Décilitre.	0,1 »
GEWIGTEN.			
Eenheid.	Pond (*Livre*).	Kilogramm.	1 pond.
	Ons (*Once*).	Hectogram.	0,1 »
	Lood (*Gros*).	Décagram.	0,01 »
Voor kostbare waren.			
Eenheid.	Wigtje (*Esterling*).	Gramme.	0,001 »
	Korrel (*Grain*).	Décigram.	0,0001 »
Medicinaal gewigt.			wigtjes.
Eenheid.	Pond (*Livre*).	....	375
	Ons (*Once*).	....	31,25
	Drachm. (*Drachme*)	....	3,906
	Scrupel (*Scrupule*).	....	1,302
	Grein (*Grain*).	....	0,065

Herleiding van Nederlandsche ellen tot Rijnlandsche roeden en derzelver onderdeelen.

Ned. ellen.	R. Roed.	R. V. D. Lijn.
1	0,2654	0. 3. 2. 2,7
2	0,5309	0. 6. 4. 5,3
3	0,7963	0. 9. 6. 8,0
4	1,0618	1. 0. 8.10,7
5	1,3272	1. 3.11. 1,4
6	1,5926	1. 7. 1. 4,0
7	1,8581	1.10. 3. 6,7
8	2,1235	2. 1. 5. 9,4
9	2,3889	2. 4. 8. 0,1
10	2,6544	2. 7.10. 2,8
11	2,9198	2.11. 0. 5,4
12	3,1853	3. 2. 2. 8,1
13	3,4507	3. 5. 4.10,8
14	3,7161	3. 8. 7. 1,5
15	3,9816	3.11. 9. 4,1
16	4,2470	4. 2.11. 6,8
17	4,5124	4. 6. 1. 9,5
18	4,7779	4. 9. 4. 0,2
19	5,0433	5. 0. 6. 2,9
20	5,3088	5. 3. 8. 5,5
21	5,5742	5. 6.10. 8,2
22	5,8396	5.10. 0.10,9
23	6,1051	6. 1. 3. 1,6
24	6,3705	6. 4. 5. 4,2
25	6,6359	6. 7. 7. 6,9
26	6,9014	6.10. 9. 9,6
27	7,1668	7. 2. 0. 0,3
28	7,4323	7. 5. 2. 2,9
29	7,6977	7. 8. 4. 5,6
30	7,9631	7.11. 6. 8,3
31	8,2286	8. 2. 8.11,0
32	8,4940	8. 5.11. 1,7
33	8,7595	8. 9. 1. 4,3
34	9,0249	9. 0. 3. 7,0
35	9,2903	9. 3. 5. 9,7
36	9,5558	9. 6. 8. 0,4
37	9,8212	9. 9.10. 3,0
38	10,0866	10. 1. 0. 5,7
39	10,3521	10. 4. 2. 8,4
40	10,6175	10. 7. 4.11,1
41	10,8830	10.10. 7. 1,7
42	11,1484	11. 1. 9. 4,4
43	11,4138	11. 4.11. 7,1
44	11,6793	11. 8. 1. 9,8
45	11,9447	11.11. 4. 0,5
46	12,2101	12. 2. 6. 3,1
47	12,4756	12. 5. 8. 5,8
48	12,7410	12. 8.10. 8,5
49	13,0065	13. 0. 0.11,2
50	13,2719	13. 3. 3. 1,8
51	13,5373	13. 6. 5. 4,5
52	13,8028	13. 9. 7. 7,2
53	14,0682	14. 0. 9. 9,9
54	14,3336	14. 4. 0. 0,5
55	14,5991	14. 7. 2. 3,2
56	14,8645	14.10. 4. 5,9
57	15,1300	15. 1. 6. 8,6
58	15,3954	15. 4. 8.11,3
59	15,6608	15. 7.11. 1,9
60	15,9263	15.11. 1. 4,6
61	16,1917	16. 2. 3. 7,3
62	16,4572	16. 5. 5.10,0
63	16,7226	16. 8. 8. 0,6
64	16,9880	16.11.10. 3,3
65	17,2535	17. 3. 0. 6,0
66	17,5189	17. 6. 2. 8,7

Ned. ellen.	R. Roed.	R. V. D. Lijn.	Ned. ellen.	R. Roed.	R. V. D. Lijn.
67	17,7843	17. 9. 4.11,3	84	22,2968	22. 3. 6. 8,2
68	18,0498	18. 0. 7. 2,0	85	22,5622	22. 6. 8.11,9
69	18,3152	18. 3. 9. 4,7	86	22,8277	22. 9.11. 2,6
70	18,5807	18. 6.11. 7,4	87	23,0931	23. 1. 1. 4,2
71	18,8461	18.10. 1.10,1	88	23,3585	23. 4. 3. 7,9
72	19,1115	19. 1. 4. 0,7	89	23,6240	23. 7. 5.10,5
73	19,3770	19. 4. 6. 3,4	90	23,8894	23.10. 8. 0,9
74	19,6424	19. 7. 8. 6,1	91	24,1549	24. 1.10. 3,6
75	19,9078	19.10.10. 8,8	92	24,4203	24. 5. 0. 6,3
76	20,1733	20. 2. 0.11,4	93	24,6857	24. 8. 2. 8,9
77	20,4387	20. 5. 3. 2,1	94	24,9512	24.11. 4.11,6
78	20,7042	20. 8 5. 4,8	95	25,2166	25. 2. 7. 2,3
79	20,9696	20.11. 7. 7,5	96	25,4820	25. 5. 9. 5,0
80	21,2350	21. 2. 9.10,1	97	25,7475	25. 8.11. 7,6
81	21,5005	21. 6. 0. 0,8	98	26,0129	26. 0. 1.10,2
82	21,7659	21. 9. 2. 3,5	99	26,2784	26. 3. 4. 0,9
83	22,0313	22. 0. 4. 6,2	100	26,5438	26. 6. 6. 3,7

Herleiding van Nederlandsche palmen, duimen en strepen, tot Rijnlandsche voeten, duimen en lijnen.

Ned. palm.	Rijnl. V. D. L.	Ned. duim.	Rijnl. D. L.	Ned. streep.	Rijnl. lijn.
1	0. 3. 9,9	1	0. 4,6	1	0,46
2	0. 7. 7,7	2	0. 9,2	2	0,92
3	0.11. 5,6	3	1. 1,8	3	1,38
4	1. 3. 3,5	4	1. 6,3	4	1,83
5	1. 7. 1,3	5	1.10,9	5	2,29
6	1.10.11,2	6	2. 3,5	6	2,75
7	2. 2. 9,1	7	2. 8,1	7	3,21
8	2. 6. 6,9	8	3. 0,7	8	3,67
9	2.10. 4,8	9	3. 5,3	9	4,13
10	3. 2. 2,7	10	3. 9,9	10	4,59

Herleiding van Rijnlandsche Roeden tot Nederlandsche Ellen.

Rijnl. Roed.	Ned. Ellen.	Rijnl. Roed.	Ned. Ellen.	Rijnl. Roed.	Ned. Ellen.
1	3,7674	35	131,8575	69	259,9477
2	7,5347	36	135,6249	70	263,7151
3	11,3021	37	139,3922	71	267,4824
4	15,0694	38	143,1596	72	271,2498
5	18,8368	39	146,9270	73	275,0171
6	22,6041	40	150,6943	74	278,7845
7	26,3715	41	154,4617	75	282,5518
8	30,1389	42	158,2290	76	286,3192
9	33,9062	43	161,9964	77	290,0866
10	37,6736	44	165,7638	78	293,8539
11	41,4409	45	169,5311	79	297,6213
12	45,2083	46	173,2985	80	301,3886
13	48,9757	47	177,065[illegible]	81	305,1560
14	52,7430	48	180,8332	82	308,9234
15	56,5104	49	184,6005	83	312,6907
16	60,2777	50	188,3679	84	316,4581
17	64,0451	51	192,1353	85	320,2254
18	67,8124	52	195,9026	86	324,0928
19	71,5798	53	199,6700	87	327,8601
20	75,3472	54	203,4373	88	331,6275
21	79,1145	55	207,2047	89	335,3949
22	82,8819	56	210,9720	90	339,0622
23	86,6492	57	214,7394	91	342,8296
24	90,4166	58	218,5068	92	346,5969
25	94,1839	59	222,2741	93	350,3643
26	97,9513	60	226,0415	94	354,1317
27	101,7187	61	229,8089	95	357,8990
28	105,4860	62	233,5762	96	361,6664
29	109,2534	63	237,3436	97	365,4337
30	113,0207	64	241,1109	98	369,2011
31	116,7881	65	244,8783	99	372,9684
32	120,5555	66	248,6456	100	376,7358
33	124,3228	67	252,4130		
34	128,0902	68	256,1803		

Herleidingstafel van Rijnlandsche voeten met duimen tot Nederlandsche ellemaat.

Rijnl. voeten.	0 duim.	1 duim.	2 duim.	3 duim.	4 duim.	5 duim.
	el.	el.	el.	el.	el.	el.
0	0,000	0,026	0,052	0,079	0,105	0,131
1	0,314	0,340	0,366	0,392	0,419	0,445
2	0,628	0,654	0,680	0,706	0,733	0,759
3	0,942	0,968	0,994	1,020	1,046	1,073
4	1,256	1,282	1,308	1,334	1,350	1,387
5	1,570	1,596	1,622	1,648	1,674	1,701
6	1,884	1,910	1,936	1,962	1,988	2,015
7	2,198	2,224	2,250	2,276	2,302	2,328
8	2,512	2,538	2,564	2,590	2,616	2,642
9	2,826	2,852	2,878	2,904	2,930	2,956
10	3,140	3,166	3,192	3,218	3,244	3,270
11	3,453	3,480	3,506	3,532	3,558	3,584
12	3,767	3,794	3,820	3,846	3,872	3,898
13	4,081	4,108	4,134	4,160	4,186	4,212
14	4,395	4,422	4,448	4,474	4,500	4,526
15	4,709	4,735	4,762	4,788	4,814	4,840
16	5,023	5,049	6,075	5,102	5,128	5,154
17	5,337	5,363	5,389	5,416	5,442	5,468
18	5,651	5,677	5,703	5,730	5,756	5,782
19	5,965	5,991	6,017	6,044	6,070	6,096
20	6,279	6,305	6,331	6,357	6,384	6,410
21	6,593	6,619	6,645	6,671	6,698	6,724
22	6,907	6,933	6,959	6,985	7,011	7,038
23	7,221	7,247	7,273	7,299	7,325	7,352
24	7,535	7,561	7,587	7,613	7,639	7,666

RHIJN. DM.		NED. DM.	RHIJNL. DM.		NED. DM.
1	=	2,62	7	=	18,32
2	=	5,23	8	=	20,93
3	=	7,85	9	=	23,55
4	=	10,46	10	=	26,16
5	=	13,08	11	=	28,78
6	=	15,70	12	=	31,39

Herleidingstafel van Rijnlandsche voeten met duimen tot Nederlandsche ellemaat.

Rijnl. voeten.	6 duim.	7 duim.	8 duim.	9 duim.	10 duim.	11 duim.
	el.	el.	el.	el.	el.	el.
0	0,157	0,185	0,209	0,236	0,262	0,288
1	0,471	0,497	0,523	0,549	0,576	0,602
2	0,785	0,811	0,837	0,863	0,890	0,916
3	1,099	1,125	1,151	1,177	1,203	1,230
4	1,413	1,439	1,465	1,491	1,517	1,544
5	1,727	1,753	1,779	1,805	1,831	1,858
6	2,041	2,067	2,093	2,119	2,145	2,172
7	2,365	2,381	2,407	2,433	2,459	2,485
8	2,669	2,695	2,721	2,747	2,773	2,799
9	2,983	3,009	3,035	3,061	3,087	3,113
10	3,297	3,323	3,349	3,375	3,401	3,427
11	3,610	3,637	3,663	3,689	3,715	3,741
12	3,924	3,951	3,977	4,003	4,029	4,055
13	4,238	4,264	4,291	4,317	4,343	4,370
14	4,552	4,578	4,605	4,631	4,657	4,683
15	4,866	4,892	4,919	4,945	4,971	4,997
16	5,180	5,206	5,232	5,259	5,284	5,311
17	5,494	5,520	5,547	5,573	5,599	5,625
18	5,808	5,834	5,860	5,887	5,913	5,939
19	6,122	6,148	6,174	6,201	6,227	6,253
20	6,436	6,463	6,488	6,514	6,541	6,567
21	6,750	6,776	6,802	6,828	6,855	6,881
22	7,064	7,090	7,116	7,142	7,168	7,196
23	7,378	7,404	7,430	7,456	7,482	7,509
24	7,692	7,718	7,744	7,770	7,796	7,823

RHIJNL. LIJN		NED. STR.	RHIJNL. LIJN		NED. STR.
1	=	2,2	7	=	15,3
2	=	4,4	8	=	17,4
3	=	6,5	9	=	19,6
4	=	8,7	10	=	21,8
5	=	10,9	11	=	24,0
6	=	13,1	12	=	26,2

Herleiding van Amsterdamsche roeden tot Nederlandsche ellen, en omgekeerd.

Amsterd. roeden.	N. El. / Am. R.	Nederl. ellen.
0,271685	1	3,680729
0,543370	2	7,361458
0,815055	3	11,042187
1,086740	4	14,722916
1,358425	5	18,403645
1,630110	6	22,084374
1,901795	7	25,765103
2,173480	8	29,445832
2,445165	9	33,126561
9,4340662	Log.	0,5659338

Amst. Dm. = 2,574 Ned. Dm.

Herleiding van Amsterdamsche voeten tot Nederlandsche ellen, en omgekeerd.

Amsterd. voeten.	N. El. / Am. V.	Nederl. ellen.
3,5319	1	0,283133
7,0638	2	0,566266
10,5957	3	0,849399
14,1276	4	1,132532
17,6595	5	1,415665
21,1914	6	1,698798
24,7233	7	1,981931
28,2552	8	2,265064
31,7871	9	2.548197
0,5480095	Log.	9,4519905

Ned. Palm = 3,885 Amst. Dm.

Herleiding van vierk. Amsterd. voeten tot Nederl. vierkante ellen, en omgekeerd.

Amsterd. vierkante voeten.	N. cub. Ellen / Amst cub voeten	Nederl. vierkante ellen.
12,474318	1	0,080164
24,948636	2	0,160328
37,422954	3	0,240492
49,897272	4	0,320656
62,371590	5	0,400820
74,845908	6	0,480984
87,320226	7	0,561148
99,794544	8	0,641312
112,268862	9	0.721476
1,0960190	Log.	8,9039810

Herleiding van cub. Amsterd voeten tot Nederland. cub. ellen, en omgekeerd.

Amsterd. cubieke voeten.	N. cub. Ellen / Amst. cub. voeten	Nederl. cubieke ellen.
44,058379	1	0,02267941
88,116758	2	0,04535883
132,175137	3	0,06803824
176,233516	4	0,09071766
220,291895	5	0,11339707
264,350274	6	0,13607649
308,408653	7	0,15875591
352,467032	8	0,18143531
396,525411	9	0,20411473
1,6440285	Log	8,3559715

***Herleiding van Nederlandsche ponden* (kilogrammes) *tot Trooisch gewigt en omgekeerd.* (*)**

Nederl. ponden.	Ponden Trooisch.	P. Tr.	ons.	eng.	azen.	Ponden Trooisch.	Nederl. ponden.
1	2,031827	2.	0.	10.	5,91	1	0,4921677
2	4,063652	4.	1.	0.	11,82	2	0,9843354
3	7,095481	6.	1.	10.	17,72	3	1,4765032
4	8,127308	8.	2.	0.	23,63	4	1,9686709
5	10,159135	10.	2.	10.	29,54	5	2,4608386
6	12,190962	12.	3.	1.	3,45	6	2,9530065
7	14,222789	14.	3.	11.	9,36	7	3,4451740
8	16,254616	16.	4.	1.	15,26	8	3,9373418
9	18,286443	18.	4.	11.	21,17	9	4,4295095
10	20,318270	20.	5.	1.	27,08	10	4,9216772
Logar	0,3078868					Logar.	9,6921132

(*) Het pond Hollandsch Trooisch houdt 2 mark; elk mark 8 oncen; elk ons 20 engels; en het engels, 32 azen.
Het pond Trooisch bevat alzoo 10240 azen.

Herleiding van Nederlandsche wigtjes* (grammes) *tot engels en azen Trooisch gewigt, en omgekeerd.

Neder. wigtjes.	Eng.	azen.	Engels.	Nederl. wigtjes.	Azen.	Nederl. korrels.
1	0.	20,8059	1	1,5380	1	0,480
2	1.	9,6118	2	3,0760	2	0,961
3	1.	30,4177	3	4,6141	3	1,442
4	2.	19,2236	4	6,1521	4	1,922
5	3.	8,0295	5	7,6901	5	2,403
6	3.	28,8354	6	9,2281	6	2,884
7	4.	17,6414	7	10,7661	7	3,364
8	5.	6,4473	8	12,3042	8	3,845
9	5.	27,2532	9	13,8422	9	4,325
10	6.	16,0591	10	15,3802	10	4,806

Herleidings-tafel voor vier onderscheidene barometer-schalen.

I.

RIJNLAND-SCHE.	MILLI-METERS.	PARIJ-SCHE.	ENGEL-SCHE.	RIJNLAND-SCHE.	MILLI-METERS.	PARIJ-SCHE.	ENGEL-SCHE.
D. L.		D. L.	D.	D. L.		D. L.	D.
25. 10	676,85	24. 11,61	26,610	28. 5	743,44	27. 5,56	29,272
11	678,03	25. 0,57	696	6	755,62	6,53	357
26. 0	680,21	1,54	782	7	747,80	7,50	44[illegible]
1	682,39	2,51	868	8	749,98	8,46	5[illegible]
2	684,67	5,47	954	9	752,16	9,43	61[illegible]
3	686,75	4,44	27,040	10	754,34	10,40	701
4	688,93	5,40	126	11	756,52	11,36	787
5	691,11	6,37	212	29. 0	758,70	28. 0,33	872
6	693,29	7,33	297	1	760,88	1,30	958
7	695,47	8,30	383	2	763,06	2,26	30,044
8	697,65	9,26	469	3	765,24	3,23	130
9	699,83	10,23	555	4	767,42	4,20	216
10	702,01	11,19	641	5	769,60	5,16	302
11	704,19	26. 0,16	727	6	771,78	6,15	387
27. 0	706,37	1,13	812	7	773,96	7,09	473
1	708,55	2,10	898	8	776,14	8,06	559
2	710,73	3,06	984	9	778,32	9,02	645
3	712,91	4,03	28,070	10	780,50	9,99	731
4	715,09	5,00	156	11	782,68	10,96	817
5	717,27	5,96	242	30. 0	784,86	11,93	902
6	719,45	6,93	327	LIJN.	MILL.	LIJN.	DUIM.
7	721,63	7,90	413	0,1	0,22	0,10	0,009
8	723,81	8,86	499	0,2	0,44	0,19	0,017
9	725,99	9,83	585	0,3	0,65	0,29	0,026
10	728,17	10,79	671	0,4	0,87	0,39	0,034
11	730,36	11,76	757	0,5	1,09	0,48	0,043
28. 0	732,53	27. 0,73	842	0,6	1,31	0,58	0,052
1	734,72	1,70	928	0,7	1,53	0,68	0,060
2	736,90	2,66	29,014	0,8	1,74	0,77	0,069
3	739,08	3,63	100	0,9	1,96	0,87	0,077
4	741,26	4,60	186				

Herleidings-tafel voor vier onderscheidene barometer-schalen.

II.

ENGEL-SCHR.	PARIJS-SCHR.	RIJNLAND-SCHR.	MILLI-METERS.	ENGEL-SCHR.	PARIJS-SCHR.	RIJNLAND-SCHR.	MILLI-METERS.
D.	D. L.	D. L.		D.	D. L.	D. L.	
26,7	25. 0,63	25.11,06	678,17	29,5	27. 8,16	28. 7,68	749,29
8	1,75	26. 0.22	680,71	6	9,28	8,84	751,83
9	2,88	1,39	683,25	7	10,41	10,01	754,37
27,0	4,01	2,55	685,79	8	11,53	11,17	756,91
1	5,13	3,72	688,33	9	28. 0,66	29. 0,34	759,45
2	6,26	4,88	690,87	30,0	1,78	1,50	761,99
3	7,38	6,05	693,41	1	2,91	2,67	764,53
4	8,51	7,21	695,95	2	4,04	3,83	767,07
5	9,64	8,38	698,49	3	5,16	5,00	769,61
6	10,76	9,54	701,03	4	6,29	6,16	772,15
7	11,89	10,71	703,57	5	7,41	7,33	774,69
8	26. 1,01	11,87	706,11	6	8,54	8,49	777,23
9	2,14	27. 1,04	708,65	7	9,67	9,66	779,77
28,0	3,27	2,20	711,19	8	10,79	10,82	782,31
1	4,39	3,37	713,73	9	11,92	11,99	784,85
2	5,52	4,53	716,27	31,0	29. 1,04	30. 1,15	787,39
3	6,64	5,70	718,81				
4	7,77	6,86	721,35	DUIM.	LIJN.	LIJN.	MILLIM.
5	8,90	8,03	723,89				
6	10,02	9,19	726,43	0,01	0,11	0,12	0,25
7	11,15	10,36	728,97	0,02	0,22	0,23	0,51
8	27. 0,27	11,52	731,51	0,03	0,34	0,35	0,76
9	1,40	28. 0,69	734,05	0,04	0,45	0,47	1,02
29,0	2,53	1,85	736,59	0,05	0,56	0,58	1,27
1	3,65	3,02	739,13	0,06	0,68	0,70	1,52
2	4,78	4,18	741,67	0,07	0,79	0,81	1,78
3	5,90	5,35	744,21	0,08	0,90	0,90	2,03
4	7,03	6,51	746,75	0,09	1,01	1,06	2,29

Herleidings-tafel voor vier onderscheidene barometer-schalen.

III.

PARIJ-SCHE.	ENGEL-SCHE.	RIJNLAND-SCHE.	MILLI-METERS.	PARIJ-SCHE.	ENGEL-SCHE.	RIJNLAND-SCHE.	MILLI-METERS.
D. L.	D.	D. L.		D. L.	D.	D. L.	
25. 0	26,644	25.10,41	676,75	28. 0	29,841	28.11,66	757,96
1	733	11,44	679,00	1	930	29. 0,69	760,21
2	822	26. 0,48	681,26	2	30,019	1,73	762,47
3	911	1,51	683,52	3	108	2,76	764,73
4	999	2,55	685,77	4	197	3,79	766,98
5	27,088	3,58	688,03	5	286	4,83	769,24
6	177	4,62	690,28	6	374	5,87	771,49
7	266	5,65	692,54	7	463	6,90	773,75
8	355	6,69	694,80	8	552	7,94	776,01
9	444	7,72	697,05	9	641	8,97	778,26
10	532	8,76	699,31	10	730	10,00	780,52
11	621	9,79	701,56	11	818	11,04	782,77
26. 0	710	10,83	703,82	29. 0	907	30. 0,07	785,03
1	799	11,86	706,08				
2	888	27. 0,90	708,33	LIJN.	DUIM.	LIJN.	MILLIM.
3	976	1,93	710,59				
4	28,065	2,97	712,84	0,1	0,009	0,10	0,25
5	154	4,00	715,10	0,2	0,018	0,21	0,45
6	243	5,03	717,35	0,3	0,027	0,31	0,68
7	332	6,07	719,61	0,4	0,036	0,41	0,90
8	420	7,10	721,87	0,5	0,044	0,52	1,15
9	509	8,14	724,12	0,6	0,053	0,62	1,35
10	598	9,17	726,38	0,7	0,062	0,72	1,58
11	687	10,21	728,63	0,8	0,071	0,83	1,81
27. 0	776	11,24	730,89	0,9	0,080	0,93	2,03
1	865	28. 0,28	733,15				
2	953	1,31	735,40				
3	29,042	2,35	737,66	0,01	0,001	0,01	0,02
4	131	3,38	739,91	0.02	0,002	0,02	0,04
5	220	4,42	742,17	0,03	0,003	0,03	0,07
6	309	5,45	744,42	0,04	0,004	0,04	0,09
7	397	6,49	746,68	0,05	0,004	0,05	0,11
8	486	7,52	748,94	0,06	0,005	0,06	0,13
9	575	8,55	751,19	0,07	0,006	0,07	0,16
10	664	9,59	753,45	0,08	0,007	0,08	0,18
11	753	10,62	755,70	0,09	0,008	0,09	0,20

Herleidings-tafel voor vier onderscheidene barometer-schalen.

IV.

MILLI-METERS.	PARIJ-SCHE. D. L.	ENGEL-SCHE. D.	RIJNLAND-SCHE. D. L.	MILLI-METERS	PARIJ-SCHE. D. L.	ENGEL-SCHE. D. L.	RI…
676	24. 11,67	26,615	25. 10,07	712	26. 3,63	28,032	2
677	25. 0,11	654	10,52	713	4,07	071	
678	0,56	693	10,98	714	4,51	111	
679	1,00	733	11,44	715	4,96	150	
680	1,44	772	11,90	716	5,40	189	
681	1,89	812	26. 0,36	717	5,84	229	
682	2,33	851	0,82	718	6,29	268	
683	2,77	890	1,28	719	6,73	308	
684	3,21	930	1,74	720	7,17	347	
685	3,66	969	2,20	721	7,62	386	
686	4,10	27,008	2,65	722	8,06	426	
687	4,54	048	3,11	723	8,50	465	
688	4,99	087	3,57	724	8,95	504	
689	5,43	126	4,03	725	9,39	544	
690	5,87	166	4,49	726	9,83	583	
691	6,32	205	4,95	727	10,28	623	
692	6,76	245	5,41	728	10,72	662	
693	7,20	284	5,86	729	11,16	701	
694	7,65	323	6,32	730	11,61	741	
695	8,09	363	6,78	731	27. 0,05	780	
696	8,53	402	7,24	732	0,49	819	
697	8,98	441	7,70	733	0,94	859	28
698	9,42	481	8,16	734	1,38	898	
699	9,86	520	8,62	735	1,82	937	
700	10,31	560	9,07	736	2,27	977	
701	10,75	599	9,53	737	2,71	29,016	
702	11,19	638	9,99	738	3,15	056	
703	11,64	678	10,45	739	3,60	095	
704	26. 0,08	717	10,91	740	4,04	134	
705	0,52	756	11,37	741	4,48	174	
706	0,97	796	11,83	742	4,93	213	
707	1,41	835	27. 0,28	743	5,37	252	
708	1,85	874	0,74	744	5,81	292	
709	2,30	914	1,20	745	6,26	331	
710	2,74	953	1,66	746	6,70	371	
711	3,18	993	2,12	747	7,14	410	

MILLI-METERS	PARIJS-SCHR.	ENGELS-SCHR.	RIJNLAND-SCHR.	MILLI-METERS	PARIJS-SCHR.	ENGELS-SCHR.	RIJNLAND-SCHR.
	D. L.	D.	D. L.		D. L.	D.	D. L.
748	27. 7,58	29,449	28. 7,09	771	28. 5,78	30,355	29. 5,64
749	8,03	489	7,55	772	6,22	394	6,10
750	8,47	528	8,01	773	6,67	434	6,56
751	8,91	567	8,47	774	7,11	473	7,02
752	9,36	607	8,93	775	7,55	512	7,48
753	9,80	646	9,39	776	8,00	552	7,93
754	10,24	686	9,85	777	8,44	591	8,3
755	10,69	725	10,30	778	8,88	630	8,85
756	11,13	764	10,76	779	9,33	670	9,31
757	11,57	804	11,22	780	9,77	709	9,77
758	28. 0,02	843	11,68				
759	0,46	882	29. 0,14	MILLIM.	LIJN.	DUIM.	LIJN.
760	0,90	922	0,60				
761	1,35	961	1,06	0,1	0,04	0,004	0,0
762	1,79	30,000	1,51	0,2	0,09	0,008	0,0
763	2,23	040	1,97	0,3	0,13	0,012	0,1
764	2,68	079	2,43	0,4	0,18	0,016	0,1
765	3,12	119	2,89	0,5	0,22	0,020	0,2
766	3,56	158	3,35	0,6	0,27	0,024	0,2
767	4,01	197	3,81	0,7	0,31	0,028	0,3
768	4,45	237	4,26	0,8	0,36	0,032	0,3
769	4,89	276	4,72	0,9	0,40	0,035	0,41
770	5,34	316	5,18				

Herleiding van Nederl. bunders (hectares) tot Rijnl. morgen, en omgekeerd.

[Ri]jnl. morgen.	N. bund. — R. morg.	Ned. bunders.
1,174289	1	0,851579
2,348578	2	1,703158
3,522867	3	2,554737
4,697156	4	3,406316
5,871444	5	4,257895
7,045733	6	5,109474
8,220022	7	5,961053
9,394311	8	6,812632
10,568600	9	7,664211
0,0697750	Logar.	9,9302250

Herleiding van Nederl. vierkante ellen tot Rijnl. vierk. voeten, en omgekeerd.

Rijnl. vierk. voet.	N. vierk. ellen. — R. vierk. voeten.	Nederl. vierk. ellen.
10,145858	1	0,0985624
20,291716	2	0,1971248
30,437574	3	0,2956872
40,583432	4	0,3942496
50,729290	5	0,4928120
60,875148	6	0,5913744
71,021006	7	0,6899368
81,166864	8	0,7884992
91,312722	9	0,8870616
1,0062888	Logar.	8,9937112

Herleiding van Ned. vierkante ellen tot Rijnl. vierk. roeden, en omgekeerd.

[Ri]jnl. vierk. roeden.	N. vierk. ellen. — R. vierk. roeden.	Ned. vierk. ellen.
0,070457	1	14,192986
0,140915	2	28,385972
0,211372	3	42,578958
0,281829	4	56,771944
0,352287	5	70,964930
0,422744	6	85,157916
0,493201	7	99,350902
0,563659	8	113,543888
0,634116	9	127,736874
8,8479262	Logar.	1,1520738

Herleiding van Nederl. cubieke ellen tot Rijnl. cub. voeten, en omgekeerd.

Rijnl. cubieke voeten.	Ned. cub. ellen. — Rijnl. cub. voeten.	Ned. cubieke ellen.
32,31714	1	0,0309433
64,63428	2	0,0618866
96,95142	3	0,0928299
129,26856	4	0,1237732
161,58570	5	0,1547165
193,90284	6	0,1856598
226,21998	7	0,2166031
258,53712	8	0,2475464
290,85426	9	0,2784897
1,5094329	Logar.	8,490567

Herleiding van Nederl. mudden (hectolitres) *tot Amsterdamsche sakken* (*van* 3 *schepels*), *en omgekeerd.*

Amsterd. sakken.	N. mudden — Amst. zak.	Ned. mudden.
1,198437	1	0,83442
2,396874	2	1,66884
3,595311	3	2,50326
4,793748	4	3,33768
5,992185	5	4,17210
7,190622	6	5,00652
8,389059	7	5,84094
9,587496	8	6,67536
10,785933	9	7,50978
0,0786153	Logar.	0,9213847

Herleiding van Nederl. schepels (decalitres) *tot Amsterdamsche schepels, en omgekeerd.*

Amsterd. schepels.	Nederl. schepels. — Amsterd. schepels.	N. schepels.
0,359531	1	2,7814
0,719062	2	5,5628
1,078593	3	8,3442
1,438124	4	11,1256
1,797655	5	12,9070
2,157186	6	16,6884
2,516717	7	19,4698
2,876248	8	22,2512
3,235779	9	25,0326
9,5557365	Logar.	0,444265

Herleiding van Nederl. lasten (30 hectolitres) *tot Amsterd. graanlasten* (*van* 27 *mudden*), *en omgekeerd.*

Amsterd. lasten.	Nederl. lasten. — Amsterd. lasten.	Ned. lasten.
0,998698	1	1,001304
1,997396	2	2,002608
2,996094	3	3,003912
3,994792	4	4,005216
4,993490	5	5,006520
5,992188	6	6,007824
6,990886	7	7,009128
7,989584	8	8,010432
8,988282	9	9,011736
9,9994340	Logar.	0,0005660

Herleiding van Nederl. mudden (hectolitres) *tot Amsterd. mudden, en omgekeerd.*

Amsterd. mudden van 4 schepels.	Nederl. mudden. — Amsterd. mudden.	Nederl. mudden.
0,898828	1	1,11256
1,797656	2	2,22512
2,696484	3	3,33768
3,595312	4	4,45024
4,494140	5	5,56280
5,392968	6	6,67536
6,291796	7	7,78792
7,190624	8	8,90048
8,089452	9	10,01304
9,9536765	Logar.	0,046325

[He]rleiding van Nederlandsche vaten (hectolitres) *tot ankers van* 16 *stoopen, en omgekeerd.*

Ankers.	Nederl. vaten — Ankers.	Nederlandsche vaten.
2,576921	1	0,38806
5,153842	2	0,77612
7,730763	3	1,16418
10,307684	4	1,55224
12,884605	5	1,94030
15,461526	6	2,32836
18.084487	7	2,71642
20,615368	8	3,10448
23,192289	9	3,49254
0,4111011	Logar.	9,5888989

Herleiding van Nederlandsche kannen (litres) *tot Amsterdamsche stoopen, en omgekeerd.*

Amsterd. stoopen.	Nederl. kannen — Amsterd. stoopen.	Nederlandsche kannen.
0,412307	1	2.425375
0,824614	2	4,850750
1,236921	3	7,276125
1,649228	4	9,701500
2,061535	5	12,126875
2,473842	6	14,552250
2,886149	7	16,977625
3,298456	8	19,403000
3,710763	9	21,828375
9,6152210	Logar.	0,3847790

[He]rleiding van Nederlandsche ponden tot Amsterdamsche ponden, en omgekeerd.

Amsterd. ponden.	Nederl. ponden — Amsterd. ponden.	Nederlandsche ponden.
2,023921	1	0,494090
4,047842	2	0.988181
6,071763	3	1,482271
8,095684	4	1,976362
10,119605	5	2,470452
12,143526	6	2,964542
14,167447	7	3,458633
16,191368	8	3,952723
18,215289	9	4,446814
0,3061936	Logar.	9,6938064

Herleiding van Nederlandsche tot Amsterdamsche looden, en omgekeerd.

Amsterd. looden.	Nederl. looden — Amsterd. looden.	Nederlandsche looden.
0,648	1	1,544
1,295	2	3,088
1,943	3	4,632
2,590	4	6,176
3,238	5	7,720
3,886	6	9,264
4,533	7	10.808
5,181	8	12,352
5,829	9	13,896
9,8113436	Logar.	0,1886564

Onderlinge vergelijking tusschen de Rhijnlandsche Fransche, Engelsche voetmaten en den Meter.

RHIJNL. VOET.	PARIJSCHE VOET.	ENGELSCHE VOET.	METER.
1	0,966467	1,030027	0,313946
2	1,932934	2,060054	0,627892
3	2,899401	3,090081	0,941838
4	3,865868	4,120108	1,255784
5	4,832335	5,150135	1,569730
6	5,798802	6,180162	1,883676
7	6,765269	7,210189	2,197622
8	7,731736	8,240216	2,511568
9	8,698203	9,270243	2,825514

PARIJSCHE VOET.	RHIJNLANDSCHE VOET.	ENGELSCHE VOET.	METER.
1	1,034697	1,065765	0,324839
2	2,069394	2,131530	0,649679
3	3,104091	3,197296	0,974518
4	4,138788	4,263061	1,299358
5	5,173485	5,328826	1,624197
6	6,208182	6,394591	1,949036
7	7,242879	7,460356	2,273876
8	8,277576	8,526122	2,598715
9	9,312273	9,591887	2,923554

ENGELSCHE VOET.	PARIJSCHE VOET.	RHIJNLANDSCHE VOET.	METER.
1	0,938293	0,970848	0,304794
2	1,876586	1,941696	0,609589
3	2,814879	2,912544	0,914383
4	3,753172	3,883392	1,219178
5	4,691465	4,854240	1,523972
6	5,629758	5,825088	1,828767
7	6,568051	6,795936	2,133561
8	7,506344	7,766784	2,438356
9	8,444637	8,737632	2,743150

METER.	PARIJSCHE VOET.	RHIJNLANDSCHE VOET.	ENGELSCHE VOET.
1	3,078444	3,185256	3,280899
2	6,156888	6,370512	6,561798
3	9,235332	9,555768	9,842698
4	12,313776	12,741024	13,123597
5	15,392220	15,926280	16,404496
6	18,470664	19,111536	19,685395
7	21,549108	21,296792	22,966294
8	24,627552	25,482048	26,247194
9	27,705996	28,667304	29,528093

Hulp-tafeltje tot herleiding der tiendeelige onderdeelen van voeten.

V.	D.	D. L.	V.	D.	D. L.	V.	L.	V.	L.
0,1 =	1,2 =	1.2,4	0,6 =	7,2 =	7.2,4	0,01 =	1,44	0,06 =	8,64
0,2 =	2,4 =	2.4,8	0,7 =	8,4 =	8.4,8	0,02 =	2,88	0,07 =	10,08
0,3 =	3,6 =	3.7,2	0,8 =	9,6 =	9.7,2	0,03 =	4,32	0,08 =	11,52
0,4 =	4,8 =	4.9,6	0,9 =	10,8 =	10.9,6	0,04 =	5,76	0,09 =	12,96
0,5 =	6,0 =	6,0,0				0,05 =	7,20		

Herleiding van Meters tot Parijsche Toises, en omgekeerd.			*Herleiding van Parijsche Toise… tot Engelsche voeten, en omgekee…*		
TOISES.	METERS. — TOISES.	METERS.	TOISES.	ENGELS. VOETEN. — TOISES.	ENGELSCH… VOETEN.
0,513074	1	1,949036591	0,156382153	1	6,3945916
1,026148	2	3,898073182	0,312764306	2	12,7891832
1,539222	3	5,847109773	0,469146459	3	19,1837748
2,052296	4	7,796146364	0,625528612	4	25,5783664
2,565370	5	9,745182955	0,781910765	5	31,9729580
3,078444	6	11,694219546	0,938292918	6	38,3675496
3,591518	7	13,643256137	1,094675071	7	44,7621412
3,104592	8	15,592292728	1,251057224	8	51,1567328
4,617666	9	17,541329319	1,407439377	9	57,5513244

Herleiding van Parijs. lijnen totmillimeters, en omgekeerd.			*Herleiding van Engel. duimen tot millimeters, en omgekeerd.*			*Herleiding van Par… duimen tot Engelsc… duimen, en omgekee…*		
PARIJS. LIJNEN.	MILLIM. — PARIJS. LIJNEN.	MILLIM.	ENGELS DUIMEN	MILLIM. — ENGELS. DUIMEN	MILLIM.	PARIJS. DUIMEN.	ENGELS DUIMEN — PARIJS. DUIMEN	ENGE… DUIM…
0,4433	1	2,2558	0,0394	1	25,3995	0,9383	1	1,0
0,8866	2	4,5117	0,0787	2	50,7991	1,8766	2	2,1
1,3299	3	6,7675	0,1181	3	76,1986	2,8149	3	3,1
1,7732	4	9,0233	0,1575	4	101,5982	3,7532	4	4,26
2,2165	5	11,2791	0,1969	5	126,9977	4,6915	5	5,3
2,6598	6	13,5350	0,2362	6	152,3972	5,6298	6	6,39
3,1031	7	15,7908	0,2756	7	177,7968	6,5680	7	7,
3,5464	8	18,0466	0,3150	8	203,1963	7,5063	8	8,52
3,9897	9	20,3025	0,3543	9	228,5959	8,4446	9	9,59
4,4330	10	22,5583	0,3937	10	253,9954	9,3829	10	10,65
4,8763	11	24,8141	0,4331	11	279,3949	10,3212	11	11,72
5,3196	12	27,0699	0,4725	12	304,7945	11,2595	12	12,78

Vergelijking tusschen de Engelsche en de Metrieke maten en gewigten.

LENGTE-MATEN.

Duim	=	2,53995 N. duim (*centim.*)	Log.	0,4048259
Voet (12 duim)	=	3,047945 N. palm (*décim.*)	»	0,4840071
Yard (3 voet) . .	=	9,143835 . . . . . *id.* . . .	»	0,9611284
Fathom (2 yards)	=	1,828767 N. ellen (*mètres*)	»	0,2621584
Pole of Perch (5½ y.)	=	5,0291091 *id.* *id.* . . .	»	0,7014911
Furlong (220 yards)	=	201,164366 *id.* *id.* . . .	»	2,3035511
Mijl (1760 yards)	=	1609,31493 *id.* *id.* . . .	»	3,2066411
N. El (*mètre*) .	=	39,37079 Duim	»	1,5951741
	=	3,2808992 Voet	»	0,5159929
	=	1,093633 Yard	»	0,0388716
	=	0,1988424 Pole.	»	9,2985089
Myriameter	=	49,71059 Furlong	»	1,696448
	=	6,21382 Mijl.	»	0,7933589

OPPERVLAKTE-MATEN.

Vierkante Duim .	=	6,451367 Vierk. *centimèt*	Log.	0,8096518
» Voet . .	=	9,28997 » *decimet.* . .	»	0,9680142
» Yard . . .	=	83,6097 » » . .	»	1,9222568
» Pole (Rod)	=	25,291939 » mètres . . .	»	1,4029822
Rood (1210 v. Yards)	=	10,116775 *Ares.*	»	1,0050422
Acre. (4 Rood) . .	=	40,46711 »	»	1,6071022
Vierkante *Mètre* .	=	10,7643 Vierk. voet	»	1,0319860
	=	1,196033 » yard . . .	»	0,0777434
Hectare	=	9,88457 Rood	»	0,9949579
	=	2,471143 Acres	»	0,3928978

LIGCHAMELIJKE MATEN.

Cubieke Duim . .	=	16,386175 Cub. *centim.* . . .	Log.	1,2144777
» Voet . .	=	28,315313 » *decim.* . . .	»	1,4520214
» *Mètre*. .	=	35,31657 » voet	»	1,5479786
» *Décimèt.*	=	61,0275 » duim. . . .	»	1,7855223

INHOUDSMATEN.

Pint .	=	0,567932 N. kan (*Litre*) . .	Log.	9,7542965
Quart (2 pint) . .	=	1,135864 » » . .	»	0,0553265
Gallon (8 pint) .	=	4,543458 » » . .	»	0,6573865
Peck (2 gallons) .	=	9,086916 » » . .	»	0,9584165
Bushel (8 gallons)	=	36,347664 » » . .	»	1,5604765
Sack (3 bushel) . .	=	1,09043 N. mudde (*Hectol.*)	»	0,0375978
Quarter (8 bushel)	=	2,907813 » »	»	0,4635664
Chaldron (36 bush.)	=	13,085157 » »	»	1,11677
Litre . . .	=	1,760773 Pint	»	0,2457035
Hectolitre	=	22,009668 Gallon.	»	1,3426135
	=	2,751208 Bushels.	»	0,4395255
	=	0,917069 Sack	»	9,9624022

GEWIGTEN.

Pond Trooisch . .	=	373,244 *Grammes*	Log.	2,57198[illegible]
Ons (1/12 pond) . .	=	31,104 »		
Penny weight (1/20 ons)	=	1,5602 »		
Grein (1/24 penny w.)	=	6,5 *Centigrammes* . . .		
Pond *avoir du pois*	=	453,595 *Grammes*	»	2,656668[illegible]
Ons (1/16 p. *a. d. p.*)	=	28,35 »		
Drem (1/16 ons) . .	=	1,772 »		
Quintal (112 pond)	=	50,80274 *Kilogrammes*	»	1,70588[illegible]
Ton (20 Quintalen)	=	1016,055 »	»	3,0069164
Gramme	=	15;5322 Grein Trooisch . .		
Decagramme	=	6,472 Penny weight . . .		
Hectogramme	=	3,0141 Ons Trooisch . . .		
Kilogrammes	=	2,67921 Pond Trooisch	»	9,42890[illegible]
	=	2,20461 Pond *avoir du pois* .	»	9,34335[illegible]

Herleidingstafel der honderddeelige, Reaumursche en Fahrenheitsche thermometer-schalen.

De graden onder nul zijn in deze tafel door het teeken —, en die boven nul door het teeken + onderscheiden.

CENTIGRADE.	RÉAUMUR.	FAHRENHEIT.	CENTIGRADE.	RÉAUMUR.	FAHRENHEIT.	CENTIGRADE.	RÉAUMUR.	FAHRENHEIT.	CENTIGRADE.	RÉAUMUR.	FAHRENHEIT.
—	—	—	—	—	+	+	+	+	+	+	+
G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.
35,0	28,0	31,0	17,5	14,0	0,5	0,0	0,0	32,0	17,5	14,0	63,5
34,5	27,6	30,1	17,0	13,6	1,4	0,5	0,4	32,9	18,0	14,4	64,4
34,0	27,2	29,2	16,5	13,2	2,3	1,0	0,8	33,8	18,5	14,8	65,3
33,5	26,8	28,3	16,0	12,8	3,2	1,5	1,2	34,7	19,0	15,2	66,2
33,0	26,4	27,4	15,5	12,4	4,1	2,0	1,6	35,6	19,5	15,6	67,1
32,5	26,0	26,5	15,0	12,0	5,0	2,5	2,0	36,5	20,0	16,0	68,0
32,0	25,6	25,6	14,5	11,6	5,9	3,0	2,4	37,4	20,5	16,4	68,9
31,5	25,2	24,7	14,0	11,2	6,8	3,5	2,8	38,3	21,0	16,8	69,8
31,0	24,8	23,8	13,5	10,8	7,7	4,0	3,2	39,2	21,5	17,2	70,7
30,5	24,4	22,9	13,0	10,4	8,6	4,5	3,6	40,1	22,0	17,6	71,6
30,0	24,0	22,0	12,5	10,0	9,5	5,0	4,0	41,0	22,5	18,0	72,5
29,5	23,6	21,1	12,0	9,6	10,4	5,5	4,4	41,9	23,0	18,4	73,4
29,0	23,2	20,2	11,5	9,2	11,3	6,0	4,8	42,8	23,5	18,8	74,3
28,5	22,8	19,3	11,0	8,8	12,2	6,5	5,2	43,7	24,0	19,2	75,2
28,0	22,4	18,4	10,5	8,4	13,1	7,0	5,6	44,6	24,5	19,6	76,1
27,5	22,0	17,5	10,0	8,0	14,0	7,5	6,0	45,5	25,0	20,0	77,0
27,0	21,6	16,6	9,5	7,6	14,9	8,0	6,4	46,4	25,5	20,4	77,9
26,5	21,2	15,7	9,0	7,2	15,8	8,5	6,8	47,3	26,0	20,8	78,8
26,0	20,8	14,8	8,5	6,8	16,7	9,0	7,2	48,2	26,5	21,2	79,7
25,5	20,4	13,9	8,0	6,4	17,6	9,5	7,6	49,1	27,0	21,6	80,6
25,0	20,0	13,0	7,5	6,0	18,5	10,0	8,0	50,0	27,5	22,0	81,5
24,5	19,6	12,1	7,0	5,6	19,4	10,5	8,4	50,9	28,0	22,4	82,4
24,0	19,2	11,2	6,5	5,2	20,3	11,0	8,8	51,8	28,5	22,8	83,3
23,5	18,8	10,3	6,0	4,8	21,2	11,5	9,2	52,7	29,0	23,2	84,2
23,0	18,4	9,4	5,5	4,4	22,1	12,0	9,6	53,6	29,5	23,6	85,1
22,5	18,0	8,5	5,0	4,0	23,0	12,5	10,0	54,5	30,0	24,0	86,0
22,0	17,6	7,6	4,5	3,6	23,9	13,0	10,4	55,4	30,5	24,4	86,9
21,5	17,2	6,7	4,0	3,2	24,8	13,5	10,8	56,3	31,0	24,8	87,8
21,0	16,8	5,8	3,5	2,8	25,7	14,0	11,2	57,2	31,5	25,2	88,7
20,5	16,4	4,9	3,0	2,4	26,6	14,5	11,6	58,1	32,0	25,6	89,6
20,0	16,0	4,0	2,5	2,0	27,5	15,0	12,0	59,0	32,5	26,0	90,5
19,5	15,6	3,1	2,0	1,6	28,4	15,5	12,4	59,9	33,0	26,4	91,4
19,0	15,2	2,2	1,5	1,2	29,3	16,0	12,8	60,8	33,5	26,8	92,3
18,5	14,8	1,3	1,0	0,8	30,2	16,5	13,2	61,7	34,0	27,2	93,2
18,0	14,4	0,4	0,5	0,4	31,1	17,0	13,6	62,6	34,5	27,6	94,1

Herleiding der honderdste deelen van de thermometer-schalen.

Centigrade	Réaumur	Fahrenheit
G.	G.	G.
0,01	0,01	0,02
,02	,02	,04
,03	,02	,05
,04	,03	,07
,05	,04	,09
,06	,05	0,11
,07	,06	,13
,08	,06	,14
,09	,07	,16
0,10	,08	,18
,11	,09	0,20
,12	0,10	,22
,13	,10	,23
,14	,11	,25
,15	,12	,27
,16	,13	,29
,17	,14	0,31
,18	,14	,32
,19	,15	,34
0,20	,16	,36
,21	,17	,38
,22	,18	0,40
,23	,18	,41
,24	,19	,43
,25	0,20	,45
,26	,21	,47
,27	,22	,49
,28	,22	0,50
,29	,23	,52
0,30	,24	,54
,31	,25	,56
,32	,26	,58
,33	,26	,59
,34	,27	0,61
,35	,28	,63
,36	,29	,65
,37	0,30	,67
,38	,30	,68
,39	,31	0,70
0,40	,32	,72
,41	,33	,74

Centigrade	Réaumur	Fahrenheit
G.	G.	G.
0,42	0,34	0,76
,43	,34	,77
,44	,35	,79
,45	,36	0,81
,46	,37	,83
,47	,38	,85
,48	,38	,86
,49	,39	,88
0,50	0,40	0,90

Réaumur	Centigrade	Fahrenheit
G.	G.	G.
0,01	0,01	0,02
,02	,03	,05
,03	,04	,07
,04	,05	,09
,05	,06	0,11
,06	,08	,14
,07	,09	,16
,08	0,10	,18
,09	,11	0,20
0,10	,13	,23
,11	,14	,25
,12	,15	,27
,13	,16	,29
,14	,18	0,32
,15	,19	,34
,16	0,20	,36
,17	,21	,38
,18	,23	0,41
,19	,24	,43
,20	,25	,45
,21	,26	,47
,22	,28	0,50
,23	,29	,52
,24	0,30	,54
,25	,31	,56
,26	,33	,59

Réaumur	Fahrenheit	Centigrade
G.	G.	G.
0,27	0,34	0,61
,28	,35	,63
,29	,36	,65
0,30	,38	,68
,31	,39	0,70
,32	0,40	,72
,33	,41	,74
,34	,43	,77
,35	,44	,79
,36	,45	0,81
,37	,46	,83
,38	,48	,86
,39	,49	,88
0,40	0,50	0,90
,41	,51	,92
,42	.53	,9[illegible]
,43	,54	,97
,44	,55	.99
,45	,56	1,01
,46	,58	,04
,47	,59	,06
,48	0,60	,08
,49	,61	1,10
0,50	,63	,12

Fahrenheit	Réaumur	Centigrade
G.	G.	G.
0,1	0,04	0,06
0,2	0,09	0,11
0,3	0,13	0,17
0,4	0,18	0,22
0,5	0,22	0,28
0,6	0,27	0,33
0,7	0,31	0,39
0,8	0,36	0,44
0,9	0,40	0,50

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
Felix Didier en *Felix Droinet.*	Rheims, dom. bij *J. Schouten*, te 's Gravenhage.	Invoering van verbeteringen toegebragt aan de nieuwe wijze om waterstof-gas tot verlichting geschikt, voort te brengen en aan de toestellen tot het bereiden, vervoeren en gebruiken van hetzelve; voor welke nieuwe wijze en toestellen reeds op den 6den October 1835, n°. 26, octrooi is verleend voor den tijd van tien jaren.	3 Febr. 1838, n°. 118.	Voor 10 jaren, eindigende met 29 Junij 1844.	Het vorige octrooi gaat in met den 29. Junij 1834.
G. Cruhton.	Seith in Engeland, domic. bij Mr. *A. M. C. van Hall*, te 's Gravenhage.	Invoering van een toestel tot verhitting en uitdamping van vochten, door middel van warme lucht.	10 Febr. 1838, n°. 111.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen.*
F. A. Diets.	Brussel, dom. in het logement *het Keisershof*, te 's Gravenhage.	Invoering van een nieuwen stoomsleper en van nieuwe rijtuigen, geschikt ten gebruike op gewone wegen.	6 Maart 1838, nº. 59.	10 jaren.	
C. Campbell.	Rotterdam.	Invoering eener verbeterde wijze van vervaardiging van platen of rollen met verheven oppervlakten, om op papier, zijde, boomwollen stoffen en verdere fabrikaten en zelfstandigheden te drukken en te stempelen.	21 Maart 1838, nº. 62.	10 jaren.	
J. Fardon.	*Stoke Prior*, domic. bij *C. C. van Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering eener nieuwe verbetering in de toestellen om water in stoomketels te brengen, door behulp van stoom of andere veerkrachtige vloeistoffen, of ook door drukking van lucht eene werktuigelijke kracht te verkrijgen, en om	28 Maart 1838, nº. 83.	15 jaren.	Ingaande met 26 April 1835.

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	Aanmerkingen
W. Newton.	Londen, dom. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering eener nadere verbetering in het bereiden van verwstoffen en het vervaardigen van kleuren om daarmede te verwen, katoen te drukken en te schrijven.	28 Maart 1838, n°. 84.	Tot den 18 April 1851.	Hiervoor is reeds op den 1. November 1837 een octrooi van invoering voor 15 jaren, ingaande met 18 April 1836, verleend geworden.
L. Zielken.	's Gravenhage.	Invoering der uitvinding om in den tijd van twaalf dagen en met eene groote bezuiniging, mest te vervaardigen.	29 Maart 1838, n°. 101.	10 jaren	
R. Brain.	Londen, dom. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering van eene toebereiding van zekere brandstof, geschikt om alle soorten van gebouwen, vertrekken en plaatsen, welke kunsthitte vorderen, te verwarmen, gelijk mede van zekere kagchels en toestellen, om daarin die brandstof te gebruiken.	30 Maart 1838, n°. 78.	15 jaren.	Ingaande met den 16. Decemb. 1836.

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
C. Toole.	Dublin, dom. bij Mr. *R. Twiss*, *Pzn.*, advokaat te 's Gravenhage.	Invoering van de uitvinding eener verbetering van vuurwapenen.	31 Maart 1838, n°. 133.	10 jaren.	
Aulas.	Parijs, domic. bij *W. Willink*, *Jr.*, te Amsterdam.	Invoering van een nieuw behoedmiddel tegen het maken van vervalschingen in openbare en bijzondere geschriften.	14 April 1838, n°. 93.	10 jaren.	
F. Bellamy Dale.	Learningston in Engeland, dom. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering eener verbeterde wijze om zekere geleiachtige zelfstandigheden, bekend onder de benaming van vischlijm te zuiveren, en ook oplosbaarder en tot een algemeen gebruik voordeeliger te maken.	15 April 1838, n°. 129.	10 jaren.	
Melis Berry.	Londen, dom. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering eener verbeterde wijze van metaalplaten zamen te voegen, tot het vervaardigen van ketels en andere voorwerpen.	15 April 1838, n°. 130.	15 jaren.	Ingaande met den 22. Junij 1835.

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	Aanmerkingen
M. J. A. Gohier.	Parijs, domic. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering eener verbeterde wijze om allerhande soorten van weefselpapier, bordpapier, kardoezen en hout onvlambaar te maken.	20 April 1838, n°. 94.	10 jaren.	
De Wed. *Hendrik Duys en Zn.*	Rotterdam.	Uitvinding eener zamenstelling genaamd branderszetgeel geschikt om in de branderijen, de bierbrouwersgist te vervangen.	20 April 1838, n°. 95.	10 jaren.	
A. Scheerboom.	Amsterdam.	Uitvinding van een toestel om in paleizen, bureaux, kasernen, hospitalen, gevangenissen, bijzondere woningen en ook in schepen, bij heete luchtsgesteldheid, de temperatuur te verkoelen en de lucht te zuiveren.	5 Mei 1838, n°. 88.	15 jaren	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
C. F. van Meurs, 2de kapitein der artillerie.	Delft.	Uitvinding van nieuwe handelwijzen om de verschillende metalen door cementering dusdanig te vereenigen, dat dezelve geheel van aanzien veranderen, andere eigenschappen erlangen, en tegen vernieling gewaarborgd worden, voornamelijk van toepassing op het koper en ijzer.	10 Mei 1838, n°. 87.	15 jaren.	
W. E. Newton.	Londen, dom. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering eener verbetering in het gebruiken der voortbrengsels, welke men verkrijgt bij het bereiden van soda uit gemeen zout.	8 Mei 1838, n°. 77.	15 jaren.	Ingaande met den 17. Aug. 1836.
W. Carpmael.	Londen, dom bij Mr. *A. M. C. van Hall*, advok. te 's Gravenhage.	Invoering van eenen nieuwen toestel, om de ontbranding van het waterstofgas aan te wenden tot het voortbrengen van beweegkracht.	10 Mei 1838, n°. 86.	10 jaren	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
R. W. Urling.	Londen, dom. als voren.	Invoering van zekere verbeteringen in de wijze van loogen.	16 Mei 1838, nº. 122.	15 jaren.	Ingaande met den 16. Nov. 1836.
P. J. Neef.	Amsterdam.	Invoering eener verbeterde wijze om gaz tot verlichting bestemd voort te brengen, en van verbeteringen in de daartoe benoodigde toestellen.	12 Junij 1838.	10 jaren	
A. Perpigna.	Parijs, domic. bij *C. C. Uhlenbeek*, te Amsterdam.	Invoering eener nieuwe wijze om onbrandbare gebouwen en huizen te bouwen.	16 Junij 1838, nº. 96.	10 jaren.	
W. Chadwick.	Londen, dom. als voren.	Invoering der uitvinding van eene verbeterde economische brandstof.	17 Junij 1838, nº. 24.	10 jaren.	
Idem.	Idem.	Invoering eener verbeterde bereiding van jodenlijm of asphalt.	17 Junij 1839, nº. 25.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	Aanmerkingen
L. M. Marion de la Brillantais.	Parijs, domic. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering van onderscheidene nieuwe toepassingen van de uit harsachtige of *batuminisen* zelfstandigheden vervaardigde *mastic.*	11 Julij 1838, n°. 135.	10 jaren.	
A. Buchanan.	Caterine in Schotland, dom. bij Mr. *A. M. C. van Hall*, advok. te 's Gravenhage.	Uitvinding van zekere verbeteringen in de werktuigen welke gebezigd worden tot het spinnen van katoen, vlas, etc.	17 Julij 1838, n°. 57.	15 jaren.	
F. J. Weenink.	Camberwell bij Londen, domic. bij den heer *H. L Troost*, procur. te 's Gravenhage.	Invoering van zekere verbeteringen, aangebragt aan eene in Engeland gepatenteerde lamp.	20 Julij 1838, n°. 87.	15 jaren.	Ingaande met 7 December 1836.
W. Post.	's Gravenhage.	Uitvinding van een middel tot het verdrijven en uitroeijen van wand- of weegluizen.	22 Julij 1838, n°. 93.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
A. Monnéron en *J. Foderé.*	Parijs, domic. bij *C. C. Uhlenbeek*, te Amsterdam.	Invoering van een nieuw uitgedachten toestel, bestaande uit concentrieke cilinders en geschikt om volgens de algemeene wetten van persing en evenwigt der vochten, water en andere vloeistoffen bij doorstraling te filtreren.	21 Julij 1838, n°. 33.	10 jaren.	
Pierre Bauwely fils en *Dierieckx.*	Brussel, dom. bij *W. van Welik*, te 's Gravenhage.	Uitvinding van een werktuig om op de volmaaktste wijze de maat te nemen van het menschelijke ligchaam, ten einde dit toe te passen op de snijding der kleedingstukken.	25 Julij 1838, n°. 105.	10 jaren	
R. W. Urling.	Londen, dom. bij Mr. *A. M. C. van Hall*, advok. te 's Gravenhage.	Invoering van eene nieuwe en verbeterde zamenstelling van stoomketels en werktuigen, waardoor eene beweegkracht wordt voortgebragt, die geschikt is tot het ploegen en eggen en andere tot den landbouw behoorende verrigtingen.	25 Julij 1838, n°. 106.	10 jaren.	

Naam van den geoctrooijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
J. P. Trousselot.	Rotterdam.	Uitvinding van verbeteringen in de zamenstelling van brandkasten en brandkisten.	25 Julij 1838, n°. 107.	5 jaren.	
G. Ballin.	Londen, dom. bij *C. G. Uhlenbeek*, te Amsterdam.	Invoering van verbeteringen aangebragt aan den toestel genaamd *gasteller*.	25 Julij 1838, n°. 81.	10 jaren.	
W. G. Camp, ...de kapit. ingen.	Vlissingen.	Uitvinding van eene verbeterde brandingswijze en van een verbeterde oven, tot bereiding van kunst *Pousselane*.	26 Julij 1838, n°. 69.	15 jaren.	
W. J. F. Sleumer en *J. C. Klersch.*	Amsterdam.	Invoering van een werktuig, dienende om van wollen lompen wol te vervaardigen.	29 Julij 1838, n°. 14.	15 jaren.	
G. van Hoogstraten en Zoon.	Dordrecht.	Uitvinding van verbeteringen, aangebragt aan de wijze van stoken onder zoutketels of pannen.	12 Aug. 1838, n°. 78.	15 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
F. de la Rue.	Londen, dom. bij Mr. *A. M. C. van Hall*, advok. te 's Gravenhage	Invoering eener nieuwe wijze om loodwit te vervaardigen.	12 Aug. 1838, n°. 79.	10 jaren.	Dit octrooi is later afgestaan aan *F. Saunders Cave*, te *Ludgven* in Engeland.
E. L. Limencey.	Parijs, domic. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering eener nieuw uitgedachte wijze om hout tegen drooge en natte vervuring te behoeden, hetzelve innerlijk te kleuren, waterdigt en minder brandbaar of ontvlambaar te maken, en daaraan verscheidene geuren te geven, alles door middel van eene in de natuur bestaande en in de sapvaten des houts indringende kracht.	16 Aug. 1839, n°. 101.	10 jaren.	
C. van de Walle.	Brussel, dom. bij *Nolthenius de Man*, te 's Gravenhage.	Uitvinding en volmaking van gekookte zeepen met *stearine* van kokosnoot-olie, en der vervaardiging van *stearine* en witte zepen uit palm-olie.	17 Aug. 1839, n°. 70.	15 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
C. van de Walle.	Brussel, dom. bij *Nolthenius de Man*, te 's Gravenhage.	Uitvinding om de *adipocire* door de oplossing van het vleesch van dieren te vervaardigen	17 Aug. 1839, n°. 71.	15 jaren.	
Dezelfde.	Idem.	Uitvinding van een werktuig, geschikt om papieren behangsels met gelijke en gesatineerde gronden te vervaardigen.	17 Aug. 1839, n°. 72.	15 jaren.	
Dezelfde.	Idem.	Volmaking der uitvinding om papier te vervaardigen van het blad, hetwelk aan de turksche tarwe groeit.	17 Aug. 1839, n°. 73.	15 jaren.	
G. Soeders.	Maarsen.	Uitvinding van eene as voor alle rijtuigen, genaamd veiligheids-as.	17 Aug. 1839, n°. 92.	15 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
P. A. G. M. F. Gillet.	Marseille, dom. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering eener nieuwe handelwijze om suiker te zuiveren en te clarificeren.	29 Aug. 1839, n°. 93.	10 jaren	
E. Bouws, Jr.	Amsterdam.	Uitvinding van een elastiek kunstgareel, hetwelk op alle paarden kan worden gebruikt, zonder die te drukken of te beschadigen.	6 Sept. 1838, n°. 22.	5 jaren.	
J. Pereire.	Parijs, domic. bij Mr. *L. Keyser*, advok. te Amsterdam.	Invoering van een nieuw middel tot solidificatie van talk en andere vette zelfstandigheden.	6 Sept. 1838, n°. 23.	15 jaren.	
J. J. L. Margery.	Londen, dom. alsvoren.	Invoering van een middel om plantaardige stoffen in het algemeen, en hout, linnen, touw en papier in het bijzonder voor bederf en verrotting te behoeden.	6 Sept. 1838, n°. 24.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
S. Stratingh, Ezn.	Groningen.	Uitvinding van eene electro chemische vervaardiging van zuiver loodwit.	11 Sept. 1838, n°. 85.	15 jaren.	
E. Eggly en R. Lognat.	Parijs, domic. bij den heer *F. A. Rau*, te 's Gravenhage.	Uitvinding van de vervaardiging en toebereiding van snuif, rook- en pruim-tabak, gelijk mede van de daartoe gebruikt wordende werktuigen en middelen.	13 Sept. 1838, n°. 88.	15 jaren.	
J. P. Trousselot.	Rotterdam.	Uitvinding van een verbeterd keuken-fornuis of zoogenaamde *cuisinière*.	25 Sept. 1838, n°. 97.	5 jaren.	
F. Dobbeleer.	Rotterdam.	Uitvinding van eenen nieuwen kolom-kagchel met een vuuroven-cilinder, en vier separatiebladen tot bezuiniging van brandstof, vermeerdering van warmte en beveiliging tegen brand.	25 Sept. 1838, n°. 99.	5 jaren.	

STATISTIEK.

STAAT VAN BEVOLKING VAN NEDERLAND, OP DEN 1sten JANUARIJ 1839.

NOORDBRABAND	370,228	zielen.
GELDERLAND	341,641	„
NOORDHOLLAND	427,158	„
ZUIDHOLLAND	517,876	„
ZEELAND	147,081	„
UTRECHT	142,004	„
VRIESLAND	230,026	„
OVERIJSSEL	193,610	„
GRONINGEN	174,250	„
DRENTHE	71,155	„
TOTAAL	2,615,029	zielen.

STAAT *der gedurende* 1838 *plaats gehad hebbende* **wettige** *en* **onechte geboorten** *in Nederland.*

PROVINCIEN.	IN DE STEDEN.						TEN PLATTEN LANDE.						IN DE PROVINCIE		
	WETTIGE GEBOORTEN.			ONECHTE GEBOORTEN.			WETTIGE GEBOORTEN.			ONECHTE GEBOORTEN.			TOTAAL der WETTIGE GEBOORT.	TOTAAL der ONECHTE GEBOORT.	ALGEMEEN TOTAAL der GEBOORTEN.
	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.			
Noordbraband	1282	1262	2544	115	114	229	5040	4824	9864	170	126	296	12408	525	12933
Gelderland....	4418	4130	8548	166	125	291	1664	1527	3191	116	126	242	11739	533	12272
Noordholland.	5078	4866	9944	506	542	1048	5509	5332	10841	234	229	463	20785	1511	22296
Zuidholland...	5364	4926	10290	422	464	886	3250	3048	6298	81	97	178	16588	1064	17652
Zeeland.........	937	854	1791	86	91	177	2466	2273	4739	140	116	256	6530	433	6963
Utrecht.........	1331	1302	2633	128	116	244	1494	1370	2864	46	43	89	5497	333	5830
Vriesland......	988	962	1950	58	47	105	2935	2846	5781	70	64	134	7731	239	7970
Overijssel......	757	720	1477	33	32	65	2808	2617	5425	70	87	157	6902	222	7124
Groningen.....	548	503	1051	51	5	106	2325	2161	4486	107	98	205	5537	311	5848
Drenthe..... ..	199	201	400	3	13	16	1044	1924	1968	21	19	40	2368	56	2424
TOTAAL	20902	19726	40628	1568	1599	3167	28535	26922	55457	1055	1005	2060	96085	5227	101312

STAAT *der gedurende* 1838 *plaats gehad hebbende sterfgevallen*, huwelijken *en* echtscheidingen *in Nederland.*

PROVINCIEN.	IN DE STEDEN. van het M. G.	IN DE STEDEN. van het V. G.	IN DE STEDEN. TOTAAL.	TEN PLATTEN LANDE. van het M. G.	TEN PLATTEN LANDE. van het V. G.	TEN PLATTEN LANDE. TOTAAL.	TOTAAL per PROVINCIE.	VERSCHIL TUSSCHEN DE GEBOORTEN EN DE STERFGEVALLEN.	HUWELIJKEN.	ECHTSCHEIDINGEN.
Noordbraband	904	918	1822	3457	3227	6684	8506	4427	2589	"
Gelderland	1190	1130	2320	2689	2366	5055	7375	4897	2458	3
Noordholland	5170	4952	10122	2257	2169	4426	14548	3104	3903	17
Zuidholland	3894	3883	7777	3576	3154	6730	14507	7789	4351	11
Zeeland	709	706	1415	1837	1573	3410	4825	2138	1255	7
Utrecht	1071	1014	2085	938	946	1884	3969	1861	1092	3
Vriesland	870	910	1780	1873	1773	3646	5426	2544	1806	11
Overijssel	612	579	1191	1930	1689	3619	4810	2314	1544	"
Groningen	460	480	940	1559	1534	3093	4053	1815	1500	7
Drenthe	132	125	257	722	690	1412	1669	755	521	1
TOTAAL	15012	14697	29709	20838	19121	39959	69668	31644	21019	60

STAAT DER MAANDELIJKSCHE GEBOORTEN GEDURENDE 1838.

PROVINCIEN.	GEBOORTEN.											
	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.
Noordbraband	1156	1175	1323	1193	1053	862	931	970	1023	1037	1088	1122
Gelderland	1102	1169	1276	1079	960	849	854	945	953	1008	971	1566
Noordholland	1677	1512	1696	1657	1496	1414	1303	1588	1565	1365	1340	1479
Zuidholland	1968	1869	2107	1878	1847	1620	1745	1808	1860	1815	1856	1923
Zeeland	583	634	719	621	526	437	496	565	616	613	598	565
Utrecht	540	567	552	533	425	419	430	509	440	441	474	474
Vriesland	643	676	808	772	702	589	574	582	634	613	656	721
Overijssel	625	636	741	647	507	453	523	548	644	573	604	623
Groningen	478	551	547	534	487	372	402	473	542	495	477	510
Drenthe	197	234	255	247	200	163	166	166	205	206	173	212
TOTAAL	8969	9003	10024	91 1	8203	7178	7444	7954	8166	8166	8237	8695

STAAT DER MAANDELIJKSCHE STERFGEVALLEN IN 1838.

PROVINCIEN.	STERFGEVALLEN.											
	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.
Noordbraband	1098	864	797	765	762	600	617	565	525	619	621	675
Gelderland	901	684	701	721	664	510	529	487	500	484	553	641
Noordholland	1729	1455	1431	1371	1326	1150	1036	1003	935	926	987	1199
Zuidholland	1703	1393	1399	1298	1129	1048	1153	1046	994	1021	1073	1250
Zeeland	533	431	420	449	380	351	346	352	325	417	383	438
Utrecht	520	400	383	357	334	280	281	282	288	270	259	315
Vriesland	518	446	460	466	512	405	435	381	351	453	505	494
Overijssel	534	434	408	443	422	375	377	344	549	356	372	396
Groningen	379	301	295	319	367	382	418	355	286	347	288	296
Drenthe	201	149	152	130	157	124	142	133	113	112	124	132
TOTAAL	9116	6554	6446	6319	6053	5225	5334	4948	4664	5005	5165	5836

VERHOUDINGEN UIT DE VOORGAANDE STATEN AFGELEID.

PROVINCIEN.	AANTAL WETTIGE GEBOORTEN VAN HET V. G. TEGEN 1000 VAN HET M. G.	AANTAL ONECHTE GEBOORTEN VAN HET V. G. TEGEN 1000 VAN HET M. G.	AANTAL ONECHTE GEBOORTEN OP 1000 GEBOORTEN IN HET ALGEMEEN.	VERHOUDING DER BEVOLKING OP 1°. JAN. 1838 TOT HET AANTAL GEBOORTEN.	AANTAL STERFGEVALLEN VAN HET V. G. TEGEN 1000 VAN HET M. G.	AANTAL GEBOORTEN VAN HET V. G. TEGEN 1000 VAN HET M. G.	AANTAL GEBOORTEN VAN HET V. G. TEGEN 1000 STERFGEVALLEN VAN HET V. G.	VERHOUDING DER BEVOLKING OP 1°. JAN. 1838 TOT HET AANTAL STERFGEVALLEN.	VERHOUDING DER BEVOLKING OP 1°. JAN. 1838 TOT HET AANTAL HUWELIJKEN.	VERHOUDING VAN DE WETTIGE GEBOORTEN TOT DE HUWELIJKEN.
Noordbraband	963	842	41	28,3	955	1515	126	43,5	141	4,8
Gelderland	930	890	43	27,4	901	1641	1690	45,6	137	4,7
Noordholland.	926	1115	60	24,0	959	1228	1198	29,1	108	4,2
Zuidholland ...	963	1042	68	22,9	942	1516	1559	35,1	117	4,8
Zeeland	919	916	62	20,9	895	1425	1463	30,2	116	5,2
Utrecht	946	914	56	24,1	962	1492	1444	35,4	129	5,0
Vriesland.......	971	867	30	28,5	978	1477	1461	41,9	126	4,3
Overijssel	936	1155	31	26,8	892	1443	1524	39,7	124	4,5
Groningen	927	968	53	29,5	997	1501	1398	42,7	115	3,7
Drenthe.........	905	1333	23	28,9	954	1483	1420	42,1	135	4,5
Over het geheele Rijk....	944	992	51	25,5	943	1452	1456	37,1	123	4,6

De voorgaande staten vertoonen de navolgende uitkomsten

1°. De bevolking des Rijks is gedurende het jaar 1838, door het meerder aantal geboorten dan sterfgevallen, toegenomen met 31644 zielen, zijnde ongeveer het $\frac{1}{81}$ der gansche bevolking.

2°. Het algemeen bedrag der geboorten was 101312, en dat der sterfgevallen 69668; zijnde respectivelijk in rede tot de bevolking als 1 tot 25,5 en als 1 tot 37,1.

3°. De onechte geboorten hebben bedragen 5227 of 0,051 van het aantal geboorten in het algemeen.

4°. Het aantal huwelijken beliep 21019, zijnde het $\frac{1}{123}$ der bevolking.

5°. Bij de wettige geboorten stond het getal mannelijke tot dat der vrouwelijke als 1000 tot 944. Bij de onechte daarentegen als 1000 tot 992.

6°. De verhouding van het aantal wettige geboorten tot dat der huwelijken was 4,6.

6°. Bij de sterfgevallen was de verhouding van het mannelijke tot het vrouwelijke geslacht als 1000 tot 943.

8°. Ten aanzien der geboorten vertoonen wederom de provincien Zeeland, Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht de gunstigste verhoudingen, waaronder Zeeland en Noord-Holland tevens de ongunstigste verhoudingen voor de sterfte opgeleverd hebben.

9°. De provincien Groningen en Drenthe hebben de ongunstigste verhouding voor de geboorten, en de provincie Gelderland heeft de gunstigste voor de sterfte opgeleverd.

10°. De provincien Zuid-Holland en Drenthe vertoonen de eerste het maximum en de tweede het minimum van het aantal onechte geboorten in verhouding tot het algemeene bedrag der geboorten.

F

11°. Ten aanzien van het aantal huwelijken heeft er wederom in Noord-Holland de gunstigste, doch in Noord-Braband en Gelderland de ongunstigste verhouding plaats gehad.

De maandelijksche geboorten en sterfgevallen vertoonen de navolgende regelmaat, waarbij als naar gewoonte, het gemiddelde maandelijksche aantal derzelve tot eenheid is aangenomen.

	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	
Geboorten.	1,04	1,15	1,16	1,10	0,95	0,86	0,86	0,92	0,99	0,95	0,99	[illegible]
Sterfte.	1,52	1,21	1,07	1,08	1,01	0,90	0,89	0,82	0,80	0,83	0,89	[illegible]

Het blijkt hieruit dat er ditmaal, ten aanzien der geboorte eene afwijking van het gewone verschijnsel plaats vond, al zijnde het maximum daarvan niet in Februarij maar in Maar voorgevallen. Het minimum heeft echter als naar gewoonte in de maanden Junij en Julij plaats gevonden.

De sterfgevallen hebben alsnu een minimum in Septembe en een maximum in Januarij vertoond.

Tabellarische opgave der sterfte op onderscheiden ouderdom binnen de stad Amsterdam over 1838.

OUDERDOM.	MANN. GESL.	VR. GESL.	TOTAAL.	OUDERDOM.	MANN. GESL.	VR. GESL.	TOTAAL.
Levenloos vertoond.	263	187	450	van 50 tot 53 jaar.	116	101	217
Onder de maand.	237	184	421	» 53 » 56 »	72	69	141
van 1 tot 2 maand.	120	67	187	» 56 » 59 »	74	73	147
» 2 » 3 »	88	67	155	» 59 » 62 »	74	91	165
» 3 » 4 »	197	142	339	» 62 » 65 »	85	80	165
» 4 » 5 »	47	40	87	» 65 » 67 »	68	69	137
» 5 » 6 »	28	19	47	» 67 » 69 »	57	95	152
» 6 » 8 »	141	132	273	» 69 » 71 »	47	93	140
» 8 » 10 »	9	79	169	» 71 » 73 »	54	80	134
» 10 » 12 »	22	20	42	» 73 » 75 »	62	95	157
» 12 » 15 »	115	109	224	» 75 » 77 »	51	57	108
» 15 » 18 »	45	41	86	» 77 » 79 »	44	82	126
» 18 » 21 »	63	73	136	» 79 » 81 »	23	48	71
» 21 » 24 »	9	11	20	» 81 » 83 »	24	40	64
» 2 » 3 jaar.	171	152	323	» 83 » 85 »	24	44	68
» 3 » 4 »	107	94	201	» 85 » 87 »	15	22	37
» 4 » 5 »	78	66	144	» 87 » 89 »	9	20	29
» 5 » 6 »	53	51	104	» 89 » 90 »	4	8	12
» 6 » 8 »	63	66	129	» 90 » 91 »	5	4	9
» 8 » 10 »	53	51	104	» 91 » 92 »	2	3	5
» 10 » 12 »	23	28	51	» 92 » 93 »	0	1	1
» 12 » 14 »	28	29	57	» 93 » 94 »	0	1	1
» 14 » 16 »	34	43	77	» 94 » 95 »	2	1	3
» 16 » 18 »	80	88	168	» 95 » 96 »	1	2	3
» 18 » 20 »	163	131	294	» 96 » 97 »	1	0	1
» 25 » 30 »	168	125	293	» 97 » 98 »	0	1	1
» 30 » 35 »	175	131	306	» 98 » 99 »	0	1	1
» 35 » 40 »	152	127	279	» 99 » 100 »	0	1	1
» 40 » 45 »	130	129	259	» 100 en daarbov.	0	0	0
» 45 » 50 »	152	107	259				
				TOTAAL	4003	3771	7780
				GEBOORTEN	4023	3717	*7740
				VERSCHIL	14	54	40

* Onder de geboorten zijn begrepen:
618 onechte kinderen, waarvan
297 van het mannelijke en
321 van het vrouw. geslacht.

Volgens de opgaven voorkomende in het Fransche *Annuaire* over 1839, hebben er in de bevolking van *Frankrijk*, gedurende 1836, de navolgende afwisselingen plaats gehad:

GEBOORTEN.

WETTIGE KINDEREN.

467,002 van het M. G. }
439,316 » » V. G. } TOTAAL 906,318.

ONWETTIGE KINDEREN.

37,436 van het M. G. }
36,066 » » V. G. } TOTAAL 73,502.

Te zamen 979,820 geboorten,

waaronder 504,438 van het M. G. en 475,382 van het V. G.

Verhouding der wettige tot de onwettige kinderen als 1000 tot 81.

Het aantal huwelijken bedroeg 274,145.

STERFTE.

390,380 van het M. G. }
381,320 » » V. G. } TOTAAL 771,700.

Aanwas der bevolking 208,120 zielen.

Voor de hoofdstad *Parijs* in het bijzonder, ontleenen wij uit gemeld *Annuaire*, de navolgende opgave over het jaar 1837

GEBOORTEN.

WETTIGE KINDEREN.

9,910 van het M. G. }
9,704 » » V. G. } TOTAAL 19,614.

ONWETTIGE KINDEREN.

4,741 van het M. G. }
4,837 » » V. G. } TOTAAL 9,578.

Te zamen 29,192 geboorten,

waaronder 14,651 van het M. G. en 14,541 van het V. G.

Verhouding der wettige tot de onwettige kinderen als 1000 tot 488

STERFTE

14,011 van het M. G. }
14,123 » » V. G. } TOTAAL 28,134.

AANTAL DOODGEBOORENEN.

1056 van het M. G. }
789 » » V. G. } TOTAAL 1845.

Vermeerdering der bevolking 1,058 zielen.

Het aantal huwelijken bedroeg 8,356.

De sterfgevallen zijn ten aanzien van den ouderdom voor elk der beide geslachten aldus verdeeld geweest.

	M. G.	V. G.	TOTAAL.
Onder de 3 maanden . . .	1701	1554	3255
Van 3 tot 6 „ . . .	249	218	467
„ 6 „ 12 „ . . .	505	411	916
Beneden het jaar	2455	2183	4638
Van 1 tot 2 jaren. . .	865	836	1701
„ 2 „ 3 „ . . .	477	509	986
„ 3 „ 4 „ . . .	339	357	696
„ 4 „ 5 „ . . .	226	258	484
„ 5 „ 6 „ . . .	191	166	357
„ 6 „ 7 „ . . .	172	164	336
„ 7 „ 8 „ . . .	97	89	186
„ 8 „ 9 „ . . .	69	73	142
„ 9 „ 10 „ . . .	61	80	141
„ 10 „ 15 „ . . .	257	288	545
„ 15 „ 20 „ . . .	568	452	1020
„ 20 „ 25 „ . . .	1143	624	1767
„ 25 „ 30 „ . . .	826	670	1496
„ 30 „ 35 „ . . .	554	602	1156
„ 35 „ 40 „ . . .	660	607	1267
„ 40 „ 45 „ . . .	567	557	1124
„ 45 „ 50 „ . . .	501	527	1028
„ 50 „ 55 „ . . .	543	471	1014
„ 55 „ 60 „ . . .	571	560	1131
„ 60 „ 65 „ . . .	549	694	1243
„ 65 „ 70 „ . . .	571	833	1404
„ 70 „ 75 „ . . .	616	861	1477
„ 75 „ 80 „ . . .	473	785	1258
„ 80 „ 85 „ . . .	284	554	838
„ 85 „ 90 „ . . .	101	195	296
„ 90 „ 95 „ . . .	29	48	77
„ 95 „ 100 „ . . .	6	9	15
Boven de 100 jaren.	0	1	1
Van onbekenden ouderdom .	5	1	6
Aantal dooden in de *Morgue* nedergelegd	235	69	304
TOTAAL. . .	14011	14123	28134

De gemiddelde verhoudingen tusschen de bevolking, de jaarlijksche geboorten, sterfgevallen en huwelijken in Frankrijk, opgemaakt uit de waarnemingen loopende over het twintigjarig tijdvak van 1817—1836, zijn de navolgende:

GEBOORTEN.

Voor de wettige kinderen is de verhouding van het M. G. tot het V. G.

16 : 15.017 = 1000 : 938.

Voor de onwettige kinderen,

23 : 22.023 = 1000 : 957.

Voor de wettige en onwettige te zamen.

17 : 15,978 = 1000 : 940.

Verhouding van de bevolking tot het aantal geboorten,

32,7 : 1 = 1000 : 31,

STERFTE.

Verhouding van het M. G tot het V. G.

55 : 54,034 = 1000 : 982.

Van de sterfgevallen tot de geboorten.

1 : 12,1 = 1000 : 1210.

Van de bevolking tot de sterfte,

39,6 : 1 = 1000 : 25

HUWELIJKEN.

Verhouding van de bevolking tot het aantal huwelijken,

129, 7 : 1 = 1000. : 7

Van de huwelijken tot de geboorten in het algemeen, 1 : 3,96.

Van de huwelijken tot de wettige geboorten, 1 : 3,69.

Aanwas der bevolking = 0,00532 = $\frac{1}{188}$

Te *Londen* zijn er van den 13den Deember 1836 tot den 12den December 1837

GEDOOPT.

17,701 van het M. G.
18,005 » » V. G. } TOTAAL 35,706

OVERLEDEN.

10,605 van het M. G.
10,458 » » V. G. } TOTAAL 21,603.

De sterfgevallen zijn ten aanzien van den ouderdom aldus verdeeld geweest:

Doodgeboren niet begrepen onder het vorige aantal.	845
Onder de 2 jaren	4891
Van 2 tot 5 »	2003
» 5 » 10 »	774
» 10 » 20 »	755
» 20 » 30 »	1555
» 30 » 40 »	1937
» 40 » 50 »	2246
Van 50 tot 60 jaren	2038
» 60 » 70 »	2246
» 70 » 80 »	1860
» 80 » 90 »	710
» 90 » 100 »	84
» 100 »	1
» 102 »	2
» 103 »	2
» 108 »	1

WET VAN STERFTE VOOR AMSTERDAM.

Mannelijk geslacht.

Ouderdom.	Aantal levenden.	Jaarlijksche sterfte op de 10,000.	Gemidd. leeftijd.	Waarsch. leeftijd.
0	10,000	2513	29,32 Jaren.	24,10 Jaren
3 maanden.	8,623			
6 »	8,020			
1 jaar.	7,487	910	37,99	39,95
2 »	6,806	619	40,75	43,37
3 »	6,385	365	42,40	44,85
4 »	6,152	244	42,99	45,13 M.
5 »	6,002	205	43,05 M.	44,93
6 »	5,879	120	42,94	44,62
7 »	5,808	112	42,45	44,02
8 »	5,743	95	41,93	43,39
9 »	5,689	84	41,32	42,69
10 »	5,641	97	40,67	41,95
11 »	5,587	58	40,06	41,20
12 »	5,554	37	39,30	40,42
13 »	5,534	28	38,44	39,53
14 »	5,518	28	37,54	38,62
15 »	5,503	38	36,65	37,70
16 »	5,482	52	35,79	36,80
17 »	5,454	69	34,97	35,97
18 »	5,416	88	34,20	35,17
19 »	5,368	107	33,51	34,43
20 »	5,311	125	32,87	33,75
21 »	5,245	141	32,27	33,11
22 »	5,171	154	31,72	32,50
23 »	5,092	163	31,21	31,91
24 »	5,008	169	30,72	31,35
25 »	4,924	170	30,24	30,79
26 »	4,840	168	29,76	30,23
27 »	4,759	164	29,25	29,71
28 »	4,681	156	28,73	29,06
29 »	4,608	148	28,18	28,44
30 »	4,540	142	27,60	27,78
31 »	4,475	140	26,99	27,11
32 »	4,413	143	26,36	26,43
33 »	4,350	157	25,74	25,74
34 »	4,281	186	25,14	25,10
35 »	4,200	188	24,60	24,50
36 »	4,123	190	24,07	23,90
37 »	4,044	192	23,53	23,32
38 »	3,966	193	22,98	22,69
39 »	3,890	194	22,42	22,08
40 »	3,814	197	21,86	21,46
41 »	3,739	201	21,28	20,90
42 »	3,664	208	20,71	20,22
43 »	3,589	214	20,13	19,57
44 »	3,512	225	19,56	18,99
45 »	3,433	238	19,00	18,40
46 »	3,351	252	18,45	17,82
47 »	3,266	269	17,79	17,26
48 »	3,179	286	17,40	16,71

Onderdom.		Aantal levenden.	Jaarlijksche sterfte op de 10,000.	Gemidd. leeftijd.	Waarsch. leeftijd.
49	jaar.	3,932	215	19,28 Jaren.	19,37 Jaren.
50	»	3,847	225	18,70	18,72
51	»	3,760	235	18,12	18,07
52	»	3,672	244	17,54	17,43
53	»	3,583	248	16,96	16,79
54	»	3,494	248	16,38	16,14
55	»	3,407	244	15,79	15,50
56	»	3,324	262	15,17	14,82
57	»	3,237	281	14,56	14,17
58	»	3,146	305	13,97	13,52
59	»	3,050	335	13,39	12,89
60	»	2,948	359	12,84	12,29
61	»	2,842	389	12,30	11,69
62	»	2,731	418	11,78	11,12
63	»	2,617	449	11,27	10,57
64	»	2,500	481	10,78	10,02
65	»	2,379	512	10,30	9,51
66	»	2,258	543	9,83	8,98
67	»	2,135	576	9,36	8,49
68	»	2,012	611	8,90	7,98
69	»	1,889	654	8,45	7,51
70	»	1,765	713	8,01	7,04
71	»	1,640	784	7,58	6,60
72	»	1,511	857	7,18	6,19
73	»	1,381	931	6,81	5,81
74	»	1,253	1006	6,46	5,45
75	»	1,127	1089	6,13	5,10
76	»	1,004	1172	5,82	4,79
77	»	886	1261	5,53	4,49
78	»	775	1355	5,25	4,21
79	»	670	1456	4,99	3,93
80	»	572	1563	4,76	3,70
81	»	483	1673	4,54	3,48
82	»	402	1785	4,36	3,27
83	»	330	1909	4,20	3,08
84	»	267	2023	4,07	2,92
85	»	213	2128	3,98	2,83
86	»	168	2222	3,91	2,74
87	»	130	2286	3,91	2,76
88	»	101	2284	3,89	2,87
89	»	78	2160	3,89	3,12
90	»	61	1990	3,60	3,21
91	»	49	1783	3,64	3,08
92	»	40	2015	3,35	2,83
93	»	32	2136	3,06	2,60
94	»	25	2593	2,78	2,37
95	»	19	2667	2,50	2,17
96	»	14	2955	2,21	2,00
97	»	10	3126	1,90	1,67
98	»	7	3333	1,60	1,25
99	»	4	4286	1,25	1,00
100	»	2	5000	1,00	1,00
101	»	1			
102	»	0			

WET VAN STERFTE VOOR A

Vrouwelijk geslac

Ouderdom.	Aantal levenden.	Jaarlijksche sterfte op de 10,000.	Ge le
0	10,000	2048	35,1
3 maanden.	8,913		
6 »	8,385		
1 jaar.	7,952	784	43,0
2 »	7,328	536	45,6
3 »	6,936	308	47,2
4 »	6,722	220	47,7
5 »	6,574	165	47,7
6 »	6,466	102	47,5
7 »	6,399	73	47,0
8 »	6,353	76	46,3
9 »	6,305	64	45,7
10 »	6,265	62	45,0
11 »	6,226	47	44,3
12 »	6,197	39	43,5
13 »	6,173	35	42,6
14 »	6,151	35	41,8
15 »	6,130	39	40,9
16 »	6,106	44	40,1
17 »	6,079	51	39,3
18 »	6,048	60	38,5
19 »	6,012	69	37,7
20 »	5,971	78	36,9
21 »	5,924	87	36,2
22 »	5,872	96	35,5
23 »	5,816	104	34,9
24 »	5,756	111	34,2
25 »	5,692	116	33,6
26 »	5,626	121	33,0
27 »	5,558	125	32,4
28 »	5,488	128	31,8
29 »	5,418	131	31,2
30 »	5,347	134	30,6
31 »	5,275	136	30,0
32 »	5,203	140	29,5
33 »	5,131	143	28,9
34 »	5,057	150	28,3
35 »	4,981	157	27,7
36 »	4,903	159	26,7
37 »	4,825	159	26,6
38 »	4,748	158	26,0
39 »	4,673	158	25,4
40 «	4,600	157	24,8
41 »	4.528	158	24,2
42 «	4,456	160	23,6
43 »	4,385	163	22,9
44 »	4,314	168	22,3
45 »	4,241	174	21,7
46 »	4,167	183	21,1
47 »	4,091	190	20,4
48 »	4,013	204	19,8

Ouderdom.		Aantal levenden.	Jaarlijksche sterfte op de 10,000.	Gemidd. leeftijd.	Waarsch. leeftijd.
49	Jaren.	3,088	303	16,89 Jaren.	16,18 Jaren.
50	»	2,994	296	16,41	15,66
51	»	2,906	309	15,89	15,12
52	»	2,816	324	15,38	14,62
53	»	2,724	340	14,88	14,09
54	»	2,632	358	14,39	13,57
55	»	2,538	376	13,90	13,08
56	»	2,442	395	13,43	12,60
57	»	2,346	416	12,96	12,12
58	»	2,248	437	12,50	11,66
59	»	2,150	458	12,05	11,18
60	»	2,051	482	11,60	10,69
61	»	1,953	506	11,17	10,19
62	»	1,854	530	10,74	9,70
63	»	1,755	558	10,31	9,24
64	»	1,658	585	9,89	8,78
65	»	1,561	615	9,47	8,34
66	»	1,464	647	9,06	7,91
67	»	1,370	683	8,65	7,49
68	»	1,276	723	8,25	7,08
69	»	1,184	769	7,85	6,69
70	»	1,093	907	7,47	6,23
71	»	994	951	7,16	6,01
72	»	899	998	6,86	5,75
73	»	809	1051	6,57	5,48
74	»	724	1109	6,28	5,18
75	»	644	1170	6,00	4,91
76	»	569	1242	5,73	4,65
77	»	408	1317	5,47	4,39
78	»	433	1401	5,22	4,15
79	»	372	1485	4,99	3,90
80	»	317-	1586	4,77	3,69
81	»	266	1684	4,58	3,48
82	»	222	1799	4,41	3,28
83	»	182	1900	4,26	3,10
84	»	147	2004	4,14	2,98
85	»	118	2107	4,05	2,82
86	»	93	2196	4,00	2,79
87	»	73	2251	3,98	2,83
88	»	56	2235	3,99	2,88
89	»	44	2086	3,99	2,83
90	»	35	2091	3,90	2,88
91	»	27	2184	3,78	2,88
92	»	21	2206	3,72	2,83
93	»	17	2264	3,60	2,75
94	»	13	2439	3,54	3,25
95	»	10	1613	3,51	3,00
96	»	8	1923	3,05	3,00
97	»	7	1905	2,69	2,50
98	»	5	1765	2,12	2,50
99	»	4	2142	1,55	2,00
100	»	3	2727	0,95	1,50
101	»	2			
102	»	0			

TOELICHTINGEN OP DE STATISTIEKE TAFELS DE BEVOLKING DER GEVANGENISSEN BETREFFENDE.

In het jaarboekje over 1839 zijn voor het eerst eenige statistieke opgaven nopens de bevolking der gevangenissen medegedeeld; dezelve betroffen toen alleen de groote Rijks-strafgevangenissen, en liepen over het jaar 1836. Als eene proeve opgemaakt, lieten zij ten aanzien van volledigheid, naauwkeurigheid en gelijkmatigheid ongetwijfeld iets te wenschen overig, en ook in de thans aangebodene over 1837 en 1838, zal welligt nog hier en daar eene enkele misstelling zijn ingeslopen; men vleit zich echter dat de inrigting der tafels en de onderlinge overeenstemming der getallen, aan dezen arbeid reeds eenige waarde zullen geven ter beoordeeling van den toestand der gevangen-bevolking hier te lande.

Bij de zamenstelling der tafels is de volgorde der provinciën aangenomen. Voorts is te bemerken dat de totalen der bevolking van ieder der verschillende soorten van gevangenissen niet is kunnen te zamen gevoegd worden, als uitmakende een algemeen totaal van de bevolking welke gedurende ieder jaar in de gezamenlijke gevangenissen is gehuisvest. De gedurige overbrenging der gevangenen, uit hoofde van den voortgang der tegen hen ingestelde geregtelijke vervolging of ook van de mate hunner strafschuldigheid, doet één en denzelfden persoon veelal in de numerieke opgaven van meer dan een gesticht voorkomen. Hieruit volgt dat het geheele getal gevangenen gedurende ieder der jaren 1837 en 1838 in de gezamenlijke gestichten aanwezig geweest, veel geringer is dan eene oppervlakkige inzage en eene zamentrekking van de totalen uit alle de tafels zoude kunnen doen vermoeden (*a*). Ook is het mogelijk en zelfs niet onwaarschijnlijk dat enkele gevangenen, wier straftijd slechts van korten duur was, meer dan eenmaal in den loop van hetzelfde jaar de huizen van verzekering en van arrest betreden hebben.

Tusschen de tafels over het jaar 1837 en die over 1838, bestaat dit verschil, dat met het einde des jaars 1837, ten gevolge van het Koninklijk besluit van 10 November 1837 n°. 25,

(*a*) Het gezamenlijk totaal der bevolking in al de gevangenissen bedraagt gewoonlijk van 5500 tot 3600 zielen.

de overplaatsing der mannelijke en vrouwelijke gevangenen in voor iedere kunne afzonderlijk bestemde gestichten heeft plaats gehad, zoo dat in elk der strafgevangenissen sedert bij uitsluiting het zij mannen, het zij vrouwen worden aangetroffen.

STRAFGEVANGENISSEN.

TAFEL N°. 1. Onder het hoofd *standpunt van beschaving*, zijn de aanwijzingen op deze tafel over 1838 eenigzins anders en, naar men zich vleit, meer juist gesteld dan op die over 1837, dewijl niet al de gevangenen tot de scholen worden toegelaten. Deze opgaven, alsmede die van de godsdienstige gezindheid werden nog in de tafels over 1836 niet aangetroffen.

TAFEL N°. 2. Over 1836 en 1837 was bij de kolommen 2 en 3 van deze tafel het getal *zieken* opgegeven; men heeft het beter geacht over 1838 het getal *ziekte dagen* te vermelden. Dit overzigt is opgemaakt gedeeltelijk uit de jaarlijksche verslagen der commissien van administratie, waaruit ook alle de overige opgaven zijn ontleend, en gedeeltelijk uit het jaarlijksch verslag van den heer Inspecteur-Generaal voor de geneeskundige dienst der land en zeemagt, verzameld uit de rapporten der officieren van gezondheid bij de gestichten.

Voor de niet onaanzienlijke vermeerdering van het getal overledenen in 1838 is geen reden bekend: welligt heeft de strenge winter van 1837 op 1838 daarop eenigen invloed uitgeoefend, bij ouden en gebrekkigen.

TAFEL N°. 3. Uit hoofde van de organisatie der regterlijke magt, heeft men de indeeling der kolommen van deze tafel over 1838, eenigermate gewijzigd.

TAFEL N°. 4, 5 en 6. Deze tafels zijn over 1838 vermeerderd met eene kolom, het getal aangevende dergenen die, vroeger gratie en afslag hebbende genoten, wegens herhaling van misdaad zijn veroordeeld geworden.

TAFEL N°. 7. Bij de indeeling van den aard der misdaden en wanbedrijven, heeft men de volgorde aangenomen van het nog vigerend strafwetboek, en wijders voor de Nederduitsche benamingen der misdaden doorgaans de officiele vertaling gevolgd van den jare 1811. Doorgaans; dewijl enkele dier benamingen of verouderd of thans minder gebruikelijk zijn.

De bekomen opgaven uit de vonnissen opgemaakt zijnde, is het bij de complicatie van wanbedrijven soms moeijelijk geweest eene juiste aanwijzing te doen van het hoofd, waaronder enkele

veroordeelingen te brengen waren; doch is bij het doen der indeeling steeds het oog gehouden op de hoogste misdaad, namelijk op die welke uit hoofde van de omschrijving in ieder bijzonder geval als de zwaarste te achten was.

Diefstal in het Code pénal slechts onder één hoofd gebragt zijnde, heeft men ook hier verkozen geene bijzondere indeelingen te maken, aangezien de verzwarende omstandigheden van den diefstal zijn af te leiden uit de soort van gevangenis waarin de veroordeelde is opgesloten: het ligt toch in den aard der zaak dat die misdaad welke slechts eene correctionele veroordeeling heeft *ten gevolge gehad*, minder zwaar geweest moet zijn, dat die waarvoor tuchthuisstraf *is* uitgesproken. Eene indeeling zoude daarenboven eene te groote uitbreiding of eene vermeerdering der tafels vereischt hebben.

TAFEL N°. 8, betreffende den ouderdom der veroordeelden, geeft geene aanleiding tot bijzondere bemerkingen.

TAFEL N°. 9. De beroepen heeft men alphabetisch gerangschikt en voorts getracht ter vermijding van noodelooze uitgebreidheid dezelfde soort van beroepen zoo veel mogelijk te zamen te brengen, iets dat ook hier en daar wel eenigzins naar welgevallen heeft moeten geschieden. Zoo zijn bijvoorbeeld de houtzagers bij de kuipers en sjouwers geplaatst, dewijl hun werk minder gevoegelijk tot het ambacht van timmerman, dan tot dat van arbeider of werkgezel in het algemeen te brengen, en hun getal te gering was om daarvoor eene afzonderlijke kolom te bestemmen.

BURGERLIJKE EN MILITAIRE HUIZEN VAN VERZEKERING, EN HUIZEN VAN ARREST.

Onder de algemeene benaming van burgerlijke en militaire huizen van verzekering zijn mede begrepen de daartoe gerekend wordende gestichten, als vereenigde huizen van arrest en justitie te *Amsterdam* en te *Assen*, en het vereenigd arrest en provoosthuis te *Haarlem*.

TAFEL N°. 1. Deze tafel over 1838 is eenigermate verschillend van die over 1837. Daarop is alsnu de geloofsbelijdenis en de ouderdom der gevangenen vermeld, zijnde daarentegen de overige opgaven op de tafel over 1837 voorkomende, over 1838 op andere tafels te vinden.

TAFEL N°. 2. Voor deze tafel geldt dezelfde aanmerking als die voor tafel n°. 2 der strafgevangenissen.

Overigens heeft men, ter vereenvoudiging, de j jeugdigen over 1838 weggelaten; eene opgave welk werd hier van minder belang te zijn.

TAFEL N°. 3. De ouderdom der gevangenen over tafel n°. 1 gebragt zijnde, bevat de tafel n°. 3, ove geheel nieuwe opgaven. Ten aanzien dezer tafel onbemerkt blijven, dat de onderlinge vergelijking d verschillende gestichten bekomen opgaven het vermo doen ontstaan, dat er hier en daar eenige onzeke heerscht heeft, of men de voor den burgerlijken regte staande, militairen als burgerlijke dan wel als militai genen te beschouwen had.

TAFEL N°. 4. Ook deze tafel heeft over 1838 eenige ding en wijziging ondergaan.

TAFELS N°. 5 en 6. Daaromtrent kan men zich g aan de aanmerkingen hierboven nopens de tafels n°. der strafgevangenissen medegedeeld.

...ken en zedelijken toestand.

...STANDPUNT VAN BESCHAVING.				BESTRAFFING.		AANMERKINGEN.
...konden lezen en schrijven.	Die zulks in het gesticht geleerd hebben.	Die dit bij ontslag of bij het einde van het jaar nog leerden.	Die zonder dit geleerd te hebben zijn ontslagen, of bij het einde van het jaar aanwezig waren.	Binnen het gesticht disciplinair gestraft.	Ongestraften.	
17	18	19	20	21	22	
”	”	”	39	2	37	Zie de aanteekening op tafel n°. 1 van 1836.
555	78	84	36	268	485	
11	15	5	2	1	32	
525	36	250	94	79	826	Onder het getal 26 in kolom 1[illegible] is een gerekend[illegible] wiens gezindheid niet bekend is.
392	15	”	126	205	328	
208	”	49	87	50	294	
52	81	31	19	54	129	
445	11	127	160	139	604	
2188	236	546	563	798	2735	
3533				2735		

N°. 2.

STRAFGEVANGENISSEN 1837.

Overzigt van den gezondheids-toestand der bevolking.

GEVANGENISSEN.	Getal gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	Getal zieken gedurende het jaar bij afwisseling M. G.	Getal zieken gedurende het jaar bij afwisseling V. G.	TOTAAL.	Grootste getal zieken te gelijk aanwezig geweest. M. G.	Grootste getal zieken te gelijk aanwezig geweest. V. G.	TOTAAL.	Kleinste getal zieken te gelijk aanwezig geweest. M. G.	Kleinste getal zieken te gelijk aanwezig geweest. V. G.	TOTAAL.	Eens of meermalen ziek geweest.	Niet ziek geweest.	TOTAAL.	Overleden. M. G.	Overleden. V. G.	TOTAAL.	Aanmerkingen.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
N. BRABAND.																	
's Bosch	39	25	3	28	3	1	4	1	»	1	16	23	39	»	»	»	Zie de aanmerkingen op tafel n°. 2 van 1836.
N. HOLLAND.																	
Hoorn	753	884	338	1222	71	26	97	19	1	20	491	262	753	18	4	22	
Amsterdam	33	»	»	»	»	10	10	»	1	1	15	18	33	»	»	»	
Z. HOLLAND																	
Leiden	905	994	»	994	55	»	55	9	»	9	424	481	905	28	»	28	
Woerden	533	511	»	511	30	»	30	17	»	17	170	363	533	4	»	4	
Gouda	344	»	»	»	22	10	32	7	5	12	120	224	344	»	»	»	
Rotterdam	183	98	»	98	12	»	12	3	»	3	63	120	183	»	»	»	
VRIESLAND.																	
Leeuwarden	743	869	256	1125	91	51	142	26	7	33	329	414	743	28	2	30	
TOTAAL	3533	5381	597	3978	284	98	382	82	14	96	1628	1905	3533	78	6	84	

N°. 3. STRAFGEVANGENISSEN 1837.

Overzigt van het getal veroordeelingen door de Hoven, Regtbanken en Krijgsraden tegen de gevangenen uitgesproken.

GEVANGENISSEN.	HOVEN EN REGTBANKEN IN DE PROVINCIEN.										Hoog Militair Geregtshof.	Krijgsraad bij het leger te velde.	Krijgsraden in de vestingen en garnizoen.	Zee-krijgsraden.	TOTAAL.	Aanmerkingen.
	Noord-Braband.	Gelderland.	Noord-Holland en Utrecht.	Zuid-Holland.	Zeeland.	Vriesland.	Overijssel.	Groningen en Drenthe.	Limburg.	Luik.						
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
N. BRABAND.																
's Bosch	25	„	9	5	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	39	
N. HOLLAND.																
Hoorn	41	66	171	229	77	72	45	52	„	„	„	„	„	„	753	
Amsterdam	2	„	15	6	3	4	„	3	„	„	„	„	„	„	33	
Z. HOLLAND.																
Leijden	9	50	154	94	40	26	41	„	„	„	65	312	104	10	905	
Woerden	73	12	163	169	46	„	„	1	„	„	8	14	37	10	533	
Gouda	10	9	100	147	16	„	„	„	4	„	„	„	58	„	344	
Rotterdam	9	14	48	59	6	17	12	16	2	„	„	„	„	„	183	
VRIESLAND.																
Leeuwarden . . .	17	100	164	11	2	164	82	187	„	1	„	„	17	18	743	
TOTAAL.	186	251	824	720	190	283	180	230	6	1	73	326	216	38	3533	

N°. 4. STRAFGEVANGENISSEN 1837.

Overzigt van den tijd van duur der criminele veroordeelingen.

GEVANGENISSEN.	Veroordeelden tot een confinement van: Mind. dan 1 jaar.	1 tot 2 jaren.	2 tot 5 jaren.	5 tot 10 jaren.	10 tot 15 jaren.	15 tot 20 jaren.	Meer dan 20 jaren.	TOTAAL.	Veroordeelden ter dood wier straf is veranderd in confinement.	Getal gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht	Veroordeelden wegens herhaling van misdaad: Herhaling 1.	2.	3.	TOTAAL.	Veroordeelden die na hun confinement nög eene correctionele straf hebben moeten ondergaan.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
N. BRABAND.															
's Bosch	16	2	,,	17	1	3	,,	39	,,	39	6	,,	,,	6	1
N. HOLLAND.															
(*) *Amsterdam*	2	2	3	,,	,,	,,	,,	7	,,	7	4	,,	,,	4	,,
Z. HOLLAND.															
Woerden	,,	28	93	341	49	11	3	525	8	533	140	1	,,	141	17
Gouda	,,	26	66	199	30	,,	10	331	13	344	53	,,	,,	53	11
(**) *Rotterdam*	,,	7	31	5	1	,,	,,	44	1	45	4	1	,,	5	2
VRIESLAND.															
Leeuwarden	14	84	281	255	63	14	5	716	26	743	125	53	8	186	20
TOTAAL	32	149	474	817	144	28	18	1662	49	1711	332	55	8	395	51

Aanmerkingen.

(*) Vergelijk de aanteekening betreffende *Rotterdam*, op tafel n°. 5 van 1836.

(**) Zie de aanteekening op tafel n°. 5 van 1836.

N°. 5. **STRAFGEVANGENISSEN 1837.**

Overzigt van den tijd van duur der correctionele veroordeelingen.

GEVANGENISSEN.	VEROORDEELDEN TOT EENE GEVANGENISSTRAF VAN: Minder dan 1 maand.	1 tot 6 maanden.	6 tot 12 maanden.	1 tot 2 jaren.	2 tot 3 jaren.	3 tot 4 jaren.	4 tot 5 jaren.	5 tot 10 jaren.	10 tot 20 jaren.	TOTAAL.	Gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	VEROORDEELDEN WEGENS HERHALING VAN WANBEDRIJF: HERHALING. 1.	2.	3.	TOTAAL.	Correctionele veroordeelden die reeds een crimineel vonnis hebben ondergaan.	AANMERKINGEN.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
N. HOLLAND.																	
Hoorn..........	„	„	7	230	109	106	222	79	„	753	753	107	119	122	348	189	
Amsterdam ..	„	3	4	7	2	1	6	3	„	26	26	„	„	„	„	„	Zie aanteekening op tafel n°. 5.
Z. HOLLAND.																	
Rotterdam....	4	8	9	59	33	8	4	10	3	138	138	23	1	„	24	„	Zie aanteekening op tafel n°. 5.
TOTAAL.	4	11	20	296	144	115	232	92	3	917	917	130	120	122	372	189	

N°. 6. **STRAFGEVANGENISSEN 1887.**

Overzigt van den tijd van duur der militaire veroordeelingen.

GEVANGENISSEN.	VEROORDEELDEN TOT DETENSIE VAN 6 maand tot 1 jaar.	1 tot 2 jaar.	2 tot 3 jaar.	TOTAAL.	VEROORDEELDEN TOT GEVANGENISSTRAF; BURGERLIJK WETBOEK. 1—2 jaar. VERVALLEN VERKLARING VAN DEN MILITAIREN STAND. Met.	1—2 jaar. Zonder.	2—3 jaar. Met.	2—3 jaar. Zonder.	3—4 jaar. Met.	3—4 jaar. Zonder.	4—5 jaar. Met.	4—5 jaar. Zonder.	5-10 jaar. Met.	5-10 jaar. Zonder.	TOTAAL.	VEROORDEELDEN TOT KRUIWAGENSTRAF. 1 tot 3 jaar.	3 tot 6 jaar.	6 tot 10 jaar.	10 jaar en daarboven	TOTAAL.	Veroordeelden ter dood wier straf in kruiwagenstraf is veranderd.	Getal gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	Veroordeelden die na hunne straf nog elders eene correctionele straf moeten ondergaan.	Veroordeelden aan wie ontslag is verleend om dienst te nemen bij de koloniale troepen.	Aanmerkingen.
	1	2	3		5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Z. HOLLAND.																									
Leiden. . . .	,,	8	5	13	16	4	20	10	11	1	2	1	6	4	75	98	383	13	160	654	163	905	2	66	

V A N G E N

isdaden en wan

IJZONDERE PERS						
Aantasting der zeden en verkrachting.	Dubbel huwelijk.	Wegmaking van kinderen.	Opligting van minder-	Opgesloten op grond van art. 66 van het strafwetboek.	ALGEMEEN TOTAAL.	AANMERKINGEN.
17	18	19	2	35	36	
"	"	"		"	39	
5	"	1		"	753	
"	"	"		5	33	
6	"	"		"	905	
22	"	"		"	533	
9	"	"		"	344	
3	"	"		9	183	
14	1	"		"	743	
59	1	1		14	3533	

N°. 8. STRAFGEVANGENISSEN 1837.

OVERZIGT *van den ouderdom der veroordeelden tijdens hunne opneming.*

GEVANGENISSEN.	Jonger dan 10 jaren.	Tusschen de jaren 10 en 12.	12 en 15.	15 en 18.	18 en 20.	20 en 25.	25 en 30.	30 en 35.	35 en 40.	45 en 50.	50 en 60.	Boven de 60 jaren.	TOTAAL.	*Aanmerkingen.*
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
N. BRABAND. *'s Bosch......*	”	”	”	3	2	5	7	10	5	5	4	”	39	Zie aanteekening op tabel n°. 7 van 1836.
N. HOLLAND *Hoorn........*	”	”	”	26	41	73	141	129	133	131	60	19	753	
Amsterdam.	”	1	11	21	”	”	”	”	”	”	”	”	33	
Z. HOLLAND. *Leiden.......*	”	”	”	1	49	382	234	132	69	34	4	”	905	
Woerden...	”	”	”	”	40	106	111	87	88	71	21	9	533	
Gouda.... ...	”	”	”	”	11	75	64	65	51	52	19	7	344	
Rotterdam..	3	5	45	130	”	”	”	”	”	”	”	”	183	
VRIESLAND... *Leeuwarden*	”	”	”	15	60	136	139	112	124	114	34	9	743	
TOTAAL.	3	6	56	196	203	775	696	535	470	407	142	44	3533	

…E VANG…

…de veroordeel…

…winkeliers, uitdragers.	Kuipers, klompmakers, wagenmakers.		Andere beroepen.	TOTAAL.	*AANMERKINGEN.*
…7	18		36	37	
»	»		»	39	In de kolom n°. 36, zijn wederom eenige als militairen opgegeven begrepen: te Hoorn 22; te Woerden 44; te Gouda 57; te Rotterdam 21.
92	»		22	753	
1	»		»	33	
»	20	1…	23	905	
…43	8	1…	46	533	
…8	»	…	57	344	
5	1	…	30	183	
…54	5	21…	32	743	
…23	34	4…	210	3533	

N°. 1. 1837.

Ov[...]ppelijken toestand.

[...]VANGENISSEN.	[...]ING. Ongestraften.	Gegijselden om schulden.	Burgerlijke gevangenen.	Militaire gevangenen.	Aanmerkingen.
	17	18	19	20	
[N]OORD-BRABAND. [...]Bosch.	699	6	468	246	De opgaven voor kolommen no. 14, 15, 16 en 17 voor de bevolking der gevangenen te Amsterdam, niet bekend, in het cijfer der bevolking 691 aan den voet dier kolom bij getrokken.
GELDERLAND. [Ar]nhem.	419	4	357	60	
[N]OORD-HOLLAND. [Ams]terdam.	”	”	621	”	
[Ha]arlem.	203	2	206	”	
[Z]UID-HOLLAND. ['s G]ravenhage.	542	”	427	115	Voor de gevangenis te Haarlem is een getal van 119 militaire nachter wege gelaten nopens welke de opgaven onvolledig waren. Wanneer men deze 119 voegt bij het totaal 4098 op tafel 1 en 2 voorkomende, dan verkrijgt men het totaal van 4217 op tafel 5 en 6 aangeduid.
ZEELAND. [Mi]ddelburg.	29	2	259	40	
UTRECHT [Utr]echt.	206	”	145	61	
VRIESLAND. [Leeu]warden.	252	1	215	37	
OVERIJSSEL. [Zw]olle.	250	1	195	60	
GRONINGEN. [Gron]ingen.	458	7	343	120	
DRENTHE. [Asse]n.	100	1	99	”	
TOTAAL.	[...]425	24	3335	739	

4098

. 2. ING 1837.

…VANGENISSEN.	Getal gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht.	GE… BIJ GEDURE… Mannen.	… in het geheel niet siek geweest	TOTAAL.	OVERLEDEN. Mannen.	Vrouwen.	Jeugdigen.	TOTAAL.	Aanmerkingen.
	1	2	15	16	17	18	19	20	21
…NOORD-BRABAND.									
…Bosch.	720	72	583	720	1	"	"	1	
GELDERLAND.									
…hem.	421	76	336	421	2	1	"	3	
…OORD-HOLLAND.									
…sterdam.	621	187	575	621	"	"	"	"	
…rlem.	208	62	177	208	"	"	"	"	
…UID-HOLLAND.									
…ravenhage. . . .	542	129	484	542	1	"	"	1	
ZEELAND.									
…delburg.	301	55	230	301	"	"	1	1	
UTRECHT.									
…cht.	206	62	168	206	"	"	"	"	
VRIESLAND.									
…warden.	253	43	194	253	"	"	"	"	
…VERIJSSEL.									
…le.	256	22	227	256	"	"	"	"	
…RONINGEN.									
…ingen.	470	27	398	470	"	"	"	"	
DRENTHE.									
…	100	"	84	100	"	"	"	"	
TOTAAL. .	4098	735	3456	4098	4	1	1	6	

. 3. BURGERLIJKE EN MILITAIRE HUIZEN VAN VERZEKERING 1837.

Overzigt van den ouderdom der gevangenen bij hunne opneming

...EVANGENISSEN.	Jonger dan 18 jaren.	TUSSCHEN DE JAREN. 18 en 20	20 en 25	25 en 30	30 en 35	35 en 40	40 en 50	50 en 60	Boven de 60 jaren.	TOTAAL.	Aanmerkingen.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
NOORD-BRABAND.											
Bosch.	74	24	158	154	109	91	58	36	16	720	
GELDERLAND.											
rnhem.	61	26	50	94	64	52	44	21	9	421	
NOORD-HOLLAND.											
msterdam.	67	47	116	107	81	74	82	31	16	621	
aarlem.	47	16	89	55	38	36	39	6	1	327	
ZUID-HOLLAND.											
Gravenhage. . . .	54	39	110	89	70	69	75	23	13	542	
ZEELAND.											
iddelburg.	69	35	64	39	22	34	23	9	6	301	
UTRECHT.											
trecht.	25	20	50	40	21	24	18	5	3	206	
VRIESLAND.											
eeuwarden.	29	15	50	45	32	42	23	14	3	253	
OVERIJSSEL.											
wolle.	35	11	52	47	37	30	30	14	"	256	
GRONINGEN.											
roningen.	82	35	117	59	54	47	54	15	7	470	
DRENTHE.											
ssen.	8	6	27	18	15	9	10	5	2	100	
TOTAAL. . . .	551	274	883	747	543	508	456	179	76	4217	

N°. 4. BURGERL 1837.

Overzigt gen.

GEVANGENISSEN.	BURG... VERO... GE... 1 maand en minder.	...BIJ ...HET ...RAF. TOTAAL.	Getal veroordeelden bij afwisseling gedurende het jaar in het gesticht geweest.	*Aanmerkingen.*
	1	13	14	
NOORD-BRABAND.				
's Bosch.	42	2	159	
GELDERLAND.				
Arnhem.	190	1	285	
NOORD-HOLLAND.				
Amsterdam.	137	5	292	
Haarlem.	76	,,	104	
ZUID-HOLLAND.				
's Gravenhage.	89	25	195	
ZEELAND.				
Middelburg.	75	14	129	
UTRECHT.				
Utrecht.	58	,,	83	
VRIESLAND.				
Leeuwarden.	96	,,	163	
OVERIJSSEL.				
Zwolle.	47	9	124	
GRONINGEN.				
Groningen.	39	23	121	
DRENTHE.				
Assen.	21	,,	64	
TOTAAL.	870	249	1719	

HUIZEN

len en wanbed

NDERE PERSON

Dubbel huwelijk.	Wegmaking van kinderen.	Opligting van minderjarigen.	66 van het strafwetboek.	ALGEMEEN TOTAAL.	AANMERKINGEN.
18	19	20	5	30	
,,	,,	,,	,,	159	
,,	,,	,,	,,	285	
,,	5	,,	,,	292	
,,	,,	,,	,,	104	
,,	,,	,,	,,	195	
,,	1	,,	,,	129	
,,	,,	,,	,,	83	
,,	,,	,,	,,	163	
,,	,,	,,	,,	124	
,,	2	,,	,,	121	
,,	,,	,,	,,	64	
,,	8	,,	,,	1719	

IRE H

de gevan

Kooplieden, kramers, venters, winkeliers, uitdragers.	Zwaardvegers, schaarslijpers.	Andere beroepen.	TOTAAL.	*AANMERKINGEN.*
7	35	36	37	
12	2	253	720	In kolom 36 (andere beroepen) zijn voor het huis te 's Hertogenbosch begrepen 246, en voor dat te Haarlem 119 militairen, voor de overige huizen zijn de militairen in de overige opgaven begrepen.
16	,,	4	421	
54	,,	114	621	
18	,,	139	327	
28	1	9	542	
1	1	25	301	
3	,,	2	206	
16	,,	38	253	
10	2	55	256	
28	,,	138	470	
,,	,,	,,	100	
186	6	777	4217	

I°. 1.

O[...]appelijken toestand.

GEVANGENISSEN.	[...]VING. Ongestraften.	Gegijzelden om schulden.	Burgerlijke gevangenen.	Militaire gevangenen.	*Aanmerkingen.*
	17	18	19	20	
NOORD-BRABAND.					
Eindhoven	232	8	204	20	* De 62 jeugdige gevangenen waren te Leijden, tijdelijk uit Rotterdam geplaatst.
Breda.	662	,,	276	386	
Bergen op Zoom. .	15	,,	9	6	
GELDERLAND.					
Nijmegen	442	6	106	270	
Zutphen	288	11	276	3	** De opgaven voor de kolommen 13, 14, 15, 16 van de bevolking der gevangenis te Gorinchem niet bekend zijnde, is het cijfer dier bevolking ad 116 aan den voet der kolommen bijgetrokken.
Tiel.	192	,,	192	,,	
NOORD-HOLLAND.					
Alkmaar	208	2	195	11	
Hoorn.	191	5	187	2	
ZUID-HOLLAND.					
Leijden *	236	4	234	,,	
Rotterdam	401	11	377	16	
Dordrecht **	138	3	137	,,	
Gorinchem	,,	1	109	,,	
Brielle	31	,,	31	,,	
ZEELAND.					
Goes . . , ...	109	2	107	,,	*** Wegens de bevolking der gevangenis te Winschoten, waren geene aanteekeningen voorhanden
Zierikzee	96	3	93	,,	
UTRECHT.					
Amersfoort	68	2	66	,,	
VRIESLAND.					
Heerenveen.	95	12	83	,,	
Sneek.	112	2	110	,,	
OVERIJSSEL.					
Deventer	48	,,	48	,,	
Almelo	34	,,	34	,,	
Oldenzaal.	94	1	93	,,	
GRONINGEN.					
Winschoten *** . . .	,,	,,	,,	,,	
Appingadam	64	4	60	,,	
TOTAAL. .	3576	77	3087	714	
	D				
	78		5878		

°. 3. **HUIZEN VAN ARREST 1837.**

Overzigt van den ouderdom der gevangenen bij hunne opneming.

GEVANGENISSEN.	Jonger dan 18 jaren.	TUSSCHEN DE JAREN. 18 en 20.	20 en 25.	25 en 30.	30 en 35.	35 en 40.	40 en 50.	50 en 60.	Boven de 60 jaren.	TOTAAL.	Aanmerkingen.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
N. BRABAND.											
Eindhoven	14	20	54	48	20	26	27	11	12	232	
Breda	28	35	245	157	64	58	55	17	5	662	
Bergen op Zoom . .	»	»	5	»	7	2	1	»	»	15	
GELDERLAND.											
Nijmegen	35	58	73	96	76	39	36	16	13	442	
Zutphen	2	19	26	38	36	33	30	28	18	290	
Tiel	0	19	30	37	14	28	22	6	6	192	
N. HOLLAND.											
Alkmaar	28	19	42	27	22	35	26	7	2	208	
Hoorn	33	15	24	15	28	31	30	15	5	194	
Z. HOLLAND.											
Leiden	166	19	14	14	9	10	3	3	»	238	
Rotterdam	57	19	68	58	54	49	61	24	14	404	
Dordrecht	17	16	20	18	19	14	22	10	4	140	
Gorinchem	20	7	12	17	17	11	16	6	4	110	
Brielle	5	4	4	8	2	5	2	»	1	31	
ZEELAND.											
Goes	27	26	14	20	5	6	6	5	»	109	
Zierikzee	21	5	22	6	9	14	14	3	2	96	
UTRECHT.											
Amersfoort	15	4	12	9	11	8	5	4	»	68	
FRIESLAND.											
Heerenveen	13	7	12	13	21	12	6	9	2	95	
Sneek	21	13	25	12	15	12	11	2	1	112	
OVERIJSSEL.											
Deventer	4	»	4	5	8	7	11	6	3	48	
Almelo	4	5	4	3	8	3	6	2	1	34	
Oldenzaal	5	7	12	15	20	16	10	8	1	94	
GRONINGEN.											
Winschoten . . .	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
Appingadam . . .	16	6	8	8	4	4	14	3	1	64	
TOTAAL.	621	319	728	624	469	423	414	185	95	3878	

N°. 4. HUIZEN VAN ARREST 1837.

Oversigt van den tijd van duur der criminele veroordeelde

GEVANGENISSEN.	Burgerl. correct. veroordeelden tot eene gevangenisstraf van:			Militaire correctioneel veroordeelden (volgens het burg. lijfstr. wetboek) tot gevangenisstraf van			Veroordeelde bij uitzondering in het gest hunne straf ondergaande.	
	1 maanden mind.	1 tot 3 maand.	TOTAAL.	1 maand en mind.	1 tot 3 maand.	TOTAAL.	Correctioneel veroord. van meer dan 3 maand	Criminelen.
	1	2	3	4	5	6	7	8
NOORD-BRABAND.								
Eindhoven.	29	7	36	„	„	„	„	„
Breda.	48	9	57	12	59	71	„	„
Bergen op Zoom.	9	„	9	5	1	6	„	„
GELDERLAND.								
Nijmegen.	68	19	87	2	1	3	2	„
Zutphen.	162	34	196	„	3	3	„	„
Thiel.	143	14	157	„	„	„	6	„
NOORD-HOLLAND								
Alkmaar.	53	11	64	1	„	1	17	„
Hoorn.	68	2	70	„	„	„	1	„
ZUID-HOLLAND								
Leiden.	60	50	110	„	„	„	1	„
Rotterdam.	63	18	81	„	„	„	„	„
Dordrecht.	17	6	23	„	„	„	5	„
Gorinchem.	80	„	80	„	„	„	„	„
Brielle.	18	5	23	„	„	„	4	„
ZEELAND.								
Goes.	41	5	46	„	„	„	„	„
Zierikzee	36	21	57	„	„	„	8	„
UTRECHT.								
Amersfoort.	44	6	50	„	„	„	3	„
VRIESLAND.								
Heerenveen.	49	16	65	„	„	„	„	„
Sneek.	41	9	50	„	„	„	„	„
OVERIJSSEL.								
Deventer.	29	14	43	„	„	„	„	„
Almelo.	„	„	„	„	„	„	„	„
Oldenzaal.	76	18	94	„	„	„	„	„
GRONINGEN.								
Winschoten.	40	11	51	„	„	„	24	11
Appingadam.	9	9	18	„	„	„	„	„
TOTAAL	1183	284	1467	20	64	84	71	11

…EN VA…

…sdaden en …

BIJZONDERE …					
Aantasting der zeden en verkrachting.	Dubbel huwelijk.	W…	Opgesloten op grond van art. 66 van het strafwetboek.	ALGEMEEN TOTAAL.	AANMERKINGEN.
17	18	19	35	30	
”	”		”	36	
”	”		”	128	
”	”		”	15	
”	”		”	92	
2	”		”	199	
”	”		”	163	
7	”		”	82	
”	”	”	”	71	
6	”	”	”	111	
”	”	”	”	81	
”	”	”	”	28	
”	”	”	”	80	
”	”	”	”	27	
”	”	”	”	46	
”	”	”	”	65	
2	”	”	”	53	
”	”	”	”	65	
”	”	”	”	50	
”	”	”	”	43	
”	”	”	”	”	
”	”	”	”	94	
1	”	”	”	86	
”	”	”	”	18	
2	”	”	”	1633	

A N A R

igenen voo

winkeliers, uitdragers.	Kuipers, klompmakers, wagenmakers.	Zwaardvegers, schaarslijpers.	Andere beroepen.	TOTAAL.	AANMERKINGEN.
	18		36	37	
1	"	1	1	232	
8	"	"	2	662	
"	"	"	"	15	
"	"	"	"	442	
1	2	"	6	290	
3	4	"	4	192	
9	"	"	3	208	
1	24	"	4	194	
4	2	"	2	238	
5	2	"	19	404	
8	4	"	12	140	
0	1	"	6	110	
	1	"	"	31	
3	"	"	"	109	
	"	"	"	96	
	"	"	"	68	
	"	"	1	95	
	2	"	2	112	
	1	"	2	48	
	"	"	1	34	
	1	"	4	94	
	"	"	"	"	
	"	"	1	64	
	44		70	3878	

3.

behooren.

…VANGENEN	MILITAIRE GEVANGENEN.								AANMERKINGEN.
	Voor den krijgsraad.	Voor den burgerlijken regter.	TOTAAL.	Bij hun korps disciplinair gestraften.	VEROORDEELDEN.				
					Die hun straf in het gesticht hebben ondergaan.	Die hun straf bij uitzondering in het gesticht hebben ondergaan.	Die naar andere gestichten zijn overgebragt.	TOTAAL.	
	23	24	25	26	27	28	29	30	
…odhove	7	1	7	,,	2	,,	,,	2	
…eda. .	86	,,	86	41	54	,,	136	190	
… op Z…	14	,,	14	,,	9	,,	5	14	
…imegen	17	,,	17	314	10	,,	5	15	
…tphen	,,	,,	,,	88	,,	,,	,,	,,	
…el . .	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…kmaar	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…oorn .	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…ijden	,,	,,	,,	86	,,	,,	,,	,,	
…tterdam	,,	4	4	39	,,	,,	,,	,,	
…rdrecht	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…rinchem	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…ielle . .	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…es . . .	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…rikzee.	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…ersfoort	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…erenveen	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…eek . .	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…venter .	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…nelo. .	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…denzaal	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…inschoten	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
…pingadam	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
TOTAAL	124	5	129	588	75	,,	146	221	

N° 8.

…de straffen.

	…ire correctioneel …deeld, tot gevangenisstraf volgens het …erlijk Wetboek.				Veroordeeld, hunne straf bij uitzondering in dit gesticht ondergaan hebbende			Veroordeelden gedurende het jaar bij afwisseling hun straf in het gesticht hebbende ondergaan.	*Aanmerkingen.*
	1 tot 3 maanden.	3 tot 6 maanden.	6 maanden tot 1 jaar.	Totaal.	Correctioneel voor meer dan 1 jaar.	Criminelen.	Totaal.		
	28	29	30	31	32	33	34	35	
Ei…									
Br…	,,	,,	,,	2	,,	,,	,,	35	NB. In kolom 1 en 2
Be…	40	4	,,	54	,,	,,	,,	129	zijn begrepen 13 man-
Nij…	2	2	,,	4	,,	,,	,,	9	nen en 5 vrouwen,
Zu…	,,	10	,,	10	,,	,,	,,	101	wegens policie over-
Th…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	153	tredingen veroordeeld
Alk…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	172	
Ho…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	51	
Lei…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	56	NB. In kolom 1 zijn
Rot…	,,	,,	,,	,,	3	,,	3	197	er 2 mannen begre-
Dor…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	90	pen, wegens policie
Gor…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	41	overtreding veroor-
Brie…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	116	deeld.
Goe…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	22	
Zier…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	58	
Ame…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	99	NB. Onder deze 99
Heer…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	32	is 1 wegens policie
Snee…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	64	overtr. veroordeeld.
Dev…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	51	NB. Onder deze 64
Alm…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	36	zijn er 5 wegens po-
Olde…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	licie overtreding ver-
Win…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	106	oordeeld.
Appi…	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	65	
	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	21	
	42	16	,,	70	3	,,	3	1704	

AN ARR

aden en wanbed

	ZONDERE PERSON						
	...verlenging.	Dubbel huwelijk.	Wegmaking van kinderen.	Opligting van minderjarigen.	Opgesloten op grond van art. 66 van het strafwetboek.	ALGEMEEN TOTAAL.	AANMERKINGEN.
		18	19	20	25	30	
I		,,	,,	,,	,,	55	
I		,,	,,	,,	,,	129	
I		,,	,,	,,	,,	9	
N		,,	,,	,,	,,	101	
Z		,,	,,	,,	,,	153	
T		,,	,,	,,	,,	172	
A		,,	,,	,,	,,	51	
F		,,	,,	,,	,,	56	
I		,,	,,	,,	,,	197	
F		,,	,,	,,	,,	90	
I		,,	,,	,,	,,	41	
C		,,	,,	,,	,,	116	
E		,,	,,	,,	,,	22	
G		,,	,,	,,	,,	58	
Z		,,	,,	,,	,,	99	
A		,,	,,	,,	,,	32	
E		,,	,,	,,	,,	64	
S		,,	,,	,,	,,	51	
D		,,	,,	,,	,,	36	
A		,,	,,	,,	,,	,,	
O		,,	,,	,,	,,	106	
W		,,	,,	,,	,,	65	
A		,,	,,	,,	,,	21	
		,,	,,	,,	,,	1784	

Nº. 5.

Eindhoven.

Breda.

Zwaardvegers, schaarslijpers.	Andere beroepen.	TOTAAL.	AANMERKINGEN.
35	36	37	
3	17	200	NB. Onder dit totaal, kolom 37, zijn begrepen de 317 militairen in kolom 25, 26 en 30 van tafel n°. 3 voorkomende.
,,	318	575	
,,	,,	14	
,,	329	480	
3	21	262	
,,	7	197	
,,	1	149	
,,	5	133	
5	50	334	
,,	71	419	
,,	4	107	
,,	9	169	
,,	,,	36	
,,	,,	104	
,,	,,	118	
,,	2	53	
,,	3	93	
,,	5	99	
,,	10	68	
,,	,,	32	
,,	2	106	
,,	1	100	
,,	,,	47	
11	855	3895	

. 1.

en zedelijken toestand.

GEVA

	DPUNT VAN BESCHAVING.			BESTRAFFING.		AANMERKINGEN.
	Die zulks in het gesticht geleerd hebben.	Die dit bij ontslag of bij het einde van het jaar nog leerden.	Die zonder dit geleerd te hebben zijn ontslagen, of bij het einde van het jaar aanwezig waren.	Binnen het gesticht disciplinair gestraft.	Ongestraften.	
	18	19	20	21	22	
's Hertog nele m	19	„	„	4	31	* Van de in kolom 17 vermelde 459 gevangenen, is het eigenlijk slechts van 130 met zekerheid bekend dat zij konden lezen en schrijven.
Hoorn,	134	78	56	140	453	
Amsterd. oordeel welijk	32	30	4	„	34	** In kolom 15 is onder de R. Kathol. 1 gevangene van de Grieksche godsdienst opgenomen.
Leijden,	387	45	256	119	787	
Woerden	189	80	109	251	378	
Gouda **	128	37	70	30	208	*** De in kolom 3 en 6 vermelde manneljke veroordeelden, zijn achtergebleven schrijvers op de bureaux van den kommandant en van den directeur voor den arbeid te *Gouda*.
Gouda, (	61	19	42	26	137	
Rotterdan oordeeld nelijk ge	119	98	21	73	108	
Leeuwarde mannen)	239	48	291	82	691	
	1308	435	849	725	2827	
	2			3552		

N°. 2. **STRAFGEVANGENISSEN 1838.**

Overzigt van den gezondheids-toestand der bevolking.

GEVANGENISSEN.	Getal gevang. gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	Getal ziektedagen gedurende het jaar. Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Grootste getal zieken te gelijk aanwezig geweest. Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Kleinste getal zieken te gelijk aanwezig geweest. Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Eens of meermalen ziek geweest.	Niet ziek geweest.	Totaal.	Overleden. Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Aanmerkingen.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
* 's *Hertogenbosch*, (crimin. mannen) .	35	”	”	”	”	”	”	”	”	”	9	26	35	”	”	”	
Hoorn, (correct. m.)	593	10754	”	10754	40	”	40	22	”	22	249	344	593	6	”	6	
Amsterdam, (jeugd. veroord. van het vrouwelijk gesl.) .	34	”	793	793	”	9	9	”	1	1	16	18	34	”	2	2	
Leyden, (militairen)	906	9877	”	9877	45	”	45	14	”	14	404	502	906	36	”	36	
Woerden, (crimin. mannen).	629	9849	”	9849	33	”	33	14	”	19	183	446	629	18	”	18	
Gouda, (crimin. vr.)	238	”	7150	7150	”	35	35	”	8	8	112	126	238	”	11	11	
Gouda, (correct. vr.)	163	”	4445	4445	”	21	21	”	7	7	70	93	163	”	10	10	
Rotterdam, (jeugd. veroord. van het mannelijk gesl.) .	181	4345	”	4345	12	”	12	”	”	”	80	101	181	3	”	3	
Leeuwarden, (crim mannen).	773	17089	2174	19263	69	13	82	24	4	28	498	275	773	27	1	28	
Totaal	3552	51914	14562	66476	199	78	277	79	20	99	1621	1931	3552	90	24	114	

* De opgaven behoorende in de kol. 2 tot 10, zijn begrepen in de tafel n°. 2 van het huis van verzekering, te *'s Hertogenbosch*.

N°. 3.

STRAFGEVANGENISSEN 1838.

Overzigt van het getal veroordeelingen door de hoven, regtbanken en krijgsraden tegen de gevangenen uitgesproken.

GEVANGENISSEN.	HOVEN EN REGTBANKEN IN DE PROVINCIEN. Noord-Braband.	Gelderland.	Noord-Holland.	Zuid-Holland.	Zeeland.	Utrecht.	Vriesland.	Overijssel.	Groningen.	Drenthe.	Hoog militair geregtshof.	Krijgsraad bij het leger te velde.	Krijgsraden in de vestingen en garnizoenen.	Zeekrijgsraden.	Totaal.	Aanmerkingen.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
's Hertogenbosch, (criminele mannen)	14	"	17	4	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	35	* In kolom 1 is een in *Limburg* veroordeelde begrepen.
Hoorn, (correct. m.)	39	42	103	198	35	51	43	30	37	12	1	"	2	"	593	
Amsterdam, (vr. jeugdige veroord.)	2	"	18	5	3	"	3	1	2	"	"	"	"	"	34	
Leyden, (militairen)	9	59	127	105	38	20	21	30	"	"	59	330	100	8	906	** In kol. 1 zijn vier in *Limburg* veroordeelden begrepen.
Woerden, (crimin. mannen)	95	9	187	196	54	1	"	"	"	"	10	31	32	14	629	
Gouda, (crimin. vr.)	13	19	72	60	17	"	26	3	26	"	"	2	"	"	238	
Gouda, correct. vr.)	9	18	25	53	12	9	15	11	11	"	"	"	"	"	163	
Rotterdam, (mann. jeugdige veroord.) *	6	4	49	62	6	5	13	10	12	2	"	"	13	1	181	
Leeuwarden, (crim. mannen)																

STRAFGEVANGENISSEN 1838.

Overzigt van den tijd van duur der criminele veroordeelingen.

GEVANGENISSEN.	Veroordeelden tot een confinem. van: Minder dan 1 jaar.	1 tot 2 jaar.	2 tot 5 jaar.	5 tot 10 jaar.	10 tot 15 jaar.	15 tot 20 jaar.	meer dan 20 jaar.	TOTAAL.	Veroordeelden ter dood wier straf is veranderd in confinement.	Getal gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	Veroord. wegens herhaling van misdaad. Herhaling. 1.	2.	3.	TOTAAL.	Getal wegens herhaling veroordeelden die vroeger gratie en afslag hebben genoten.	Veroordeelden die na hun confinement nog eene correctionele straf moeten ondergaan.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
's Hertogenbosch, (criminele mannen).	18	„	„	13	„	4	„	35	„	35	7	5	„	10	„	1
Amsterdam, (vrouwelijke jeugd. veroord.	2	4	3	„	„	„	„	9	„	9	„	„	„	„	„	„
Woerden, (crim. m).	2	66	131	366	42	10	3	620	9	629	134	2	„	136	4	18
* *Gouda*, (criminel. vrouwen).	3	20	69	111	14	2	1	220	18	238	32	„	„	32	16	1
Rotterdam, (mannelijke veroordeelden).	„	6	25	6	1	„	„	38	„	38	4	1	„	5	„	2
Leeuwarden, (criminele mannen). . .	12	56	309	282	72	16	4	751	22	775	134	52	6	192	53	27
TOTAAL.	37	152	537	778	129	32	8	1673	49	1722	311	58	6	375	53	49

AANMERKINGEN.

* De in kol. 11 vermelde 32 bij herhaling veroordeelden, zijn alle gebragt tot 1e *herhaling*, aangezien het uit de extract-vonnissen nietduidelijk blijkt, of er niet ook eenigen wegens 2e of 3e *herhaling* zijn gestraft.

N°. 5.

STRAFGEVANGENISSEN 1838.

Overzigt van den tijd van duur der militaire veroordeelingen.

GEVANGENISSEN.	VEROORDEELDEN TOT EENE GEVANGENISSTRAF VAN: Minder dan 1 maand.	1 tot 6 maanden.	6 tot 12 maanden.	1 tot 2 jaar.	2 tot 3 jaar.	3 tot 4 jaar.	4 tot 5 jaar.	5 tot 10 jaar.	10 tot 20 jaar.	Totaal.	Getal gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	VEROORDEELDEN WEGENS HERHALING VAN WANBEDRIJF. Herhaling. 1.	2.	3.	Totaal.	Getal wegens herhaling veroordeelden die vroeger gratie en afslag hebben genoten.	Correctioneel veroordeelden die reeds een crimineel vonnis hebben ondergaan.	*Aanmerkingen.*
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Hoorn, (correctionele mannen)	,,	18	60	148	58	49	205	52	3	593	593	85	38	41	164	198	137	* Onder de 25 van kolom 11 zijn 4 begrepen, volg. art. 66 van het Fransche Strafwetb. opgesloten.
* *Amsterdam*, (vrouw. jeugdige veroord.) .	,,	1	1	10	2	3	1	2	1	21	25	2	,,	,,	2	,,	,,	** De 58 in kol. 12 zijn aldaar gebragt, dewijl uit de extract-vonnissen niet blijkt of er 1e, 2e of 3e
** *Gouda*, (correct. vrouwen)	,,	9	1	62	23	8	,,	56	4	163	163	58	,,	,,	58	24	,,	
Rotterdam, (mannel. jeugdige veroord) . .	,,	14	15	47	38	8	9	9	3	143	143	25	2	,,	27	,,	,,	

...s.

...ngen.

Getal gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	VEROORDEELDEN WEGENS HERHALING. 1.	2.	3.	TOTAAL.	Getal wegens herhaling veroordeelden, die vroeger gratie en afslag hebben verkregen.	Veroordeelden die na hunne straf nog elders eene correctionele straf moeten ondergaan.	Veroordeelden aan wie ontslag is verleend om dienst te nemen bij de koloniale troepen.	AANMERKINGEN.
	HERHALING.							
22	23	24	25	26	27	28	29	
906	33	1	,,	34	25	5	19	In kolom 3 is er *een* medegerekend die tot meer dan 3 jaren detentie is veroordeeld.

...ANGE...

...n, (milit...

VANGE

sdaden en w

	IJZONDERE PER					
G	verkrachting.	Dubbel huwelijk.	Wegmaking van kinderen.	Opgesloten op grond van art. 66 van het strafwetboek.	ALGEMEEN TOTAAL.	*AANMERKINGEN.*
	17	18	19	35	30	
s Ho le n	,,	,,	,,	,,	35	
Hoor	3	,,	,,	,,	593	
Ams ugdi	,,	,,	,,	4	34	
Leid	8	,,	,,	,,	906	
Woer	9	,,	1	,,	629	
Goud en) .	1	,,	1	,,	238	
Goud en).	3	,,	,,	,,	163	
Rotte ugdi	2	,,	,,	11	181	
Leeu anne	22	1	,,	,,	773	
	68	1	2	15	3552	

°. 8. STRAFGEVANGENISSEN 1838.

Overzigt van den ouderdom der veroordeelden tijdens hunne opneming.

GEVANGENISSEN.	Jonger dan 10 jaar.	TUSSCHEN DE JAREN. 10 en 13.	13 en 16.	16 en 18.	18 en 20.	20 en 25.	25 en 30.	30 en 35.	35 en 40.	40 en 50.	50 en 60.	Ouder dan 60 jaren	Totaal.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
's Hertogenbosch, criminele mannen).	,,	,,	1	1	1	6	3	17	3	2	2	,,	35
Hoorn, (correct. m.)	,,	,,	4	39	32	79	78	83	45	117	105	11	593
Amsterdam, (vrouw. eugdige veroordeeld.)	,,	9	13	12	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,	,,	34
Leijden, (militairen).	,,	,,	,,	4	29	318	283	136	87	42	7	,,	906
Woerden, (crim. m.)	,,	,,	,,	16	28	139	132	101	80	92	27	14	629
Gouda, (criminele rouwen)	,,	,,	,,	,,	28	66	45	30	35	23	8	3	238
Gouda, (correctio- nele vrouwen.	,,	,,	,,	,,	19	28	26	20	18	33	15	4	163
Rotterdam, (mann. eugdige veroordeeld.)	3	15	68	94	1	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	181
Leeuwarden, (cri- minele mannen).	,,	,,	,,	21	60	152	138	125	122	133	31	11	773
Totaal	3	24	86	187	198	788	705	512	390	422	195	43	3552

ANGEN I

eroordeelden vóó

Kuipers, klompmakers, wagenmakers.	Landbouwers, tuinlieden.	Metselaars, stukadoors, opperlieden.	TOTAAL.	AANMERKINGEN.
18	19	[illegible]	37	
”	3	2	35	
6	31	9	593	
”	”		34	
20	120	2	906	
6	18	7	629	
”	”	2	238	
”	”	”	163	
1	”	[illegible]	181	
5	14	4	773	
38	186	[illegible]	3552	

…KERING 1838.

…stand en den ouderdom der gevangenen

Tusschen de jaren.									
16 en 18.	18 en 20.	20 en 25.	25 en 30.	30 en 35.	35 en 40.	40 en 50.	50 en 60.	Ouder dan 60 jaren.	Aanmerkingen.
22	23	24	25	26	27	28	29	30	
51	22	137	141	106	97	61	34	10	
18	40	88	65	52	40	33	26	8	
52	44	126	109	94	97	110	38	13	De opgaven van kolommen 14, 15 en 16, voor deze gevangenissen niet bekend zijnde, heeft men de getallen van derzelver bevolking aan den voet dier kolommen bijgetrokken
4	12	77	64	50	29	35	13	5	
36	61	134	142	96	63	78	26	4	
20	21	54	34	22	17	25	10	5	
13	18	54	42	30	24	21	1	4	
10	24	49	35	32	25	30	10	5	Dezelfde aanmerking als boven.
18	15	50	50	29	24	31	14	6	
16	25	109	78	34	39	45	15	15	
5	5	20	19	17	7	6	2	"	
243	287	898	779	562	462	475	189	75	
		4164							

N°. 2. **BURGERLIJKE EN MILITAIRE HUIZEN VAN VERZEKERING 1838.**

Overzigt van den gezondheidstoestand der bevolking.

GEVANGENISSEN	Getal gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	GETAL ZIEKEN GEDURENDE HET JAAR BIJ AFWISSELING.		TOTAAL.	GROOTSTE GETAL ZIEKEN TE GELIJK AANWEZIG GEWEEST.		TOTAAL.	KLEINSTE GETAL ZIEKEN TE GELIJK AANWEZIG GEWEEST.		TOTAAL.	Eens of meermalen ziek geweest.	Niet ziek geweest.	TOTAAL.	OVERLEDEN.		TOTAAL.	Aanmerkingen
		M. G.	V. G.		M. G.	V. G.		M. G.	V. G.					M. G.	V. G.		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
's BOSCH........	676	2336	1405	3741	10	5	15	5	2	7	112	564	676	2	„	2	Kolom 14, zelfmoord.
ARNHEM.... ...	395	767	307	1074	2	2	4	„	„	„	55	340	395	3	„	3	
AMSTERDAM....	756	1339	158	1497	6	2	8	2	„	2	23	733	756	1	1	2	
HAARLEM......	303	584	54	638	5	2	7	1	„	1	34	269	303	2	„	2	
's HAGE........	655	865	374	123[illegible]	4	2	6	2	„	2	19	636	655	2	„	2	
MIDDELBURG...	226	794	786	1580	7	5	12	1	„	1	64	162	226	1	„	1	
UTRECHT......	211	125	73	198	5	2	7	2	1	3	44	167	211	„	„	„	
LEEUWARDEN..	230	117	165	282	1	2	3	1	1	2	27	203	230	„	„	„	
ZWOLLE........	243	689	52	741	9	2	11	1	1	2	57	186	243	„	„	„	
GRONINGEN....	409	938	427	1365	10	2	12	„	„	„	68	341	409	2	„	2	
ASSEN..........	90	60	25	85	3	1	4	1	„	1	19	71	90	„	„	„	
TOTAAL.	4194	3614	3826	12440	62	27	89	16	5	21	522	3672	4194	13	1	14	

°. 3. ING, 1838.

hooren.

GEVANG	MILITAIRE GEVANGENEN.								
	Voor den krijgsraad.	Voor den burgerlijken regter.	TOTAAL.	Bij hun korps disciplinair gestraften.	VEROORDEELDEN. Die hun straf in het gesticht hebben ondergaan.	Die hun straf bij uitzondering in het gesticht hebben ondergaan.	Die naar andere gestichten zijn overgebragt.	TOTAAL.	AANMERKINGEN.
	23	24	25	26	27	28	29	30	
'S BOS 5	120	,,	120	,,	51	,,	66	120	
ARNHE 4	98	,,	98	207	54	,,	44	98	
AMSTE ,	,,	2	2	124	,,	,,	,,	,,	
HAARL ,	119	,,	119	186	36	,,	41	77	
'S HAG 5	36	,,	36	153	24	,,	43	67	Onder het getal van 134, in kolom 18 zijn begrepen 2 die in de gevangenis zijn overleden, en 11 die, eerst in 1839 naar andere gevangenissen zijn overgebragt.
MIDDE ,	52	3	55	5	20	1	16	37	
UTREC ,	42	,,	42	167	16	1	7	24	
LEEUW ,	30	,,	30	,,	22	,,	8	30	
ZWOLL	80	,,	80	,,	31	1	16	48	
GRONI ,	12	,,	12	125	,,	,,	,,	,,	
ASSEN.	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
T	589	5	594	967	257	3	241	501	

. 3. ING, 1838.

hooren.

EVANG	MILITAIRE GEVANGENEN.				VEROORDEELDEN.				AANMERKINGEN.
	Voor den krijgsraad.	Voor den burgerlijken regter.	TOTAAL.	Bij hun korps disciplinair gestraften.	Die hun straf in het gesticht hebben ondergaan.	Die hun straf bij uitzondering in het gesticht hebben ondergaan.	Die naar andere gestichten zijn overgebragt.	TOTAAL.	
	23	24	25	26	27	28	29	30	
'S BOS	120	,,	120	,,	51	,,	66	120	
ARNH	98	,,	98	207	54	,,	44	98	
AMSTE	,,	2	2	124	,,	,,	,,	,,	
HAARL	119	,,	119	186	36	,,	41	77	
'S HAGE	36	,,	36	153	24	,,	43	67	Onder het getal van 134, in kolom 18 zijn begrepen 2 die in de gevangenis zijn overleden, en 11 die, eerst in 1839 naar andere gevangenissen zijn overgebragt.
MIDDEL	52	3	55	5	20	1	16	37	
UTRECH	42	,,	42	167	16	1	7	24	
LEEUWA	30	,,	30	,,	22	,,	8	30	
ZWOLLE	80	,,	80	,,	31	1	16	48	
GRONING	12	,,	12	125	,,	,,	,,	,,	
ASSEN.	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
TO	589	5	594	967	257	3	241	501	

…ERING 1838.

… *straffen.*

…ct. ver- …gevan- …gens het …tboek.		Veroordeeld. hunne straf bij uitzondering in dit gesticht ondergaan hebbende			Veroordeelden gedurende het jaar bij afwisseling hun straf binnen het gesticht hebbende ondergaan.				Aanmerkingen.
6 maanden tot 1 jaar.	Totaal.	Correctioneel voor meer dan 1 jaar.	Criminelen.	Totaal.	Burgerlijke en correctioneel en crimineel veroordeelden.	Militaire veroordeelden volgens het Burgerlijk Wetboek.	Militaire veroordeelden volgens het Krijgs-Wetboek.	Totaal.	
30	31	32	33	34	35	36	37	38	
3	3	"	"	"	121	3	51	175	
2	5	"	13	13	187	3	54	244	
"	2	"	"	"	308	2	"	310	
4	36	"	"	"	113	36	"	149	
1	24	1	1	2	193	24	"	217	
3	4	"	11	11	85	4	21	110	
1	16	"	1	1	75	17	"	92	De 1 crimineel veroordeelde in kol. 33 voorkomende, schijnt een militair te zijn geweest.
"	2	"	"	"	119	2	22	143	
"	31	2	5	7	115	31	1	147	
"	"	4	"	4	152	"	"	152	
"	"	"	"	"	54	"	"	54	
14	121	7	31	38	1522	122	149	1793	

...E HUIZEN...

...daden en wanbe...

...ZONDERE PERSO...

Verkrachting.	Dubbel huwelijk.	Wegmaking van kinderen.	Opligting van minderjarigen.	Opgesloten op grond van art. 66 van het strafwetboek.	ALGEMEEN TOTAAL.	AANMERK...
[illegible]	"	"	"	"	175	De 7 militaire... 33 voorkomende ... deeld wegens a... inspectien.
4	"	1	"	"	244	
1	"	2	"	"	310	
4	"	"	"	"	149	
[illegible]	"	"	"	"	217	
"	"	"	"	"	110	
"	"	"	"	"	92	
"	"	"	"	"	143	
"	"	"	"	"	147	
3	"	1	"	"	152	
"	"	"	"	"	54	
18	"	4	"	"	1793	

E HUIZE

gevangenen v

G...	... winkeliers, uitdragers.	Kuipers, klompmakers, wagenmakers.	Andere beroepen.	TOTAAL.	AANMERKINGEN.
	17	18	36	37	
's ...	48	3	126	676	
Ar...	11	2	107	395	
Am...	43	6	67	756	
Ha...	14	„	17	303	
's H...	25	„	6	655	
Mi...	5	2	4	226	
Utr...	„	2	18	211	
Lee...	1	„	2	230	
Zw...	8	1	4	243	
Gro...	17	1	141	409	
Asse...	3	„	3	90	
	86	17	489	4194	

OVER DE EBBE EN VLOED. (1)

(Overgenomen uit het *Jaarb.* van SCHUMACHER over 1838.)

De afwisselende en regelmatig plaats hebbende daling en rijzing der zee-oppervlakte, bekend onder de benaming van ebbe en vloed, is een der merkwaardigste verschijnselen welke door de in het wereldstelsel algemeen heerschende aantrekkingskracht te weeg gebragt worden. Het is een verschijnsel dat niet alleen door zijne verklaring alle opmerking verdient, maar ook eenen beduidenden invloed op het onderlinge verkeer van de onderscheidene bewoners des aardbols uitoefent. Hetzelve heeft grootendeels den tegenwoordigen vorm van het vaste en vloeibare gedeelte der aard-oppervlakte voortgebragt, en zal daarin, na verloop van eenige eeuwen, nog merkbare veranderingen bewerkstelligen.

Onafhankelijk van den wind en van de toevallige opzwelling der zich in de zee ontlastende stroomen, ziet men de zee eene stijgende houding aannemen. Zij verheft zich vele voeten, blijft gedurende eenigen tijd op dezelfde hoogte, en gaat vervolgens aan het dalen, tot dat zij wederom tot hare aanvankelijke hoogte teruggekeerd is, waarna zij op nieuw steeds eene rijzende en dalende beweging bij afwisseling ondergaat. Tusschen twee achtervolgende rijzingen of dalingen verloopt ruim een halve dag, welke tusschenruimte echter dan eens meer dan eens minder bedraagt. Ook de hoogte van den vloed blijft niet altijd dezelfde, maar ondergaat evenzeer groote veranderingen. Het verschijnsel laat zich alzoo niet vergelijken bij de elkander geregeld en even sterk opvolgende slagen van een slinger-uurwerk, maar veeleer bij de polsslagen van het levende ligchaam, welker opvolging en sterkte insgelijks aan veranderingen onderhevig zijn. Het is niet te verwonderen dat men op een tijdstip, toen de ware verklaring der ebbe en vloed nog in het duistere lag, tot de laatste vergelijking zijne toevlugt nam, en zelfs zoo ver ging om het verschijnsel daarenboven als het kenteeken van het *leven* der aarde te beschouwen. Sedert den grooten NEWTON

---

(1) Het hier medegedeelde stuk strekke tot aanvulling der bijdrage welke wij in ons *Jaarboekje* over 1826, nopens hetzelfde onderwerp geleverd hebben.

echter, heeft ons eene meer grondige natuurkennis van deze dwaling bevrijd. Hierdoor namelijk weten wij dat vloed en ebbe eene noodzakelijke uitwerking zijn van die kracht welke al het stoffelijke, en dus ook de vloeibare deelen der aarde bezielt, welke de hemelligchamen hunne banen doet beschrijven, en insgelijks den gang der slinger-uurwerken onderhoudt. Zij heeft ons geleerd dat het verschijnsel niet alleen in het algemeen, maar tevens in al zijne afwisselingen in dier voege aan eene berekening onderworpen is, dat men eeuwen vooruit kan bepalen *wanneer*, op een gegeven dag, een vloed zal plaats hebben, en *tot welke hoogte* deze zich verheffen moet. Indien al de waarneming zelve met die berekening niet altijd volkomen overeenstemt, dan ligt de oorzaak eener dergelijke afwijking niet diep verborgen. Een storm in de nabijheid der plaats kan die namelijk te weeg brengen, en dáár waar de uitwerking van den storm ophoudt, vindt ook de afwijking geene plaats meer. De Newtoniaansche natuurleer heeft alzoo eene volledige verklaring der ebbe en vloed geleverd, of met andere woorden, zij heeft dat verschijnsel van al het wonderbare ontdaan, en in den kring van het *noodwendige* teruggebragt. Eene zaak alleen blijft hierbij verwonderlijk, te weten, het vermogen der wiskundige hulpmiddelen, welke 's menschen brein zich heeft weten te verschaffen, en waardoor hij in staat gesteld geworden is, eene reeks gevolgtrekkingen aaneen te schakelen, welke van de beweging van zon en maan tot die der zee-oppervlakte geleid hebben, en de beide verschijnselen, hoe verschillend ook in aard, zoo naauw aan eene en dezelfde oorzaak te verbinden, dat men zelfs de kennis van eenige daadzaken, welke op de waarnemingen en berekeningen der sterrekundigen van invloed zijn, uit de verdeelde peilschalen kan afleiden, die in de zeehavens geplaatst zijn tot waarneming der waterhoogten.

Ik zal thans beproeven eene verklaring te geven van het verband tusschen de aantrekkingskracht die in alle ligchamen huisvest en de watergetijen, doch moet zulks laten voorafgaan door eene uiteenzetting van het verschijnsel zelf, waaruit reeds, ook zonder in eenige verklaring deszelven te treden, gevolgtrekkingen kunnen afgeleid worden, welke ik niet met stilzwijgen vermeen te mogen voorbijgaan.

Op al dezoodanige plaatsen alwaar ebbe en vloed voorvallen, wisselen deze elkander binnen ongeveer 6¼ uren af. Zoo veel tijds namelijk verloopt er zoo wel van den vloed tot de ebbe, als van de ebbe tot den vloed. Deze terugkeerende beweging der watermassa binnen den tijd van ongeveer 12½ uur, kan beschouwd worden als ontstaande uit eene aanhoudende

omwentelende beweging van hare oppervlakte. Men verbeelde zich eenen cirkel, gaande door een punt der zee-oppervlakte hetwelk zich op eene gemiddelde hoogte bevindt, en wel in dier voege dat het middelpunt in de omwentelings-as der aarde ligt, en zijn vlak loodregt op deze as staat, dan gaat die cirkel tevens door alle punten der aarde welke gelijke geographische breedte bezitten. Dezelve zou over zijn ganschen omtrek aangeraakt worden door de oppervlakte der zee, bijaldien deze in rust ware, en geenszins door de vloed en ebbe aan de eene zijde verhoogd en aan de andere zijde verlaagd werd. De hier achter gevoegde figuur 1 stelt dien cirkel *a b c d* voor, hebbende het punt *m* tot middelpunt. De zee verheft zich boven denzelven zoodra de vloed invalt, en daalt daaronder bij het ontstaan der ebbe. Om deze afwisseling voor oogen te stellen, denke men in het vlak van dien cirkel, eene andere kromme lijn *e f g h* beschreven, welke zich in *e* en *g* buiten den cirkel uitstrekt, en in *f* en *h* inwaarts ligt, dan zal de omdraaijing dezer kromme lijn rondom het middelpunt *m*, de afwisseling der getijen aanschouwelijk maken. Laat men nu die omdraaijing in 25 uren tijds plaats hebben, zoodanig dat het punt *e*, dat aanvankelijk boven *a* ligt, zich na een vierde van dat tijdsvak boven *b*, na de helft boven *c*, na drie vierde boven *d*, en na het geheele verloop van dien tijd wederom boven *a* bevindt, dan zullen de vier punten *h g f e* achtervolgens boven het punt *a* komen, dat is met andere woorden, de getijen zullen zich, te beginnen met den vloed in *a*, regelmatig afwisselen.

Te gelijker tijd toont deze zinnelijke voorstelling aan, hoe een dezer verschijnsels achtervolgens in het andere overgaat. De toedragt van het gansche verschijnsel wordt dan hierdoor aanschouwelijk voor dat bijzondere punt der zee-oppervlakte, waarvoor de figuur ontworpen is.

Men zal zonder moeite inzien dat deze toedragt ook op andere van de vorige werkelijk verschillende wijzen kan worden voorgesteld, gelijk bij voorbeeld door het aannemen eener cirkelvormige figuur voor de doorsnede der oppervlakte van het water *e b f d* (fig. 2), waarvan het middelpunt *m'* buiten de as der aarde ligt, en welker omwenteling niet gelijk hiervoren in 25 uren, maar in de helft van dat tijdsverloop, geschiedt. Welke dezer verschillende voorstellingswijzen nu met den waren gang van het verschijnsel overeenstemt, kan blijkbaar niet beslist worden door de waarnemingen welke slechts op een enkel bepaald punt der zee gedaan worden, vermits die waarnemingen zich door *allen* even goed kunnen laten verklaren.

Doch men zal hieromtrent de noodige inlichtingen bekomen uit de onderlinge vergelijking van gelijktijdige waarnemingen

op *verschillende* punten des cirkels *a b c d* gedaan. Volgens de eerste wijze van voorstelling vallen ebbe en vloed gelijktijdig aan twee tegenovergestelde punten *a* en *c* of *b* en *d* voor. Volgens de tweede daarentegen heeft er aan een der punten ebbe plaats, terwijl aan het tegenover liggende de vloed invalt. Vergelijkende waarnemingen hebben ten voordeele der eerste, en dus tegen de overige voorstellings-wijzen beslist, weshalve wij ons in onze volgende beschouwingen, uitsluitend bij de eerste zullen bepalen. Intusschen moet ik hier nog bijvoegen dat er op dit oogenblik nog eeniglijk de rede is van het *grootste* gedeelte des verschijnsels, terwijl een *klein* gedeelte daarvan, hetwelk van de voorgaande wijze van voorstelling afwijkt, hierbij niet in aanmerking komt.

Behalve de voorgaande ten minste *over het algemeen* juiste voorstelling van de wijze waarop ebbe en vloed niet alleen op een bepaald punt der aarde, maar tevens op alle punten des meergemelden cirkels elkander bij afwisseling opvolgen, wordt er tot de kennis van den gang des verschijnsels over de geheele aarde nog gevorderd, dat men onderzoeke hoedanig de vloed en ebbe in de onderscheidene punten van eenen en denzelfden meridiaan zullen voorvallen. De waarnemingen hebben te dien opzigte geleerd, dat zulks *over het algemeen* gelijktijdig geschiedt, en onder een oostelijker gelegen meridiaan, vroeger dan onder een meer westelijken. De afwijkingen welke in sommige bijzonderheden des verschijnsels plaats hebben zal ik later doen kennen, en mij voor het oogenblik bij de voorgaande, hoezeer dan ook niet in allen opzigte met de waarheid overeenstemmende, doch vereenvoudigde beschouwing der zaak bepalen. Men onderstelle dan door elk punt eens meridiaans eene kromme lijn getrokken, gelijkvormig aan de voorgaande *e f g h* (fig. 1), waardoor de gang van het verschijnsel voor eene enkele geographische breedte voorgesteld werd, en volgens welke de hoogste en laagste punten in denzelfden meridiaan liggen. Wijders verbeelde men zich eene gebogen oppervlakte omvattende al die kromme lijnen, dan zal dezelve de oppervlakte der zee, terwijl hare wenteling om de as der aarde in 25 uren tijds, de afwisseling der ebbe en vloed op al hare punten *in het algemeen* zal voorstellen.

Uit de voorgaande beschouwing volgt thans dat de watermassa in twee tegenovergestelde vierde deelen der aard-oppervlakte boven hare middelbare hoogte stijgt, middelerwijl zij in de beide overige eveneens tegenoverliggende deelen beneden die hoogte daalt. Na verloop van 6¼ uren zullen die hoogste en laagste standen elkander onderling afgewisseld hebben. Gedurende dat tijdvak moet alzoo eene zekere hoeveelheid wa-

ter van het eene vierde gedeelte naar het andere afstroomen. Hierdoor begrijpt men dat de zoo even voorgestelde gang der getijen, zoo dezelve al mogt juist zijn voor eenen geheel met water bedekten aardbol, evenwel op onze aarde, welker oppervlakte slechts voor het twee derde gedeelte uit water bestaat, aanzienlijke storingen moet ondergaan. Immers het aanwezige vasteland verhindert het af- en toestroomen des waters, verandert hierdoor de rigting en snelheid der stroomen, en is dus de oorzaak van het onderscheid in de beweging der zee op verschillende punten der aarde, hetgeen, zonder het vasteland, geene plaats zou vinden, en waaruit ik aanleiding gevonden heb om onderscheid te maken tusschen den gang van het verschijnsel *in het algemeen* en *in zijne bijzonderheden*.

Uit hoofde der groote uitgestrektheid van het vierde deel der aard-oppervlakte, moeten de stroomen die de ebbe en vloed te weeg brengen, eene aanzienlijke watermassa van het eene vierde deel naar het andere aanvoeren, zelfs dan, indien het rijzen en dalen der zee slechts weinige voeten mogt bedragen. Onderstellende dan den aardbol als geheel met water omgeven te zijn; wijders de rijzing der zee boven het laagste punt van hare oppervlakte onder den equator slechts drie voeten te bedragen, en die hoogte aanhoudend verminderende van den equator naar de polen, tot dat zij geheel verdwijnt, zoo vindt men, door eene niet moeijelijke berekening, dat elk dezer vierde deelen alwaar de vloed ontstaat, ongeveer 100 cubiek mijlen meer water bevat, dan het gedeelte alwaar ebbe aanwezig is. Na verloop van 6¼ uren, als wanneer de getijen elkander verwisseld hebben, moet er dus eene hoeveelheid van 100 cubieke mijlen waters van het eene naar het andere vierde deel verplaatst zijn.

Deze berekening kan als een overslag van de uitgestrektheid der verplaatste watermassa beschouwd worden. Zij stemt nagenoeg overeen met de werkelijke rijzing der zee-oppervlakte, hoedanig men die op sommige in groote zeeën gelegene eilanden, en dus onafhankelijk van den invloed der kusten, waargenomen heeft. Zij berust echter op de onjuiste onderstelling dat de aarde over hare gansche oppervlakte met water bedekt is.

Ik acht het nutteloos mij hier te verdiepen in het zoo moeijelijke onderzoek nopens de juistheid van de voorgaande raming, dewijl ik van de uitkomsten geen gebruik zal maken, en mij eeniglijk voorstelde een overzigt te geven, waardoor de vergelijking tusschen het aanzienlijke der verplaatste waterhoeveelheid en het eenvoudige der beweegoorzaak, zoo als wij die hierna zullen leeren kennen, welligt niet onbelangrijk wordt.

Nademaal de vloed zich van het oosten naar het westen voortplant, zoo stroomt het water der zee in dezelfde rigting

om de aarde. Men zou zich echter zeer bedriegen, indien men de snelheid van dezen stroom wilde gelijkstellen met die, welke dezelve zou moeten bezitten om het oppervlak der aarde in 23 uren tijds te doorloopen. Die snelheid is in der daad veel geringer, dewijl de beweging zich over al het water der zee verdeelt, waarvan de massa zeer veel malen overtreft het aantal cubieke mijlen hetwelk hiervoren als eene benaderde waarde van de hoegrootheid der uit het eene vierde deel der oppervlakte naar het andere afstroomende water-massa, is opgegeven geworden. Die massa is overigens nog veel te groot om door het oog te kunnen overzien worden. De ligchamelijke uitgebreidheid van de grootste der Egyptische pyramiden bedraagt slechts ongeveer een millioenste deel eener cubieke mijl, en alle gevaarten welke de mensch met de hem ten dienste staande werktuigelijke hulpmiddelen, van den zondvloed af tot op heden toe, heeft weten te verplaatsen, omvatten welligt nog geene cubieke mijl inhoud.

De zee heeft in het algemeen eene strooming van het oosten naar het westen, waarvan een gedeelte, vermoedelijk het grootste, aan de uitwerking der ebbe en vloed toe te schrijven is. Dat zich hierbij nog eene andere oorzaak voegt, wordt door de thermometrische waarnemingen aangeduid, welke de hedendaagsche zeevarenden op groote diepten der zee verrigt hebben. Hierdoor is het namelijk gebleken dat er, zelfs onder den equator, op aanzienlijke diepten, water voorhanden is, welks temperatuur overeenkomt met die, waarbij het ijs begint te smelten. Zulks kan eeniglijk gevolg zijn van eenen uit de poolstreken afvloeijenden stroom welke daardoor onderhouden wordt, dat het koudere en dus digtere water, het warmere en ligtere water van den bodem der zee steeds verdringt, en verwarmd zijnde, aan de oppervlakte verdampt, om op nieuw voor het koudere plaats in te ruimen. Hieraan valt dès te minder te twijfelen, daar het aanwezen van koud water onder den equator anders niet overeen te brengen ware met die waarnemingen welke buiten allen twijfel gesteld hebben, dat de warmte van het ligchaam der aarde met de diepte toeneemt.

Het stroomen der zee wordt derhalve niet eeniglijk door de ebbe en vloed te weeg gebragt, doch het aandeel hetwelk deze hierin verkrijgen, vordert dat ik zulks met stilzwijgen voorbij ga. Het vasteland dat zich tegen den stroom verzet, oefent op deszelfs rigting en snelheid eenen beduidenden invloed uit. Zoo zal bij voorbeeld de stroom door de oostelijke kusten van Afrika in zijnen voortgang van het oosten naar het westen gestuit, en hierdoor gedrongen worden, zich naar het zuidwesten te wenden. Na de Kaap de Goede Hoop omgegaan te

zijn, begeeft dezelve zich noordwaarts, ten einde het verlies te herstellen dat het water, vooral onder den equator, door den naar het westen voortgaanden vloed ondergaat. Wijders vloeit de stroom in eene rigting meer en meer die van den equator naderende, naar het vasteland van Amerika, door hetwelk hij op nieuw in zijnen loop gestremd, en in twee andere stroomen verdeeld wordt, waarvan een om den zuidelijken spits van Amerika gaat, terwijl de andere, de zoogenaamde Golfstroom, in den Mexicaanschen zeeboezem treedt, vervolgens tusschen Florida en de Bahama-eilanden met groote snelheid heendringt, de kusten van Noord-Amerika volgt, en zich eindelijk door den Atlantischen Oceaan, oostwaarts, zelfs tot in onze Europesche zeeën, voortplant. Bijaldien de kusten welke op de stroomen eenigen invloed uitoefenen, minder uitgestrekt zijn dan de zoo even vermelde, zoo is ook hunne uitwerking van minderen omvang. In het algemeen ontstaan er aan elken inham, ten gevolge van de ruimte welke dezelve aan den invallenden stroom verschaft, bijzondere wijzigingen in den loop der stroomen, en wordt hierdoor de *algemeene* oorzaak zoo veelvuldig veranderd, dat de stroomen der zee allerlei gedaante aannemen.

Wanneer de stroomen naar de kusten gerigt zijn, rukken zij daarvan af al hetgeen zij kunnen; zij voeren de afgerukte stukken in hunne vaart mede, tot dat zij die na verloop van eenigen tijd geheel of gedeeltelijk loslaten; zij verbreken het reeds bestaande *oude* land, en stellen uit deszelfs overblijfsels *nieuw* land te zamen. Het is niet wel denkbaar dat eene rotsachtige kust voor den stroom zou bezweken zijn, doch het valt niet te betwijfelen dat de kleine en groote steenklompen die aan de kusten ontrukt worden, niet alleen zich onderling maar ook de kusten hierbij afslijpen. Hetgeen te dezen opzigte door de beweging der waters reeds is uitgerigt geworden, is blijkbaar uit de groote massa's van fijn gewreven rotsklompen, die zich als zand over den aardbol verspreid hebben. Dat de ebbe en vloed de eenige oorzaak dezer groote verstoringen zouden geweest zijn, kan men niet wel aannemen; evenwel wilde ik deze gelegenheid niet laten voorbij gaan, zonder de aandacht te vestigen op die langzame doch zich steeds ophoopende, en hierdoor in vermogen toenemende uitwerkingen van een verschijnsel, met welks beschouwing wij ons thans voornamelijk zullen bezig houden.

Hiervoren maakte ik reeds gewag van de hinderpalen of storingen welke het vaste land in de beweging des waters veroorzaakt; ik zal nu nog aanstippen welken invloed zulks op de verschijning der getijen aan eenig bepaald punt der

aarde uitoefent. Het valt gemakkelijk in te zien dat hierdoor zoo wel in het tijdstip als in de hoogte der getijen eenige verandering moet ontstaan. De eerste dezer veranderingen laat zich verklaren door de beweging des waters, voor zoo verre zij uit de ebbe en vloed ontstaat, in een zeer lang kanaal dat in de zee uitloopt, na te gaan. Blijkbaar zal de vloed op hetzelfde tijdstip invallen waarop dezelve in zee, ter plaatse van den mond des kanaals aanvangt. Er wordt echter eenige tijd gevorderd om het water in den vorm van een grooten golf, een afgelegen punt van het kanaal te doen bereiken, welk tijdsverloop toeneemt naar mate dat punt verder van de zee verwijderd is. Loopt het kanaal in de rigting van het oosten naar het westen, en is hetzelve aan de westzijde met de zee vereenigd, zoo zal de vloed zich daarin volgens eene rigting voortplanten juist tegen gesteld aan die welke zij in de vrije zee volgt. Aldus vertoont zich bij voorb. een vloed uit den grooten Oceaan afkomstig, aan het oostelijke einde van het Engelsche kanaal, ongeveer 6 uren later, wanneer hij den westelijken mond intreedt; daarentegen vertoont zich de vloed bijna gelijktijdig op alle punten der westelijke kusten van Ierland en Portugal, welke beiden van het noorden naar het zuiden gerigt zijn, en door den Atlantischen Oceaan besproeid worden. Bijaldien hij van twee verschillende zijden eene kust bereiken kan, zoo wordt het verschijnsel veel zamengestelder. Zulks is bij voorbeeld het geval in de Iersche zee, alwaar de vloed zoo wel uit het zuiden als uit het noorden Ierland aandoet, en alwaar werkelijk opvallende onregelmatigheden bij den voortgang van den vloed van het eene punt tot het andere plaats grijpen. Al dergelijke onregelmatigheden uit eene belemmering in de vrije beweging des waters ontstaande, zijn voor geene berekening vatbaar, vermits men niet bekend is met al hetgeen daarop van invloed is, gelijk onder anderen de diepte der zee op elke plaats. Bovendien zou de moeijelijkheid welke er in het problema gelegen is, om de beweging des waters over zijn geheel onregelmatig gevormd bed, na te gaan, aan de berekening onoverkomelijke hinderpalen in den weg leggen. Het verschil in tijd tusschen het oogenblik waarop zich de vloed op een bepaald punt der kust vertoont, en dat zijner verschijning aan hetzelfde punt bijaldien het in de vrije zee gelegen ware, behoort alzoo tot die daadzaken, welke de, voor zoodanig punt, vereischte algemeene kennis van den gang des verschijnsels, slechts uit *onmiddellijke waarnemingen* kan ontleenen.

Dat ook de ligging der kusten op de hoogte der getijen van invloed moet zijn, is even gemakkelijk in te zien. Wanneer bij voorbeeld de oostelijke kust van eenig land zich in de rigting

van het noorden naar het zuiden uitstrekt, dan wordt de aankomende vloed in zijne beweging gestuit en genoodzaakt van rigting te veranderen, hetgeen blijkbaar niet geschieden kan zonder hierbij in hoogte toe te nemen. Loopt de kust niet regt door, maar is zij een zeeboezem, dan zal het stroomende water, alvorens wederom tot afvloeijen over te gaan, grootere hinderpalen ontmoeten, welke en door de oevers van den zeeboezem, en door het verder indringende water, dat hetzelve min of meer regtstreeks tegenstroomt, te weeg gebragt worden. Onder dergelijke omstandigheden kan de vloed soms eene aanzienlijke hoogte bereiken. De bogt van *St. Malo*, waartoe het water van de westzijde vrijen toegang heeft, doch welke tegen het noorden en oosten ingesloten is, levert een voorbeeld van ongewone vloed-hoogten op, dewijl zij zich aldaar tot op 50 voeten boven den laagsten zeestand verheffen. Aan andere kusten vertoont zich de vergrooting van het verschijnsel op eene verschillende wijze; zoo als bij voorbeeld aan die van Noorwegen, alwaar hevige maalstroomen te weeg gebragt worden, waaronder die bekende, waarvan LEOPOLD VON BUCH in zijne reizen door Noorwegen melding maakt, en welke hij verklaart niet de gevaarlijkste van allen te zijn. Naar het gevoelen van dien beroemden natuurkundige, wiens blik op de aarde niet minder scherp is dan zijn blik in het binnenste derzelve, zijn de Noorweegsche maalstroomen onmiskenbare gevolgen der ebbe en vloed, welker uitwerkingen door de uitgestrekte zeeëngten welke zij moeten doordringen, in dier voege vergroot worden, dat zij tot de vernielendste stroomen en zelfs tot watervallen overgaan, terwijl wanneer deze in derzelver voortgang op hinderpalen stuiten of tegengestelde stroomen ontmoeten, hierdoor eene opstopping van water veroorzaakt wordt, waarvan ooggetuigen, zoo als bekend is, een schrikbarend beeld voorgesteld hebben.

Door eene gelijke oorzaak ontstaat het verschijnsel der *Charybden* in de zeeëngte van *Messina*, hetwelk echter slechts eene flaauwe nabootsing van den Noorweegschen maalstroom is, en in vergelijking van dezen, naauwelijks de vermelding waardig zoude zijn, indien hetzelve niet beschreven ware in Latijnsche werken, welker inhoud dikwerf naar eenen maatstaf afgemeten wordt, kleiner dan die welken men gewoon is bij de thans verkregen kennis der natuur, der wetenschappen en soms ook der verschijnsels, te bezigen. Overigens zou de maalstroom in de zeeëngte van *Messina* grootscher toeschijnen, bijaldien niet de getijen in de Middellandsche zee onbeduidend waren, terwijl dezelve in den Grooten Oceaan, welke de kusten van Noorwegen bespoelt, in de ruimste mate aanwezig zijn. Naardien de meerdere of mindere bewegingen des waters, hoedanig zij

zich langs de kusten vertoonen, door plaatselijke ontstaan, en deze laatste nimmer volledig bekend z men ook de bepaling der hoogte welke de vloed punt der aarde bereikt als eene *daadzaak* beschou welker kennis men eeniglijk door *onmiddellijke* w kan geraken. Wil men derhalve eene algemeene k krijgen van alle vloeden en ebben aan een gegeven behoort men niet alleen, gelijk ik vroeger opmerkte, bepaling der tijdstippen waarop zij invallen, maar te die van derzelver hoogten, door waarnemingen aan te onderzoeken, welken invloed de plaatselijke omsta hierop uitoefenen.

Wij zullen thans den gang van het verschijnsel doe zoo als dezelve is opgemaakt geworden uit eene la van waarnemingen, welke men op sommige plaatse einde opzettelijk ondernomen heeft.

Het verschil in hoogten tusschen den vloed en hetwelk de vloed-hoogte genaamd wordt, blijft niet tijde even groot, doch is aan groote afwisselingen on welke haar soms tot meer dan het drievoud vergro werd slechts weinig oplettendheid toe gevorderd, merken dat de grootste vloed-hoogten ten tijde de en volle maan, de kleinste daarentegen bij de quarti voorvallen; de eerste dus wanneer zon, maan en a op een regte lijn bevinden; de laatste, wanneer de schen zon en maan, uit de aarde gezien, regt is. hebben de waarnemingen ons geleerd dat de vloed noch bij de eene, noch bij de andere dezer beide o heden, even groot blijven. Bij vergelijking dezer h schillen met de betrekkelijke standen van zon en het gebleken dat vermindering in den afstand van tot de aarde, zoo mede in de afwijking beide ligchamen van den equator, eene vermeerdering v hoogte veroorzaken. Men weet dus uit de ondervin de vloed-hoogten ten tijde der nieuwe en volle mane zijn dan op alle andere tijdstippen; dat zij zich tot tengewone hoogte verheffen, bijaldien een dezer tij eenstemt met het oogenblik waarop de maan dat punt loopbaan bereikt, hetwelk het digtste bij de aarde ge dat die hoogte nog vergroot wordt, indien beide o heden invallen, tijdens de zon zich in den equator be tijdens de nacht-eveningen, gevolgelijk in Maart of in ber. De zamenloop dezer omstandigheden, waarvan elk zelve, blijkens de ondervinding, tot verhooging der vl draagt, vindt slechts zeldzaam plaats. Gebeurt zulks ee

bereikt de vloed eene hoogte die hare gewoue grenzen aanzienlijk overtreft, en dikwerf de bestaande dammen en zeeweringen ontoereikende maakt.

Ook de tijdstippen van terugkeer des verschijnsels heeft men niet onopgemerkt gelaten, en daarbij eveneens zeker verband waargenomen met de bewegingen van zon en maan. Over het algemeen genomen, verloopt er tusschen de vloeden van twee achtervolgende dagen, even veel tijds als tusschen den terugkeer der maan tot denzelfden meridiaan. Zij volgen dien eenvoudigen regel echter niet stiptelijk, vermits dat tijdsverloop iets kleiner wordt bij nieuwe of volle maan, en iets grooter bij de quartierstanden; ook zijn de veranderingen in den betrekkelijken stand tusschen de beide hemelligchamen, hier evenzeer van invloed als zij zulks op de vloed-hoogten bevonden zijn geworden.

Ik vermeen echter te dezen aanzien in geene breedere vermelding te moeten treden, vooral dewijl het zwarigheid in zich zoude hebben, om die afzonderlijke oorzaken, door de bloote waarneming, waarvan hier thans eeniglijk de rede is, van elkander te scheiden. Uit het voorgaande blijkt, dat er verschillen in de tijden van terugkeer der vloeden zouden moeten ontstaan, zelfs dan indien zij zich stipt regelden naar de tijdstippen van doorgang der maan door den meridiaan, tusschen welke er, over het algemeen, 24 uren en 50 minuten verloopen; doch welk tijdsverloop dan eens meer dan eens minder bedraagt, uit hoofde de maan geene gelijkmatige beweging in hare loopbaan heeft, en deze niet loodregt door de as der aarde doorsneden wordt.

Bij deze ongelijkheden in de tusschentijden der vloeden, voegen zich nog de overige, welke hiervoren vermeld zijn. De zeeman wien de kennis van het tijdstip waarop de vloed invalt, dikwerf noodzakelijk is, het zij om van de daarbij plaats hebbende stroomen te kunnen gebruik maken, het zij om het geschiktste oogenblik uit te kiezen tot het binnenzeilen in eene tijdens de ebbe afgesloten haven, vordert te dien einde geene groote naauwkeurigheid, als zijnde het voor zijne behoefte voldoende, het tijdstip van den vloed slechts ten naastebij te kennen, zonder op de hierbij plaats hebbende kleine afwijkingen acht te geven. Zoodra dus door voorafgaande waarnemingen bepaald is, hoe veel uren en minuten er, sedert den doorgang der maan door den meridiaan, tot het tijdstip van het opkomen des vloeds aan eenig bepaald punt der kust verloopen zijn, dan zal men door dat aantal uren en minuten bij den tijd van maans-doorgang op elken gegeven dag op te tellen, het tijdstip van hoog water voor dien dag leeren kennen, met eenen voor de behoeften der zeevaart genoegzamen graad van naauw-

keurigheid. Die berekening is zeer eenvoudig, aangezien men de doorgangs-tijden der maan voor elken dag in de sterre- en zeevaartkundige almanakken berekend vindt, en het voormelde aantal uren en minuten voor de havens der bezochte kusten reeds bekend, en, onder de benaming van *haventijd*, in de zeevaartkundige werken te vinden is.

De ondervinding heeft al verder geleerd dat de ebbe en vloed alleen in den Grooten Oceaan van eenige beduidenis zijn, en daarentegen in de besloten zeeën bijna of gansch niet merkbaar zijn. Zoo heeft de Middellandsche zee in de nabijheid van *Toulon* slechts een voet vloed-hoogte, doch in de Adriatische zee is die hoogte grooter, hetgeen aan het diep indringen van dien zeeboezem in het vaste land is toe te schrijven, overeenkomstig het hiervoren opgemerkte, nopens de vergrootende uitwerking van dusdanige plaatselijke omstandigheden. Dat men in de Oost-zee eenig stellig spoor van ebbe en vloed zou opgemerkt hebbed, is mij onbekend (1). In allen gevalle is zij hier zoo onbeduidend dat het moeijelijk zijn zoude dezelve te erkennen, te midden der onregelmatigheden, welke de waterstanden, door de verandering in de rigting en sterkte des winds, ondergaan.

Ik vertrouw thans van den gang der getijen zoo veel gezegd te hebben, als ik, zonder in getallen-waarden te vervallen, kon vermelden van een verschijnsel, hetwelk eeniglijk door deze laatste bekend kan worden. Ten einde dienaangaande eene grondige kennis te verkrijgen, heeft men in onderscheidene havens van Frankrijk en Engeland bijzondere torens opgerigt, binnen welke de getijen rustig en met zekerheid worden waargenomen. Het zijn de uitkomsten dezer bijeen verzamelde en vrij naauwkeurige waarnemingen, waarop de voorgaande beschouwingen gegrond zijn. Zij hebben niet alleen den meer vermelden plaatselijken invloed der kusten doen kennen; doch zij strekken insgelijks tot grondslag der gevolgtrekkingen, welke uit de verschillende wijzen, waarop zich het verschijnsel bij onderscheide standen van zon en maan voordoet, kunnen afgeleid worden. Zij zijn eindelijk geschikt om elken twijfel te doen vervallen, welke tegen de juistheid eener op de *Newtoniaansche* natuurleer gevestigde theorie der getijen, mogt geopperd worden. De oprigting van dusdanige observatoria voor de vloed en ebbe heeft alzoo eene bijzondere bijdrage opgeleverd voor een belangrijk gedeelte onzer kennis van het wereld-stelsel, en hierdoor ter

(1) Op eenige plaatsen der Deensche eilanden worden zij aangetroffen.

evestiging van het geheel gestrekt Van dat gedeelte nu zal
k thans trachten de grondtrekken te ontwikkelen (1).

De Newtoniaansche natuurleer waarmede wij ons gaan
ezig houden, bezit dit eigenaardige, dat zij de verschijnselen
iet als op zich zelven staande *daadzaken* beschouwt, doch de
eer algemeene *oorzaken* opspoort, waaruit dezelve ont-
aan; en, die oorzaken eenmaal ontdekt zijnde, alsdan der-
lver verband met de verschijnselen door zuiver wiskundige
deneringen betoogt. In dier voege wordt de kennis der na-
ur tot het kleinst mogelijke aantal daadzaken teruggebragt;
daaruit af te leiden verklaring der natuurverschijnsels wordt
lledig, en kan zelfs de grenzen overschrijden, binnen welke
waarneming de verschijnsels heeft doen kennen. NEWTON
eg dien weg in bij het opsporen van de oorzaak der bewe-
ngen van de hemel-ligchamen, en geraakte hierdoor tot de
tdekking der algemeene zwaartekracht, zijnde het vermogen
armede elk ligchamelijk of stofdeeltje alle overige tracht naar
h te trekken. Hiervan is ook de ebbe en vloed het gevolg.
Indien men in staat is derzelver zamenhang met deze oorzaak
lledig aan te toonen, zoo zal de overeenstemming der daaruit
ortvloeijende verschijnselen met die welke ons de waarne-
ngen doen kennen, tot eene nieuwe bevestiging der oorzaken
ekken. Ten einde dat verband te kunnen inzien behoort
n de eerste grondbeginsels van de leer der krachten en der
weging voor den geest te hebben. De wensch om hetzelve
r elken lezer van dit opstel bevattelijk te maken, zal mij
verschooning strekken dat ik hier, met gevaar van aan
en iets bekends mede te deelen, eene beknopte verklaring
r grondbeginsels late volge.

Eene kracht is hieruit kenbaar, dat de ligchamelijke deeltjes
arop zij werkt, van plaats trachten te veranderen. De

---

(1) Gedurende deze laatste jaren hebben zich twee Engelsche geleerden.
Heeren LUBOCK en WHEWELL, bijzonderlijk met de theorie der water-
jen bezig gehouden, en hieromtrent belangrijke stukken geleverd in de
los. Transactions. Laatstgenoemde heeft zich onder anderen voorge-
d *het* vervaardigen van kaarten, waarop al die plaatsen welke gelijk-
g vloed hebben, door lijnen (naar hem *Codital lines* genaamd) vereenigd
. Te dien einde hebben er in den zomer van 1835, op zijn voorstel, en het
toe door het Britsche gouvernement gedane aanzoek, geregelde waar-
ingen gelijktijdig langs de Engelsche, Fransche, Belgische en Neder-
lsche kusten der Noord-Zee plaats gehad, waarvan de uitkomsten voor
veel ons land betreft, in het VIde Deel van de werken der *1ste Klasse
het Kon. Nederl. Instituut* zijn medegedeeld en onderzocht geworden door
hoogleeraren MOLL en VAN REES. Men zie ook een verslag nopens de
erzoekingen van den Heer WHEWELL, in het 2de Deel, 3de Serie der
reep. Mathem. et Phys. van den Heer QUETELET, bladz. 129.

rigting eener kracht is die, welke een vrij en
kelijk in rust bevindend punt in zijne beweging
vermogen is evenredig aan de grootte der plaatsve
een bepaalden tijd, bij voorbeeld in eene secund
wezen van krachten in de natuur is even zoo ze
ons wonderbaarlijk toeschijnt. Zij vertoonen zich
overal, zoo in het vallen van den regen, als in
der dampen welke dien voortbrengen; voorts in
van elk vrij en niet ondersteund ligchaam; in d
elk voortgeworpsn ligchaam beschreven, gelijk
loop der planeten en cometen. Vragen wij ech
laatste oorzaak der krachten, naar die namelijk,
twee verwijderde en op geene materiele wijze
verbonden ligchamen, het vermogen mededeelt,
keerig in beweging te stellen, alsdan bevinden
de grenspaal der menschelijke kennis, en bekomen
antwoord.

Het aanwezen van krachten is voor ons blo
daadzaak, eene onmiskenbare eigenschap der stof,
wijderde oorzaak ons steeds onverschillig zal zijn
het eeniglijk de verklaring geldt, niet van deze daad
maar van de daaruit voortvloeijende verschijnselen.

Wanneer dus eene kracht op een in rust zijn
punt werkt, dat zich in alle rigtingen vrij beweg
zal zij hetzelve in hare rigting eene ruimte doen
welke aan haar vermogen evenredig is. Werkt er
tweede kracht in dezelfde rigting, dan vereenigt
weging welke zij alleen zoude voortbrengen met de
en men verkrijgt hierdoor de som van beiden. W
die tweede kracht in eene andere rigting, zoo zal
zien het punt zich niet gelijktijdig in twee verschi
tingen bewegen kan, eene uit beide werkingen sa
beweging voortgebragt worden; dat is, de beid
zullen zich tot eene enkele vereenigen, waarvan die la
ging het uitwerksel is. Indien nu de eerste kracht
eenen zekeren tijd van a tot b (fig. 3); de twee
van a tot c doet voortgaan, zoo bereikt hetzelve
beide krachten gelijktijdig te gehoorzamen, het pu
van c zoo ver verwijderd is als de afstand $a\,b$ welke
kracht, en van b zoo ver als de afstand $a\,c$ welke
zou hebben doen doorloopen; of wel, er ontstaat
eenigde werking dezer krachten, eene zamengestel
welker rigting en vermogen door de lijn $a\,d$ voorgest
wanneer namelijk de lijnen $a\,b$, $a\,c$ hetzelfde voor
gelijktijdig werkende krachten voorstellen. Het zoo eve

ten aanzien van de zamenstelling der krachten geldt blijkbaar even-zeer van de *bewegingen*, uit welke oorzaak deze ook voortgebragt worden. Had het punt bij voorbeeld eene aanvankelijke beweging waardoor het in zeker bepaald tijdvak, den afstand *a b* zou doorloopen, en werkte er op dat punt, terwijl het-zelve die beweging tracht te volgen, eene kracht welke op zich zelve in staat zou zijn, het punt den afstand *a c* te doen afleggen, dan zal hetzelve werkelijk even zoo in het punt *d* aankomen, als zulks zeude gebeuren, bijaldien beide bewegingen uit krachten ontstonden. Omgekeerd volgt nu ook uit het voorgaande dat, wanneer het gemelde punt zich werkelijk van *a* tot *d* bewogen heeft, terwijl het door eene bekende beweging, het zij deze aanvankelijk bestond, of door eene kracht voortgebragt werd, zich van *a* naar *b* had moeten begeven, er gedurende die beweging nog eene andere kracht gewerkt heeft, welke in staat zoude geweest zijn, dat punt van *a* tot *c* te doen voortgaan.

Nademaal twee bewegingen of krachten zich tot eene enkele vereenigen, zoo kan ook eene enkele in twee anderen, welker rigtingen gegeven zijn, ontbonden worden. Laten bij voorbeeld *a b* en *a c* de rigtingen der twee onbekende krachten voorstellen, *a d* de gegevene beweging of kracht. Men trekke nu uit *d* de lijnen *d b*, *d c* evenwijdig met *a c* en *a b*, dan zijn hierdoor de punten *c* en *b* bepaald, en dus ook de krachten bekend, welker vereenigde werking in de rigtingen *a b*, *a c*, de beweging volgens *a d* heeft voortgebragt.

Behalve deze eerste grondbeginsels van de leer der krachten en der bewegingen moet ik hier nog van eene eigenschap der vloeistoffen gewag maken, welke bij de verklaring der ebbe en vloed eveneens als bekend moet ondersteld worden. Het onderscheid namelijk tusschen eene vloeistof en eene vereeniging van vaste stofdeeltjes bestaat eeniglijk in de wrijving welke bij de laatste de onderlinge beweging verhindert, terwijl de deeltjes der eerste geen den minsten wederstand hierbij ondervinden. Wordt eene vloeistof in een vat besloten, dan zal zij, in rust zijnde, uit haar zelve een effen horizontale oppervlakte aannemen, terwijl daarentegen zand of hagel-kogeltjes, na in het vat geschud te zijn, alleen dan eene meer effen oppervlakte aannemen, bijaldien de afwijkingen van het horizontale vlak te groot zijn om door den wederstand, welken de wrijving der deeltjes in hunne beweging veroorzaakt, te kunnen opgewogen worden. Uit de volkomen beweegbaarheid der deeltjes eener vloeistof onder elkander, volgt dat eene vloeibare massa slechts dan in rust kan zijn en blijven, indien elke willekeurige doorsnede derzelve van beide zijden gelijke drukking ondervindt. Immers zoodra hierin het geringste onderscheid plaats vindt,

zou er door de volkomen beweegbaarheid der deeltjes eene beweging naar de zijde van de minste drukking ontstaan. Wordt die gelijkheid van drukking door eenigerhande oorzaak gestoord, dan moet de vloeibare massa in beweging geraken, en zal zij eerst dan wederom in rust kunnen komen, nadat zij zoodanigen nieuwen vorm aangenomen heeft, waardoor er, ten gevolge der storende oorzaak, eene gelijke drukking aan beide zijden geboren wordt.

Wij zijn thans in staat de gevolgen na te gaan van de aantrekking welke elk stoffelijk deel der aarde van eenig verwijderd ligchaam, zoo als bij voorbeeld de zon ondervindt. Hoe nader die deelen tot het aantrekkende ligchaam gelegen zijn, des te meer worden zij door hetzelve aangetrokken. De op ongelijke afstanden van de zon gelegen deeltjes des aardbols ondergaan derhalve verschillende aantrekkingen, welke, indien deze deeltjes niet aan elkander verbonden waren, ten gevolge zouden hebben dat de naastbij gelegene meer, en de meer verwijderde minder naar de zon vallen, en zich dus van elkander scheiden zouden. Deze scheiding heeft echter geene plaats, uit hoofde van den onderlingen zamenhang der deeltjes. Wij zullen eerstelijk het verband der vaste deelen beschouwen, voortgebragt het zij door hunnen zamenhang, het zij door hunne onderlinge aantrekkingskracht, waarvan het gevolg is dat elk deeltje die plaats inneemt, alwaar hetzelve door andere deeltjes belet wordt, de beweging welke uit de aantrekkingskracht aller overigen ontstaat, verder voort te zetten.

In beide gevallen kunnen de verschillende aantrekkingen welke de nabij gelegene en de meer verwijderde deeltjes van wege de zon ondervinden, geene verandering in derzelver onderlingen stand veroorzaken, en zulks in het eerste geval, uit hoofde hun zamenhang met de overige zich daartegen verzet, en in het laatste, vermits de onderlinge wrijving veel te sterk is, om door het geringe verschil in aantrekking welke de zon op die ongelijke afstanden uitoefent, te kunnen overwonnen worden. Alle *vaste* deelen der aarde behouden alzoo hunnen onderlingen stand; zij zullen allen met dezelfde snelheid naar de zon vallen, te weten met die, welke de gemiddelde is tusschen de verschillende snelheden van de nabij gelegene en ver verwijderde deeltjes, en overeenkomende met die welke het middelpunt der aarde op zich zelf zoude aannemen. De gansche massa niet vloeibare gedeelte des aardbols valt dus elk oogenblik naar de zon, met die snelheid welke de aantrekkingskracht aan het middelpunt mededeelt. Hoedanig nu dat vallen de oorzaak is van de kromlijnige baan welke de aarde om de zon beschrijft, zulks laat zich verklaren uit hetgeen

hiervoren over de zamenstelling eener aanwezige beweging met eene bijkomende kracht is aangevoerd geworden. Deze veroorzaakt namelijk elk oogenblik eene afwijking van de rigting waarin de aarde zich in het vorige oogenblik bewoog, en doet derhalve de beschreven baan in eene kromme lijn overgaan. Ofschoon de aarde bij die beweging nimmer in de zon kan vallen, is het niettemin waar dat zij telken oogenblik tot de zon nadert. Zulks volgt even zoo uit de als bekend aangenomene kromlijnige beweging, als deze laatste uit de noodzakelijkhid van den val naar de zon voortvloeit.

Geheel anders is het met de vloeibare deelen der aarde gesteld, dewijl hier de veranderingen in hunnen onderlingen stand geenszins door de wrijving belet worden. Om duidelijk te kunnen aantoonen, welke de gevolgen zijn der aantrekking van de zon op die deeltjes, zal ik den lezer verzoeken het oog te vestigen op figuur 4. Het oppervlak der zee welke de aarde omringt, wordt aldaar door den cirkel abc voorgesteld welks middelpunt in m, terwijl de zon in S geplaatst is. Een deeltje der zee-oppervlakte dat zich in b bevindt, wordt door de zon volgens bS aangetrokken, en zoo hetzelve volkomen vrij ware, zou het in een zeker tijdvak, bij voorbeeld eene secunde, den weg be afleggen; of wel, de aantrekkende kracht welke de zon daarop uitoefent, wordt in rigting en grootte door de lijn be voorgesteld. Gedurende dien tijd valt werkelijk de aarde naar de zon, en wel door eene ruimte kleiner of grooter zijnde dan die welke dat deeltje tracht te doorloopen, naar dat dit laatste digter of verder van de zon gelegen is dan het middelpunt der aarde. Het eerste dezer beide gevallen wordt in onze figuur aangewezen. Ten gevolge van die beweging komt de aarde in den stand van den tweeden cirkel $a'b'c'$, haar middelpunt in m', en b in b'.

Dit laatste punt verschilt echter van het punt e, waarheen de aantrekkingskracht der zon, het vloeibare deeltje tracht te voeren. Door de beweging der gansche aarde ondergaat dus die kracht eene wijziging in haar uitwerksel, blijvende hier alleen overig het vermogen van het gemelde deeltje om zich van b' naar e te bewegen, dat is eene kracht door $b'e$ voorgesteld, welke dat deeltje met betrekking tot de aarde tracht van plaats te doen veranderen. Die kracht laat zich als de zamengestelde van twee andere krachten aanzien, waarvan de eene het deeltje langs de oppervlakte der aarde, en de andere hetzelve in eene daarop loodregte rigting tracht te bewegen, welke beide krachten door de lijnen $b'f$ en fe aangewezen worden. Men ziet derhalve dat de aantrekkingskracht der zon aan de deeltjes van het naar haar gekeerde oppervlak der

aarde tweederlei bewegingen mededeelt, namelijk eene naar het punt a', juist tegen over de zon gelegen gerigt, en eene andere om zich van het middelpunt m' der aarde te verwijderen.

Het is van belang dat wij insgelijks het tegenover gelegen gedeelte der aarde beschouwen, hetwelk namelijk meer dan het middelpunt van de zon verwijderd is, en dus eene geringere aantrekking ondervindt dan dat middelpunt. Hierop heeft het onderste gedeelte der figuur betrekking. De ruimte welke het deeltje k vrij zijnde zal doorloopen, wordt door $k\,l$ voorgesteld; de grootere ruimte welke hetzelve te gelijk met den ganschen aardbol doorloopt, door $k\,k'$, dan is $k'\,l$ de maat der overig blijvende kracht, welke wederom ontbonden wordt in de beide andere $k'\,h$, $k\,l$. Het blijkt hieruit dat al de deeltjes welke zich op de van de zon afgewende zijde der aarde bevinden, door het aantrekkende vermogen der zon in dier voege aangedaan worden, dat zij zich naar het afgelegen punt c' trachten te bewegen, en tevens zich van het middelpunt m' der aarde verwijderen. De waterdeeltjes op het naar de zon gekeerde oppervlak gelegen, trachten zich alzoo naar het punt a', en die welke tot het tegenovergestelde oppervlak behooren, naar het punt c' te begeven. Aan *beide* zijden trachten zij zich dus van het middelpunt te *verwijderen*.

Verbeeldt men zich nu de aantrekkingskracht der zon als niet bestaande, en dus het oppervlak der zee in zoodanigen vorm waarin zij, ten gevolge der aantrekking van de aarde alleen, in rust kan zijn en blijven, zoo wordt het duidelijk dat de bijkomende aantrekking der zon dezen vorm moet veranderen, en de vloeistof eerst na dat die verandering plaats gehad heeft, weder in rust kan komen.

Om een juist denkbeeld van die verandering te verkrijgen, kunnen wij uitgaan van die eigenschap, dat wanneer de zee-oppervlakte in rust is, sulks ook met elk waterdeeltje het geval is, gelijk bij voorbeeld met dat, hetwelk zich binnen eene buis bevindt, welker twee opwaarts gekromde uiteinden of armen boven de oppervlakte der zee uitsteken. Het water staat alsdan in elk dezer armen even hoog als op die plaats der zee alwaar zij gelegen zijn. Verbeelden wij ons nu eene dergelijke buis, waarvan een der beide uiteinden in het punt a' en het andere in het punt b' ligt, zoo wordt het zich daarin bevindende water door verschillende krachten aangedaan welke ik thans zal doen kennen. Eerstelijk: de kracht volgens welke elk waterdeeltje naar het middelpunt der aarde wordt aangetrokken, dus dezelfde welke de aanvankelijke gedaante der zee-oppervlakte bepaalt; ten tweede: de aantrekkingskracht der zon waardoor elk waterdeeltje zich naar het punt

a' tracht te bewegen, en alzoo eenen druk op elk ander in die rigting gelegen deeltje uitoefent; eindelijk de kracht welke die deeltjes van het middelpunt der aarde verwijdert en alzoo de eerstgemelde tegenwerkt, of hare uitwerking vermindert. Uit de bloote inzage der figuur laat zich opmaken dat de laatste dezer genoemde krachten des te grooter vermogen uitoefent, naar mate de waterdeeltjes waarop zij werkt, zich digter bij het punt a' bevinden. De uit de aantrekking der zon voortvloeijende krachten worden nu besteed om de hoogte des waters in de armen der buis den stand te doen verlaten, dien zij, door de uitwerking van de eerste der voormelde krachten alleen, zouden hebben aangenomen. De hiervoren bedoelde zijdelingsche drukking der waterdeeltjes heeft ten gevolge, dat elke doorsnede der buis van de zijde van b' sterker gedrukt wordt dan van de zijde van a', terwijl het hierdoor verbroken evenwigt in de buis alleen dan hersteld kan worden, ingaldien de oppervlakte des waters aan het eene uiteinde b' daalt, en aan het andere a' juist zoo veel rijst als vereischt wordt om den druk aan de eene zijde zoodanig te verminderen, en aan de tegenovergestelde zijde zoodanig te vermeerderen, dat het waterdeeltje zich hierdoor naar het punt a' kunne bewegen. Nademaal echter elk waterdeeltje in de buis op die wijze veroorzaakt, dat de oppervlakte aan het einde a' zich boven die aan het einde b' verheft, zoo zal de uit allen te samen voortvloeijende rijzing, de som der afzonderlijke rijzingen zijn, en zoo veel zal het water werkelijk van stand veranderen. Hierbij komt nog eene tweede oorzaak van verandering, welke in de laatst beschouwde werking der zon gelegen is, te weten: de vermindering in de aantrekking der aarde op de waterdeeltjes ten gevolge der aantrekkingskracht van de zon, welke aan het punt a' het sterkste is. Immers dewijl het water in die regt opstaande armen der buis hierdoor aan het einde a' met geringere kracht naar het middelpunt der aarde gedreven wordt dan aan het einde b', zoo veroorzaken gelijke waterhoogten in beide armen der buis ongelijke drukking op hunne grondvlakken. Bij a' zal dezelve zwakker dan bij b' zijn, en om het water in de buis in rust te houden, moet noodzakelijk de water-kolom bij a' hooger dan bij b' zijn, waaruit blijkt dat er ook uit dien hoofde eene rijzing des waters bij a' moet plaats grijpen.

Dezelfde beschouwingen zijn evenzeer van toepassing op het gedeelte der aarde dat van de zon afgewend is, met dat enige onderscheid nogtans, dat het hier het verst afgelegen punt c' is, alwaar het water zijn hoogsten stand bereikt.

Het is thans duidelijk geworden hoedanig de aantrekkings-

kracht der zon oorzaak is dat het water der zee elk oogenblik naar twee punten toestroomt, waarvan het eene punt tegenover de zon ligt, en het andere van de zon afgekeerd is. Dit is de grondslag der verklaring van de getijen, voor zoo verre deze door de werking der zon worden voortgebragt. Om tot de volledige verklaring van het verschijnsel te geraken, behoeven wij slechts dezen waterstroom te volgen, en zoo wel *zijne* bepaalde uitwerking op de gedaante van het oppervlak, als zijne beweging na te gaan. De beide punten naar welke de stroom aanhoudend gerigt is, veranderen ieder oogenblik van plaats op de aarde, uit hoofde zij zich steeds bevinden op de lijn welke de middelpunten van zon en aarde vereenigt, en dienvolgens door de omwentelende beweging der aarde om hare as, van het oosten naar het westen gevoerd worden, zoodat zij hunnen omloop in eenen zonsdag volbrengen. De moeijelijkheid van het problema is nu juist gelegen in het nagaan dezer naar veranderlijke punten gerigte beweging van het water, en zij is van dien aard dat NEWTON zelf haar niet kon overwinnen. Zelfs tot op het midden der vorige eeuw, nadat door de Parijsche Academie van Wetenschappen eene prijsvraag over de theorie der watergetijen aan de wiskundigen ter beantwoording voorgesteld was, bleef de zwarigheid nog onopgelost. En eerst nadat LA PLACE een zeker hiertoe betrekkelijk gedeelte der wiskundige analysis volmaakt had, gelukte het dien grooten wiskunstenaar, de moeijelijkheid van het problema onder zekere voorwaarde te overwinnen, welke gelukkiglijk door de zee die den aardbol bedekt, vervuld wordt. Die voorwaarde waaronder LA PLACE in staat was het onderzoek volledig voort te zetten, komt hierop neder dat de diepte der zee slechts een zeer klein gedeelte zij van den straal der aarde, welke, gelijk bekend is, ongeveer 860 mijlen bedraagt. Ik kan niet ondernemen den lezer met de bijzonderheden van dit zoo netelige onderzoek bekend te maken, en zal mij dus vergenoegen, na de grondslagen tot regt verstand der zake gelegd te hebben, met hier de voornaamste uitkomsten mede te deelen, door LA PLACE bij zijn onderzoek verkregen. Hij heeft namelijk bevonden dat de bepaling van het tijdstip waarop een door de zon veroorzaakte vloed zeker punt der aarde bereikt, afhankelijk is van de (ontbrekende) kennis der diepte van de zee aan alle punten, zoo mede van de plaatselijke gesteldheid der kusten, en zij dus in der daad voor geene berekening vatbaar is. Ware die diepte der zee overal bekend, ware de aarde geheel door de zee overdekt, en had er bij de beweging der zee geen tegenstand op den bodem plaats, dan zou de vloed juist invallen op het oogenblik waarop de zon door den mer-

iaan gaat, derhalve op het middaguur en te middernacht.)eze onderstellingen echter niet met de waarheid overeenko-nende, zoo worden hierdoor vertragingen in de vloeden ge-oren, welke men ook werkelijk waarneemt. Verder heeft . PLACE volledig aangetoond, welken invloed de veranderin-en in de plaats en in den afstand der zon op de tijdstippen an het invallen der vloeden uitoefenen, gelijk mede in welke rhouding de vloed-hoogten hierdoor veranderd worden.

Alvorens verder te gaan, zal ik mij eene opmerking veroor-ven ten aanzien van de hoegrootheid der kracht of oorzaak elke, overeenkomstig de hiervoren gegeven verklaring, de ebbe vloed doet ontstaan. Tot dus verre heb ik eeniglijk de ijze van uitwerking, doch niet deze hoegrootheid beschouwd, zal dus nu onderzoeken, hoeveel het verschil bedraagt tus-hen de aantrekkende krachten door de zon op het middel-unt der aarde, en die op een der beide punten *a* en *c* van rzelver oppervlak uitgeoefend, welk verschil ons gebleken is eenige oorzaak van het verschijnsel te zijn. Deze kracht l even gelijk alle overige aantrekkingskrachten des te geringer n, naar mate de afstand waarop zij werkt, grooter is. Op nen dubbelen afstand, bedraagt zij slechts een vierde van ar vermogen op den enkelen afstand. In het algemeen staan e vermogens op twee ongelijke afstanden, omgekeerd als de pervlakten der bollen op die afstanden beschreven. Be-houwt men dus twee bollen, welker gemeenschappelijk mid-lpunt met dat der zon overeenkomt, en waarvan een der pervlakken door het middelpunt der aarde, en het andere door t tegenover de zon gelegen naaste punt der aarde gaat, dan de verhouding van die beide oppervlakken dezelfde zijn als der krachten waarmede de zon dit laatste punt en het mid-lpunt der aarde tot zich trekt. Daar nu de hoegrootheid der acht waarmede de zon het middelpunt der aarde aantrekt, be-nd wordt uit de ruimte welke hetzelve punt doorloopt in zijnen naar de zon, en deze ruimte uit den aard zijner jaarlijksche omlijnige beweging om de zon, zoo kent men hierdoor tevens kracht waarmede de zon het naastbij gelegen punt der rd-oppervlakte aantrekt, en dus ook het begeerde verschil beide krachten. Dat verschil is bevonden zeer gering te , als bedragende naauwelijks het 20 millioenste gedeelte n de kracht waarmede de aarde de ligchamen naar hare pervlakte aantrekt, en welke den val dezer ligchamen ver-rzaakt. Het is bekend dat een vrij vallend ligchaam onge-er 15 voeten (4^m,9) in een secunde tijds doorloopt, waaruit jkt dat de kracht welke de ebbe en vloed (voor zoo verre ze uit de zon voortspruiten) veroorzaakt, niet in staat is het

water gedurende de eerste secunde, een millioenste deel van eenen voet te doen vallen. Indien de sterrekunde sedert den tijd dat NEWTON deze wetenschap uit haren staat van kindschheid trok, ons niet dikwerf geleerd had, hoedanig de geringste oorzaken zich tot het voortbrengen van de grootste uitwerksels vereenigen, zoo zoude het ons niet kwalijk te nemen zijn, bijaldien wij, uit aanmerking van het nietige der oorzaak, het ingeslagen spoor verlieten, en betwijfelden of hetzelve ons tot den vermogenden maalstroom van Noorwegen zoude voeren. Doch wij bevinden ons desniettemin op het *ware* spoor, en zullen hetzelve blijven volgen. Hier worden namelijk uit de vereeniging van kleine oorzaken, daarom groote uitwerksels geboren, vermits *elk* waterdeeltje aan de bedoelde oorzaak onderworpen is, en wij de gezamenlijke uitwerking op al die deeltjes te beschouwen hebben.

Dat de zon, welker aantrekkingskracht op zich zelve zoo vermogend is, dat zij die der aarde op gelijken afstand, meer dan 350000 malen overtreft, en de verwijderde planeten en cometen in haren omloop beteugelt, desniettemin een zoo gering vermogen op het voortbrengen der getijen uitoefent, is niet zoo zeer gelegen in haren grooten afstand tot de aarde, als wel in de omstandigheid dat zij, in plaats van haar geheel vermogen, slechts het verschil der krachten waarmede het middelpunt en het oppervlak der aarde aangetrokken worden, tot de voortbrenging van het verschijnsel besteedt. Bij een opzettelijk onderzoek nopens de grootte van dat verschil, vindt men gemakkelijk dat hetzelve zich tot de gansche aantrekkings-kracht verhoudt als de middellijn der aarde tot den afstand van het aantrekkende ligchaam. Daar het nu bekend is dat de afstand van de zon tot de aarde ongeveer 12000 maal zoo groot is als de middellijn dezer laatste, zoo weet men hierdoor dat slechts $\frac{1}{12000}$ deel der kracht van de zon tot het voortbrengen van den vloed aangewend wordt. Zulks leidt van zelf tot het denkbeeld dat een ander ligchaam van veel minder aantrekkend vermogen op de aarde; doch daarentegen veel meer nabij gelegen dan de zon, een grooter verschil van krachten, en dus eene meer aanzienlijke vloed-hoogte, zoude kunnen te weeg brengen. Zoo is bij v. de maan slechts ongeveer dertig middellijnen der aarde van deze verwijderd. Haar vermogen om den vloed te doen ontstaan, bedraagt dus niet $\frac{1}{12000}$, gelijk bij de zon, maar $\frac{1}{30}$ deel van hare gansche kracht. Vergelijkt men onderling de krachten waarmede de zon en de maan de aarde aantrekken, dan blijkt het dat de eerste bijna 160 maal zoo groot is als de laatste. En aangezien het $\frac{1}{12000}$ van 160 minder dan $\frac{1}{75}$ is, maar slechts $\frac{2}{5}$ daarvan bedraagt, zoo volgt hieruit dat

de door de zon voortgebragte vloed niet meer dan het $\frac{2}{5}$ gedeelte van dien welken de maan veroorzaakt, kan zijn. De veel mindere krachtige maan werkt derhalve twee en een halfmaal zoo sterk op de beweging der zee als de zoo veel meerdere kracht uitoefenende zon.

Al hetgeen hiervoren van de zon aangevoerd is, geldt insgelijks van de maan, met dat onderscheid nogtans, dat de maansvloed twee en een halfmaal zoo groot is als de zons-vloed. Het grootste deel van dat verschijnsel moet dus aan de werking der maan, en het kleinste aan die der zon worden toegeschreven. Er zijn twee van elkander geheel afgezonderde vloeden aanwezig, waarvan de grootste de maan, en de kleinste de zon volgt. Derzelver vereenigde werking wordt ons uit de beweging der zee kenbaar gemaakt.

Wij kunnen thans gemakkelijk nagaan hetgeen uit die krachtsvereeniging moet voortvloeijen. Onderstellen wij, ten einde over bepaalde getallen te kunnen redeneren, dat de zons-vloed op zekere plaats der aarde *twee* voeten hoog zij, dan zal die der maan *vijf* voeten bedragen. Zij vereenigen zich tot eenen enkelen, indien zon, maan en aarde zich in eene regte lijn bevinden, dat is ten tijde der volle en nieuwe manen. De alsdan plaats hebbende vloed zal de hoogte van *zeven* voeten bereiken. Staan deze hemel-ligchamen niet op eene regte lijn, maar is de hoek tusschen zon en maan uit de aarde gezien, regt, dan heeft men op dezelfde plaats gelijktijdig zons-ebbe en maans-vloed; de hoogte der vloed zal alsdan het verschil van beide zijn, en alzoo slechts 3 voet bedragen. De hoogste vloed bereikt dus 7 voet, en de laagste 3 voet. In dier voege verklaart zich het groote onderscheid dat men bij de vloedhoogten, tusschen nieuwe en volle maan, zijnde de zoogenaamde *springvloeden*, en de laagste vloeden tijdens de quartierstanden, met de geringste oplettendheid reeds moet waargenomen hebben.

Wij kunnen echter het verschijnsel nog in meer bijzonderheden nagaan, en tevens van de kleine veranderingen welke zich hierbij vertoonen, rekenschap geven. Het is ons namelijk gebleken dat de kracht door eenig hemel-ligchaam op het voortbrengen van den vloed uitgeoefend, toeneemt, naar mate hetzelve digter bij de aarde is. Daar nu bij voorbeeld de maan niet altijd op denzelfden afstand van de aarde verwijderd is, maar zich in hare loopbaan in diervoege beweegt, dat hare middelbare afstand van de aarde een $\frac{1}{18}$ gedeelte grooter en kleiner kan worden, en aangezien uit de voorgaande beschouwingen genoegzaam blijkt, dat de kracht welke de vloed veroorzaakt, driemaal zoo veel verandert

als de afstand, zoo zullen zich die veranderingen voor de kracht der maan tot op $\frac{3}{18}$ of $\frac{1}{6}$ uitstrekken, terwijl de maans-vloeden gelijke veranderingen zullen ondergaan. De hier aangenomen hoogte van 5 voet zal zich gevolgelijk tot op bijna 6 voeten kunnen vermeerderen, of tot op bijna 4 voet verminderen, terwijl de grootste som der maans- en zons vloeden 8 voet, en hun verschil 2 voet kan beloopen. Ook de veranderingen in den zons-afstand oefenen een soortgelijken invloed uit op de vloed-hoogten. Dezelve zijn echter van veel minder beteekenis uit hoofde zoo wel de zons-vloed als die veranderlijkheid van afstand veel geringer is. Eindelijk worden de vloed-hoogten insgelijks aangedaan door de meerdere of mindere afwijking der beide hemel-ligchamen van den equator. Zonder mij hierbij langer op te houden, zal ik nog alleen opmerken, dat diezelfde invloed van plaats en afstand der beide hemel-ligchamen welke uit de zuivere theorie voortvloeit, insgelijks door de waarnemingen wordt aangewezen.

Ik mag echter niet onvermeld laten op welke wijze de vereenigde werking der zons- en maans-vloeden, het tijdstip van den ganschen vloed bepaalt. Wanneer de beide hemel-ligchamen gelijktijdig met de aarde op dezelfde regte lijn staan, dus ten tijde der spring-vloeden, dan vallen de beide vloeden elk afzonderlijk en dus ook gezamenlijk op hetzelfde oogenblik in. Des anderen daags vertoont zich de zonsvloed wel is waar op hetzelfde uur, doch bij den maansvloed zal zulks ongeveer 50 minuten later gebeuren. Den volgenden dag zal wederom eene dergelijke vertraging plaats vinden, en zoo voorts. Daar nu op het oogenblik van het opkomen van den maansvloed, de waterstand, wegens de vermindering van den zons-vloed, reeds tot dalen overgaat, zoo moet er vroeger een hoogere vloed aanwezig geweest zijn, dat is de vereenigde vloed moet zich tusschen de beide afzonderlijke vertoond hebben; met andere woorden de tijd tot zijnen terugkeer gevorderd, bedraagt minder dan die van den maans-vloed. Wanneer daarentegen bij de quartier-standen de maans-vloed en de zons-ebbe te te zamen treffen, alsdan heeft de gezamenlijke vloed blijkbaar wederom gelijktijdig plaats. Doch des anderen daags, als wanneer de eerste later invalt, is het water, uit hoofde de zons-ebbe reeds voorbij is, aan het klimmen, en zijn hoogste stand vertoont zich later, of met andere woorden, de terugkeer der vereenigde vloeden vordert meer tijd dan die van den maans-vloed alleen. Het is duidelijk dat de tijd die er tusschen het invallen van den gezamenlijken vloed en het oogenblik van den maans-vloed of omgekeerd verloopt, niet eeniglijk afhangt van den tijd welke er sedert den zons-vloed tot op het invallen

van den eerstgemelden vloed verloopt. Hierbij hebben verschillen plaats welke het gevolg zijn van veranderingen in de verhouding van de hoogten der beide vloeden, die, gelijk reeds vroeger gebleken is, van onderscheidene omstandigheden afhankelijk is.

Het invallen van hoog of laag water is dus een vrij zamengesteld verschijnsel, dat echter, volgens de hiervoren ontwikkelde beschouwingen, voor berekening vatbaar is, zoodra de hoogten en de tijdstippen der maans- en zons-vloeden vooraf bekend zijn. Het weinige dat ik over de tijdstippen der vloeden gezegd heb, is ook hier reeds voldoende om de overeenstemming tusschen de uitkomsten der theorie met die der waarnemingen te doen opmerken.

Het is intusschen van het hoogste belang de volledig ontwikkelde theorie, en dus ook hare voorschriften ter berekening van tijd en hoogte der vloeden voor elken dag, niet slechts in het algemeen maar ook in al de bijzonderheden aan de ervaring te toetsen. Te dien einde zijn de reeds hiervoren vermelde inrigtingen aan de Fransche en Engelsche havens tot stand gebragt geworden, welke den gang van het zoo zamengestelde verschijnsel op eene wijze hebben doen kennen, die niets te wenschen overig laat, en waardoor de juistheid der zoo vele verwikkelingen omvattende theorie dagelijks meer bevestigd wordt. De in dier voege verzamelde waarnemingen gaan zelfs verder dan tot staving der theorie vereischt wordt. Zij hebben namelijk tot eene gewigtige kennis betrekkelijk het wereld-stelsel geleid.

De hoogten der beide vloeden, welker vereenigde uitwerking door de waarneming kenbaar wordt, hangen, gelijk vroeger vermeld is, van de krachten af waarmede zon en maan de aarde aantrekken. De verhouding dezer krachten moet alzoo uit waarnemingen kunnen opgemaakt worden, en de hieruit te verkrijgen kennis derzelve maakt een wezenlijk gedeelte van die des wereld-stelsels uit, hetwelk eeniglijk door krachten beheerd wordt, en waarvan de bewegingen alleen wiskundig na te gaan zijn, zoodra de krachten die ze voortbrengen bekend zijn. Op die wijze zijn de Observatoria voor de getijen gewigtige aanhangsels tot de sterrekundige Observatoria geworden, welke, gelijk de eerste, tot de kennis moeten leiden van al die verschijnsels aan den hemel, waarop de verhouding der aantrekkende krachten van zon en maan van invloed is.

De theorie der ebbe en vloed levert nog andere daadzaken op, die, hoezeer van minder gewigt voor de kennis van het wereld-stelsel, echter meer in het oog loopend zijn, en welker ver-

melding ik daarom niet achterwege wil laten. De ten dienste der Fransche zeelieden jaarlijks uitgegeven wordende Ephemeride der hemel-verschijnselen, behelst, sedert de voltooijing van de theorie der ebbe en vloed door LA PLACE, insgelijks de opgave van de hoogten der bij elke nieuwe en volle maan te verwachten springtijden. Nademaal hierdoor vooraf bekend wordt tot welke hoogte het water zal rijzen, is men in de gelegenheid gesteld, het zij om de schadelijke gevolgen eene buitengewone rijzing voor te komen, het zij om van deze laatste eenig nutig gebruik te maken. Een en ander is niet buiten gevolg gebleven. Zoo heeft men bij het verwachten van hooge vloeden bijzonderlijk op den toestand der dijken gelet, dezelven hierdoor dikwerf behouden, en overstroomingen afgewend onder omstandigheden die vroeger gewoonlijk schadelijke sporen achter zich lieten. Van eenen hoogen vloed heeft men partij weten te trekken om schepen over ondiepten te halen, alwaar meestal te weinig water voorhanden is.

Ik moet thans nog de reden vermelden waarom er in eene ingesloten zee slechts een onbeduidende vloed en ebbe voorvalt.

De oorzaken waaruit die bewegingen geboren worden, hebben alleen dan eene aanzienlijke uitwerking, indien zij op eene groote water-massa kunnen werken. Men zal zich gemakkelijk hiervan overtuigen door de vroeger gegevene verklaring uit de beschouwing van het in eene buis aanwezige water, afgeleid.

Verbeeldt men zich boven den bodem eener afsloten waterkom, eene buis gerigt naar het vlak tegenover de zon liggende punt der aarde, en waarvan de uiteinden aan de randen der kom boven den waterspiegel uitsteken, dan zal de waterhoogte in beide einden, en hierdoor ook de hoogte van den waterspiegel aan die punten veranderen, zoo door het verschil der aldaar naar het middelpunt der aarde gerigte krachten, als door de som der drukkingen welke de waterdeeltjes in de buis op elkander uitoefenen. Het gemelde verschil is echter onbeduidend bijaldien de armen der buis weinig van elkander verwijderd zijn; evenmin zal die drukking van eenig belang kunnen zijn in geval de buis eene geringe lengte bezit. De beide aantrekkings-krachten van zon en maan kunnen derhalve in zeeën van weinige uitgestrektheid slechts onbeduidende bewegingen des waters voortbrengen. Dat er in dusdanige zeeën, blijkens de ondervinding, geene getijen van eenig belang bestaan, bewijst dus niets tegen de voor den grooten Oceaan ontwikkelde theorie, doch is daarvan veeleer een noodzakelijk gevolg.

LA PLACE heeft nog eene andere beschouwing over de ebbe

en vloed in het midden gebragt, waarvan ik tot dus verre geen gewag heb kunnen maken. Hij is namelijk in het onderzoek getreden van de vraag, of de veranderingen in de hoogte van de zee, welke hoezeer aan eenige kusten vele voeten bedragende, nogtans, in vergelijking van de uitgebreidheid der aarde, steeds zeer gering blijven, altijd dezelfde hoegrootheid gehad hebben, en die behouden zullen, dan wel of zij vroeger meer bedragen hebben, of in het vervolg kunnen toenemen? De beantwoording dezer vraag is van het hoogste belang, dewijl zij de bestendigheid der tegenwoordige orde van zaken op den aardbol betreft, en ook tot de juiste kennis van opmerkelijke geologische verschijnselen kan leiden. Zij staat in een naauw verband met het onderscheid tusschen twee evenwigts-toestanden welke, ofschoon beiden *mogelijk*, echter zoo onderscheiden van elkander zijn, dat de een zeer gemakkelijk, de andere daarentegen door geen middel werkelijk kan voortgebragt worden. Deze beide soorten van evenwigts-toestanden, te weten de *bestendige* en de *onbestendige*, onderscheiden zich door het uitwerksel van kleine daaraan toegebragte storingen. In geval het evenwigt *bestendig* is, worden door die storingen *kleine* slingeringen of afwijkingen van dien stand veroorzaakt; in het geval daarentegen van een *onbestendigen* evenwigts-toestand, veroorzaken zij geene kleine slingeringen, doch eene gansche verandering van toestand. Het voorbeeld van een ei is geschikt om deze twee verschillende soorten van evenwigt nader begrijpelijk te maken. Op zijne kortste middellijn rustende, verkeert het ei in eenen *bestendigen* evenwigts-toestand, waarin het zich poogt te herstellen zoodra hetzelve eenige storing ondervindt. Legt men het ei daarentegen op zijne langste middellijn, zoo is zijn evenwigt of staan blijven ook *mogelijk*, doch niet uitvoerbaar, vermits de volkomen rust in den loodregten stand niet kan verkregen worden, en, zelfs verkregen zijnde, terstond zoude verloren gaan door schokjes die veel te gering zijn om ze in elk ander geval te kunnen gewaar worden. In dezen laatsten stand, waarvan het omvallen het noodzakelijke gevolg zijn moet, bevindt zich dus het ei in eenen *onbestendigen* evenwigts-toestand. Van gelijksoortigen aard is het door LA PLACE opgeloste problema betreffende namelijk de voorwaarden welke er behooren vervuld te worden, opdat de zee in eenen *bestendigen* evenwigtstoestand verkeere, en de veranderingen in de vloedhoogten niet in die mate toenemen om de hoogste gebergten te overschrijden.

In de onderstelling dat de diepte der zee, in vergelijking tot den straal der aarde, onbeduidend zij, zoo heeft voornoemde geleerde wiskundig betoogd, dat er tot de stabiliteit of be-

standigen evenwigts-toestand der zee geverderd wordt, dat de digtheid des waters minder zij, dan de middelbare digtheid van den aardbol. Dit heeft nu werkelijk plaats in de natuur, dewijl uit de proeven van MASKELYNE over de aantrekking eens bergs, en uit die van CAVENDISH over de aantrekking van groote looden kogels, gebleken is, dat de middelbare digtheid der aarde ongeveer vijfmaal zoo groot is als die van het water. Er valt dus niet meer te twijfelen aan de stabiliteit van het evenwigt der zee, en even zoo zeker is het dat de vloed nimmer het hooge land zal overstroomen, als het zeker is dat de op hooge bergen voorhanden overblijfsels van zeedieren, vroeger niet door hooge zeevloeden aldaar zijn aangespoeld geworden.

Gemiddelde Barometers- en Thermometers-hoogten, benevens weêrkundige opmerkingen, waargenomen en opgemaakt te Schiedam door den Heer J. VAN DIJK.

De waarnemingen zijn gedaan 's morgens en 's avonds ten acht ure en des namiddags ten twee ure, op een Barometer door WAST, waarvan het nulpunt 3,5 el boven het gemiddelde oppervlak der zee verheven is, en op een Thermometer door BUTTI, hangende tegen het noorden, 6 el boven dat vlak.

MAANDEN.	1838. Gemiddelde hoogte. Barometer.	Thermometer.	Heerschende winden.	Doorgaand weder.
	Millim.	*Honderdd.*		
Januarij...	759,45	— 5,61	ZO. NO. NO. O.	Vorst. Strenge vorst.
Februarij.	753,35	— 1,67	NO. Z. NO. ZO.	Meest vriezend. Eerst vorst, verd. dooi
Maart......	754,37	4,69	ZO. ZW. ZW. NW.	Goed. Goed.
April......	753,10	7,06	ZW. NW. ZW. ZO. N.	Buijig. Zeer buijig met hagel en sneeuw.
Mei........	759,70	12,28	NO. N. N. ZO. ZW.	Koud en schraal. Goed.
Junij......	758,18	15,11	NW. ZO. ZW. W. ZO.	Koel. Vochtig.
Julij......	760,72	17,66	O. ZW. W. ZW. NW.	Groeizaam. Zeer buijig en vochtig.
Augustus.	758,69	17,00	ZW. ZW. NW.	Veel regen. Buijig veel regen.
September	761,23	15,22	ZO. NW. NO. ZO. N.	Goed. Goed, zeer stil.
October...	758,94	11,78	N. ZW. ZW. NW. ZO.	Eerst sch. verd.s. buij. Stormig.
November	754,62	4,33	Z. ZW. O. NO. ZW.	Goed. Eerst v. verd. onstui.
December	762,50	2,72	ZW. NW. ZO. NW. Z.	Eerst. storm ver. goed Bij afwis. vorst en d.

Weêrkundige waarnemingen gedurende den jare 1838 gedaan bij de Maatschappij* Felix Meritis, *te Amsterdam.
***Volgens de aanteekeningen van den Heer* G. A. VAN DER VOORT.**

MAANDEN.	GEMIDD. BAROMETER-STAND.			GEMIDD. THERMOMETER-STAND.		
	's m. ten 8u.	's nam. 1u.	's av. 7u.	's m. 8u.	's nm. 1u.	's av. 7.
	MILL.	MILL.	MILL.	G.	G.	G.
Januarij	759	760	759	19,1 F	23,7 F.	20,3 F.
Februarij	756	754	753,5	25,4	32,7	25,3
Maart	756,3	756,2	756,4	36,4	44,5	41
April	754,6	755	754,4	41,4	49	42,3
Mei	760	759,8	759,7	56,6	60	5[illegible]
Junij	759	758,8	759,2	59	64,2	58
Julij	761,2	763	763	64	70	62
Augustus	752	757,1	754	59	63	60
September	761	762	762,2	56	61	57
October	760,2	761	760	49	56,3	50
November	752,1	752,1	752,5	36,7	41,1	34,6
December	76,5	765,3	764	34,1	36,8	34,1
Gemiddeld	757,9	758,7	758,1	44,7	50	44,6
Generaal midden over het jaar	758,23			46,23		

Hoogste stand } Barometer { 775,2 Mill. op den 11 September.
Laagste » } Barometer { 731,5 » op den 9 Februarij.

Hoogste stand } Thermometer { 85°. op den 13 Julij.
Laagste » } Thermometer { $\frac{1}{2}$ onder nul op den 19 Januarij.

AANMERKINGEN.

16 September. Noorderlicht, op vele plaatsen gezien.
12 November. Eene zeer heldere sterverschieting.
13 November. Noorderlicht, 's morgens ten $4\frac{1}{2}$ ure twee groote sterverschietingen.
14 en 15 November. Noorderlicht.
21 Het water verdampte zeer sterk, Barom. 773 Mill. Therm. 23°.

Waarnemingen gedurende 1838 gedaan door den heer J. J. BRUINSMA *te Leeuwarden, met eenen Hevel-Barometer, volgens de constructie van* GAY LUSSAC, *en de verbetering van* BUNTE, *voorzien van eenen honderdgradigen Thermometer en van eenen Nonius tot waarneming der tiende deelen van Millimeters: zijnde de kwikhoogten tot de temperatuur van* 0. C. *herleid geworden. De hoogte van den Barometer boven het waterpas der zee, bedraagt ongeveer slechts* 3 *Ned. ellen.*

AANDEN.	GEMIDDELDE BAROMETER-STAND.				Hoogste stand.	Laagste stand.
	's morg. ten 8u.	's midd. ten 12u.	's nam. ten 4u.	Geheele maand.		
	MILL.	MILL.	MILL.	MILL.	MILL.	MILL.
i..............	759,7	759,1	758,9	759,2	770,8	750,0
nij............	757,7	758,1	758,1	757,9	765,8	750,1
lij.............	759,3	759,2	759,1	759,2	765,1	750,0
ugustus........	756,4	756,5	756,4	756,4	765,0	742,6
ptember......	761,2	761,4	761,7	761,4	773,4	745,8
tober	759,1	759,2	758,8	759,0	770,9	736,5
vember	752,3	752,3	752,2	752,3	771,0	734,6
cember	763,8	763,8	763,9	763,8	774,2	740,2
emiddeld.....	758,68	758,68	758,44			
ver het geheele jaar.....	758,66					

gste } Barometer-stand { 774,2 Mill. op den 21 Dec. 's morg. ten 8u.
gste } Barometer-stand { 734,6 „ „ „ 29 Nov. 's midd. ten 4u.

MAANDEN.	GEMIDDELDE THERMOMETER-STANDEN (FAHR.)						Hoogs. stand.	Laagst. stand
	's m. ten 8 u.	's midd. 12 uren.	's nam. 4 uren.	's av. 8 uren.	mid. n. 12 uren	Geh. maand.		
	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.
Januarij.........	19,3	26,8	23,0	22,0	21,0	22,6	46,0	—3,5
Februarij	28,0	33,2	33,0	30,7	29,1	30,7	42,0	19,
Maart............	37,8	43,9	42,6	39,3	37,5	41,0	54,0	31,
April............	44,3	49,5	47,4	44,5	42,8	45,5	67,0	34,
Mei..............	59,3	64,5	61,1	54,8	51,7	58,7	75,0	40,
Junij............	64,5	68,8	64,5	59,9	57,3	63,0	82,0	48,
Julij	66,4	72,1	69,3	64,5	60,0	66,6	85,0	51,
Augustus... ...	64,5	67,6	64,0	60,1	58,3	62,8	78,0	50,
September......	59,0	66,5	63,1	59,0	56,2	60,8	72,0	50,
October.........	50,9	57,6	54,7	52,3	50,4	53,2	65,0	41,
November	37,5	43,0	40,5	38,7	37,8	39,4	56,0	19,
December......	33,6	38,3	36,7	34,8	33,7	35,6	48,0	18,
Gemiddelde....	47,0	52,67	50,3	46,67	48,25			
Over het geheele jaar.......	49°.							

Hoogste } Thermom. -stand { + 85° op den 5 en 13 Julij 's midd. ten 1
Laagste } Thermom. -stand { — 3,5 op den 19 Januarij middern. ten 1

Volgens de waarnemingen van Dr. M. J. ADRIANI te *Oude Pekel-A*, wa

De hoogste Barometer-stand 764,2 Mill. op den 11 September.
De laagste „ „ 732,5 „ „ „ 9 Februarij.

De gemidd. over het geh. jaar 760,9 „

De hoogste Thermometer-stand 88°, F. op den 13 Julij
De laagste „ „ —4°, „ „ „ 14, 18 en 19 Ja

De gemidd. over het geheele jaar 46°,3 „

TAFEL *der soortgelijke zwaarte van eenige vloeistoffen en vaste ligchamen.*

1°. VLOEISTOFFEN.

Vloeistof	Soortgelijke zwaarte
Gedisteleerd regenwater op de temperatuur van 63½° *Fahrenheit*	1,0000
Zwavelzuur	1,8409
Volkomen salpeter-zuur	1,5500
Salpeter-zuur	1,2175
Zeewater	1,0263
Koemelk	1,0324
Bordeaux-wijn	0,9939
Bourgogne-wijn	0,9915
Lijn-olie	0,9403
Raap-olie	0,9193
Olijf-olie	0,9153
Terpentijn-olie	0,8697
Berg-olie of Nepta	0,8475
Alcohol in den handel	0,8371
„ verhoogde proef	0,8293
„ watervrije	0,7920
Zwavel-æther	0,7155

2°. METALEN.

Metaal		Soortgelijke zwaarte
Goud van 24 karaten, gegoten		19,2581
„ „ „ „ gesmeed		19,3617
„ Parijsche proef, gegoten en gesmeed		17,5894
„ „ „ van 22 karaten, gegoten		17,4863
„ dukaten		19,3519
Zilver van 12 penningen, gegoten		10,4743
„ „ „ „ „ en gesmeed		10,5107
„ Parijsche proef, van 11 penningen 10 graden, gegoten en niet gesmeed		10,1752
Platina.	Ruwe in korrels	15,6017
	Ruwe, gegoten	14,6263
	Gezuiverde, gegoten	19,5000
	„ gesmeed	20,3366
	„ getrokken	21,0417
	„ geplet	22,0690
Koper	Rood, gegoten en niet gesmeed	7,7880
	„ „ „ getrokken	8,8785
	Geel, gegoten en gesmeed	8,3958
	Gegoten en getrokken	8,544

IJzer . . . Gegoten	7,207
IJzer . . . In staven, gesmeed, koud of gegloeid geslagen	7,788
IJzer . . . Zweedsch, gesmeed	8,314
Staal . . . Ongetemperd, noch koud geslagen	7,833
Staal . . . Koud geslagen en ongetemperd	7,840
Staal . . . „ gehamerd en getemperd	7,818
Staal . . . Getemperd, niet koud gehamerd	7,81
Tin . . . . Engelsch, gegoten	7,291
Tin . . . . „ geslagen	7,306
Lood, gegoten	11,352
Zink, gegoten	7,190
Bismuth, gegoten	9,822
Kobalt, gegoten	7,811
Spiesglas, gegoten	6,702
Arsenik, rottenkruid, metaal, gegoten	5,76
Kwikzilver. Duitsch.	14,000
Kwikzilver. Engelsch	13,503
Tungsteen	17,600

3°. STEENEN.

Rotscristal van Madagascar	2,653
Quarts-cristal	2,654
Hardsteen, gewone bouwstoffen	1,9332
„ met water doordrongen.	2,1306
„ met ijzerdeelen bezet.	2,5408
„ grijze.	2,4928
Zeissensteenen van Luik	2,6356
„ met water doordrongen.	2,6584
Marmer, zwart en wit, van Namen.	2,7167
„ gespikkeld.	2,7062
„ van Estra.	2,7525
„ gen. Griotte, van Vlaanderen.	2,7080
„ zwart en wit, van Biscaye.	2,6973
„ wit, van Carrare.	2,7168
„ wit en zwart, uit Noorwegen	2,7281
„ grijs, uit Noorwegen	2,7090
„ uit Siberie.	2,7185
Spath, wit, uit Napels.	4,4300
„ grijze, van Boulogne	4,4409
„ in bladen, ...	4,4228
Graniet, gespikkeld	3,062
„ uit Dauphiné	2,8465
„ roode, uit Egypte	2,6541
„ grijze, uit Egypte	2,2779

Graniet, roode, uit Lapland	2,5793
„ Russische	2,6304
„ uit Denemarken	2,6970
Puimsteen	0,9140
Lava	2,3482
Bazalt, uit het Reuzengebergte	2,8643
„ genaamd toetssteen	2,4150
Diamant	3,5165
Tormalijnsteen, groene	3,1555
Paarlen	2,7500
Ivoor	1,9170
Koraal.	2,6800
Albast.	1,1740
Cornalijnsteen	2,6137

4°. GLASSOORTEN.

IJzerschuim.	2,8548
Flesschen-glas.	2,7325
Vensterglas, ruiten	2,6423
Kristal, Fransch	2,8922
„ Engelsch, flintglas	3,3293
Glas van Boraks	2,6070
Porselein, Saksisch	2,4932
Zwavel, ruwe	2,0332
„ gegoten	1,9907
Steenkolen	1,2292

5°. AARDSOORTEN.

Kleiachtige aarde	vastgestampt droog	1,929
	versch	2,063
Vaste tuinaarde	versch	2,047
	droog	1,630
Vette klei	versch	1,664
	verhard	1,516
Drooge magere aarde		1,338
Pottenbakkers-aarde.	gewone	1,800—2,000
	gezuiverde	1,305—1,699

6°. HOUTSOORTEN.

Beukenhout	(Rood beuken) van den stam	0,666—0,834
	„ „ „ het spint	0,600—0,721

Houtsoort		
Juk- of wielboomhout (wit beuken) van den stam, droog		0,755—0,805
Eikenhout	zomer-eiken uit het hart, droog	0,720—0,795
	tusschen hart en spint, droog	0,618—0,695
	van het spint, droog	0,610
	van den stam, versch	0,845—0,850
	van den wortel, versch	0,880
	van de takken, versch	0,698—0,780
	winter-eiken van den stam, droog	0,724—0,760
	„ „ „ versch	0,990—1,100
	„ „ wortel, „	1,008—1,200
	„ de takken, „	0,819—0,852
Elzenhout	van den stam, droog	0,586—0,660
	„ het spint, droog	0,485—0,574
	„ den stam, versch	0,788—0,800
Eschenhout	van den stam, droog	0,725—0,845
	van de takken, droog	0,734
Greenenhout	uit het hart, versch, harsachtig	0,725
	tusschen hart en spint, versch	0,640
	uit het hart, droog	0,625
	tusschen hart en spint, droog	0,559—0,600
	van het spint, droog	0,400—0,570
Houtskool		0,280—0,442
Dennenhout	(Rood dennen), versch	0,546
	droog	0,370—0,698
Lindenhout		0,604
Mahagonihout		1,063
Notenboomenhout, Duitsch		0,664
Olmenhout (IJpen) van den stam, droog		0,597—0,74[illegible]
Palmhout		0,910—1,32[illegible]
Pokhout		1,632
Populierhout, Italiaansch		0,398
Vurenhout	(Wit dennen) van den stam, versch	0,444—0,45[illegible]
	(Wit dennen) van den stam, droog	0,420—0,42[illegible]
Appelenhout		0,793
Perenhout		0,661

raimenhout.	0,785
ersenhout, ...	0,715
bbenhout, Amerikaansch	1,331
" Oost-Indisch	1,209
razilienhout, rood	1,031
ampêchehout.	0,913
.urk.	0,240
itroo, tot bossen gebonden	0,053

BLADWIJZER.

BLADWIJZER.

Fig 1

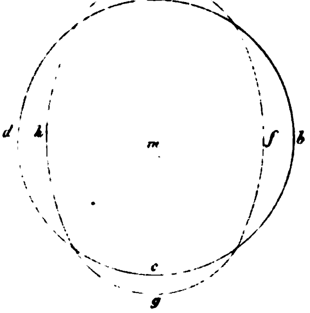

Fig 2

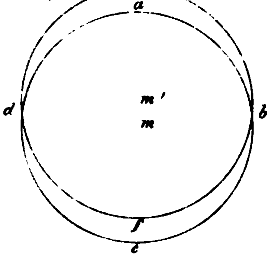

Fig 4.

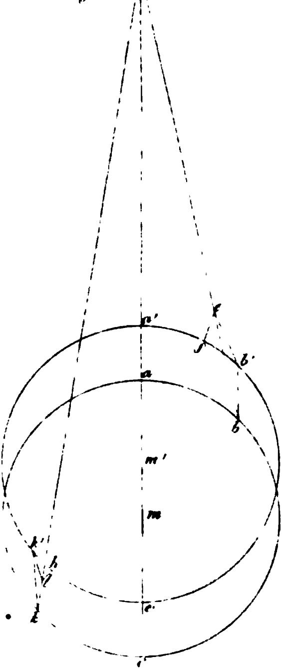
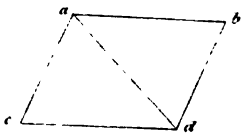

Fig. 3

JAARBOEKJE

OVER

1841,

UITGEGEVEN OP LAST VAN

Z. M. DEN KONING.

IN 'SGRAVENHAGE,
TER ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ.
1841.

DE PRIJS IS 1 GULDEN 50 CENTS.

TIJDPERKEN

VOOR HET JAAR 1841.

artelling der hedendaagsche Grieken bedraagt
as . . . . 7549 jaren.
liaansche Periode . . . . 6554 »
:hepping der Wereld, volgens de Joodsche
ekening, aanvang nemende op den 16 Sep-
ber. . . . . 5602 »
rste Olympiade, beginnende het 1ste jaar der
te Olympiade, in Julij . . . . 2617 »
chting van Rome, volgens *Varro* . . . . . . 2594 »
rtelling van *Nabonassar*, aanvangende met
Februarij . . . . 2588 »
rwoesting van *Jerusalem*, en de verstrooijing
Joden. . . . . 1777 »
homedaansche tijdrekening of Hegira, op den
Februarij . . . . 1257 »
voering van den Gregoriaanschen stijl . . . 259 »

		De Quatertempers hebben plaats:
ulden-getal is . .	18	Den 3, 5 en 6 Maart.
pacta	VII	» 2, 4 en 5 Junij.
nne-cirkel	2	» 15, 17 en 18 September.
meinsche Indictie	14	» 15, 17 en 18 December.
ndags-Letter . . .	C.	

Veranderlijke Feestdagen.

igesima	7 Febr.	Pinksteren	30 Mei.
ag	24 Febr..	H. Drievuldigheid	6 Junij.
en.	11 April.	H. Sacrament . .	10 Junij.
vaartsdag . . .	20 Mei.	Eerste Advent . .	28 Nov.

Israëlitische Feestdagen.

-feest . . . . den 7 Maart.
en . . . . » 6 en 7 April.
eren of Wekenfeest . . » 26 en 27 Mei.
jaars-feest . . . . » 16 en 17 September.
e Verzoendag . . . . . » 25 September.
tten-feest . . . . » 30 September en 1 October.
de der Wet . . . . » 8 October.

Helling der Ecliptica.

De hoek welken de Ecliptica of Zonsweg met den Equa[illegible] maakt, bedraagt op den 1sten Januarij 1841:

$$23°. 27'. 37'',3.$$

De teekens van den Zodiak of Dierenriem zijn:

0	Teeken	♈	*Aries*	of	Ram	0 g[illegible]
1	»	♉	*Taurus*	»	Stier	30 »
2	»	♊	*Gemini*	»	Tweelingen	60 »
3	»	♋	*Cancer*	»	Kreeft	90 »
4	»	♌	*Leo*	»	Leeuw	120 »
5	»	♍	*Virgo*	»	Maagd	150 »
6	»	♎	*Libra*	»	Weegschaal	180 »
7	»	♏	*Scorpio*	»	Schorpioen	210 »
8	»	♐	*Sagittarius*	»	Boogschutter	240 »
9	»	♑	*Capricornus*	»	Steenbok	270 »
10	»	♒	*Aquarius*	»	Waterman	300 »
11	»	♓	*Pisces*	»	Visschen	330 »

Aanvang der vier jaargetijden.

De Lente	begint	op	den	20	Maart	's avonds	ten	6u. [illegible]
De Zomer	»	»	»	21	Junij	's avonds	»	3u. [illegible]
De Herfst	»	»	»	23	Septemb.	's morg.	»	5u. [illegible]
De Winter	»	»	»	21	Decemb.	's avonds	»	11u. [illegible]

Komst der Zon in de twaalf Hemelteekens.

Op	den	20	Januarij	in den *Waterman*	's morg.	ten	4u. [illegible]
»	»	18	Februarij	in de *Visschen*	's avonds	»	6u. [illegible]
»	»	20	Maart	in den *Ram*	»	»	6u. [illegible]
»	»	20	April	in den *Stier*	's morgens	»	7u. [illegible]
»	»	21	Mei	in de *Tweelingen*	»	»	7u. [illegible]
»	»	21	Junij	in de *Kreeft*	's avonds	»	3u. [illegible]
»	»	23	Julij	in den *Leeuw*	's morgens	»	[illegible]
»	»	23	Augustus	in de *Maagd*	»	»	[illegible]
»	»	23	September	in de *Weegschaal*	»	»	[illegible]
»	»	23	October	in den *Schorpioen*	's avonds	»	[illegible]
»	»	22	November	in den *Schutter*	's morgens	»	[illegible]
»	»	21	December	in den *Steenbok*	's avonds	»	11u. [illegible]

Inlichting nopens het gebruik van den Kalender.

De Kalender is berekend voor *Amsterdam*, als de hoofdstad des Rijks. De uren voorkomende in de derde en vierde kolommen, zijn die van den *schijnbaren* op- en ondergang der Zon, uitgedrukt in *middelbaren* tijd. Hetzelfde geldt ten aanzien der uren van door-, op- en ondergang, zoo der Maan als der planeten, welke laatste afzonderlijk op pag. 36 voorkomen. Ingevolge het bij de sterrekundigen aangenomen gebruik, is de tijd tusschen middernacht en 's middags ten 12 ure, door *'s morgens* of, bij verkorting, door *'s m.* aangewezen, terwijl die van middag tot middernacht, *'s avonds* of *'s av.* genaamd is. Leest men dus b. v. voor Maans-opkomst op den 6 Januarij, *'s av.* ten $2^u. 16'$, dan beteekent zulks, volgens de in het dagelijksche leven aangenomen spreekwijze, des namiddags ten $2^u. 16'$, hetgeen eveneens van toepassing is op de uren van Maans-doorgang door het Zuiden.

De Zons-declinatie, zoo mede hare regte opklimming in tijd uitgedrukt, zijn berekend op den middelbaren middag voor den Meridiaan van *Amsterdam.*

Naast de kolom der Zons-declinatie vindt men hare dagelijksche verschillen opgegeven. Hieruit laat zich, met behulp der op pag. 46 en 47 voorkomende tafel van evenredige deelen, de declinatie voor elk ander tijdstip des dags, of voor het middag-uur eener plaats onder eenen anderen meridiaan gelegen, gemakkelijk tot in geheele secunden berekenen.

Men vrage bij voorb. naar de Zons-declinatie op den 26 Januarij 's av. ten 5^u. Volgens den kalender heeft men:

Declin. 26 Jan. ten 12^u. . . . . $18^\circ. 40'. 55''$. Z.
Verschil in 24^u. . . $15'. 23''$

	declin. vers.		
De tafel geeft voor een tijds-vers. van 5^u. bij	$15'$ — $3' 7'',5$		
	$23''$ — $4,8$		
		som	$3'. 12''$

Die som van de middag-declinatie aftrekkende, vermits deze afnemende is, komt er . . . . $18^\circ. 37'. 43''$. Z.

Bij toenemende Zuider- of Noorder-declinatie, zou deze som bij de middag-declinatie moeten opgeteld worden.

Indien men de declinatie op voormelden dag 's av. ten $5^u. 16'$ te berekenen had, dan zou het ontbrekende aan het zoo even gevondene declinatie-verschil, aldus bij benadering te vin-

den zijn. Voor 5^u bedraagt namelijk het verschil $3''.12''$ dus voor 15^u, $9'.36''$, en voor $15'$ tijdsverschil $9'',6$, waaruit men terstond voor $16'$ vindt, ruim $10''$. De begeerde declinatie zal alzoo voor den 26 sten Jan. 's avonds ten $5^u.16'$, bedragen $18^o.37'.33''$ Z.

Men onderstelle tot een tweede voorbeeld, dat de Zons-declinatie gevraagd worde op den 21sten Febr. 's morgens ten $7^u.18'$. Dat tijdstip overeenkomende met $4^u.42'$ vóór het middag-uur, zoo kan men bij die berekening aldus te werk gaan:

Declinatie den 21 Febr. ten 12^u. . . . . . . $10^o.30'.31''$. Z.
Verschil van den 20 op den 21sten $21'.39''$.

	declin. vers.	
Voor 4^u. tijdsvers. bij	$21'$ —	$3''.30''$
	$39''$ —	$6'',5$
		$3''.36'',5$
dus voor $\frac{1}{6}$ van 4^u. of $40'$.		$36,1$
en voor . . . . $2'$.		$1'',8$
	som	$4'.14''$.

Bijtellende, uit hoofde de declinatie voormiddags grooter is dan ten 12^u., zoo komt er voor de declin. op het gegeven tijdstip . . . . $10^o.34'.45''$. Z.

Moet men de declinatie kennen voor het middag-uur onder eenen meridiaan, oostelijk of westelijk van Amsterdam gelegen, dan behoeft men slechts het lengte-verschil tot tijd te herleiden, ten einde hieruit in de eerste plaats het overeenstemmend uur vóór- of namiddag te Amsterdam te bepalen, waarna men even als te voren te werk gaat. Ligt eene plaats bij voorbeeld op $38^o.10'$ wester lengte van gemelde stad, en wil men de middag-declinatie aldaar voor den 20 Augustus kennen, dan zoeke men de declinatie op dien dag 's avonds ten $2^u.32'.40''$, voor den meridiaan van Amsterdam, en men zal hiervoor vinden $12^o.24'.52''$ N.

Bedraagt het meridiaan-verschil meer dan 120°, dan kan onze tafel, hoezeer zij zich slechts tot een tijds-verschil van 8 uren uitstrekt, nogtans even goed gebruikt worden. Laat hetzelve voor eenige plaats bijvoorb. 238° bedragen, dan geeft zulks een tijd-verschil met Amsterdam van $15^u.52'$. In dat geval trekke men hiervan 12^u af, waarvoor het declinatie-verschil de helft bedraagt van het in den kalender aangeteekende verschil voor 24 uren, en berekene wijders met behulp der bedoelde tafel, het evenredige verschil voor de overige $3^u.52'$,

Indien het meridiaan-verschil tusschen 120° en 180° beloopt, dan zal men het overeenkomstige tijds-verschil slechts van 12 uren behoeven af te trekken, en met het overblijvende verschil vervolgens op de vorige wijze te werk te gaan. Het zal wijders onnoodig zijn hier eenige verklaring te geven, hoedanig men te handelen hebbe in het geval, waarin de declinatie gevraagd wordt op zeker tijdstip vóór of na het middaguur, gerekend van eenen anderen meridiaan, welks ligging met betrekking tot dien van Amsterdam gegeven is. Men zal spoedig inzien, dat het er alsdan slechts op aankomt om het overeenkomstige uur des dags onder den laatstgemelden meridiaan te bepalen, hetgeen met eenige oplettendheid gemakkelijk te vinden is; blijvende het overige gedeelte der bewerking hetzelfde als voren.

Om de zons regte opklimming voor eenig gegeven tijdstip des dags af te leiden uit die, welke in den kalender voor het middag-uur opgegeven wordt, zal men eene gelijksoortige berekening van evenredige deelen te verrigten hebben, waartoe bijzonderlijk bestemd is het tafeltje, voorkomende op bladz. 45, en welks gebruik wij ten overvloede hier door een enkel oorbeeld zullen toelichten.

Laat gevraagd worden naar de zons regte opklimming in tijd, voor den 1 Junij 's avonds ten 8u. 12'. Volgens den kalender bedraagt zij

Op den 1 Junij 's midd.	4u. 36'. 35",4
» » 2 » »	4. 40. 41 ,0
Verschil in 24 uren	4'. 5",6

De tafel geeft

voor 8u. bij 4' verschil	1'. 20"
» 10' » »	1",7
» 2' » »	0 .3
	1'. 22".0
dus voor 8u. 12' bij { 4' verschil	1",4
{ 1"	0",3
{ 0",6	0",2
derhalve bij 4u. 5'. 6", verschil	1'. 23",9
Tel hierbij	4u. 36. 35 ,4

komt er . . . . 4u. 37'. 59",3 voor de zons regt opklimming op het gegeven tijdstip.

Het spreekt van zelf dat, in geval de regte opklimming gevraagd wierd op zeker tijdstip des dags, voor eene plaats onder eenen anderen meridiaan gelegen, men hierbij op dezelfde wijze zou dienen te werk te gaan, als hiervoren ten aanzien der zons-declinatie is opgemerkt geworden.

De kolom, aanwijzende den middelbaren tijd op den waren middag, en dus ook de hoegrootheid der tijds-vereffening voor elken dag, is inzonderheid dienstig om een gegeven tijdsverloop, in waren tijd uitgedrukt, tot middelbaren te herleiden, en ook omgekeerd. Men vrage bij voorbeeld naar den middelbaren tijd op den 21 Januarij 's avonds ten 8u. 10'. 12" ware tijd. Volgens den kalender heeft men:

Voor de tijds-vereffening op den 21 Jan.	11'. 42",8
22 »	11. 59, 1
Verschil in 24 uren	16",3
dus voor 8u.	5, 4
10'.	0, 1
	5", 5
Hierbij	11. 42, 8
De tijds-vereffening voor het gegeven tijdstip bedraagt alzoo.	11'. 48",3
ware tijd	8u. 10. 12
dus middelbare tijd =	8u. 22'. 0",3

Bij de thans aangenomene middelbare tijdsbepaling, kan het dikwerf te pas komen, om sideralen of sterretijd tot middelbaren tijd te herleiden.

Men weet dat 24 uren middelbare tijd overeenkomen met 24u. 3'. 56",6 sterretijd; en omgekeerd 24 uren sterretijd met 23u. 56'. 4",1 = 24u. — 3'. 55",9; waaruit volgt dat elk uur middelbaar tijdsverloop moet worden vermeerderd met 9",86, en daarentegen elk uur sterre-tijdsverloop verminderd met 9",83. Deze vereffening vindt men in de op bladz. 48 voorkomende herleidings-tafel voor elk gegeven aantal uren en minuten onmiddellijk aangewezen. Stel b. v. dat men 5u.18' middelbare tijd tot sterretijd te herleiden hebbe, dan geeft de gemelde tafel

		5u. 18' 0" M.T.
Voor 5u. — 0'. 49",3		
» 18' — 2",9	som	0' 52",2
dus komt er		5u. 18'. 52",2 St. T.

Wil men, omgekeerd, dit laatst gevonden tijdsverloop wederom tot middelbaren tijd herleiden, dan heeft men volgens dezelfde tafel

5u.18′52″,2 St. T.

Voor 5u. — 0′.49″,2
» 18′ — 2,9
» 52″ — 0,1

som 0.52″,2

komt er 5u. 18′ 0″ M.T.

Deze herleiding vindt onder anderen hare toepassing bij het berekenen van het tijdstip van doorgang eener ster, in middelbaren tijd uitgedrukt. Men vrage b. v. naar dat tijdstip voor de ster *Antares* op den 1sten Junij.

Volgens de tafel van bladz. 50 bedraagt de middelbare regte opklimming dezer ster in tijd . . . . . . 16u. 19′.40″

⊙ regte opklimming op 1 Junij. . . . 4 . 36 . 35″,4

Verschil 11u. 43′ 4.″,6

Zoo veel sterretijd moet er nu nog na den middelbaren middag verloopen, alvorens de ster den meridiaan bereikt. Met behulp der herleidings-tafel vindt men voor dat tijdsverloop een verschil van 1′.55″,5 met den middelbaren tijd.

Er blijft alzoo voor het tijdsverloop . . 11u. 41′. 9″,1 M. T.
Hierbij optellende de tijds-vereffening op den 1 Junij, bedragende volgens den kalender . . . . 11u.57′.27″,5 — 12u.

Vindt men voor den sters-doorgang . 11u.38′.36″,6 M. T.

Een chronometer welke naar den middelbaren tijd geregeld is, behoort dagelijks 3′.55″,9 op den sterren-dag te vertragen. Een der eenvoudigste hulpmiddelen ter beproeving van den juisten gang van zoodanig uurwerk, bestaat hierin, dat men op hetzelve, na eenige dagen tusschenpoozing, de tijden van doorgang eener zelfde ster waarneme, en vervolgens onderzoeke of het verschil in tijds-aanwijzing al dan niet over-

eenkomt met dat, hetwelk uit voormelde vertraging moet voortspruiten. Men onderstelle bij voorb. dat de doorgang eener ster waargenomen zij op den 1 Mei, toen het uurwerk aanwees 7u. 21'. 36" M.T. en vervolgens op den 6 Mei ten 7u. 0'. 59". Het verschil bedraagt hier 20'. 37", waarvan het vijfde gedeelte is 4'. 7",4. Dit verschil vergeleken zijnde met de dagelijksche vertraging van 3'. 55",9, zoo blijkt terstond dat de chronometer dagelijks 11",5 op den middelbaren tijd verachtert.

ECLIPSEN VOOR HET JAAR 1841.

Er zullen in dit jaar *zes* verduisteringen plaats hebben, waarvan *vier* aan de *Zon*, en *twee* aan de *Maan*:

De *eerste* op den 22sten Januarij, eene gedeeltelijke zon-eclips, welke voor geene der bewoonde deelen des aardbols, en eeniglijk in de Zuidzee zigtbaar zal zijn. De nieuwe maan of conjunctie heeft plaats 's avonds ten 5u.26′

De *tweede* op den 6den Februarij, eene totale maan-eclips, waarvan de aanvang zal kunnen waargenomen worden in gansch Europa, het westelijke deel van Azie, en het oostelijke deel van Amerika, gelijk mede in Afrika. De totale verduistering zal tevens in gansch Europa zigtbaar zijn, doch zal het oostelijke deel deszelven, het einde der verduistering niet kunnen zien.

Het begin der algemeene verduistering,	's morg.	ten 0u.39′.
„ „ „ totale verduistering. . .	„	„ 1u.37′.
Het midden der verduistering.	„	„ 2u.26′.
Het einde der totale verduistering. . . .	„	„ 3u.15′.
„ „ „ algemeene verduistering. .	„	„ 4u.12′.
De volle maan of oppositie heeft plaats.	„	„ 2u.25′.

De *derde* op den 21sten Februarij, eene gedeeltelijke zon-eclips, voornamelijk zigtbaar in den Atlantischen Oceaan. In Europa zal zij in Ierland en Schotland, en in Amerika in het Noord-Oostelijke uiteinde kunnen waargenomen worden. De nieuwe maan of conjunctie heeft plaats 's morgens ten 11u.40′.

De *vierde* op den 18den Julij, zijnde eene gedeeltelijke zons-verduistering, zigtbaar in een groot gedeelte van Europa waaronder geheel Duitschland, het westelijke deel van Azië, en een groot gedeelte van Amerika. De zuidelijke grens der zigtbaarheid doorsnijdt Groot-Brittanje, de oostelijke, Frankrijk en Italie.

Het begin der algemeene verduistering, 's avonds ten 1u.[illegible]′.
Op 59°.22′ N. breedte en 143°.19′ W. lengte van Parijs.

Grootste verduistering (7,9dm.) 's avonds ten 2u.38'.
Op 63°.44' N. breedte en 103°.36' O. lengte van Parijs.

Het einde der algemeene verduistering 's avonds ten 4°.17'
Op 62°.22'. N. breedte en 41°.52' O. lengte van Parijs.
De Nieuwe Maan of conjunctie heeft plaats 's avonds ten 2u.32'.

De *vijfde* op den 2den Augustus zijnde eene totale maaneclips welke in onze streken onzigtbaar zal zijn. Zij zal bij den aanvang in gansch Amerika waar te nemen zijn. Het midden en het einde daarvan zullen ook in Nieuw-Holland, en in een gedeelte van Azie kunnen gezien worden.

De Volle Maan of oppositie heeft plaats 's morgens ten 10u.21'.

De *zesde* op den 16den Augustus, eene gedeeltelijke zoneclips, hoofdzakelijk zigtbaar in de Zuidzee, en in het oostelijke deel van Nieuw-Holland. De Nieuwe Maan of conjunctie heeft plaats 's avonds ten 9u.53'.

Het begin der algemeene verduistering, 's av. ten 8u. 15'.
Op 33°.40' Z. breedte en 157°33' O. lengte van Parijs.
De grootste verduistering (4',9dm.)
Op 61°.58' Z. breedte en 155°:11'. O. lengte van Parijs.
Einde der algemeene verduistering 's avonds ten 10u. 56'.
Op 75°.15' Z. breedte en 138°.50' O. lengte van Parijs.

Volgens de opgaven van den Hoogleeraar ENCKE, te *Berlijn*, zijn elementen ter berekening der vier verduisteringen, de navolgende:

...-VERDUISTERINGEN.	22 JANUARIJ.	21 FEBRUARIJ.	18 JULIJ.	16 AUGUSTUS.
	G. M. S.	G. M. S.	U. M. S.	U. M. S.
...en ☾ lengte . .	301.35.57,6	232.43.20,6	115.41.29,4	143.45,33,1
Uurb. in lengte .	29.52,6	31. 3,5	38, 0,8	57.34,3
Uurb. in lengte .	2.32,6	2.31,0	2.23,2	2.24.4
Breedte	— 1.24.23,6	+ 1.19.54,8	+ 1.13 .7	— 1.20,45,9
Uurb. in breedte.	+ 2.39,2	+ 2.32,3	— 3.24,9	— 3.21,9
Parallaxis	54.14,1	55.15,6	61.21,1	60.59,1
Parallaxis	8,7	8,7	8,4	8,5
Halve middellijn.	14.46,8	15. 3,5	16.43,3	16.37,1
Halve middellijn.	16.16,1	16.11,0	15.45,6	15.49,1

...MAANS-VERDUISTERINGEN.	6 FEBRUARIJ.	2 AUGUSTUS.
	G. M. S.	G. M. S.
...en ☾ lengte.	137.11.20,7	309.51.44,0
Uurbeweging in lengte.	37. 4,2	29.34,6
Uurbeweging in lengte.	2.31,8	2.23,6
Breedte	+ 0. 4.53,6	+ 0. 4.37,7
Uurbeweging in breedte	— 3.26,1	+ 2.44,3
Parallaxis	60.35,1	53.59,8
Parallaxis	8,7	8,5
Halve middellijn	16.30,6	14.42,8
Halve middellijn	16.14,0	15.47,2

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.		Regte opklimming in tijd.	Middelba tijd op de wam midda
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers.	U. M. S.	U. M. S
1	Vr.	8.13	3.55	23. 0.28	M. S.	18.47.46,1	0. 35
2	Za.	8.13	3.56	22.55.12	5.16	18.52.10,8	0. 4
3	Zon.	8.13	3.56	22.49.28	5 44	18.56.53,1	0. 4.
4	Ma.	8.13	3.58	22.43.18	6.10	19. 0.59,0	0. 5
5	Di.	8.12	3.59	22.36.40	6.38	19. 5.22,5	0. 5.
6	Wo.	8.12	4. 1	22.29.36	7. 4	19. 9.44,5	0. 6.
7	Do.	8.12	4. 2	22.22. 5	7.31	19.14. 8,1	0. 6.
8	Vr.	8.11	4. 3	22.14. 7	7.58	19.18.30,1	0. 7.
9	Za.	8.11	4. 5	22. 5.44	8.23	19.22.51,6	0. 7.
10	Zon.	8 10	4. 6	21.56.55	8.49	19 27.12,6	0. 7.
11	Ma.	8. 9	4. 8	21.47.40	9.15	19.31.33,0	0. 8.
12	Di.	8. 9	4. 9	21.37.59	9.41	19.35.52,9	0. 8.
13	Wo.	8. 8	4.11	21.27.53	10. 6	19.40.12,1	0. 9.
14	Do.	8. 7	4.13	21.17.22	10.31	19.44.3c,7	0. 9.
15	Vr.	8. 6	4.14	21. 6.27	10.55	19.48.48,6	0. 9.
16	Za.	8. 5	4.16	20.55. 8	11.19	19.53. 5,9	0.10.
17	Zon.	8. 4	4 18	20.43.25	11.43	19.57.22,5	0.10.
18	Ma.	8. 3	4.19	20.31.18	12. 7	20. 1.38,4	0.10.
19	Di.	8. 2	4-21	20.18.48	12.30	20. 5.53,5	0.11.
20	Wo.	8. 1	4.22	20. 5.55	12.53	20.10. 8,0	0.11.
21	Do.	8. 0	4.24	19.52.40	13.15	20.14.21.7	0.11.
22	Vr.	7.59	4.26	19.39. 2	13.38	20.18.34.6	0.11.
23	Za.	7.58	4.28	19.25. 2	14. 0	20.22.46,7	0.12.
24	Zon.	7.56	4.30	19.10.40	14.22	20.26.58,0	0.12.
25	Ma.	7.55	4.32	18.55.58	14.42	20.31. 8,6	0.12.
26	Di.	7.54	4.34	18.40.55	15. 3	20.35.18,3	0.12.
27	Wo.	7.53	4.36	18.25.32	15.23	20.39.27,2	0.13.
28	Do.	7.51	4.37	18. 9.49	15.43	20.43.35,3	0.13.
29	Vr.	7.50	4.39	17.53.46	16. 3	20.47.42,5	0.13.
30	Za.	7.48	4.41	17.37.24	16.22	20.51.49,0	0.13.
31	Zon.	7.46	4.42	17.20.43	16.41	20.55.54,5	0.13.

⊙ Halve middelijn op den { 1sten 16′.17″,8 ; 16den 16′.17″,1

Dagen der week.	MAANS- Ouderdom.	Opkomst.	Ondergang.	Doorgang door het Zuiden.	Phases van de Maan.
		U. M.	U. M.	U. M.	
Vr.	9	's m. 11.18	's m. 0.33	's av. 6.27	
Za.	10	» 11.33	» 1.55	» 7.17	Volle Maan
Zon.	11	» 11.52	» 3.21	» 8.13	den 7 Jan.
Ma.	12	's av. 0.23	» 4.51	» 9.14	's avonds
Di.	13	» 1. 9	» 6.18	» 10.20	ten 3u. 17'.
Wo.	14	» 2.16	» 7.31	» 11.27	
Do.	15	» 3.42	» 8.24	——	
Vr.	16	» 5.17	» 8.59	's m. 0.32	Laatste Quartier
Za.	17	» 6 52	» 9.23	» 1.32	den 14 Jan.
Zon.	18	» 8.22	» 9.40	» 2.27	's avonds
Ma.	19	» 9.46	» 9.54	» 3.17	ten 0u. 50'.
Di.	20	» 11. 7	» 10. 6	» 4. 5	
Wo.	21	——	» 10.17	» 4.50	
Do.	22	's m. 0.26	» 10.29	» 5.34	Nieuwe Maan
Vr.	23	» 1.44	» 10.44	» 6.20	den 22 Jan.
Za.	24	» 3. 1	» 11. 2	» 7 6	's avonds
Zon.	25	» 4.16	» 11.27	» 7.54	ten 5u. 26'.
Ma.	26	» 5.24	's av. 0. 0	» 8.44	
Di.	27	» 6.23	» 0.46	» 9 35	
Wo.	28	» 7.10	» 1.44	» 10.26	Eerste Quartier
Do.	29	» 7.44	» 2.53	» 11 15	den 30 Jan.
Vr.	30	» 8. 9	» 4. 6	's av. 0. 3	's morgens
Za.	1	» 8.27	» 5.21	» 0.49	ten 11u. 19'.
Zon.	2	» 8.41	» 6.36	» 1.33	
Ma.	3	» 8.53	» 7.50	» 2.15	
Di.	4	» 9. 4	» 9. 5	» 2.57	
Wo	5	» 9.15	» 10.21	» 3.40	
Do.	6	» 9.26	» 11.39	» 4.24	
Vr.	7	» 9.39	——	» 5.11	
Za.	8	» 9.56	's m 1. 2	» 6. 3	
Zon.	9	» 10.21	» 2.28	» 6.59	

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2'32",9 ; 16den 2'32",7 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.		Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M.	U. M.	G. K. S.	Vers. M. S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Ma.	7.45	4.44	17. 3.44		20.59.59,2	0.13.58,0
2	Di.	7.43	4.46	16.46.28	17.16	21. 4. 3,0	0.14. 6,5
3	Wo.	7.41	4.48	16.28.54	17.34	21. 8. 6,1	0.14.11,8
4	Do.	7.40	4.50	16.11. 3	17.51	21.12. 8,3	0.14.17,4
5	Vr.	7.38	4.52	15.52.56	18. 7	21.16. 9,6	0.14.22,2
6	Za.	7.37	4.54	15.34.32	18.24	21.20.10,2	0.14.26,2
7	Zon.	7.35	4.56	15.15.52	18.40	21.24. 9,9	0.14.29,3
8	Ma.	7.33	4.58	14.56.56	18.56	21.28. 8,8	0.14.31,7
9	Di.	7.31	5. 0	14.37.45	19.11	21.32. 7,0	0.14.33,3
10	Wo.	7.29	5. 2	14.18.20	19.25	21.36. 4,4	0.14.34,2
11	Do.	7.27	5. 4	13.58.41	19.39	21.40. 1,0	0.14.34,2
12	Vr.	7.25	5. 6	13.38.47	19.54	21.43.56,9	0.14.33,5
13	Za.	7.23	5. 7	13.18.40	20. 7	21.47.52,1	0.14.32,1
14	Zon.	7.21	5. 9	12.58.20	20.20	21.51.46,5	0.14.30,0
15	Ma.	7.19	5.11	12.37.48	20.32	21.55.40,2	0.14.27,1
16	Di.	7.17	5.13	12.17. 4	20.44	21.59.33,2	0.14.23,4
17	Wo.	7.15	5.15	11.56. 7	20.57	22. 3.25,4	0.14.19,1
18	Do.	7.13	5.17	11.34.59	21. 8	22. 7.17,0	0.14.14,1
19	Vr.	7.11	5.19	11.13.40	21.19	22.11. 7,9	0.14. 8,5
20	Za.	7. 9	5.20	10.52.10	21.30	22.14.58,1	0.14. 2,1
21	Zon.	7. 7	5.22	10.30.31	21.39	22.18.47,7	0.13.55,1
22	Ma.	7. 5	5.24	10. 8.42	21.49	22.22.36,6	0.13.47,5
23	Di.	7. 3	5.26	9.46.43	21.59	22.26.24,9	0.13.39,2
24	Wo.	7. 1	5.28	9.24.36	22. 7	22.30.12,5	0.13.30,3
25	Do.	6.59	5.30	9. 2.20	22.16	22.33.59,6	0.13.20,8
26	Vr.	6.57	5.32	8.39.57	22.23	22.37.46,1	0.13.10,7
27	Za.	6.55	5.34	8.17.25	22.32	22.41.32,0	0.13. 0,1
28	Zon.	6.53	5.35	7.54.47	22.38	22.45.17,3	0.12.48,8

☉ Halve middelijn op den { 1sten 16′.15″,3 ; 16den 16′.12″,6″ }

Dagen der week.	MAANS-				Phases van de Maan.
	Ouderdom.	Opkomst.	Ondergang.	Doorgang door het Zuiden.	
		U. M.	U. M.	U. M.	
Ma.	10	's m. 10.57	's m. 3.53	's av. 8. 0	
Di.	11	» 11.52	» 5.11	» 9. 4	
Wo.	12	's av. 1. 6	» 6.11	» 10. 9	
Do.	13	» 2.37	» 6.54	» 11.11	Volle Maan den 6 Feb. 's morgens ten 2u. 25'.
Vr.	14	» 4.12	» 7.23	——	
Za.	15	» 5.45	» 7.43	's m. 0. 9	
Zon.	16	» 7.14	» 7.58	» 1. 2	
Ma.	17	» 8.40	» 8.11	» 1.52	
Di.	18	» 10. 2	» 8.23	» 2.40	
Wo.	19	» 11.23	» 8.35	» 3.27	
Do.	20	——	» 8.49	» 4.13	
Vr.	21	's m. 0.42	» 9. 6	» 5. 0	Laatste Quartier den 13 Feb. 's morgens ten 6u. 58'.
Za.	22	» 2. 0	» 9.28	» 5.48	
Zon.	23	» 3.12	» 9.59	» 6.38	
Ma.	24	» 4.16	» 10.40	» 7.20	
Di.	25	» 5. 7	» 11.35	» 8.20	
Wo.	26	» 5.46	's av. 0.39	» 9.10	
Do.	27	» 6.14	» 1.51	» 9.59	Nieuwe Maan den 21 Feb. 's morgens ten 11u. 40'.
Vr.	28	» 6.34	» 3. 6	» 10.46	
Za.	29	» 6.40	» 4.22	» 11.30	
Zon.	1	» 7. 2	» 5.38	's av. 0.13	
Ma.	2	» 7.13	» 6.53	» 0.56	
Di.	3	» 7.24	» 8. 9	» 1.38	
Wo.	4	» 7.35	» 9.28	» 2.22	
Do.	5	» 7.48	» 10.49	» 3. 9	Eerste Quartier den 28 Feb. 's avonds ten 8u. 22'.
Vr.	6	» 8. 3	——	» 3.59	
Za.	7	» 8.25	's m. 0.14	» 4.53	
Zon.	8	» 8.56	» 1.38	» 5.51	

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2'.32",2 ; 16den 2'.31",2

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Noordelijk	Vers.	Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	M. S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Ma.	6.50	5.37	7.32. 0		22.49. 2,1	0.12.27,
2	Di.	6.48	5.39	7. 9.12	22.51	22.52.46,3	0.12.24,
3	Wo.	6.46	5.41	6 46.14	22.58	22.56.30,7	0.12.12,
4	Do.	6.44	5.43	6.23.11	23. 3	23. 0.13,3	0.11.58,
5	Vr.	6.41	5.45	6. 0. 3	23. 8	23. 3.56,1	0.11.44,
6	Za.	6.39	5.47	5.36.50	23.13	23. 7.38,5	0.11.30,
7	Zon.	6.36	5.49	5.13.33	23.17	23.11.20,5	0.11.16,
8	Ma.	6.34	5.50	4.50.11	23.22	23.15. 2,0	0.11. 1,
9	Di.	6.31	5.52	4.26.46	23.25	23.18.43,3	0.10.45,
10	Wo.	6.29	5 54	4. 3.17	23.29	23.22.24,1	0.10.30,
11	Do.	6.27	5.56	3.39.45	23.32	23.26. 4,6	0.10.14,
12	Vr.	6.25	5.57	3.16.11	23.34	23.29.44,8	0. 9.57,
13	Za.	6.22	5.59	2.52.34	23.37	23.33.24,8	0. 9.41,
14	Zon.	6.20	6. 1	2.28.55	23.39	23.37. 4,4	0. 9.24,
15	Ma.	6.18	6. 3	2 5.15	23.40	23.40.43,9	0. 9. 7,
16	Di.	6.16	6. 4	1.41.34	23.41	23.44.22,1	0. 8.49,
17	Wo.	6.13	6. 6	1.17.51	23.43	23.48. 2,1	0. 8.32,
18	Do.	6.11	6. 8	0.54. 8	23.43	23.51.40,9	0. 8.14,
19	Vr.	6. 8	6.10	0.30.25	23.43	23.55.19,6	0. 7.56,
20	Za.	6 6	6.11	0. 6.43	23.42	23.58.58,1	0. 7.38,
				Noordel.			
21	Zon.	6. 3	6.13	0.16.59	23.42	0. 2.36,5	0. 7.20,
22	Ma.	6. 1	6.15	0.40.40	23.41	0. 6.14,9	0. 7. 2,
23	Di.	5.59	6.16	1. 4.19	23.39	0. 9.53,1	0. 6.43,
24	Wo.	5.57	6.18	1.27.57	23.38	0.13.31,2	0. 6.25,
25	Do.	5.54	6.20	1.51.32	23.35	0.17. 9,3	0. 6. 6,
26	Vr.	5.52	6.22	2.15. 5	23.33	0.20.47,4	0. 5.48,
27	Za.	5.49	6.23	2.38.35	23.30	0.24.25,4	0. 5.30,
28	Zon.	5.47	6.25	3. 2. 2	23.27	0.28. 3,5	0. 5.11,
29	Ma.	5.44	6.27	3.25.25	23.23	0.31.41,5	0. 4.53,
30	Di.	5.42	6.29	3.48.44	23.19	0.35.19,6	0. 4.34,
31	Wo.	5.40	6.30	4.11.59	23.15	0.38.57,8	0. 4.16,

☉ Halve middellijn op den { 1sten 16′.9″,6
16den 16′.5″,7

Dagen der week.	MAANS- Ouderdom.	Opkomst.	Ondergang.	Doorgang door het Zuiden.	Phases van de Maan.
		U. M.	U. M.	U. M.	
Ma.	9	's m. 9.42	's m. 2.57	's av. 6.53	
Di.	10	» 10.47	» 4. 2	» 7.55	Volle
Wo.	11	's av. 0. 9	» 4.50	» 8.56	Maan
Do.	12	» 1.40	» 5.23	» 9.54	den 7 Maart
Vr.	13	» 3.12	» 5.46	» 10.48	's avonds
Za.	14	» 4.41	» 6. 3	» 11.39	ten 1 u. 56'.
Zon.	15	» 6. 8	» 6.17	——	——
Ma.	16	» 7.32	» 6.29	's m. 0.28	
Di.	17	» 8.55	» 6.41	» 1.15	Laatste
Wo.	18	» 10.17	» 6.54	» 2. 2	Quartier
Do.	19	» 11.37	» 7.10	» 2.50	den 15 Maart
Vr.	20	——	» 7.30	» 3.38	's morgens
Za.	21	's m. 0.53	» 7.58	» 4.29	ten 2u. 38'.
Zon.	22	» 2. 2	» 8.35	» 5.21	——
Ma.	23	» 3. 0	» 9.24	» 6.13	
Di.	24	» 3.43	» 10.26	» 7. 3	Nieuwe
Wo.	25	» 4.15	» 11.35	» 7.51	Maan
Do.	26	» 4.38	's av. 0.49	» 8.38	den 23 Maart
Vr.	27	» 4.56	» 2. 4	» 9.24	's morgens
Za.	28	» 5. 0	» 3.20	» 10. 8	ten 2u. 56'.
Zon.	29	» 5.21	» 4.36	» 10.51	——
Ma.	30	» 5.32	» 5.52	» 11.34	
Di.	1	» 5.43	» 6.11	's av. 0.18	Eerste
Wo.	2	» 5.56	» 8.33	» 1. 4	Quartier
Do.	3	» 6.11	» 9.58	» 1.54	den 30 Maart
Vr.	4	» 6.31	» 11.24	» 2.48	's morgens
Za	5	» 7. 0	——	» 3.46	ten 3u. 18'.
Zon.	6	» 7.41	's m. 0.46	» 4.47	
Ma.	7	» 8.40	» 1.55	» 5.49	
Di.	8	» 9.56	» 2.48	» 6.49	
Wo.	9	» 11.21	» 3.25	» 7.47	

⊙ Uurbeweging op den { 1sten 2'.30",4 ; 16den 2'.29",1

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Noordelijk.		Regte opklimmnig in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers. M. S	U. M. S.	U. M. S.
1	Do.	5.33	6.32	4.35. 9		0.42.30,0	0. 3.57,8
2	Vr.	5.35	6.34	4.58.14	23. 5	0.46.14,5	0. 3.39,5
3	Za.	5.33	6.36	5.21.14	23. 0	0.49.52,7	0. 3.21,4
4	Zon.	5.30	6.38	5.44. 7	22.53	0.53.31,3	0. 3. 3,4
5	Ma.	5.28	6.39	6. 6.55	22.48	0.57.10,0	0. 2.45,6
6	Di.	5.25	6.41	6.29.37	22.42	1. 0.48,9	0. 2.27,9
7	Wo.	5.23	6.43	6.52.12	22.35	1. 4.28,0	0. 2.10,5
8	Do.	5.21	6.45	7.14.40	22.28	1. 8. 7,3	0 1.53,2
9	Vr.	5.18	6.46	7.37. 1	22.21	1.11.46,9	0. 1.36,5
10	Za.	5.16	6.48	7.59.14	22.13	1.15.26,7	0. 1.19,6
11	Zon.	5.14	6.50	8.21.19	22. 5	1.19. 6,9	0. 1. 3,2
12	Ma.	5.12	6.52	8.43.16	21.57	1.22.47,3	0. 0.47,0
13	Di.	5. 9	6.53	9. 5. 4	21.48	1.26.28,1	0. 0.31,2
14	Wo.	5. 7	6.55	9.26.43	21.39	1.30. 9,2	0. 0.15,8
15	Do.	5. 5	6.57	9.48.13	21.30	1.33.50,7	0. 0. 0,7
16	Vr.	5. 3	6.59	10. 9.33	21.20	1.37.32,4	11.59.46,0
17	Za.	5. 0	7. 0	10.30.44	21.11	1.41.14,6	11.59.31,6
18	Zon.	4.58	7. 2	10.51.44	21. 0	1.44.57,1	11.59.17,7
19	Ma.	4 56	7. 4	11.12.33	20.49	1.48.40,2	11.59. 4,1
20	Di.	4.54	7. 6	11.33.12	20.39	1.52.23,6	11.58.51,0
21	Wo.	4.52	7. 7	11.53.40	20.28	1.56. 7,5	11.58.38,5
22	Do.	4.50	7. 9	12.13.55	20 15	1.59.51,5	11.58.26,1
23	Vr.	4.48	7.11	12.33.58	20. 3	2. 3.36,5	11.58.14,7
24	Za.	4.46	7.13	12.53.49	19.51	2. 7.21,7	11.58. 2,9
25	Zon.	4.44	7.14	13.13.27	19.38	2.11. 7,4	11.57.52,0
26	Ma.	4.41	7.16	13.32.52	19.25	2.14.53,5	11.57.41,6
27	Di.	4.39	7.18	13.52. 4	19.12	2.18.40,2	11.57.31,7
28	Wo.	4.37	7.19	14.11. 2	18.58	2.22.27,3	11.57.22,2
29	Do.	4.35	7.21	14.29.46	18.44	2.26.14,9	11.58.13,5
30	Vr.	4.33	7.22	14.48.15	18.29	2.30. 3,0	11.57. 4,8

☉ Halve midellijn op den { 1sten 16′. 1″,2 ; 16den 15′.57″,2 }

Dagen der week.	Ouderdom.	MAANS Opkomst.		Ondergang.		Doorgang door het Zuiden.	
			U. M.		U. M.		U. M.
Do.	10	's av.	0.50	's m.	3.50	's av.	8.41
Vr.	11	»	2.18	»	4. 8	»	9.31
Za.	12	»	3.43	»	4.23	»	10.19
Zon.	13	»	5. 7	»	4.36	»	11. 6
Ma.	14	»	6.29	»	4.47	»	11.52
Di.	15	»	7.51	»	5. 0		——
Wo.	16	»	9.12	»	5.15	's m.	0.40
Do.	17	»	10.31	»	5.34	»	1.29
Vr.	18	»	11.44	»	5.58	»	2.19
Za.	19		——	»	6.31	»	3.11
Zon	20	's m.	0.47	»	7.16	»	4. 3
Ma.	21	»	1.37	»	8.13	»	4.54
Di.	22	»	2.13	»	9.20	»	5.44
Wo.	23	»	2.40	»	10.32	»	6.32
Do.	24	»	3. 0	»	11.46	»	7.18
Vr.	25	»	3.15		——	»	8. 2
Za.	26	»	3.27	's av.	1. 0	»	8.45
Zon.	27	»	3.39	»	2.15	»	9.27
Ma.	28	»	3.50	»	3.31	»	10.10
Di.	29	»	4. 2	»	4.48	»	10.56
Wo.	30	»	4.16	»	6.10	»	11.46
Do.	1	»	4.35	»	7.35	's av.	0.39
Vr.	2	»	5. 1	»	9. 3	»	1.37
Za.	3	»	5.39	»	10.29	»	2.39
Zon	4	»	6.33	»	11.45	»	3.42
Ma.	5	»	7.45	's m.	0.44	»	4.44
Di.	6	»	9.10	»	1.25	»	5.43
Wo.	7	»	10.38	»	1.54	»	6.37
Do.	8	's av.	0. 6	»	2.14	»	7.28
Vr.	9	»	1.29	»	2.30	»	8.16

Phases van de Maan.

Volle Maan den 6 April 's morgens ten 1u. 50'.

Laatste Quartier den 13 April 's avonds ten 10u. 24'.

Nieuwe Maan den 21 April 's avonds ten 2u. 51'.

Eerste Quartier den 28 April 's morgens ten 9u. 17'.

⊙ Uurbeweging op den 1sten 2'.27",8 ; 16den 2'.26",5

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.		Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers. M. S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Za.	4.31	7.24	15. 6.31		2.33.51,6	11 56.56,
2	Zon.	4.29	7.26	15.24.31	18 0	2.37.40,7	11.56.49,
3	Ma.	4.27	7.27	15.42.16	17.45	2.41.30,4	11.56.42,
4	Di.	4.25	7.29	15.59.45	17.29	2.45.20,6	11.56.36,
5	Wo.	4.23	7.31	16.16.58	17.13	2.49.11,4	11.56.30,
6	Do.	4.21	7.33	16.33.54	16.56	2.53. 2,8	11.56.25,
7	Vr.	4.19	7.34	16.50.35	16 41	2.56.54,7	11.56.20,
8	Za	4.18	7.36	17. 6.59	16.24	3. 0.47,1	11.56.16,
9	Zon.	4.16	7.38	17.23. 5	16. 6	3. 4.40,2	11.56.13,
10	Ma.	4.14	7.39	17.39.55	15.50	3. 8.33,8	11.56.10,
11	Di.	4.12	7.41	17.54.27	15.32	3.12.28,0	11.56. 7,
12	Wo.	4.11	7.42	18. 9.41	15.14	3.16.22,8	11.56. 6,
13	Do.	4. 9	7.44	18.24.37	14.56	3.20.18,2	11.56. 5,
14	Vr.	4. 7	7.46	18.39.14	14.37	3.24.14,3	11.56. 4,
15	Za.	4. 6	7.47	18 53.33	14.19	3 28.10,9	11 56. 4,
16	Zon.	4. 4	7.49	19. 7.32	13.59	3.32. 8,1	11.56. 5,
17	Ma.	4. 3	7.51	19 21.12	13.40	3.36. 5,8	11.56. 6,
18	Di.	4. 1	7.52	19.34.32	13.20	3.40. 4,2	11.56. 8,
19	Wo.	4. 0	7.54	19.47.33	13. 1	3.44. 3,1	11.56.10,
20	Do.	3.58	7.55	20. 0.14	12.41	3.48. 2,6	11.56.13,
21	Vr.	3.57	7.56	20.12.34	12.20	3.52. 2,6	11.56.16,
22	Za.	3.56	7.57	20.24.34	12. 0	3.56. 3,2	11.56.20,
23	Zon.	3.55	7.59	20.36.12	11.38	4. 0. 4,3	11.56.25,
24	Ma.	3 53	8. 0	20.47.29	11.17	4. 4. 5,9	11.56.30,
25	Di.	3.52	8. 2	20 58.25	10.56	4. 8. 8,0	11.56.36,
26	Wo.	3.51	8. 3	21. 9. 0	10.35	4.12.10,5	11.56.42,
27	Do.	3.50	8. 5	21.19.12	10.12	4.16.13,6	11.56.48,
28	Vr.	3.49	8. 6	21.29. 2	9.50	4.20 17,1	11 56.55,
29	Za.	3.48	8. 7	21.38.30	9.28	4.24.21,0	11.57. 2,
30	Zon.	3.47	8. 8	21.47.35	9. 5	4.28.25,4	11.57.10,
31	Ma.	3.46	8.10	21.56.17	8.42	4.32.30,2	11.57.18,

☉ Halve middellijn op den { 1sten 15′.53″,4 ; 16den 15′.50″,2 }

Dagen der week.	Ouderdom.	MAANS- Opkomst.		MAANS- Ondergang.		MAANS- Doorgang door het Zuiden.		Phases van de Maan.
			U. M.		U. M.		U. M.	
Za.	10	's av.	2.51	's m.	2.43	's av.	9. 2	Volle Maan den 5 Mei 's avonds ten 2u. 24'.
Zon.	11	»	4.11	»	2.55	»	9.47	
Ma.	12	»	5.31	»	3. 7	»	10.33	
Di.	13	»	6.51	»	3.21	»	11.21	
Wo.	14	»	8.11	»	3.38		——	
Do	15	»	9.27	»	4. 0	's m.	0.10	
Vr.	16	»	10.34	»	4.30	»	1. 1	
Za.	17	»	11.29	»	5.10	»	1.53	
Zon.	18		——	»	6. 3	»	2.45	
Ma.	19	's m.	0.11	»	7. 6	»	3.36	Laatste Quartier den 13 Mei 's avonds ten 4u. 41'.
Di.	20	»	0.41	»	8.17	»	4.25	
Wo.	21	»	1. 3	»	9.29	»	5.11	
Do.	22	»	1.19	»	10.42	»	5.55	
Vr.	23	»	1.33	»	11.56	»	6.38	
Za.	24	»	1.44	's av.	1.10	»	7.20	
Zon.	25	»	1.55	»	2.25	»	8. 2	
Ma.	2	»	2. 7	»	3.43	»	8.46	Nieuwe Maan den 21 Mei 's morgens ten 0u. 2'.
Di.	27	»	2.20	»	5. 6	»	9.33	
Wo.	28	»	2.37	»	6.33	»	10.25	
Do.	29	»	3. 0	»	8. 2	»	11.22	
Vr.	1	»	3.32	»	9.25	's av.	0.23	
Za.	2	»	4.21	»	10.33	»	1.28	
Zon.	3	»	5.29	»	11.22	»	2.33	
Ma.	4	»	6.52	»	11.56	»	3.35	
Di.	5	»	8.22		——	»	4.32	
Wo.	6	»	9.52	's m.	0.19	»	5.25	Eerste Quartier den 27 Mei 's avonds ten 3u. 29'.
Do.	7	»	11.17	»	0.37	»	6.14	
Vr.	8	's av.	0.40	»	0.51	»	7. 0	
Za.	9	»	2. 0	»	1. 3	»	7.46	
Zon.	10	»	3.19	»	1.15	»	8.31	
Ma.	11	»	4.38	»	1.28	»	9.17	

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2'.25",4 ; 16den 2'.24",4 }

Dagen der maand	Dagen der week.	ZONS. Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Noordelijk.	Vers.	Regte opklimming in tijd.	Middelb. tijd op d. waren middag
		U. M.	U. M.	G. M. S.	M. S.	U. M. S.	U. M.
1	Di.	3.45	8.11	22. 4 38		4.36.35,4	11.57.
2	Wo.	3.44	8 12	22 12.35	7.57	4.40.41,0	11.57.
3	Do.	3.43	8.13	22.20. 8	7.33	4.44.46,9	11.57.
4	Vr.	3.42	8.14	22.27.18	7.10	4.48.53,2	11.57.
5	Za.	3.42	8.15	22.34. 5	6.47	4.52 59,9	11.58.
6	Zon.	3.41	8.16	22.40.28	6.23	4.57. 6,9	11.58.
7	Ma.	3.40	8.17	22.46.28	6. 0	5. 1.14,2	11.58.
8	Di.	3.40	8.17	22.52. 3	5.35	5. 5.21,8	11.58.
9	Wo.	3.39	8.18	22.57.14	5 11	5. 9.29,7	11.58.
10	Do.	3.39	8.19	23. 2. 1	4.47	5.13.38,0	11.59.
11	Vr.	3.39	8.20	23. 6.24	4.23	5.17.46,4	11.59.
12	Za.	3.38	8.21	23.10.22	3.58	5.21.55,1	11.59.
13	Zon.	3.38	8.22	23.13.57	3.35	5.26. 5,9	11.59.
14	Ma.	3.38	8.22	23.17. 7	3.10	5.30.15,0	11.59.
15	Di.	3.38	8.23	23.19.52	2.45	5.34.22,2	0. 0.
16	Wo.	3.38	8.23	23.22.12	2.20	5.38.31,6	0. 0
17	Do.	3.38	8.23	23.24. 7	1.55	5.42.41,1	0. 0.
18	Vr.	3.38	8.24	23.25.38	1,31	5.46.50,6	0. 0.
19	Za.	3.38	8.24	23.26.44	1. 6	5.51. 0,2	0. 0
20	Zon	3.38	8.25	23.27.26	0.42	5.55. 9,9	0. 1.
21	Ma.	3.38	8.25	23.27.43	0.17	5.59.19,5	0. 1.
22	Di.	3.38	8.25	23.27.34	0. 9	6. 3.29,1	0. 1.
23	Wo.	3.38	8.25	23.27. 1	0.33	6. 7.38,6	0. 1.
24	Do.	3.39	8.25	23.26. 2	0.59	6.11.48,1	0. 1.
25	Vr.	3.40	8.25	23.24.40	1.22	6.15.57,4	0. 2.
26	Za.	3.40	8.25	23.22.53	1.47	6.20. 6,6	0. 2.
27	Zon.	3.41	8.25	23.20.41	2.12	6.24.15,7	0. 2.
28	Ma.	3.41	8.24	23.18. 4	2.37	6.28.24,5	0. 2.
29	Di.	3.42	8.24	23.15. 3	3. 1	6.32.33,2	0. 3.
30	Wo.	3.42	8.24	23.11.37	3.26	6.36.41,7	0. 3.

☉ Halve middellijn op den { 1sten 15'.47".8
16den 15'.46",0

Dagender maand.	Dagen der week.	Ouderdom.	MAANS- Opkomst.		MAANS- Ondergang.		MAANS- Doorgang door het Zuiden.		Phases van de Maan.
			U.	M.	U.	M.	U.	M.	
1	Di.	12	's av.	5.57	's m.	1.43	's av.	10. 5	
2	Wo.	13	»	7.13	»	2. 4	»	10.55	
3	Do.	14	»	8.23	»	2.31	»	11.46	
4	Vr.	15	»	9.22	»	3. 7		——	Volle Maan den 4 Junij 's morgens ten 4u. 1'.
5	Za.	16	»	10. 8	»	3.55	's m.	0.39	
6	Zon.	17	»	10.41	»	4.55	»	1.30	
7	Ma.	18	»	11. 6	»	6. 4	»	2.20	
8	Di.	19	»	11.24	»	7.16	»	3. 7	
9	Wo.	20	»	11.39	»	8.29	»	3.51	
10	Do.	21	»	11.51	»	9.41	»	4.34	
11	Vr.	22		——	»	10.53	»	5.15	
12	Za.	23	's m.	0. 1	's av.	0. 6	»	5.56	Laatste Quartier den 12 Junij 's morgens ten 8u. 18'.
13	Zon.	24	»	0.13	»	1.21	»	6.38	
14	Ma.	25	»	0.25	»	2.40	»	7.23	
15	Di.	26	»	0.39	»	4. 3	»	8.11	
16	Wo.	27	»	0.58	»	5.30	»	9. 4	
17	Do.	28	»	1.25	»	6.57	»	10. 3	
18	Vr.	29	»	2. 6	»	8.13	»	11. 7	
19	Za.	1	»	3. 5	»	9.12	's av.	0.13	Nieuwe Maan den 19 Junij 's morgens ten 7u. 34'.
20	Zon.	2	»	4.24	»	9.53	»	1.18	
21	Ma.	3	»	5.55	»	10.22	»	2.20	
22	Di.	4	»	7.28	»	10.41	»	3.17	
23	Wo.	5	»	8.59	»	10.57	»	4. 9	
24	Do.	6	»	10.25	»	11.10	»	4.57	
25	Vr.	7	»	11.48	»	11.22	»	5.43	Eerste Quartier den 25 Junij 's avonds ten 10. 57'.
26	Za.	8	's av.	1. 8	»	11.35	»	6.29	
27	Zon.	9	»	2.27	»	11.50	»	7.15	
28	Ma.	10	»	3.46		——	»	8. 3	
29	Di.	11	»	5. 3	's m	0. 9	»	8.52	
30	Wo.	12	»	6.14	»	0.33	»	9.43	

⊙ Uurbeweging op den { 1sten 2'.23",7 ; 16den 2'.23",2

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.		Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op den waren middag.
		U. M	U. M.	G. M. S.	Vers. M. S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Do.	3.43	8.25	23. 7.48		6.40.49,9	0. 3.25,4
2	Vr.	3.44	8 23	23. 3.33	4.15	6.44.57,8	0. 3.36,8
3	Za.	3.45	8.23	22.58.55	4.38	6.49. 5,5	0. 3.47,9
4	Zon.	3.45	8.23	22.53.52	5. 3	6.53.12,9	0. 3.58,7
5	Ma.	3.46	8.22	22.48.26	5 26	6.57.20,0	0. 4. 9,2
6	Di.	3.47	8.22	22.42.36	5.50	7. 1.26,8	0. 4.19,4
7	Wo.	3.47	8.21	22.36.23	6.13	7. 5.33,1	0. 4.29,2
8	Do.	3.48	8.20	22.29.46	6.37	7. 9.39,1	0. 4.38,7
9	Vr.	3.49	8.20	22.22.45	7. 1	7.13.44,8	0. 4 47,8
10	Za.	3.50	8.19	22.15.21	7.24	7.17.50,1	0. 4 56,5
11	Zon.	3.51	8.18	22. 7.34	7.47	7.21.55,0	0. 5. 4,8
12	Ma.	3.53	8.17	21.59.24	8.10	7.25.59,4	0. 5.12,7
13	Di.	3.54	8.16	21.50.52	8.32	7.30. 3,4	0. 5.20,1
14	Wo.	3.55	8.15	21.41.58	8.54	7.34. 7,0	0. 5.27,1
15	Do.	3.56	8.14	21.32.41	9.17	7.38.10,0	0. 5.33,6
16	Vr.	3.57	8.13	21.23. 1	9.40	7 42.12,6	0. 5.39,7
17	Za.	3.59	8 12	21.13. 0	10. 1	7.46.14,7	0. 5.45,2
18	Zon.	4. 0	8.11	21. 2.37	10.23	7.50.16,3	0. 5.50,3
19	Ma.	4. 1	8.10	20.51.53	10.44	7.54.17,4	0. 5.54,7
20	Di.	4. 3	8. 8	20.40.48	11. 5	7.58.17,9	0. 5.58,7
21	Wo.	4. 4	8. 7	20.29.22	11.26	8. 2 17,8	0. 6. 2,1
22	Do.	4. 5	8. 6	20.17.36	11.46	8. 6.17,2	0. 6. 4,9
23	Vr.	4. 7	8. 5	20. 5.29	12. 7	8.10.16,0	0. 6. 7,1
24	Za.	4. 8	8. 3	19.53. 2	12.27	8.14.14,1	0. 6. 8,7
25	Zon.	4.10	8. 2	19 40.15	12.47	8.18.11,7	0. 6. 9,7
26	Ma.	4.11	8. 0	19.27. 9	13. 6	8.22. 8,7	0. 6.10,1
27	Di.	4.13	7.59	19.13.43	13.26	8.26. 5,0	0. 6. 9,9
28	Wo.	4.14	7.57	18.59.58	13.45	8.30. 0,8	0. 6. 9,1
29	Do.	4.16	7.56	18.45.54	14. 4	8.33.55,9	0. 6. 7,7
30	Vr.	4.17	7.54	18.31.32	14.22	4.37.50,4	0. 6. 5,7
31	Za.	4.19	7.52	18.16,52	14.40	8.41.44,4	0. 6. 3,0

⊙ Halve middellijn op den { 1sten 15'45",2 ; 16den 15'.46",0 }

Dagen der week.	Ouderdom.	MAANS- Opkomst.	MAANS- Ondergang.	MAANS- Doorgang door hét Zuiden.	Phases van de Maan.
		U. M.	U. M.	U. M.	
Do.	13	's av. 7.16	's m. 1. 6	's av. 10.34	
Vr.	14	» 8. 6	» 1.50	» 11.25	
Za.	15	» 8.43	» 2.47	——	Volle Maan den 3 Julij 's avonds ten 6u. 48'.
Zon	16	» 9.11	» 3.53	's m. 0.15	
Ma.	17	» 9.31	» 5. 4	» 1. 3	
Di.	18	» 9.46	» 6.17	» 1.49	
Wo	19	» 9.58	» 7.29	» 2.32	
Do.	20	» 10.10	» 8.41	» 3.13	
Vr.	21	» 10.20	» 9.53	» 3.54	Laatste Quartier den 11 Julij 's avonds ten 8u. 50'.
Za.	22	» 10.31	» 11. 6	» 4.36	
Zon.	23	» 10.45	's av. 0.21	» 5.19	
Ma.	24	» 11. 1	» 1.40	» 6. 4	
Di.	25	» 11.23	» 3. 3	» 6.53	
Wo.	26	» 11.55	» 4.28	» 7.47	
Do.	27	——	» 5.49	» 8.47	
Vr.	28	's m. 0.43	» 6.56	» 9.51	Nieuwe Maan den 18 Julij 's avonds ten 2u. 32'.
Za.	29	» 1.52	» 7.46	» 10.57	
Zon.	30	» 3.19	» 8.20	's av. 0. 1	
Ma.	1	» 4.53	» 8.43	» 1. 1	
Di.	2	» 6 29	» 9. 1	» 1.56	
Wo.	3	» 7.59	» 9.16	» 2.48	
Do.	4	» 9.27	» 9.29	» 3.37	
Vr.	5	» 10.50	» 9.42	» 4.24	Eerste Quartier den 25 Julij 's morgens ten 8u. 40'.
Za.	6	's av. 0.12	» 9.57	» 5.11	
Zon.	7	» 1.33	» 10.14	» 5.59	
Ma.	8	» 2.51	» 10.36	» 6.48	
Di.	9	» 4. 5	» 11. 6	» 7.39	
Wo.	10	» 5.11	» 11.47	» 8.30	
Do.	11	» 6. 5	——	» 9.21	
Vr.	12	» 6.46	's m. 0.40	» 10.12	
Za.	13	» 7.15	» 1.43	» 11. 1	

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2'.23",0 ; 16den 2'.23".1 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS. Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Noordelijk		Regte opklimming in tijd.	tijd op de[n] ... uren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers. M. S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Zon.	4.20	7.51	18. 1.53		8.45.37,7	0. 5.59
2	Ma.	4.22	7.49	17.46.37	15.16	8.49.30,4	0. 5.55
3	Di.	4.24	7.47	17.31. 4	15.33	8.53.22,5	0. 5.51
4	Wo.	4.25	7.46	17.15.14	15.50	8.57.14,0	0. 5.46
5	Do.	4.27	7.44	16.59. 7	16. 7	9. 1. 4,9	0. 5.40
6	Vr.	4.28	7.42	16.42.43	16.24	9. 4.56,2	0. 5.34
7	Za.	4.30	7.40	16.26. 3	16.40	9. 8.44,9	0. 5.27
8	Zon.	4.32	7.38	16. 9. 7	16.56	9.12.34,2	0. 5.20
9	Ma.	4.33	7.36	15.51.55	17.12	9.16.22,7	0. 5.12
10	Di.	4.35	7.34	15.34.27	17.28	9.20.10,8	0. 5. 3
11	Wo.	4.36	7.32	15.16.45	17.42	9.23.58,3	0. 4.54
12	Do.	4.38	7.30	14.58.48	17.57	9.27.45,2	0. 4.45
13	Vr.	4.40	7.28	14.40.37	18.11	9.31.31,7	0. 4.35
14	Za.	4.41	7.26	14.22.11	18.26	9.35.17,5	0. 4.24
15	Zon.	4.43	7.24	14. 3.32	18.39	9.39. 2,8	0. 4.13
16	Ma.	4.45	7.22	13.44.39	18.53	9.42.47,7	0. 4. 1
17	Di.	4.46	7.20	13.25.33	19. 6	9.46.32,0	0. 3.49
18	Wo.	4.48	7.18	13. 6.14	19.19	9.50.15,8	0. 3.36
19	Do.	4.50	7.16	12.46.42	19.32	9.53.59,1	0. 3.23
20	Vr.	4.51	7.14	12.26.59	19.43	9.57.41,9	0. 3. 9
21	Za.	4.53	7.12	12. 7. 4	19.55	10. 1.24,2	0. 2.55
22	Zon.	4.55	7.10	11.46.57	20. 7	10. 5. 6,1	0. 2.40
23	Ma.	4.56	7. 7	11.26.40	20.17	10. 8.47,5	0. 2.25
24	Di.	4.58	7. 5	11. 6.11	20.29	10.12.28,4	0. 2. 9
25	Wo.	5. 0	7. 3	10.45.32	20.39	10.16. 8,8	0. 1.53
26	Do.	5. 1	7. 1	10.24.42	20.50	10.19.48,9	0. 1.36
27	Vr.	5. 3	6.58	10. 3.43	20.59	10.23.28,5	0. 1.20
28	Za.	5. 5	6.56	9.42.34	21. 9	10.27. 7,8	0. 1. 2
29	Zon.	5. 7	6.54	9.21.16	21.18	10.30.46,7	0. 0.45
30	Ma.	5. 8	6.52	8.59.49	21.27	10.34.25,3	0. 0.27
31	Di.	5.10	6.50	8.38.13	21.36	10.38. 3,5	0. 0. 8

☉ Halve middellijn op den { 1sten 15′.47″,4
16den 15′.49″,7 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	Ouderdom.	MAANS Opkomst.		MAANS Ondergang.		MAANS Doorgang door het Zuiden.	
				U. M.		U. M.		U. M.
1	Zon.	14	's av.	7.37	's m.	2.53	's av.	11.47
2	Ma.	15	»	7.54	»	4. 6		———
3	Di.	16	»	8. 7	»	5.19	's m.	0.31
4	Wo.	17	»	8.18	»	6.31	»	1.13
5	Do.	18	»	8.29	»	7.43	»	1.54
6	Vr.	19	»	8.40	»	8.55	»	2.35
7	Za.	20	»	8.52	»	10. 8	»	3.16
8	Zon.	21	»	9. 7	»	11.25	»	4. 0
9	Ma.	22	»	9.26	's av.	0.45	»	4.47
10	Di.	23	»	9.53	»	2. 7	»	5.38
11	Wo.	24	»	10.32	»	3.27	»	6.34
12	Do.	25	»	11.29	»	4.39	»	7.34
13	Vr.	26		———	»	5.55	»	8.37
14	Za.	27	's m.	0.46	»	6.16	»	9.40
15	Zon.	28	»	2.16	»	6.45	»	10.42
16	Ma.	29	»	3.51	»	7. 5	»	11.40
17	Di.	1	»	5.25	»	7.21	's av.	0.34
18	Wo.	2	»	6.55	»	7.35	»	1.25
19	Do.	3	»	8.23	»	7.48	»	2.14
	Vr.	4	»	9.48	»	8. 2	»	3. 3
	Za.	5	»	11. 2	»	8.19	»	3.52
	Zon.	6	's av.	0.33	»	8.40	»	4.42
	Ma.	7	»	1.51	»	9. 7	»	5.33
	Di.	8	»	3. 1	»	9.44	»	6.25
	Wo.	9	»	4. 0	»	10.33	»	7.17
	Do.	10	»	4.45	»	11.33	»	8. 8
	Vr.	11	»	5.19		———	»	8.57
	Za.	12	»	5.45	's m.	0.41	»	9.44
	Zon.	13	»	6. 1	»	1.53	»	10.29
	Ma.	14	»	6.15	»	3. 7	»	11.11
	Di.	15	»	6.28	»	4.19	»	11.53

Phases van de Maan.

Volle Maan den 2 Aug. 's morgens ten 10u. 21'.

Laatste Quartier den 10 Aug. 's morgens ten 6u. 38'.

Nieuwe Maan den 16 Aug. 's avonds ten 9u. 53'.

Eerste Quartier den 23 Aug. 's avonds ten 9u. 30'.

⊙ Uurbeweging op den { 1sten 2'.23",6 ; 16den 2'.24",3 }

Dagen der maand	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Noordelijk.		Regte opklimming in tijd.	Middelba… tijd op de… waren middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers. M. S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Wo.	5.11	6.47	8.16 29	21.52	10.41.41,4	11.59.50,
2	Do.	5.13	6 45	7.54.37	22. 0	10.45.19,0	11.59.31,
3	Vr.	5.15	6.43	7.32.37	22. 7	10.48.56,3	11.59.11,
4	Za.	5.16	6.40	7.10.30	22.14	10.52.33,4	11.58.52,
5	Zon.	5.18	6.38	6.48.16	22.21	10.56.10,3	11.58.32,
6	Ma.	5.20	6.36	6.25.55	22.28	10.59.46,9	11.58.12,
7	Di.	5.21	6.33	6. 3.27	22.34	11. 3.23,3	11.57.52,
8	Wo.	5.23	6.31	5.40.53	22 39	11. 6.59,6	11.57.32,
9	Do.	5.25	6.29	5.18.14	22.44	11.10.35,7	11.57.12,
10	Vr.	5.26	6.26	4.55.30	22.50	11.14.11,7	11.56 51,
11	Za.	5.28	6.24	4.32.40	22.55	11.17.47,5	11.56.30,
12	Zon.	5.30	6.22	4. 9.45	22.59	11.21.23,3	11.56.10,
13	Ma.	5.31	6.19	3.46.46	23. 4	11.24.59,0	11.55.49,
14	Di.	5.33	6.17	3.23 42	23. 7	11.28.34,6	11.55.28,
15	Wo.	5.35	6.15	3. 0.35	23.11	11.32.10,2	11.55. 7,
16	Do.	5.37	6.12	2.37.24	23.14	11.35.45,7	11.54.46,
17	Vr.	5.38	6.10	2.14.10	23.16	11.39 21,2	11.54.25,
18	Za.	5.40	6. 7	1.50.54	23.19	11.42.56,7	11.54. 4,
19	Zon.	5.41	6. 5	1.27.35	23.21	11.46.32,3	11.53.43,
20	Ma.	5.43	6. 3	1. 4.14	23.23	11.50. 7,8	11.53.22,
21	Di.	5.45	6. 0	0.40.51	23.24	11.53.43,4	11.53. 1,
22	Wo.	5.46	5.58	0.17.27	23.24	11.57.19,1	11.52.40,
				Zuidelijk.			
23	Do.	5.48	5.55	0. 5.57	23.25	12. 0.54,9	11.52.19,
24	Vr.	5.50	5.53	0.29.22	23.26	12. 4.30,8	11.51.58,
25	Za.	5.51	5.51	0.52.48	23.26	12. 8. 6,8	11.51.38,
26	Zon.	5.53	5.48	1.16.14	23.25	12.11.43,0	11.51.17,
27	Ma.	5.55	5.46	1.39.39	23.24	12.15.19,3	11.50.57
28	Di.	5.56	5.44	2. 3. 3	23.23	12.18.55,9	11.50.3
29	Wo.	5.58	5.41	2.26.26	23.22	12.22.32,6	11.50.17
30	Do.	6. 0	5.39	2.49.48		12.26. 9,6	11.49.56

☉ Halve middellijn op den { 1sten 15′.53″,2; 16den 15′.57″,0 }

Dagen der week.	MAANS- Ouderdom.	MAANS- Opkomst.	MAANS- Ondergang.	MAANS- Doorgang door het Zuiden.	Phases van de Maan.
		U. M.	U. M.	U. M.	
Wo.	16	's av. 6.38	's m. 5.32	——	Volle
Do.	17	» 6.49	» 6.44	's m. 0.34	Maan
Vr.	18	» 7. 1	» 7.58	» 1.16	den 1 Sept.
Za.	19	» 7.15	» 9.13	» 1.59	's morgens
Zon.	20	» 7.33	» 10.32	» 2.44	ten 1u. 53'.
Ma.	21	» 7.56	» 11.53	» 3.33	
Di.	22	» 8.30	's av. 1.13	» 4.27	Laatste
Wo.	23	» 9.20	» 2.27	» 5.25	Quartier
Do.	24	» 10.26	» 3.27	» 6.25	den 8 Sept.
Vr.	25	» 11.49	» 4.12	» 7.27	's avonds
Za.	26	——	» 4.44	» 8.27	ten 2. 32'.
Zon.	27	's m. 1.19	» 5. 7	» 9.24	
Ma.	28	» 2.51	» 5.25	» 10.19	
Di.	29	» 4.21	» 5.40	» 11.11	Nieuwe
Wo.	1	» 5.50	» 5.52	's av. 0. 1	Maan
Do.	2	» 7.17	» 6. 7	» 0.50	den 15 Sept.
Vr.	3	» 8.43	» 6.23	» 1.40	's morgens
Za.	4	» 10. 8	» 6.42	» 2.31	ten 6. 21'.
Zon.	5	» 11.29	» 7. 8	» 3.23	
Ma.	6	's av. 0.45	» 7.42	» 4.16	
Di.	7	» 1.49	» 8.26	» 5. 9	Eerste
Wo.	8	» 2.40	» 9.23	» 6. 1	Quartier
Do.	9	» 3.18	» 10.29	» 6.51	den 22 Sept.
Vr.	10	» 3.46	» 11.39	» 7.39	's avonds
Za.	11	» 4. 6	——	» 8.24	ten 1u. 51'.
Zon.	12	» 4.22	's m. 0.53	» 9. 8	
Ma.	13	» 4.35	» 2. 5	» 9.50	Volle
Di.	14	» 4.47	» 3.18	» 10.31	Maan
Wo.	15	» 4.58	» 4.30	» 11.13	den 30 Sept.
Do.	16	» 5.10	» 5.44	» 11.56	's avonds
					ten 4u. 38'.

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2'.25",3 ; 16den 2'.26",5 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.		Regte opklimming in tijd.	Middelb. tijd op den middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers. M. S.	U. M. S.	U. M.
1	Vr.	6. 1	5.37	3.13. 8	23.18	12.29.47,0	11.49
2	Za.	6. 3	5.34	3.36.26	23.16	12.33.24,6	11.49
3	Zon.	6. 5	5.32	3.59.42	23.13	12.37. 2,5	11.49
4	Ma.	6. 7	5.30	4.22.55	23.10	12.40.40,7	11.48
5	Di.	6. 9	5.27	4.46. 5	23. 7	12.44.19,4	11.48
6	Wo.	6.10	5.25	5. 9.12	23. 3	12.47.58,4	11.48
7	Do.	6.12	5.23	5.32.15	22.58	12.51.37,8	11.47
8	Vr.	6.14	5.20	5.55.13	22.54	12.55.17,6	11.47
9	Za.	6.15	5.18	6.18. 7	22.49	12.58.57,9	11.47
10	Zon.	6.17	5.16	6.40.56	22.44	13. 2.38,7	11.47
11	Ma.	6.19	5.13	7. 3.40	22.39	13. 6.19,9	11.46
12	Di.	6.21	5.11	7.26.19	22.32	13.10. 1,6	11.46
13	Wo.	6.22	5. 9	7.48.51	22.26	13.13.43,8	11.46
14	Do.	6.24	5. 7	8.11.17	22.19	13.17.26,6	11.46
15	Vr.	6.26	5. 5	8.33.36	22.11	13.21.10,0	11.45
16	Za.	6.28	5. 2	8.55.47	22. 4	13.24.53,9	11.45
17	Zon.	6.30	5. 0	9.17.51	21.55	13.28.38,3	11.45
18	Ma.	6.31	4.58	9.39.46	21.48	13.32.23,4	11.45
19	Di.	6.33	4.56	10. 1.34	21.38	13.36. 9,1	11.45
20	Wo.	6.35	4.54	10.23.12	21.29	13.39.55,4	11.44
21	Do.	6.37	4.51	10.44.41	21.19	13.43.42,3	11.44
22	Vr.	6.39	4.49	11. 6. 0	21. 9	13.47.29,8	11.44
23	Za.	6.40	4.47	11.27. 9	20.59	13.51.18,1	11.44
24	Zon.	6.42	4.45	11.48. 8	20.48	13.55. 7,0	11.44
25	Ma.	6.44	4.43	12. 8.56	20.36	13.58.56,6	11.44
26	Di.	6.46	4.41	12.29.32	20.25	14. 2.46,9	11.44
27	Wo.	6.48	4.39	12.49.57	20.13	14. 6.37,9	11.43
28	Do.	6.49	4.37	13.10.10	20. 1	14.10.29,7	11.43
29	Vr.	6.51	4.35	13.30.11	19.47	14.14.22,1	11.43
30	Za.	6.53	4.33	13.49.58	19.34	14.18.15,5	11.43
31	Zon.	6.55	4.31	14. 9.32		14.22. 9,4	11.43

☉ Halve middellijn op den { 1sten 16′. 1″,0 ; 16den 16′. 5″,2 }

Dagen der week.	Ouderdom.	MAANS- Opkomst.		Ondergang.		Doorgang door het Zuiden.		Phases van de Maan.
			U. M.		U. M.		U. M.	
Vr.	17	's av.	5.24	's m.	7. 0		——	
Za.	18	»	5.40	»	8.19	's m.	0.42	
Zon.	19	»	6. 2	»	9.40	»	1.31	Laatste Quartier den 7 Oct. 's avonds ten 9u. 31'.
Ma.	20	»	6.33	»	11. 1	»	2.24	
Di.	21	»	7.18	's av.	0.17	»	3.20	
Wo.	22	»	8.18	»	1.21	»	4.20	
Do.	23	»	9.34	»	2.10	»	5.20	
Vr.	24	»	10.59	»	2.45	»	6.19	
Za.	25		——	»	3.10	»	7.16	
Zon.	26	's m.	0.28	»	3.29	»	8.10	Nieuwe Maan den 14 Oct. 's avonds ten 4u. 45'.
Ma.	27	»	1.56	»	3.45	»	9. 1	
Di.	28	»	3.23	«	3.59	»	9.50	
Wo.	29	»	4.48	»	4.13	»	10.39	
Do.	30	»	6.13	»	4.28	»	11.29	
Vr.	1	»	7.39	»	4.45	's av.	0.19	
Za.	2	»	9. 2	»	5. 8	»	1.11	
Zon.	3	»	10.22	»	5.39	»	2. 4	Eerste Quartier den 22 Oct. 's morgens ten 9u. 21'.
Ma.	4	»	11.33	»	6.19	»	2.58	
Di.	5	's av.	0.31	»	7.12	»	3.51	
Wo.	6	»	1.14	»	8.15	»	4.43	
Do.	7	»	1.46	»	9.25	»	5.32	
Vr.	8	»	2. 9	»	10.36	»	6.19	
Za.	9	»	2.27	»	11.48	»	7. 3	
Zon.	10	»	2.41		——	»	7.45	Volle Maan den 30 Oct. 's morgens ten 6u. 17'.
Ma.	11	»	2.53	's m.	1. 0	»	8.26	
Di.	12	»	3. 5	»	2.13	»	9. 8	
Wo.	13	»	3.16	»	3.25	»	9.51	
Do.	14	»	3.30	»	4.40	»	10.36	
Vr.	15	«	3.45	»	5.59	»	11.24	
Za.	16	»	4. 6	»	7.20		——	
Zon.	17	»	4.34	»	8.43	's m.	0.16	

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2'.27",7 ; 16den 2'.29",0 }

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS- Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.		Regte opklimming in tijd.	Middelb[are] tijd op de[n] ware[n] middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers. M. S.	U. M. S.	U. M. S.
1	Ma.	6.57	4.29	14.28.54		14.26. 4,3	11.43.43,
2	Di.	6.59	4.27	14.48. 1	19. 7	14.30. 0,0	11.43.42,
3	Wo.	7. 1	4.25	15. 6.53	18.52	14.33.56,4	11.43.42,
4	Do.	7. 3	4.24	15.25.30	18.37	14.37.53,8	11.43.43,
5	Vr.	7. 4	4.22	15.43.53	18.23	14.41.51,9	11.43.44,
6	Za.	7. 6	4.20	16. 2. 0	18. 7	14.45.50,9	11.43.47,
7	Zon.	7. 8	4.18	16.19.51	17.51	14.49.50,8	11.43.50,
8	Ma.	7.10	4.17	16.37.26	17.35	14.53.51,5	11.43.54,
9	Di.	7.12	4.15	16.54.44	17.18	14.57.53,1	11.43.59,
10	Wo.	7.13	4.13	17.11.44	17. 0	15. 1.55,6	11.44. 5,
11	Do.	7.15	4.12	17.28.27	16.43	15. 5.58,9	11.44.12,
12	Vr.	7.17	4.10	17.44.51	16.24	15.10. 3,1	11.44.20,
13	Za.	7.19	4. 9	18. 0.57	16. 6	15.14. 8,1	11.44.28,
14	Zon.	7.21	4. 7	18.16.45	15.48	15.18.14,0	11.44.37,
15	Ma.	7.22	4. 6	18.32.13	15.28	15.22.20,7	11.44.47,
16	Di.	7.24	4. 4	18.47.21	15. 8	15.26.28,1	11.44.58,
17	Wo.	7.26	4. 3	19. 2.10	14.49	15.30.36,5	11.45.10,
18	Do.	7.28	4. 2	19.16.37	14.27	15.34.45,7	11.45.23,
19	Vr.	7.30	4. 0	19.30.44	14. 7	15.38.55,7	11.45.36,
20	Za.	7.31	3.59	19.44.29	13.45	15.43. 6,5	11.45.52,
21	Zon.	7.33	3.58	19.57.53	13.24	15.47.18,1	11.46. 6,
22	Ma.	7.35	3.57	20.10.55	13. 2	15.51.30,5	11.46.21,
23	Di.	7.36	3.56	20.23.35	12.40	15.55.43,7	11.46.38,
24	Wo	7.38	3.54	20.35.52	12.17	15.59.57,6	11.46.55,
25	Do.	7.40	3.53	20.47.46	11.54	16. 4.12,3	11.47.14,
26	Vr.	7.41	3.52	20.59.16	11.30	16. 8.27,7	11.47.30,
27	Za.	7.43	3.51	21.10.23	11. 7	16.12.43,9	11.47.52,
28	Zon.	7.45	3.51	21.21. 6	10.43	16.17. 0,7	11.48.12,
29	Ma.	7.46	3.50	21.31.25	10.19	16.21.18,3	11.48.33,
30	Di.	7.48	3.49	21.41.19	9.54	16.25.36,5	11.48.55,

☉ Halve middellijn op den { 1sten 16′ 9″,4 ; 16den 16′.12″,8

Dagen der week.	MAANS- Ouderdom.	Opkomst.		Ondergang.		Doorgang door het Zuiden.		Phases van de Maan.
			U. M.		U. M.		U. M.	
Ma.	18	's av.	5.15	's m.	10. 3	's m.	1.13	Laatste Quartier den 6 Nov. 's morgens ten 4u. 33'.
Di.	19	»	6.12	»	11.14	»	2.13	
Wo.	20	»	7.25	's av.	0. 7	1	3.14	
Do.	21	»	8.48	»	0.45	»	4.14	
Vr.	22	«	10.15	»	1.14	»	5.12	
Za.	23	»	11.42	»	1.35	»	6. 6	
Zon.	24		——	»	1.51	»	6.57	
Ma.	25	's m.	1. 7	»	2. 5	»	7.45	
Di.	26	»	2.29	»	2.19	»	8.33	Nieuwe Maan den 13 Nov. 's morgens ten 5u. 48'.
Wo.	27	»	3.52	»	2.33	»	9.21	
Do.	28	»	5.15	»	2.49	»	10. 9	
Vr.	29	»	6.38	»	3.10	»	11. 0	
Za.	1	»	7.59	»	3.37	»	11.53	
Zon.	2	»	9.14	»	4.13	's av.	0.46	
Ma.	3	»	10.17	»	5. 2	»	1.40	
Di.	4	»	11. 7	»	6. 1	»	2.33	Eerste Quartier den 21 Nov. 's morgens ten 6u 30'.
Wo.	5	»	11.44	»	7. 9	»	3.24	
Do.	6	's av.	0.10	»	8.20	»	4.11	
Vr.	7	»	0.30	»	9.32	»	4.56	
Za.	8	»	0.46	»	10.43	»	5.39	
Zon.	9	»	0.58	»	11.54	»	6.21	
Ma.	10	»	1.10		——	»	7. 2	
Di.	11	»	1.22	's m.	1. 6	»	7.43	
Wo.	12	»	1.34	»	2.18	»	8.27	's avonds Volle Maan den 28 Nov. 's avonds ten 6u. 57'.
Do.	13	»	1.49	»	3.34	»	9.13	
Vr.	14	«	2. 7	»	4.54	»	10. 3	
Za.	15	»	2.32	»	6.16	»	10.59	
Zon.	16	»	3. 8	»	7.40	»	11.39	
Ma.	17	»	3.59	»	8.56		——	
Di.	18	»	5. 8	»	9.58	's m.	1. 2	

⊙ Uurbeweging op den { 1sten 2'.30",3; 16den 2'.31",4

Dagen der maand.	Dagen der week.	ZONS. Opkomst.	Ondergang.	Declinatie Zuidelijk.		Regte opklimming in tijd.	Middelbare tijd op de ware middag.
		U. M.	U. M.	G. M. S.	Vers.	U. M. S.	U. M. S.
1	Wo.	7.49	3.48	21.50.49	M.S.	16.29.55,4	21.49.1[illegible]
2	Do.	7.51	3.48	21.59.53	9 4	16.34.14,9	11.49.4[illegible]
3	Vr.	7.52	3.47	22. 8.32	8.39	16.38.35,0	11.50. 4[illegible]
4	Za	7.53	3.46	22.16.45	8.13	16.42.55,8	11.50.2[illegible]
5	Zon.	7.55	3.46	22.24.32	7.47	16.47.17,2	11.50.5[illegible]
6	Ma.	7.56	3.45	22.31.53	7.21	16.51.39,2	[illegible]
7	Di.	7.57	3.45	22.38.48	6.55	16.56. 1,7	[illegible]
8	Wo.	7.59	3.45	22.45.16	6.28	17. 0.24,7	[illegible]
9	Do.	8. 0	3.45	22.51.17	6. 1	17. 4.48,1	[illegible]
10	Vr.	8. 1	3.44	22.56.51	5.34	17. 9.12,0	11.53. [illegible]
11	Za.	8. 2	3.44	23. 1.58	5. 7	17.13.36,4	[illegible]
12	Zon.	8. 3	3.44	23. 6.37	4.39	17.18. 1,1	[illegible]
13	Ma.	8. 4	3.44	23.10.49	4.12	17.22.26,2	[illegible]
14	Di.	8. 5	3.44	23.14.33	3.44	17.26.51,5	[illegible]
15	Wo.	8. 6	3.44	23.17.50	3.17	17.31.17,2	[illegible]
16	Do.	8. 7	3.44	23.20.39	2.49	17.35.43,0	[illegible]
17	Vr.	8. 8	3.45	23.22.59	2.20	17.40. 9,1	[illegible]
18	Za.	8. 8	3.45	23.24.51	1.52	17.44.35,4	[illegible]
19	Zon.	8. 9	3.45	23.26.15	1.24	17.49. 1,8	[illegible]
20	Ma.	8.10	3.46	23.27.11	0.56	17.53.28,3	[illegible]
21	Di.	8.10	3.46	23.27.38	0.27	17.57.54,8	[illegible]
22	Wo.	8.11	3.46	23.27.37	0. 1	18. 2.21,4	[illegible]
23	Do.	8.12	3.47	23.27. 8	0.29	18. 6.48,0	[illegible]
24	Vr.	8.12	3.48	23.26.10	1.53	18.11.14,5	[illegible]
25	Za.	8.12	3.48	23.24.45	1.25	18.15.40,9	0 [illegible]
26	Zon.	8.13	3.49	23.22.51	2.54	18.20. 7,3	0. [illegible]
27	Ma.	8.13	3.50	23.20.29	1.22	18.24.33,5	0. 1.2[illegible]
28	Di.	8.13	3.51	23.17.38	2.51	18.28.59,5	0. 1.5[illegible]
29	Wo.	8.13	3.52	23.14.20	3.18	18.33.25,5	0. [illegible]
30	Do.	8.13	3.52	23.10.34	3.46	18.37.51,0	0. [illegible]
31	Vr.	8.13	3.53	23. 6.20	4.14	18.42.16,3	0. [illegible]

☉ Halve middellijn op den { 1sten 16′.15″,5 / 16den 16′.17″,2

Dagen der maand.	Dagen der week.	Ouderdom.	MAANS- Opkomst.		MAANS- Ondergang.		MAANS- Doorgang door het Zuiden.		Phases van de Maan.
				U. M.		U. M.		U. M.	
1	Wo.	19	's av.	6.31	's m.	10.44	's m.	2. 4	Laatste
2	Do.	20	»	8. 10	»	11.17	»	3. 4	Quartier
3	Vr.	21	»	9.29	»	11.40	»	4. 1	den 5 Dec.
4	Za.	22	»	10.55	»	11.57	»	4.54	's avonds
5	Zon.	23		———	's av.	0.12	»	5.43	ten 0u. 35'.
6	Ma.	24	's m.	0.19	»	0.26	»	6.31	
7	Di.	25	»	1.40	»	0.40	»	7.18	———
8	Wo.	26	»	3. 1	»	0.55	»	8. 5	
9	Do.	27	»	4.22	»	1.14	»	8.54	
10	Vr.	28	»	5.43	»	1.38	»	9.45	Nieuwe
11	Za.	29	»	6.59	»	2.10	»	10.38	Maan
12	Zon.	30	»	8. 6	»	2.53	»	11.31	den 12 Dec.
13	Ma.	1	»	9. 1	»	3.49	's av.	0.24	's avonds
14	Di.	2	»	9.42	»	4.54	»	1.16	ten 9u. 54'.
15	Wo.	3	»	10.12	»	6. 5	»	2. 5	
16	Do.	4	»	10.34	»	7.17	»	2.51	———
17	Vr.	5	»	10.51	»	8.29	»	3.34	
18	Za.	6	»	11. 5	»	9.39	»	4.16	Eerste
19	Zon.	7	»	11.16	»	10.49	»	4.56	Quartier
20	Ma.	8	»	11.28		———	»	5.36	den 21 Dec.
21	Di.	9	»	11.39	's m.	0. 0	»	6.18	's morgens
22	Wo.	10	»	11.52	»	1.12	»	7. 2	ten 3u. 8'.
23	Do.	11	's av.	0. 8	»	2.28	»	7.49	
24	Vr.	12	»	0.29	»	3.47	»	8.41	———
25	Za.	13	»	0.58	»	5. 9	»	9.38	
26	Zon.	14	»	1.42	»	6.30	»	10.39	Volle
27	Ma.	15	»	2.43	»	7.40	»	11.44	Maan
28	Di.	16	»	4. 2	»	8.35		———	den 28 Dec.
29	Wo.	17	»	5.32	»	9.14	's m.	0.48	's morgens
30	Do.	18	»	7. 5	»	9.42	»	1.48	ten 6u. 54'.
31	Vr.	19	»	8.35	»	10. 2	»	2.45	

☉ Uurbeweging op den { 1sten 2'.32",2 ; 16den 2'.32",7 }

TAFEL AANWIJZENDE DE UREN VAN OPKOMST

GEDURENDE DE ZES EERSTE MAANDEN

Dagen der maand.	PLANETEN.	JANUARIJ. Opkomst.	JANUARIJ. Ondergang.	JANUARIJ. In den Meridiaan.	FEBRUARIJ. Opkomst.	FEBRUARIJ. Ondergang.	FEBRUARIJ. In den Meridiaan.	MAART. Opkomst.	MAART. Ondergang.	MAART. In den Meridiaan.
		u. m.	u. m.	u. m.	u. m.	u. m.	u. m.	u. m.	u. m.	u.
1	Mercurius ☿	's morg. 6.46	's av. 2.33	's morg. 10.40	's morg. 7.53	's av. 4.16	's av. 0. 5	's morg. 7.11	's av. 7.21	's av. [illegible]
4		6.57	2.34	10 46	7.52	4.35	0.14	7. 0	7.31	[illegible]
7		7. 7	2.38	10.53	7.51	4.55	0.23	6.48	7.35	[illegible]
10		7.17	2.44	11. 0	7.49	5.15	0.32	6.34	7.30	[illegible]
13		7.26	2 51	11. 8	7.46	5.37	0.41	6.19	7.19	[illegible]
16		7.34	3. 0	11.17	7.42	5.59	0.50	6. 4	7. 0	[illegible]
19		7.40	3 11	11.25	7.37	6.20	0.58	5.50	6.34	[illegible]
22		7.45	3.24	11.34	7.31	6.40	1. 6	5.36	6. 6	's m. 11.[illegible]
25		7.49	3 38	11.44	7.23	7. 0	1.12	5.25	5.38	11.[illegible]
28		7.51	3.53	11 52	7 15	7.14	1.14	5.14	5.12	11.[illegible]
1	Venus ♀	's morg. 10.16	's av. 7 21	's av. 2.48	's morg. 9. 8	's av. 8.56	's av. 3. 2	's morg. 7.52	's av. 10.10	's av. [illegible]
7		10. 5	7.40	2.52	8.52	9.13	3. 2	7.35	10.25	[illegible]
13		9.53	7.59	2.56	8.36	9.29	3. 2	7.17	10.38	[illegible]
19		9.39	8.17	2.58	8.20	9.45	3. 2	7. 0	10.49	[illegible]
25		9.25	8.35	3. 0	8. 3	10. 1	3. 2	6.42	10.59	[illegible]
1	Mars ♂	's morg. 0.35	's morg. 11.54	's morg. 6.14	's av. 11.47	's morg. 10.18	's morg. 5. 3	's av. 10.33	's morg. 8.42	's morg. [illegible]
7		0.29	11.37	6. 3	11.34	9.58	4.46	10.12	8.19	[illegible]
13		0.21	11.19	5.50	11.20	6.39	4.29	9.45	7.56	[illegible]
19		0.11	11. 0	5.35	11. 4	9.18	4.11	9.23	7.31	[illegible]
25		0. 0	10 41	5.21	10 46	8.57	3.52	8.56	7. 5	[illegible]
1	Jupiter ♃	's morg. 5.38	's av. 1.46	's morg. 9 42	's morg. 4. 6	's a. 0. 3	's morg. 8. 4	's morg. 2.34	's morg. 10.25	's morg. [illegible]
9		5.15	1.19	9.17	3.40	's m. 11.35	7.38	2. 6	9.57	[illegible]
17		4.51	0.53	8.52	3,14	11. 7	7,11	1.38	9.27	[illegible]
25		4.27	0.27	8.27	2.48	10.39	6.44	1. 8	8.57	[illegible]
1	Saturnus ♄	's morg. 7. 3	's av. 2.53	's morg. 10.58	's morg. 5.16	's av. 1. 4	's morg. 9.10	's morg. 3.35	's morg. 11.24	's morg. [illegible]
11		6.29	2.17	10.22	4.40	0.29	8.34	2.57	10.47	[illegible]
21		5.55	1.42	9.48	4. 3	's m. 11.54	7.58	2.20	10. 9	[illegible]
1	Uranus ♅	's morg. 10.55	's av. 10. 0	's av. 4.28	's morg. 8.56	's av. 8. 5	's av. 2.30	's morg. 7. 7	's av. 6 24	's av. [illegible]
11		10.16	9.23	3.50	8.16	7.29	1.22	6.29	5.48	[illegible]
21		9.38	8.46	3.12	7.38	6.53	1.15	5.49	5.12	's m. 11.[illegible]

EN ONDERGANG DER VOORNAAMSTE PLANETEN,

VAN HET JAAR 1841.

Dagen der maand	Planeten	April Opkomst	April Ondergang	April In den Meridiaan	Mei Opkomst	Mei Ondergang	Mei In den Meridiaan	Junij Opkomst	Junij Ondergang	Junij In den Meridiaan
		U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.
1	☿ Mercurius	's morg. 5. 3	's av. 4.44	's morg. 10.34	's morg. 4. 6	's av. 4.57	's morg. 10.32	's morg. 4. 1	's av. 8.57	's av. 0.29
4		4.56	4.29	10.42	4. 1	5.12	10.37	4.10	9.19	0.45
7		4.49	4.19	10.34	3.56	5.31	10.44	4.22	9.37	0.59
10		4.43	4.13	10.28	3.53	5.50	10.51	4.35	9.50	1.12
13		4.38	4.11	10.24	3.50	6.11	11. 1	4.50	9.58	1.24
16		4.32	4.12	10.22	3.47	6.35	11.11	5. 5	10. 2	1.34
19		4.27	4.17	10.22	3.45	7. 1	11.23	5.20	10. 4	1.42
22		4.22	4.24	10.23	3.45	7.28	11.37	5.33	10. 2	1.47
25		4.16	4.33	10.25	3.47	7.56	11.52	5.45	9.58	1.51
28		4.11	4.44	10.28	3.51	8.23	's a. 0. 7	5.55	9.50	1.53
1	♀ Venus	's morg. 6.20	's av. 11. 6	's av. 2.43	's morg. 4.35	's av. 9.52	's av. 1.14	's morg. 2.46	's av. 5.47	's morg. 10.16
7		6. 1	11. 6	2.34	4.12	9. 8	0.40	2.29	5.17	9.53
13		5.41	11. 1	2.21	3.48	8.17	0. 3	2.13	4.55	9.34
19		5.20	10.49	2. 4	3.27	7.23	's m. 11.25	1.59	4.42	9.20
25		4.58	10.26	1.42	3. 8	6.33	10.51	1.45	4.34	9.10
1	♂ Mars	's av. 8.19	's morg. 6.33	's m. 1.26	's av. 5.25	's morg. 4. 9	's av. 10.47	's av. 3. 1	's morg. 1.51	's av. 8.26
7		7.46	6. 6	0.56	4.52	3.41	10.17	2.42	1.27	8. 4
13		7.11	5.37	0.24	4.21	3.14	9.48	2.24	1. 4	7.44
19		6.36	5. 8	's a. 11.52	3.53	2.46	9.20	2. 9	0.41	7.25
25		6. 0	4.39	11.19	3.28	2.20	8.54	1.55	0.20	7. 7
1	♃ Jupiter	's m. 0.41	's morg. 8.31	's morg. 4.36	's av. 10.38	's morg. 6.28	's morg. 2.33	's av. 8.20	's morg. 4.14	's m. 0.16
9		0. 9	7.59	4. 4	10. 4	5.54	1.59	7.42	3.38	's a. 11.40
17		's a. 11.37	7.27	3.32	9.28	5.19	1.2.	7. 6	3. 2	11. 5
25		11. 3	6.53	2.58	8.52	4.45	0.48	6.30	2.28	10.29
1	♄ Saturnus	's morg. 1.39	's morg. 9.28	's morg. 5.33	's av. 11.39	's morg. 7.28	's morg. 3.33	's av. 9.30	's morg. 5.19	's m. 1.24
11		0.59	8.48	4.53	10.58	6.47	2.52	8.47	4.37	0.42
21		0.19	8. 8	4.14	10.16	6. 5	2.10	8. 5	3.54	's a. 11.59
1	♅ Uranus	's morg. 5. 8	's av. 4.33	's morg. 10.50	's morg. 3.12	's av. 2.42	's morg. 8.57	's m. 1.12	's a. 0.45	's morg. 6.58
11		4.29	3.55	10.12	2.33	2. 5	8.19	0.32	0. 7	6.19
21		3.51	3.19	9.35	1.54	1.27	7.41	's a. 11.52	's m. 11.28	5.40

TAFEL AANWIJZENDE DE UREN VAN OPKOMST [illegible]

GEDURENDE DE ZES LAATSTE MAANDEN [illegible]

Dagen der maand.	Planeten.	JULIJ. Opkomst.	JULIJ. Ondergang.	JULIJ. In den Meridiaan.	AUGUSTUS. Opkomst.	AUGUSTUS. Ondergang.	AUGUSTUS. In den Meridiaan.	SEPTEMBER. Opkomst.	SEPTEMBER. Ondergang.	SEPTEMBER. In den Meridiaan.
		U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.
1	☿ Mercurius	's morg. 6. 3	's av. 9.42	's av. 1.52	's morg. 4. 4	's av. 7. 0	's morg. 11.32	's morg. 4.22	's av. 6.45	's m. 11.3[illegible]
4		6. 8	9.31	1.50	3.43	6.48	11.15	4.44	6.45	11.4[illegible]
7		6.10	9.19	1.45	3.25	6.40	11. 2	5. 7	6.41	11.5[illegible]
10		6. 8	9. 5	1.37	3.12	6.35	10.53	5.28	6.37	's av. 0. [illegible]
13		6. 3	8.49	1.26	3. 4	6.34	10.49	5.48	6.33	0.1[illegible]
16		5.53	8.32	1.13	3. 3	6.35	10.49	6. 8	6.28	0.1[illegible]
19		5.39	8.14	0.57	3. 8	6.38	11.53	6.27	6.23	0.2[illegible]
22		5.21	7.56	0.38	3.18	6.41	11. 0	6.45	6.17	0.3[illegible]
25		5. 0	7.37	0.18	3.34	6.43	11. 9	7. 3	6.11	0.[illegible]
28		4.36	7.19	's m. 11.57	3.53	6.44	11.19	7.19	6. 5	0.[illegible]
1	♀ Venus	's morg. 1.33	's av. 4.51	's morg. 9. 2	's morg. 0.55	's av. 4.51	's morg. 8.53	's morg. 1.16	's av. 5. 8	's morg. 9.1[illegible]
7		1.22	4.31	8.56	0.54	4.57	8.55	1.30	5. [illegible]	[illegible]
13		1.13	4.34	8.53	0.55	5. 3	8.59	1.43	5. [illegible]	[illegible]
19		1. 4	4.38	8.52	1. 0	5. 6	9. 3	1.58	4.56	[illegible]
25		0.59	4.44	8.51	1. 6	5 7	9. 7	2.14	4.49	[illegible]
1	♂ Mars	's av. 1.43	's av. 11.59	's av. 6.51	's av. 1. 5	's av. 10.19	's av. 5.42	's av. 0.50	's av. 8.56	's av. 4.[illegible]
7		1.33	11.38	6.36	1. 1	10. 2	5.31	0.49	8.43	4.[illegible]
13		1.24	11.18	6.21	0.57	9.45	5.21	0.47	8.31	4.[illegible]
19		1.17	10.59	6. 8	0.54	9.29	5.11	0.46	8.19	4.[illegible]
25		1.11	10.40	5.56	0.52	9.14	5. 3	0.44	8. 9	4.[illegible]
1	♃ Jupiter	's av. 6. 3	's m. 2. 2	's av. 10. 2	's av. 3.52	's av. 11.53	's av. 7.52	's av. 1.55	's av. 9.54	's av. 5.5[illegible]
9		5.27	1.28	9.28	3.20	11.21	7.21	1.27	9.24	5.2[illegible]
17		4.53	0.54	8.54	2.50	10.49	6.50	1. 1	8.55	[illegible]
25		4.20	0.21	8.21	2.21	10.19	6.20	0.35	8.27	[illegible]
1	♄ Saturnus	's av. 7.22	's morg. 3. 9	's av. 11.16	's av. 5.12	's m. 0.59	's av. 9. 6	's av. 3. 8	's av. 10.54	's av. 7. 1[illegible]
11		6.40	2.28	10.34	4.31	0.18	8.25	2.28	10.15	6.2[illegible]
21		5.57	1.40	9.52	3.51	's a. 11.38	7.45	1.51	9.37	5.4[illegible]
1	♅ Uranus	's av. 11.14	's morg. 10.48	's morg. 5. 1	's av. 9.11	's morg. 8.44	's morg. 2.57	's av. 7. 7	's morg. 6.36	's m. 0.51
11		10.34	10.9	4.22	8.31	8. 3	2.17	6.27	5.54	0.1[illegible]
21		9.55	9.28	3.42	7.51	7.22	1.36	5.47	5.12	's av. 11.3[illegible]

N ONDERGANG DER VOORNAAMSTE PLANETEN,

VAN HET JAAR 1841.

Dagen der maand.	Planeten.	October. Opkomst.	October. Ondergang.	October. In den Meridiaan.	November. Opkomst.	November. Ondergang.	November. In den Meridiaan.	December. Opkomst.	December. Ondergang.	December. In den Meridiaan.
		U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.
1	Mercurius ☿	's morg. 7.30	's av. 5.59	's av. 0.47	's morg. 9.25	's av. 5. 1	's av. 1.12	's morg. 5.47	's av. 3. 9	's morg. 10.28
4		7.52	5.53	0.52	9.17	4.54	1. 5	5.51	3. 3	10.27
7		8. 7	5.46	0.57	9. 2	4.45	0.54	6. 0	2.58	10.29
10		8.21	5.40	1. 1	8.38	4.35	0.36	6.11	2.54	10.32
13		8.36	5.34	1. 5	8. 5	4.21	0.13	6.23	2.51	10.37
16		8.48	5.29	1. 9	7.26	4. 7	's morg. 11.47	6.36	2.49	10.43
19		9. 0	5.24	1.12	6.48	3.52	11.20	6.49	2.49	10.49
22		9.10	5.18	1.14	6.17	3.39	11.58	7. 3	2.49	10.56
25		9.18	5.13	1.16	5 58	3.27	10.43	7.16	2.51	11. 4
28		9 23	5. 8	1.16	5.48	3 18	10.33	7.28	2.55	11.11
1	Venus ♀	's morg. 2.31	's av. 4 41	's morg. 9.36	's morg. 4. 4	's av. 3.46	's morg. 9.55	's morg. 5.39	's av. 2.57	's morg. 10.16
7		2.48	4.31	9.40	4.22	3.35	9.58	5.58	2.50	10 24
13		3. 6	4.22	9.44	4.41	3.24	10. 3	6.17	2.45	10.31
19		3.24	4.11	9.47	5. 0	3.14	10. 7	6.36	2.42	10.39
25		3.42	4. 0	9.51	5.19	3. 6	10.12	6.51	2 43	10.47
1	Mars ♂	's av. 0.42	's av. 8. 0	's av. 4.21	's av. 0.21	's av. 7.30	's av. 3.58	's morg. 11.30	's av. 7.41	's av. 3.37
7		0.40	7.52	4.16	0.13	7.35	3.54	11.21	7.46	3.33
13		0.37	7.46	4.12	0. 6	7.35	3.50	11. 8	7.48	3.28
19		0.33	7.41	4. 7	's m. 11.56	7.37	3.46	10.54	7.53	3.23
25		0.28	7.38	4. [illegible]	11.45	7.38	3.42	10.40	7 56	3.18
1	Jupiter ♃	's av. 0.15	's av. 8. 6	's av. 4.11	's morg. 10.41	's av. 6.23	's av. 2.32	's morg. 9 13	's av. 4.50	's av. 1. 2
9		's m. 11.50	7.39	3.45	10.17	5.58	2. 8	8.50	4.26	0.38
17		11.26	7.11	3 19	9.54	5.33	1.43	8.27	4. 2	0.14
25		11. 2	6.45	2.54	9.30	5. 8	1.19	8. 3	3.39	's m. 11 51
1	Saturnus ♄	's av. 1.13	's av. 9. 0	's av. 5. [illegible]	's morg. 11.22	's av. 7. 6	's va. 3.14	's morg. 9.36	's av. 5.21	's av. 1.28
11		0.37	8.22	4.29	10.46	6.30	2.38	9. 2	4.46	0.54
21		0. 0	7.45	3.5[illegible]	10.11	5.56	2. 3	8.26	4.12	0.19
1	Uranus ♅	's av. 5. 7	's morg. 4.31	's av. 10.49	's av. 3. 3	's morg. 2.24	's av. 8.43	's av. 1. 4	's m. 0.14	's av. 6.44
11		4.27	3.49	10. 8	2.23	1.43	8. 3	0.24	11.44	6. 4
21		3.47	3. 8	9.27	1.41	1, 3	7.23	's m. 11.45	11. 6	5.26

PLANEET-VERSCHIJNSELEN IN 1841.

MERCURIUS

is in Januarij wegens zijne nabijheid tot de Zon en den schuinschen stand des Dierenriems onzigtbaar. Gedurende de eerste dagen van Februarij komt hij in conjunctie met de Zon. Op het einde der maand en gedurende de eerste helft van Maart, als wanneer hij zijne grootste oostelijke afwijking van de Zon bereikt, kan hij 's avonds, na zons-ondergang, in *Pisces* gezien worden. In de laatste helft dezer maand bevindt hij zich aan deze zijde der Zon of in zijne benedenste conjunctie, waardoor hij onzigtbaar wordt. Tegen het midden van April is hij op zijnen grootsten westelijken afstand van de Zon verwijderd, en kan zich vóór Zons-opgang in de ochtend-schemering laag aan den oostelijken hemel vertoonen. Op het einde van Mei treedt hij in zijne boven-conjunctie met de Zon, en is hierdoor onzigtbaar. Gedurende de laatste helft van Junij en de eerste van Julij, middelerwijl hij zijne grootste oostelijke afwijking van de Zon bereikt, is hij, na zons-ondergang in het W. N. W. op te zoeken, en komt tegen het einde der maand aan deze zijde der Zon of in beneden-conjunctie, alwaar hij onzigtbaar wordt. Tegen het midden van Augustus bereikt hij zijnen grootsten westelijken afstand van de Zon, en kan zich in de ochtend-schemering in de nabijheid van *Castor* en *Pollux* gelijk mede bij de *Kribbe* vertoonen. In de eerste helft van September treedt hij in *Leo* in boven-conjunctie met de Zon, waardoor hij onzigtbaar is. In October doorloopt hij *Virgo* en *Libra* tot in *Scorpio*, bereikt tegen het midden der maand zijne grootste oostelijke afwijking van de Zon, doch zal wegens den lagen stand des Dierenriems bezwaarlijk kunnen gezien worden. Tegen het midden van November staat hij aan deze zijde der Zon in *Libra*, en is onzigtbaar. Op het einde dezer maand en gedurende de eerste helft van December is hij in *Libra* vooruitgaande, en kan 's morgens vóór zons-opgang aan den zuid-oostelijken hemel wederom te voorschijn komen.

VENUS

gaat in Januarij voorwaarts in *Capricornus*, *Aquarius* en *Pisces*; zij vertoont zich na zons-ondergang als avondster aan den zuid-westelijken hemel, en verlaat onzen horizon vóór 8 ure. In Februarij tot in *Aries* blijvende vooruitgaan, gaat zij 's avonds ten 9u. onder. In Maart doorloopt zij *Aries* en een gedeelte van *Taurus*; in de eerste dagen der maand bereikt zij hare grootste oostelijke verwijdering van de Zon, en schittert tot 's avonds ten 10u. als avondster aan den zuid-oostelijken hemel. Gedurende de laatste helft van April is zij in *Taurus* teruglоopende; schittert 's avonds nabij *Aldebaran* en de *Plejaden*, en gaat ten 10½u. in het N. W. ten W. onder. In het midden van Mei komt zij aan deze zijde der Zon of in de beneden-conjunctie, waardoor zij onzigtbaar wordt. In Junij heeft zij eene vooruitgaande beweging in *Aries* en *Taurus*; komt 's morgens ten 2u. in het N. O. ten O. op, en kan zich in de ochtend-schemering vertoonen. Op het einde der maand staat zij nabij de *Plejaden*. In Julij is zij vooruitgaande in *Taurus*, komt vóór 1u. 's morgens boven den horizon bij het N. O., schittert in het oosten in de nabijheid van *Aldebaran* tot aan den dageraad, en bereikt tegen het einde der maand haren grootsten westelijken afstand van de Zon. In Augustus loopt zij door *Taurus*, *Gemini* tot in *Cancer*, en komt 's morgens vóór 1u. op. In September blijft zij vooruitgaande in *Cancer* en *Leo*, komt 's morgens ten 2u. boven den horizon, en vertoont zich in de eerste dagen der maand nabij de *Kribbe*, en op het laatste dezer maand nabij *Regulus*. In October is zij steeds vooruitgaande in *Leo* en *Virgo*, en komt vóór 's morgens ten 3½u. nabij O. ten N. op. Gedurende de maand November doorloopt zij *Virgo* en *Libra*, en vertoont zich 's morgens ten 5u. in het O. ten Z, en tegen het midden der maand nabij *Spica*. In December is zij nog vooruitgaande van *Libra* door *Scorpio* tot in *Sagittarius*, vertoont zich na 6½u. boven den horizon; tegen het midden der maand staat zij bij *Antares*, en is vóór zonsopgang aan den zuid-oostelijken hemel te zien.

MARS

is in Januarij voortgaande in *Virgo*, komt een half uur na middernacht in het O. ten Z. op, staat vóór 6u. 's morgens tamelijk hoog in het zuiden, en vertoont zich tot aan den

dageraad. Gedurende de maand Februarij is hij nog in *Virgo* tot in *Libra* voortgaande, komt 's avonds ten 11¾u. in het O. Z. O. op, en vertoont zich na 's morgens ten 4u. in den meridiaan. In Maart heeft hij eene teruggaande beweging van *Libra* naar *Virgo*, komt 's avonds ten 10u. boven den horizon; staat 's morgens ten 2½u. in het zuiden; en is den ganschen nacht zigtbaar. Tegen het midden van April is hij in oppositie met de Zon, teruggaande in *Virgo*, en blijft van 's avonds tot 's morgens zigtbaar. In Mei steeds teruggaande in *Virgo*, gaat hij 's morgens ten 3u. nabij *Spica* in het W. ten Z. onder; culmineert tegen 10u. 's avonds, en blijft tot aan den dageraad zigtbaar.

In Junij heeft hij wederom eene voortgaande beweging in *Virgo*, staat 's avonds ten 8u. na *Spica* in het zuiden, en gaat 's morgens ten 1u. nabij het W. ten Z. onder. In Julij gaat hij voorwaarts in *Virgo* en *Libra*, vertoont zich na zons-ondergang aan den zuid-westelijken hemel, en gaat vóór 11u. 's avonds bij het W. Z. W. onder. In Augustus is hij voortgaande in *Libra* en *Scorpio*, en tot 10u. 's avonds aan den zuid-westelijken hemel zigtbaar. In September is hij nog tot 9u. 's avonds boven den horizon. In October voortgaande in *Scorpio* en *Sagittarius*, vertoont hij zich na zons-ondergang in de nabijheid van *Saturnus*, in het zuidwesten tot 's avonds 8u. In November gaat hij van *Sagittarius* naar *Capricornus* over, en gaat 's avonds ten 8u. onder. In December gaat hij voorwaarts van *Capricornus* naar *Aquarius*, en blijft tot 's avonds ten 8u. boven den horizon zigtbaar.

JUPITER

heeft in Januarij eene voortgaande beweging in *Scorpio*; komt 's morgens ten 5u. nabij het Z. O. op, en blijft tot aan den dageraad zigtbaar, ter linker zijde van *Antares*. In Februarij is hij reeds ten 3½u. 's morgens boven den horizon, en staat 's morgens ten 7u. bij zons-opkomst, laag in het zuiden. In Maart komt hij steeds vroeger, en reeds vóór 2u. 's morgens op, culmineert 's morgens ten 5½u. en blijft tot aan den dageraad zigtbaar. In April komt hij te middernacht op, en staat 's morgens ten 4u. in den meridiaan. In Mei is hij teruggaande in *Virgo*; culmineert vóór 's morgens ten 2u. en vertoont zich tot aan den dageraad. In de eerste dagen van Junij, komt hij in oppositie met de Zon, teruggaande in *Virgo*, staat te middernacht in den meridiaan, en is van 's avonds tot 's morgens zigtbaar. In Julij steeds teruggaande in *Virgo*, culmineert hij 's avonds ten 9u. en gaat vóór 1u.

's morgens in het Z. W. onder. In Augustus verkrijgt hij eene voortgaande beweging in *Virgo*, is na zons-ondergang aan den zuid-westelijken hemel zigtbaar, gaat vóór 11^{u}. 's avonds onder, en in September reeds ten 9^{u}. In October blijft hij na zons-ondergang nog in het zuid-westen zigtbaar in *Virgo*, en verlaat vóór $7\frac{1}{2}^{u}$ onzen horizon in het Z. W. ten W. In November gaat hij telkens vroeger en reeds ten 6^{u}. 's avonds onder. Tegen het einde van December treedt hij in conjunctie met de Zon, waardoor hij onzigtbaar wordt.

SATURNUS

gaat in Januarij voorwaarts in *Sagittarius*; vertoont zich ten $6\frac{3}{4}^{u}$. 's morgens boven den horizon nabij het Z. O. en staat laag in de ochtend-schemering. In Februarij nog in *Sagittarius* zijnde, komt hij reeds ten $4\frac{1}{2}^{u}$. 's morgens nabij het Z. O. op, en blijft tot aan den dageraad zigtbaar. In Maart wordt hij steeds vroeger zigtbaar, en zulks ten 3^{u}. 's morgens; culmineert in de schemering na $6\frac{1}{2}^{u}$. 's morgens. In April komt hij 's morgens ten 1^{u}. nabij het Z. O. ten O. op. Gedurende de maand Mei is hij teruggaande in *Sagittarius*, komt reeds 's avonds 11^{u}. boven den horizon, en staat vóór 3^{u}. in het zuiden. In de laatste helft van Junij komt hij in *Sagittarius* steeds teruggaande, in oppositie met de Zon; staat te middernacht in het zuiden, en blijft den ganschen nacht zigtbaar. In Julij is hij nog teruggaande in *Sagittarius*; komt na 10^{u}. 's avonds in den meridiaan, en gaat vóór 2^{u}. 's morgens in het zuid-westen onder. In Augustus staat hij ten 8^{u}. 's avonds tusschen *Scorpio* en *Sagittarius* in het zuiden, vertoont zich na zons-ondergang aan den zuid-westelijken hemel, en verlaat onzen horizon te middernacht. In September gaat hij steeds vroeger onder en reeds vóór 10^{u}. 's avonds, hebbende eene voortgaande beweging in *Sagittarius*. Gedurende de maand October is hij 's avonds na zons-ondergang aan den zuid-westelijken hemel te zien tot omstreeks 8^{u}. In November blijft hij vooruitgaande in *Sagittarius*, en gaat ten 6^{u}. 's avonds nabij het Z. W. onder. In de laatste dagen der maand December treedt hij in conjunctie met de Zon, en wordt alsdan voor ons onzigtbaar.

URANUS

is in Januarij vooruitgaande in *Pisces*; na zons-ondergang aan den zuidwestelijken hemel te zien, en blijft tot 9^{u}. 's avonds

boven den horizon. In Februarij nadert hij meer en meer tot de zon; staat 's avonds laag in de schemering boven den westelijken horizon, welke hij ten 7u. verlaat. In de eerste helft der maand komt hij nog in *Pisces*, zijnde achter de Zon in conjunctie, waardoor hij onzigtbaar wordt. In April gaat hij vóór zons-opgang nabij het oosten op, en staat laag in de ochtend-schemering, alwaar hij bezwaarlijk wederom *zigtbaar* zal zijn. In Mei komt hij reeds ten $2\frac{1}{2}$u. 's morgens boven den horizon, en is in den morgenstond aan den zuid-oostelijken hemel op te zoeken; even zoo in Junij, als wanneer hij een *half* uur na middernacht opkomt. In Julij komt hij steeds vroeger en reeds ten 10u. 's avonds boven den horizon, en culmineert reeds ten 4u. 's morgens. In Augustus gaat hij 's avonds ten $8\frac{1}{2}$u. op, en staat ten 2u. 's morgens in het zuiden, teruggaande in *Pisces*. Tegen het midden van September treedt hij in oppositie met de Zon; bereikt te middernacht den meridiaan, en blijft van 's avonds tot 's morgens zigtbaar in *Pisces*. In October gaat hij vóór 4u. 's morgens nabij het W. ten Z. onder. In November culmineert hij ten 8u. 's avonds, en verlaat onzen horizon vóór 2u. 's morgens.. In December is hij vooruitgaande in *Pisces*, bereikt ten 6u. 's avonds den meridiaan, en gaat een half uur vóór middernacht nabij het westen onder.

TAFEL *tot berekening der evenredige gedeelten van de Zons-regte opklimming, voor elk tijdstip des dags.*

TIJD.	VERSCHIL IN 24 UREN.						
	3′.30″	3′.40″	3′.50″	4′.00″	4′.10″	4′.20″	4′.30″
U. M.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.
0.10	1,5	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8	1,9
0.20	2,9	3,1	3,2	3,3	3,5	3,6	3,7
0.30	4,4	4,6	4,8	5,0	5,2	5,4	5,6
1. 0	8,7	9,2	9,6	10,0	10,4	10,8	11,2
1.30	13,1	13,7	14,4	15,0	15,6	16,2	16,9
2. 0	17,5	18,3	19,2	20,0	20,8	21,7	22,5
2.30	21,9	22,9	24,0	25,0	26,0	27,1	28,1
3. 0	26,2	27,5	28,7	30,0	31,3	32,5	33,7
3.30	30,6	32,1	33,5	35,0	36,5	37,9	39,4
4. 0	35,0	36,7	38,3	40,0	41,7	43,3	45,0
4.30	39,4	41,2	43,1	45,0	46,9	48,7	50,6
5. 0	43,7	45,8	47,9	50,0	52,1	54,1	56,2
5.30	48,1	50,4	52,7	55,0	57,3	59,6	1. 1,9
6. 0	52,5	55,0	57,5	1. 0,0	1. 2,5	1. 5,0	1. 7,5
6.30	56,9	59,6	1. 2,3	1. 5,0	1. 7,7	1.10,4	1.13,1
7. 0	1. 1,2	1. 4,2	1. 7,1	1.10,0	1.12,9	1.15,8	1.18,7
7.30	1. 5,6	1. 8,7	1.11,9	1.15,0	1.18,1	1.21,2	1.24,4
8. 0	1.10,0	1.13,3	1.16,7	1.20,0	1.23,3	1.26,7	1.30,0
8.30	1.14,4	1.17,9	1.21,5	1.25,0	1.28,6	1.32,1	1.35,6
9. 0	1.18,7	1.22,5	1.26,3	1.30,0	1.33,8	1.37,5	1.41,3
9.30	1.23,1	1.27,1	1.31,0	1.35,0	1.39,0	1.42,9	1.46,9
10. 0	1.27,5	1.31,7	1.35,8	1.40,0	1.44,2	1.48,3	1.52,5
10.30	1.31,9	1.36,2	1.40,6	1.45,0	1.49,4	1.53,7	1.58,1
11. 0	1.36,2	1.40,8	1.45,4	1.50,0	1.54,6	1.59,2	2. 3,7
11.30	1.40,6	1.45,4	1.50,2	1.55,0	1.59,8	2. 4,6	2. 9,4
12. 0	1.45,0	1.50,0	1.55,0	2. 0,0	2. 5,0	2.10,0	2.15,0

TAFEL *tot berekening der evenredige deelen van de Zons-declinatie, voor elk tijdstip des dags.*

VERSCHIL IN DECL. IN 24 UREN.	VERSCHIL IN TIJD.							
	1 U.	2 U.	3 U.	4 U.	5 U.	6 U.	7 U.	8 U.
MIN.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.	M. S.
1	0. 2,5	0. 5	0. 7,5	0.10	01 2,5	0.15	0.17,5	0.20
2	0. 5	0.10	0.15	0.20	0.25	0.30	0.35	0.40
3	0. 7,5	0.15	0 22,5	0.30	0 37,5	0.45	0.52,5	1. 0
4	0.10	0 20	0.30	0.40	0.50	1. 0	1.10	1.20
5	0.12,5	0.25	0.37,5	0.50	1. 2,5	1.15	1.27,5	1.40
6	0.15	0.30	0.45	1. 0	1.15	1.30	1.45	2. 0
7	0.17,5	0.35	0.52,5	1.10	1.27,5	1.45	2. 2,5	2.20
8	0.20	0.40	1. 0	1.20	1.40	2. 0	2.20	2.40
9	0.22,5	0.45	1. 7,5	1.30	1.52,5	2.15	2.37,5	3. 0
10	0.25	0.50	1.15	1.40	2. 5	2.30	2.55	3.20
11	0.27,5	0.55	1.22,5	1.50	2.17,5	2.45	3.12,5	3.40
12	0.30	1. 0	1.30	2. 0	2.30	3. 0	3.30	4. 0
13	0.32,5	1. 5	1.37,5	2 10	2.42,5	3.15	3.47.5	4.20
14	0.35	1.10	1.45	2.20	2.55	3.30	4. 5	4.40
15	0.37,5	1.15	1.52,5	2.30	3. 7,5	3.45	4.22,5	5. 0
16	0.40	1.20	2. 0	2.40	3.20	4. 0	4.40	5.20
17	0.42,5	1.25	2. 7,5	2.50	3.32,5	4.15	4.57,5	5.40
18	0.45	1.30	2.15	3. 0	3.45	4.30	5.15	6. 0
19	0.47,5	1.35	2.22,5	3.10	3.57,5	4.45	5.32,5	6.20
20	0.50	1.40	2.30	3.20	4.10	5. 0	5.50	6.40
21	0.52,5	1.45	2.37,5	3.30	4.22,5	5.15	6. 7,5	7. 0
22	0.55	1.50	2.45	3.40	4.35	5.30	6.25	7.20
23	0.57,5	1.55	2.52,5	3.50	4.47,5	5.45	6.42,5	7.40
24	1. 0	2. 0	3. 0	4. 0	5. 0	6. 0	7. 0	8. 0

TAFEL *tot berekening der evenredige deelen van de Zons-declinatie, voor elk tijdstip des dags.*

VERSCHIL IN DECL. IN 24 UREN.	VERSCHIL IN TIJD.							
	1 U.	2 U.	3 U.	4 U.	5 U.	6 U.	7 U.	8 U.
SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.	SEC.
2	0,1	0,2	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7
4	0,2	0,3	0,5	0,7	0,8	1,0	1,2	1,3
6	0,3	0,5	0,8	1,0	1,3	1,5	1,8	2,0
8	0,3	0,7	1,0	1,3	1,7	2,0	2,3	2,7
10	0,4	0,8	1,2	1,7	2,1	2,5	2,9	3,3
12	0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0
14	0,6	1,2	1,8	2,3	2,9	3,5	4,1	4,7
16	0,7	1,3	2,0	2,7	3,3	4,0	4,7	5,3
18	0,8	1,5	2,3	3,0	3,8	4,5	5,3	6,0
20	0,8	1,7	2,5	3,3	4,2	5,0	5,8	6,7
22	0,9	1,8	2,7	3,7	4,6	5,6	6,4	7,3
24	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0	8,0
26	1,1	2,2	3,3	4,3	5,4	6,5	7,6	8,7
28	1,2	2,3	3,5	4,7	5,8	7,0	8,2	9,3
30	1,2	2,5	3,8	5,0	6,3	7,5	8,8	10,0
32	1,3	2,7	4,0	5,3	6,7	8,0	9,3	10,7
34	1,4	2,8	4,2	5,7	7,1	8,5	9,9	11,3
36	1,5	3,0	4,5	6,0	7,5	9,0	10,5	12,0
38	1,6	3,2	4,8	6,3	8,0	9,5	11,1	12,7
40	1,7	3,3	5,0	6,7	8,4	10,0	11,7	13,3
42	1,8	3,5	5,3	7,0	8,8	10,5	12,3	14,0
44	1,8	3,7	5,5	7,3	9,2	11,0	12,8	14,7
46	1,9	3,8	5,7	7,7	9,6	11,5	13,4	15,3
48	2,0	4,0	6,0	8,0	10,0	12,0	14,0	16,0
50	2,1	4,2	6,3	8,3	10,4	12,5	14,6	16,7
52	2,2	4,3	6,5	8,7	10,8	13,0	15,2	17,3
54	2,3	4,5	6,8	9,0	11,3	13,5	15,8	18,0
56	2,3	4,7	7,0	9,3	11,7	14,0	16,3	18,7
58	2,4	4,8	7,2	9,7	12,1	14,5	16,9	19,3

TAFEL ***tot herleiding van den middelbaren tot den sterretijd, en omgekeerd.***

De herleiding van sterre- tot middelbaren tijd geschiedt door *aftrekking*, en het omgekeerde door *bijtelling* van het in de tafel voorkomende getal.

MIDDELB. TIJD.	M. TIJD. / ST. TIJD.	STERRE-TIJD.
M. S.	UREN.	M. S.
0. 9,8	1	0. 9,9
0.19,7	2	0.19,7
0.29,5	3	0.29,6
0.39,3	4	0.39,4
0.49,2	5	0.49,3
0.59,0	6	0.59,1
1. 8,8	7	1. 9,0
1.18,6	8	1.18,8
1.28,5	9	1.28,7
1.38,3	10	1.38,6
1.48,1	11	1.48,4
1.57,9	12	1.58,3
2. 7,8	13	2. 8,1
2.17,6	14	2.18,0
2.27,4	15	2.27,8
2.37,3	16	2.37,7
2.47,1	17	2.47,6
2.56,9	18	2.57,4
3. 6,8	19	3. 7,3
3.16,6	20	3.17,1
3.26,4	21	3.27,0
3.36,2	22	3.36,8
3.46,1	23	3.46,7
3.55,9	24	3.56,6

Voor de herleiding der secunden zoo van middelbaren als van sterre-tijd, kan men volstaan met 0″,1 in rekening te brengen, zoodra het aantal secunden grooter dan 20, en 0″,2 zoo hetzelve grooter dan 55 is.

Bij de herleiding der minuten kan de tafel zoo voor sterren als voor middelbaren tijd dienen, zijnde het onderscheid slechts op de honderdste secunde-deelen van invloed.

MINUTEN.	SECUNDEN.	MINUTEN.	SECUNDEN.
1	0,2	31	5,1
2	0,3	32	5,3
3	0,5	33	5,4
4	0,7	34	5,6
5	0,8	35	5,7
6	1,0	36	5,9
7	1,1	37	6,1
8	1,3	38	6,2
9	1,5	39	6,4
10	1,6	40	6,6
11	1,8	41	6,7
12	2,0	42	6,9
13	2,1	43	7,1
14	2,3	44	7,2
15	2,5	45	7,4
16	2,6	46	7,6
17	2,8	47	7,7
18	2,9	48	7,9
19	3,1	49	8,1
20	3,3	50	8,2
21	3,4	51	8,4
22	3,6	52	8,5
23	3,8	53	8,7
24	3,9	54	8,9
25	4,1	55	9,0
26	4,3	56	9,2
27	4,4	57	9,4
28	4,6	58	9,5
29	4,7	59	9,7
30	4,9	60	9,9

…FEL *aantoonende hoe veel de hemel-ligchamen* later *of vroeger op- en ondergaan, op andere breedten of poolshoogten dan* AMSTERDAM.

	BIJ N. DECLINATIE.					
	LATER OP				VROEGER OP	
	BIJ Z. DECLINATIE.					
	VROEGER OP				LATER OP	
…DTE	49°	50°	51°	52°	53°	54°
…IN.	MINUTEN TIJDS					
	0	0	0	0	0	0
	1	0	0	0	0	0
	1	1	1	0	0	1
	2	1	1	0	0	1
	2	2	1	0	1	1
	3	2	1	0	1	2
	4	3	2	0	1	2
	4	3	2	0	1	2
	5	4	2	1	1	3
	5	4	2	1	1	3
	6	4	3	1	1	3
	7	5	3	1	2	4
	8	5	3	1	2	4
	8	6	3	1	2	4
	9	6	4	1	2	5
	10	7	4	1	2	5
	10	7	4	1	2	5
	11	8	5	1	2	6
	12	9	5	1	2	7
	13	9	6	2	3	7
	14	10	6	2	3	8
	15	11	6	2	3	8
	16	11	7	2	3	9
	17	12	7	2	3	9
	18	13	8	2	4	10
	19	14	8	2	4	11
	21	15	9	3	4	12
	22	16	10	3	5	13
	24	17	10	3	5	14
	25	19	11	3	6	15

Verklaring nopens het gebruik dezer tafel.

Laat gevraagd worden naar den Zons- op- en ondergang te *Dordrecht*, op den 1 Junij. Op dien dag is de Zons-declinatie 22°N.; de breedte van *Dordrecht* is 51° 49′. Voor deze declinatie en eene breedte van 51°, geeft de tafel een verschil van 7′, en voor eene breedte van 52°, 2′ tijds; dus is er een verschil van 5′, voor ééne graad breedte.

Nemende nu een evenredig gedeelte van dat verschil, voor hetgeen de breedte van *Dordrecht* meer dan 51° is, heeft men 60′:5′ = 49′: 4′ ruim; welk aantal minuten men bij den tijd van opgang te *Amsterdam* moet optellen, vermits de declinatie N. is, en de Zon, blijkens het hoofd der tafel, alsdan op 51° Br. *later* opkomt, en dus ook *vroeger* ondergaat.

Volgens den kalender gaat de Zon te *Amsterdam* den 1 Junij op, ten 3u. 45′
hierbij het verschil 4′

vindt men alzoo 3u. 49′

voor den opgang der Zon te *Dordrecht*, op den gem. dag, en voor den ondergang 8u. 7′. Op dezelfde wijze zal men den tijd van op- en ondergang van de Maan en andere hemelligchamen, wier declinatie minder dan 29° is, voor alle overige plaatsen van het Rijk kunnen vinden.

TAFEL *van middelbare regte opklimming en declinatie van een aantal voorname sterren, voor het jaar* 1841, *volgens* BESSEL.

(Zie omtrent het gebruik dezer tafel het *Jaarb. van* 1827, bl. 39.)

BENAMINGEN DER STERREN.	GROOTTE.	REGTE OPKLIMMING IN TIJD.	DECLINATIE.
		U. M. S.	G. M. S.
α in *Andromeda* (*Alpheraz*)	2.3	0. 0.11	28.12.45 N
γ In den vleugel van *Pegasus* (*Algenib*)	2	0. 5. 3	14.17.57 N
α in *Cassiopea*	3	0.31.31	55.39.51 N
De Noordpoolster	2.3	1. 2.27	88.27.41 N
α in den *Ram*	3	1.58.13	22.42.26 N
α in de kieuw van den *Walvisch* (*Menkar*)	2	2.53.58	3.27.41 N
α in *Perseus*	2	3.13. 0	49.17.21 N
α in het zuidelijk oog van den *Stier* (*Aldebaran*)	1	4.26.48	16.11. 1 N
α in het geitje van den *Voerman* (*Capella*)	1	5. 4.57	45.49.42 N
β in den regter voet van *Orion* (*Rigel*)	1	5. 6.54	8.23.27 Z
β in den noordelijken hoorn van den *Stier*	2	5.16.15	28.27.57 N
δ in den gordel van *Orion*	2	5.23.53	0.25.20 Z
α in den oostelijken schouder van *Orion* (*Betelgeuze*)	1	5.46.34	7.22.16 N
α van den grooten hond (*Sirius*)	1	6.38. 8	16.30.12 Z
α in den tweeling (*Castor*)	1.2	7.24.26	32.13.48 N
α in den kleinen hond (*Procyon*)	1.2	7.30.59	5.37.36 N
β in den tweeling (*Pollux*)	2.3	7.35.35	28.24.15 N
α in het hart van den *Waterslang* (*Alphard*)	2	9.19.46	7.53.25 Z
α in het hart van den *Leeuw* (*Regulus*)	1	9.59.54	12.44.30 N
α in het vierkant van den *grooten Beer*	2	10.53.51	62.36.28 N
β in den *Leeuw*	2	11.40.57	15.27.38 N

BENAMINGEN DER STERREN.	GROOTTE.	REGTE OPKLIMMING IN TIJD.	DECLINATIE.
		U. M. S.	G. M. S.
β in de *Maagd*	3	11.42.25	2.39.37 N
γ in den *grooten Beer*	2	11.45.26	54.34.42 N
α in den korenaar der *Maagd* (*Spica*)	1	13.16.49	10.19.47 Z
η in den *grooten Beer*	2	13.41.16	50. 6.32 N
α in *Boötes* (*Arcturus*)	1	14. 8.25	20. 0.47 N
1α in de *Weegschaal*	2.3	14.41.54	15.19.56 Z
2α in de *Weegschaal*	2.3	14.42. 6	15.22.37 Z
β van den *kleinen Beer*	3	14 51.14	74.48.18 N
α in de *N. Kroon*	2.3	15.27.57	27.15.13 N
α in den *Slang*	3	15.36.26	6.55.48 N
α in het hart van den *Schorpioen* (*Antares*)	1	16.19.40	26. 4.24 Z
α in het hoofd van *Hercules* (*Ras Algethi*)	3	17. 7.24	14.34.34 N
α in het hoofd van den *Slangendrager* (*Ophiuchus*)	2	17.27.33	12.40.51 N
γ in het hoofd van den *Draak*	3	17.52.55	51.30.35 N
α in de *Lier* (*Wega*)	1	18.31.33	38.38.21 N
γ in den *Arend*	3	19.38.42	10.13.49 N
α in den *Arend* (*Altair*)	1.2	19.43. 1	8.27.11 N
β in den *Arend*	3	19.47.30	6. 0.50 N
α in den staart van de *Zwaan* (*Deneb*)	2	20.36. 1	44.42.53 N
α van *Cepheus*	3	21.14.47	61.54.47 N
β van *Cepheus*	3	21.26.35	69.51.47 N
α in den regter schouder van den *Waterman* (*Aquarius*)	3	21.57.37	1. 5.24 Z
α in den zuidelijken Visch (*Fomalhaut*)	1	22.48.51	30.27.53 Z
α van *Pegasus*	2	22.56.51	14.21. 4 N

ALPHABETISCHE TAFEL *der voornaamste steden en plaatsen in Nederland met aanwijzing van derzelver Geographische breedte en lengte, gerekend van den Meridiaan gaande over* Amsterdam, *alsmede van derzelver afstand in uren gaans, zoo van deze laatste stad als van* 's Gravenhage, *zijnde elk uur gerekend op een afstand van* 5555 *Ned. ellen of* $\frac{1}{20}$ *van den gemiddelden graad des Meridiaans-boogs.*

NB. De lengte van Amsterdam 0° stellende is:
die van Parijs 2°.32'.54". W, dus een tijdsverschil van 10'.12".
die van Greenwich 4°.53'.18". W, dus een tijdsverschil van 19'.33".

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE		VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN	
		N. BREEDTE.	LENGTE.		Amsterdam.	's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.	M. S.		
Aardenburg.	Zeeland.	51.16.25	1.26. 9 W.	5.45 V.	45¼	28
Alkmaar.	Noord-Holland.	52.37.55	0. 8. 0 W.	0.32 V.	9¾	14[illegible]
Amersfoort.	Utrecht.	52. 9.20	0.30.14 O.	[illegible] L.	8¾	18
Amsterdam, (*Westertoren*).	Noord-Holland.	52.22.30	0. 0. 0	[illegible]	0	[illegible]
Arnhem.	Gelderland.	51.58.46	1. 1.30 O.	4. 6 L.	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	1.43.46 O.	6.55 L.	[illegible]	[illegible]

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM	UREN GAANS VAN Amsterdam.	UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. T.	G. G. S.			
Bergen op Zoom.	Noord-Braband. .	51.29.42	0.35.45 W.	2.23 V.	26¾	16½
Beverwijk.	Noord-Holland. .	52.29.11	0.13.31 W.	0.56 V.	6	11
Blokzijl.	Overijssel.	52.43.40	1. 4.39 O.	4.19 L.	28¾	37½
Bommel.	Gelderland.	51.48.47	0.22. 7 O.	1.28 L.	16	16½
Bosch, ('s Hertogen-). . . (*Groote kerk*)	Noord-Braband .	51.41.18	0.25.28 O.	1.42 L.	19¾	19
Breda.	Idem.	51.35.22	0. 6.31 W.	0.26 V.	21½	14½
Brielle.	Zuid-Holland. . .	51.54.11	0.43.17 W.	2.53 V.	18	6
Coevorden.	Groningen.	52.39.40	1.51.24 O.	7.26 L.	32	42
Culenborg.	Gelderland.	51.57.28	0.20.33 O.	1.22 L.	12	16
Delft.	Zuid-Holland. . .	52. 0.48	0.31.23 W.	2. 6 V.	13½	1½
Deventer.	Overijssel.	52.15. 9	1.16.19 O.	5. 5 L.	20	29¾
Doesburg.	Gelderland.	52. 0.56	1.13.40 O.	4.55 L.	20¾	30
Dokkum.	Vriesland.	53.19.39	1. 6.51 O.	4.28 L.	43¾	53
Dordrecht.	Zuid-Holland. . .	51.48.53	0.13.25 W.	0.54 V.	17½	8¾
Drachten.	Vriesland.	53. 6.25	1.13. 3 O.	4.52 L.	37¾	46½
Edam, (*Speeltoren*) . . .	Noord-Holland. .	52.30.46	0. 9.48 O.	0.39 L.	4	16
Eindhoven.	Noord-Braband. .	51.26.14	0.35.46 O.	2.23 L.	25	24¾
Elburg.	Gelderland.	52.26.57	0.57.11 O.	3.49 L.	19	28¾

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN Amsterdam.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.			
Enkhuizen.	Noord-Holland.	52.42.16	0.24.33 O.	1.38 L.	11	23
Geertruidenberg.	Noord-Braband.	51.42. 4	0. 1.14 W.	0. 5 V.	18¾	13½
Goeree.	Zuid-Holland.	51.49. 9	0.54.30 W.	3.38 V.	24½	12½
Goes.	Zeeland.	51.30.14	0.59.37 W.	3.58 V.	33½	19½
Gorinchem.	Zuid-Holland.	51.49.48	0. 5.21 O.	0.21 L.	14¾	11¾
Gouda.	Idem.	52. 0.40	0.10.23 W.	0.42 V.	10½	7
Grave.	Noord-Braband.	51.45.38	0.51.24 O.	3.26 L.	22½	26¾
Groenlo.	Gelderland.	52. 2.34	1.44. 8 O.	6.56 L.	29	38¾
Groningen, (*Groote toren*).	Groningen.	53.13.12	1.41. 6 O.	6.44 L.	40½	49¾
Haarlem.	Noord-Holland.	52.22.54	0.14.47 W.	0.59 V.	3½	8½
Hage, ('s Graven- (*Groote toren*).	Zuid-Holland.	52. 4.40	0.34.27 W.	2.19 V.	12	0
Harderwijk, (*Kerk*).	Gelderland.	52.20.58	0.43.59 O.	3. 0 L.	14¾	24
Harlingen, (*Kl. kerk*)	Vriesland.	53.10.29	0.31.43 O.	2. 7 L.	48[illegible]	55[illegible]
Harmelen.	Utrecht.	52. 5.31	0. 4.50 O.	0.18 L.	8¾	[illegible]
Hattem.	Gelderland.	52.28.40	1.11.14 O.	4.45 L.	20	[illegible]
Helder (do.	Noord-Holland.	52.57.42	0. 8.14 W.	0.33 V.	[illegible]	[illegible]
Hellevoetsluis.	Zuid-Holland.	51.49.20	0.45.18 W.	3. 1 V.	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.	IN UREN GAANS VAN Amsterdam.	IN UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.			
Heusden.	Noord-Braband.	51.44. 0	0.15.14 O.	1. 1 L.	19	16
Hilvarenbeek.	Idem	51.29. 8	0.15.10 O.	1. 1 L.	26½	19½
Hoogstraten.	Idem.	51.24. 5	0. 7.19 W.	0.29 V.	26	19
Hoorn.	Noord-Holland	52.38.28	0.10.35 O.	0.42 L.	7¼	19¼
Hulst.	Zeeland.	51.16.52	0.49.47 W.	3.19 V.	38¼	31¾
Kampen, (*Nieuwe toren*)	Overijssel.	52.33.35	1. 1.58 O.	4. 8 L.	22¼	31½
Klundert.	Noord-Braband.	51.39.55	0.20.58 W.	1.24 V.	22¼	12
Leerdam.	Zuid-Holland.	51.53.30	0.12.34 O.	0.50 L.	13	14½
Leeuwarden. (*Toren van den Oldenhoven*)	Vriesland.	53.12.13	0.54.23 O.	3.38 L.	39½	48¼
Leiden, (*Toren der R. kerk*)	Zuid-Holland.	52. 9.23	0.23.31 W.	1.34 V.	9	3½
Lemmer (de.	Vriesland.	52.50.44	0.29.40 O.	3.19 L.	32	41¼
Lommel.	Noord-Braband.	51.13.44	0.25.52 O.	1.44 L.	30¾	28¼
Maastricht.	Limburg.	50.51. 7	0.47.52 O.	3.11 L.	38¼	38¼
Medemblik.	Noord-Holland.	52.46.25	0.13.12 O.	0.53 L.	11½	23½
Meppel.	Overijssel.	52.41.53	1.18.24 O.	5.14 L.	27¼	36¼
Middelburg, (*Abdij-toren*).	Zeeland.	51.30. 0	1.16. 9 W.	5. 5 V.	38¼	21
Monnikendam.	Noord-Holland.	52.27.27	0. 8.55 O.	0.36 L.	2¼	14¼
Montfoort.	Utrecht.	52. 2.45	0. 3.51 O.	0.15 L.	9¼	11

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.	GEOGRAPHISCHE N. BREEDTE.	GEOGRAPHISCHE LENGTE.	VERSCHIL IN TIJD MET AMSTERDAM.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN Amsterdam.	AFSTAND IN UREN GAANS VAN 's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.			
Muiden.	Noord-Holland.	52.19.46	0.11. 7 O.	0.44 L.	2½	14½
Naarden.	Idem.	52.17.46	0.16.44 O.	1. 7 L.	4	16
Nijmegen.	Gelderland.	51.50.54	0.58.44 O.	3.55 L.	20¼	27
Oldenzaal	Overijssel.	52.18.46	2. 2.43 O.	8.11 L.	32¾	42
Oosterhout.	Noord-Braband.	51.39. 0	0. 1.54 W.	0. 8 V.	19¼	16
Oosterwolde.	Vriesland.	52.59.40	1.24.36 O.	5.38 L.	36¼	45½
Oudewater.	Zuid-Holland.	52. 1.23	0. 0.50 W.	0. 3 V.	9¾	9½
Petten.	Noord-Holland.	52.46. 2	0.13.34 W.	0.54 V.	12¾	17¾
Purmerend	Idem.	52.30.39	0. 3.44 O.	0.15 L.	3¼	15¼
Reenen.	Utrecht.	51.57.27	0.40.51 O.	2.43 L.	14¾	21
Rotterdam.	Zuid-Holland.	51.55.19	0,23.55 W.	1.36 V.	14½	4¼
Sas van Gent.	Zeeland.	51.15. 0	1. 4. 0 W.	4.16 V.	41	34
Schagen.	Noord-Holland.	52.47.14	0. 5.15 W.	0.21 V.	13	18
Schiedam.	Zuid-Holland.	51.55. 8	0.29. 7 W.	1.57 V.	16	4
Schoonhoven.	Idem.	51.56.49	0. 2. 0 O.	0. 8 L.	12½	9½
Sluis.	Zeeland.	51.18.58	1.30. 0 W.	[illegible] V.	49¾	[illegible]
Sneek.	Vriesland.	53. 1.57	0.46.31 O.	3. 8 L.	40	49¼
Stavoren.	Idem.	52.52.57	0.28.37 O.	1.54 L.	[illegible]	47¾
[illegible]	Noord-Braband	51.35.16	0.33.41 W.	2.15 V.	[illegible]	[illegible]

NAMEN DER PLAATSEN.	PROVINCIEN.			VERSCHIL IN … MET AMSTERD…	UREN GAANS VAN …	
		N. BREEDTE.	LENGTE.		Amsterdam.	's Gravenhage.
		G. M. S.	G. M. S.			
Thiel	Gelderland	51.53. 9	0.33. 2 O.	2.12 L.	15¾	20
Tholen	Zeeland	51.31.57	0.39.53 W.	2.39 V.	26¾	16½
Tilburg	Noord-Braband	51.35. 0	0. 8.30 O.	0.34 L.	24	18¼
Utrecht. (*Dom-toren*)	Utrecht	52. 5.28	0.14.16 O.	0.57 L.	8	14
Veere	Zeeland	51.32.52	1.13. 1 W.	4.52 V.	31¾	19¼
Venlo	Limburg	51.22 17	1.17.22 O.	5. 9 L.	37	35¼
Vianen	Zuid-Holland	51.59.35	0.12.35 O.	0.50 L.	10¼	13¼
Vierlingsbeek	Noord-Braband	51.35.48	1. 7.39 O.	4.31 L.	31¼	31½
Vlissingen, (*Wester kerk*)	Zeeland	51.26.40	1.18.11 W.	5.13 V.	39¼	22½
Wageningen	Gelderland	51.57.57	0.46.46 O.	3. 7 L.	15¼	22⅓
Westkappelle	Zeeland	51.31.49	1.26.14 W.	5.45 V.	41	23¼
Willemstad	Noord-Braband	51.41.33	0.26.45 W.	1.47 V.	20½	10¼
Winschoten	Groningen	53. 7. 0	1.59. 0 O.	7.56 V.	44¼	53½
Woerden	Zuid-Holland	52. 5.12	0. 0. 1 W.	0. 0 V.	7¼	10¼
IJzendijke	Zeeland	51.19.13	1.16.15 W.	5. 5 V.	45½	38½
Zierikzee	Idem	51.39. 3	0.58. 8 W.	3.53 V.	26¼	14¼
Zutphen, (*Groote toren*)	Gelderland	52. 8.24	1.18.43 O.	5.15 L.	21¼	30½
Zwolle	Overijssel	52.30.46	1.12.2 O.	4.50 L.	21⅕	30¼

OPGAVE VAN DE TIJDSTIPPEN DER VERSTE EN DIGTSTE AFSTANDEN VAN DE MAAN TOT DE AARDE, GEDURENDE 1841.

DE MAAN IS IN HET	
PERIGEUM	APOGEUM
Den 6 Januarij.	Den 19 Januarij.
» 4 Februarij.	» 16 Februarij.
» 4 Maart.	» 16 Maart.
» 31 id.	» 12 April.
» 25 April.	» 10 Mei.
» 22 Mei.	» 7 Junij.
» 19 Junij.	» 4 Julij.
» 18 Julij.	» 31 id.
» 15 Augustus.	» 28 Augustus.
» 13 September.	» 24 September.
» 10 October.	» 22 October.
» 4 November.	» 19 November.
» 1 December.	» 17 December.
» 29 id.	

' A F E[...]htering der Watergetijen op den doorgang

[...] den meridiaan. (*)

V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.
U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.	U. M.
3.59	5.12	6.45	8.17	9.28	10.25	11.14
4. 1	5.15	6.49	8.20	9.30	10.26	11.16
4. 4	5.18	6.52	8.23	9.32	10.28	11.17
4. 6	5.21	6.55	8.25	9.34	10.30	11.19
4. 8	5.23	6.59	8.28	9.36	10.32	11.20
4.10	5.26	7. 2	8.30	9.38	10.33	11.22
4.12	5.29	7. 5	8.33	9.40	10.35	11.23
4.15	5.32	7. 8	8.35	9.42	10.37	11.25
4.17	5.35	7.11	8.38	9.44	10.38	11.26
4.19	5.38	7.15	8.40	9.46	10.40	11.28
4.21	5.41	7.18	8.43	9.48	10.42	11.29
4.24	5.44	7.21	8.45	9.50	10.43	11.31
4.26	5.47	7.24	8.48	9.52	10.45	11.32
4.28	5.51	7.27	8.50	9.54	10.47	11.34
4.31	5.54	7.30	8.53	9.56	10.48	11.35
4.33	5.57	7.33	8.55	9.58	10.50	11.37
4.36	6. 0	7.36	8.57	10. 0	10.52	11.39
4.38	6. 3	7.39	9. 0	10. 1	10.53	11.40
4.40	6. 6	7.43	9. 2	10. 3	10.55	11.42
4.43	6.10	7.46	9. 4	10. 5	10.57	11.43
4.45	6.13	7.49	9. 7	10. 7	10.58	11.45
4.48	6.16	7.52	9. 9	10. 9	11. 0	11.46
4.51	6.19	7.55	9.11	10.10	11. 2	11.48
4.53	6.22	7.58	9.13	10.12	11. 3	11.49
4.56	6.26	8. 0	9.15	10.14	11. 5	11.51
4.58	6.29	8. 3	9.18	10.16	11. 6	11.52
5. 1	6.32	8. 6	9.20	10.18	11. 8	11.54
5. 4	6.35	8. 9	9.22	10.19	11.10	11.55
5. 6	6.39	8.12	9.24	10.21	11.11	11.57
5. 9	6.42	8.15	9.26	10.23	11.13	11.58
5.12	6.45	8.17	9.28	10.25	11.14	12. 0

oekje over 1827, bladz. 63.

TAFEL *van de betrekkelijke hoogten der springtijen aan de Nederlandsche kusten, over het jaar* 1841.

(Medegedeeld door den Heer *J. de Kanter*, te Middelburg.)

Maand						
Januarij	V. M.	den 7	ten	3½u.	's avonds	1.27
	N. M.	» 22	»	5¼u.	»	0.97
Februarij	V. M.	» 6	»	2½u.	's morgens	1.15
	N. M.	» 21	»	11¼u.	»	0.94
Maart	V. M.	» 7	»	1½u.	's avonds	1.07
	N. M.	» 23	»	2½u.	's morgens	0.98
April	V. M.	» 6	»	1½u.	»	1.02
	N. M.	» 21	»	2¾u.	's avonds	1.08
Mei	V. M.	» 5	»	2¼u.	»	1.00
	N. M.	» 21	»	0¼u.	's morgens	1.20
Junij	V. M.	» 4	»	4u.	»	0.98
	N. M.	» 19	»	7u.	»	1.26
Julij	V. M.	» 3	»	7u.	's avonds	0.96
	N. M.	» 18	»	2½u.	»	1.24
Augustus	V. M.	» 2	»	10¼u.	's morgens	0.91
	N. M.	» 16	»	9½u.	's avonds	1.16
September	V. M.	» 1	»	1¾u.	's morgens	0.90
	N. M.	» 15	»	6u.	»	1.09
	V. M.	» 30	»	4¾u.	's avonds	0.95
October	N. M.	» 14	»	4¾u.	»	1.07
	V. M.	» 30	»	6½u.	's morgens	1.07
November	N. M.	» 13	»	6¼u.	»	1.07
	V. M.	» 28	»	7¼u.	's avonds	1.19
December	N. M.	» 12	»	10¼u.	»	1.04
	V. M.	» 28	»	7¾u.	's morgens	1.25

Men raadplege dienaangaande het *Jaarboekje* van 1826, over de ebbe en vloed, blads. 99.

TAFEREEL VAN DE ELEMENTEN DER PLANETEN.

De elementen voor de oude planeten gelden voor het tijdstip van den 1sten Januarij 1800 ten 0u. middelbare tijd te Parijs; die der vier nieuwe planeten, voor dat van den 23sten Julij 1810 ten 0u. middelbare tijd te Berlijn.

MIDDELBARE AFSTANDEN TOT DE ZON.

Mercurius	0,3870981
Venus	0,7233317
Aarde	1,0000000
Mars	1,5236914
Vesta	2,36148
Juno	2,66946
Ceres	2,77091
Pallas	2,77263
Jupiter	5,202767
Saturnus	9,538850
Uranus	19,18239

De hierbij tot eenheid aangenomen afstand bedraagt volgens *Encke*, 20,682,329 geographische mijlen.

OMLOOPSTIJDEN.

	SIDERALE. DAGEN.	SYNODISCHE. DAGEN.
Mercurius	87,96928	115,88
Venus	224,70078	583,92
Aarde	365,25637	——
Mars	686,97964	779,94
Vesta	1325,485	504,21
Juno	1593,067	473,92
Ceres	1684,735	[illegible]
Pallas	1686,305	466,26
Jupiter	4332,5848	398,88
Saturnus	10759,21981	378,10
Uranus	30686,82055	369,67

MIDDELBARE LENGTEN EN MIDDELBARE DAGELIJKSCHE BEWEGINGEN.

	G. M. S.	G. M. S.
Mercurius	112.16. 4,8	4. 5.32,6
Venus	146.44.55,8	1.36. 7,8
Aarde	100.53.29,9	0.59. 8,3
Mars	233. 5.33,9	0.31.26,7
Vesta	84.47. 3,2	0.16.17,9
Juno	74.39.43,6	0.13.33,7
Ceres	307. 3.25,6	0.12.49,4
Pallas	290.38.11,8	0.12.48,7
Jupiter	81.54.48,6	0. 4.59,3
Saturnus	123. 6.29,3	0. 2. 0,6
Uranus	173.30.37,2	0. 0.42,4

EXCENTRICITEITEN EN LENGTEN DER PERIHELIA.

		G. M. S.
Mercurius	0,2056163	74.20. 5,8
Venus	0,00686182	123.43. 6
Aarde	0.01679226	99.30.28,6
Mars	0,0932168	332.22.51,2
Vesta	0,08856	249.11.37,0
Juno	0,22556	54.17.12,7
Ceres	0,0767378	147.41.23,5
Pallas	0,241998	121. 5. 0,5
Jupiter	0,0481621	11. 7.38
Saturnus	0,0561505	89. 8.20
Uranus	0,0466108	167.30.24

GROOTSTE MIDDELPUNTS-VEREFFENINGEN.

	G. M. S.
Mercurius	23.40.43,0
Venus	0.47.10,8
Aarde	1.55.27,6
Mars	10.41.33,3
Vesta	10. 9.26,7

	G. M. S.
Juno	29.30.42,4
Ceres	8.47.52
Pallas	27.55.29
Jupiter	5.31.13,8
Saturnus	6.26.12,1
Uranus	5.22.32,8

HELLINGEN EN LENGTE DER KNOOPEN OP DE ECLIPTICA.

	G. M. S.	G. M. S.
Mercurius	7. 0. 5,9	45.57. 9
Venus	3.23.28,5	74.51.41
Aarde	0. 0. 0	0. 0. 0
Mars	1.51. 6,2	47.59.38
Vesta	7. 7.57,3	103.20.26
Juno	13. 2.10,0	170.52.35
Ceres	10.36.55,7	80.53.47
Pallas	34.35.49,1	172.38.28
Jupiter	1.18.51,6	98.25.45
Saturnus	2.29.35,9	111.56. 7
Uranus	0.46.28,0	72.59.21

HELLINGEN EN LENGTEN DER KNOOPEN OP DEN EQUATOR.

	G. M. S.	G. M. S.
Mercurius	28.45. 8	10.[illegible]
Venus	24.33.21	7.[illegible]
Aarde	23.27.54,8	0. 0. 0
Mars	24.44.24	3.17.20
Vesta	22.50.16	18. 8.12
Juno	10.47. 0	11. 1.17
Ceres	27. 7.40	[illegible]
Pallas	11.40.17	158.56.54
Jupiter	23.18.28	3.17.12
Saturnus	22.38.44	6. 0.59
Uranus	23.41.24	1.56.12

	SCHIJNB. MIDDELL.	WARE MIDDELL.	LIGCHAM. INHOUD.	MASSA.
	M. S.			
Mercurius . .	0. 6,7	0,391	0,060	$\frac{1}{2025812}$
Venus. . . .	0.16,9	0,985	0,957	$\frac{1}{401847}$
Aarde	——	1,000	1,000	$\frac{1}{354936}$
Mars.	0. 5,8	0,519	0,140	$\frac{1}{686337}$
Jupiter. . . .	0.38,4	11.225	1414,2	$\frac{1}{1083924}$
Saturnus . . .	0.17,1	9,022	734,8	$\frac{1}{35002}$
Uranus. . . .	0. 3,9	4,344	82,0	$\frac{1}{17918}$
Zon	32. 1,8	112,06	1407124,0	1
Maan	31. 7,0	0,264	0,018	$\frac{1}{354936 \times 8?,7}$

De hierbij tot eenheid aangenomen inhoud der aarde beaagt 2650686000 cubieke geographische mijlen.

	DIGTHEID.	ZWAARTE-KRACHT.	LIGHT EN WARMTE.	OMWENTELINGS-TIJD. D. U. M.
Mercurius. .	2,94	1,15	6,67	1. 0. 5
Venus. . . .	0,923	0,91	1,91	0.23.21 of 24½ dag.
Aarde. . . .	1,000	1,00	1,00	0.23.56, 4″
Mars.	0,948	0,50	0,43	1. 0.37.20
Jupiter. . . .	0,238	2,45	0,037	0. 9.55,27
Saturnus. . .	0,138	1,09	0,011	0,10.29.17
Uranus . . .	0,242	1,05	0,003	——
Zon	0,252	28,36		25.12
Maan	0,619	0,163	1,00	27. 7.43.12

INLICHTING NOPENS HET GEBRUIK DER TIJDS-VEREFFENING, BIJ DE INVOERING VAN DEN MIDDELBAREN TIJD.

Wanneer men, bij de regeling der openbare uurwerken naar den middelbaren tijd, niet voorzien is van eenen chronometer of regulateur, welks gang van tijd tot tijd aan sterrekundige waarnemingen getoetst wordt, dan kan men zich hierbij ongetwijfeld even goed en tevens met minder onkosten bedienen van eenen *naauwkeurig* vervaardigden zonnewijzer, en van een gewoon uurwerk, hetwelk gedurende eenige dagen den tijd op een of twee minuten na kan bewaren, ten einde dit laatste te kunnen raadplegen op zoodanige dagen des jaars, waarop de dienst des zonnewijzers, door gebrek aan zonneschijn, achterwege blijft. Gelijk genoegzaam bekend is, kan de zonnewijzer eeniglijk den *waren* tijd aanwijzen, en moet deze tijd alsdan eene kleine verbetering onder den naam van tijds-vereffening ondergaan, om daaruit den *middelbaren* tijd af te leiden, waaromtrent wij reeds vroeger de noodige inlichtingen medegedeeld hebben (1).

In onzen kalender vindt men jaarlijks den middelbaren tijd op den waren middag van elken dag zeer naauwkeurig aangewezen, waaruit zich de hoegrootheid der tijds-vereffening, voor die tijdstippen des jaars waarop de *middelbare* tijd achter den *waren* tijd blijft, door eene aftrekking van 12 uren terstond laat bepalen. Daar het echter voor onze maatschappelijke behoefte ruim voldoende is, indien de openbare uurwerken den middelbaren tijd op eene minuut na naauwkeurig aanwijzen, zal de klokkenist kunnen volstaan met zich bij de regeling van het uurwerk te bedienen van het navolgende beknopte tafeltje, waarin de hoegrootheid der tijds-vereffening voor de onderscheidene tijdstippen des jaars, met weglating der seconden, slechts tot in het naastbij zijnde ronde aantal minuten uitgedrukt is, en welke uit dien hoofde tevens voor alle volgende jaren kan dienen.

(1) Men raadplege deswege onze *Jaarboekjes* over 1827, pag. 48 en 1836, pag. 64.

MAAND.	DAG.	VERSCHILLING IN MINUTEN.	MAAND.	DAG.	VERSCHILLING IN MINUTEN.
		+			+
Januarij	1	4	Augustus	9	5
	3	5		15	4
	5	6		20	3
	7	7		24	2
	9	8		28	1
	12	9		31	0
	15	10			—
	18	11	September ...	3	1
	21	12		6	2
	25	13		9	3
	31	14		12	4
Februarij.....	10	15		15	5
	21	14		18	6
	27	13		21	7
Maart..	4	12		24	8
	8	11		27	9
	12	10		30	10
	15	9	October	3	11
	19	8		6	12
	22	7		10	13
	25	6		14	14
	28	5		19	15
April	1	4		27	16
	4	3	November	15	15
	7	2		20	14
	11	1		24	13
	15	0		27	12
		—		30	11
	19	1	December	2	10
	24	2		5	9
	30	3		7	8
Mei............	13	4		9	7
	29	3		11	6
Junij	5	2		13	5
	10	1		16	4
	15	0		18	3
		+		20	2
	20	1		22	1
	25	2		24	0
	29	3			+
Julij...........	5	4		26	1
	11	5		28	2
	28	6		30	3

Bij het gebruik der voorgaande tafel behoeft men slechts hierop te letten, dat het teeken + boven eenig getal geplaatst, te kennen geeft, dat de klok bij de zon *voor* moet zijn, en het teeken — in tegendeel aanwijst dat de klok bij de zon moet achter zijn. Zie hier eenige voorbeelden ter opheldering:

I. Een klokkenist een dorps-klok opwindende, vindt dat op den 25sten Januarij de zonnewijzer wijst twaalf uren en 20 minuten: » Hoe moet hij zijn klok stellen om die met den *waren* tijd te doen gelijk zijn? Antwoord: op 12u.20'.

Maar indien men verlangt dat de dorps-klok naar den *middelbaren* tijd ga? Antwoord: dan ziet hij dat in de tafel naast 25 Januarij staat 13 minuten met het teeken +, dus moet hij bij 12 uren 20 minuten optellen 13 minuten; er komt 12u.33'. Hij stelt dus zijn klok 13 minuten later dan den zonnewijzer, en dezelve wijst nu middelbaren tijd aan.

II. Een klokkenist wil de torenklok stellen naar middelbaren tijd op den 15den Junij, juist toen zijn zonnewijzer twaalf uren teekent, hoe moet hij zijn klok stellen? Antwoord: ook juist op 12 uren; want op den 15den Junij zijn ware en middelbare tijd aan elkander gelijk. Hetzelfde geldt voor 15 April, 31 Augustus en 24 December.

III. Den 11den December wil een klokkenist weten op welk uur, volgens middelbaren tijd, hij zijn toren-klok moet stellen, wanneer zijn zonnewijzer wijst 11 uren 30 minuten? Antwoord: Op den 11den December staat er in de tafel 6 minuten met het teeken —. Hij trekt dus 6 minuten van de aanwijzing des zonnewijzers af, en stelt zijn klok op 11 uren 24 minuten.

IV. Den 27sten October, wanneer de zonnewijzer 4 uren namiddag aanwijst, wil de klokkenist weten waarop de torenklok volgens middelbaren tijd moet gesteld worden? Antwoord: Hij moet van 4 uren aftrekken 16 minuten, omdat er in de tafel naast 27 October staat 16 minuten onder het teeken —, dus stelt hij de klok op 3 uren 44 minuten.

V. Was hem hetzelfde gebeurd op den 10den Februari, dan zoude hij 15 minuten bij de aanwijzing des zonnewijzers geteld, en de klok dus gesteld hebben op 4 uren 15 minuten.

Geographische en Astronomische opgaven.

De radius van den equator bedraagt............ 6376803 meters.
Die van de pool......... .... 6355690 »
Gemiddelde radius.. 6366247 »
De radius op de breedte van 45°.............. 6366745 »
Een middelbare graad........................ = 111112^m,06

Eene Duitsche of geographische mijl Rijnl. R.
= $\frac{1}{15}$ middelbare graad = $\frac{20}{27}$ Myr. = 7407^m,4 = 1966,31

Eene Fransche mijl of *lieue*
= $\frac{1}{25}$ middelbare graad = $\frac{4}{9}$ Myr. = 4444^m,5 = 1197,74

Eene Hollandsche mijl of uur gaans
= $\frac{1}{20}$ middelbare graad = $\frac{5}{9}$ Myr. = 5555^m,6 = 1474,6

Elk punt van den equator doorloopt in { 1′ / 1″ } tijds { 27778^m / 463^m }

Elke { minuut / secunde } verschil in breedte gemid. = { 1852 meters. / 30,9 ,, }

De snelheid der centrifugische kracht aan het oppervlak van den equator bedraagt 0^m,01695 in eene secunde tijds.

Volgens de jongste proefnemingen van verschillende natuurkundigen, op vele plaatsen der aarde gedaan, wordt de lengte van den vrijen secunde-slinger op de breedte Φ, uitgedrukt door de formule

$$L = 991^{mm},02557 + 0,0050718 \operatorname{Sin}^2. \Phi$$
$$= 993^{mm},56151 \, (1 - 0,0025465 \operatorname{Cos} 2\Phi)$$

Op dezelfde breedte Φ, heeft men voor de zwaartekracht g, of voor de snelheid van een vrijvallend ligchaam, gedurende de eerste secunde tijds

$$g = 4^m,90303 \, (1 - 0,0025465 \operatorname{Cos} 2\Phi)$$

Voor *Amsterdam* vindt men dien ten gevolge:

$$L = 994^{mm},2057 \quad g = 4^m,90621$$

Onder den equator

$$L = 991^m,02557 \quad g = 4^m,890516$$

Onder de polen

$$L = 996^{mm},09745 \quad g = 4^m,91554$$

De lengte van den middelbaren zonsdag tot eenheid aannemende, is die van den syderalen dag = 0,99726957.

Het verschil 0,00273043 bedraagt in middelbaren tijd 3′.55″,9091.

Omgekeerd den syderalen dag tot eenheid aannemende, is de lengte van den middelbaren zonsdag = 1,00273791.

Het verschil 0,00273791 bedraagt in syderalen tijd 3′.56″,5534

Syderale tijd = middelbare tijd × 1,00273791
Log. coeff. = 0,00118733

De Tropische........	Zons-omloop bedraagt	$365^d,24222$	of $365^d.5^u.48'47'',8$
» Syderale.........		$365^d,25637$	» $365^d.6^u.9'10'',7$
» Anomalistische		$365^d,25971$	» $365^d.6^u.13'58'',8$

De middelbare afstand van de Aarde tot de ☉ gelijk een stellende, is de afstand in het perigeum = 0,98321, en in het apogeum = 1,01679.

De gemiddelde dagelijksche beweging der Maan naar het oosten is 13°.10′.35″, en die met betrekking tot de ☉, 12°.11′.26″.

De gemiddelde dagelijksche vertraging der Maan met eene ster is 52′.42″, en met de Zon 48′.46″.

Synodische.......	Maans-omloop	= $29^d,5305885$	= $29^d.12^u.44'2'',8$
Tropische..........		= $27^d,3215830$	= $27^d.7^u.43'4'',8$
Syderale............		= $27^d,3216614$	= $27^d.7^u.43'11'',5$
Anomalistische..		= $27^d,5545620$	= $27^d.13^u.18'34''$
Draconitische....		= $27^d,2131418$	= $27^d.5^u.6'56''$

Syderale...........	omloop van het apogeum	= $3232^d,575614$
Tropische..........		= $3231^d,470016$

Het tropische Zonsjaar = 12 syn. ☾s oml. + $10^d,8752$, 235 ☾s syn. oml. = 254 ☾s. trop. oml. = 19 trop ☉s jaren.

De Tropische.....	omloop der ☾s knoopen geschiedt in	= $6788^d,54019$
» Syderale.......		= $6793^d,42118$

Het tijdsverloop van de terugkomst der Zon aan denzelfden maansknoop, of de synodische omloop van den knoop bedraagt $346^d,61963$.

De kleinste	afstand der Maan tot de Aarde	= 55,92	halve middellijn der Aarde.
» grootste		= 63,84	

De middelbare afstand = 1 zijnde, is de excentriciteit der Maan-ellips = 0,054855.

OVER HET NEDERLANDSCHE MUNTSTELSEL, VOLGENS DE WIJZIGINGEN VASTGESTELD BIJ DE WET VAN 22 MAART 1839 (*Staatsblad* n°. 6).

In ons jaarboekje over 1827, hebben wij reeds eenige verklaringen medegedeeld nopens het muntwezen in het algemeen, en het nieuwe Nederlandsche muntstelsel in het bijzonder, zoo als hetzelve werd vastgesteld bij de wet van 28 September 1816 (*Staatsblad* n°. 50). Ten vervolge hiervan achten wij het niet ondienstig onze lezers thans insgelijks bekend te maken, met de wijzigingen welke dat stelsel, bij de laatst aangenomen wet van 22 Maart 1839, heeft ondergaan.

Ingevolge de eerstgemelde wet bestond de munt-eenheid, onder den naam van *Nederlandsche gulden*, uit een' zilveren standpenning van dezelfde *innerlijke* waarde als de voormalige *Generaliteits-gulden*, bevattende eene hoeveelheid fijn zilver van 9^{w},613 (200 azen Trooisch gewigt). Het gewigt van den gulden werd daarbij vastgesteld op 10,766^{w}. (7 engels Trooisch), en het gehalte op 0,893 (1). Als veelvoud van den gulden werd daarbij aangenomen het *driegulden*-stuk, van hetzelfde gehalte en in gewigt naar evenredigheid.

Ten aanzien van den gouden standpenning van *tien gulden*, is bepaald geworden, dat dezelve moet gemunt zijn ten allooije van 0,900, en ten gewigte van 6^{w},729, bevattende alzoo eene hoeveelheid fijn goud van 6^{w},056; welke bepaling gegrond was op eene middelbare verhouding van den prijs van het goud tot dien van het zilver, als 15,87 tot 1.

---

(1) In de nieuwe munttaal wordt het allooi of gehalte in duizendste deelen uitgedrukt, waardoor men te kennen geeft, dat er op 1000 gewigts deelen van het edel metaal, het opgegeven aantal deelen fijn of zuiver aanwezig zijn, en het overige gedeelte uit vreemd metaal of alliage bestaat.

Bij de ondervinding der laatste jaren, nogtans gebleken zijnde, dat de zilveren standpenningen, door de aangenomen verhouding eene te hooge waarde hadden verkregen in vergelijking met de gouden, en dus met voordeel voor versmelting en uitvoer vatbaar waren, waardoor de gelegenheid bestond voor eene langzame verdwijning der *zilveren* munt, zoo heeft de laatste wet van 22 Maart 1839, *hoofdzakelijk* ten doel gehad, om in dit bezwaar op de meest geschikte wijze te voorzien, door de navolgende wijzigingen in het muntstelsel daar te stellen (1).

1°. De zilveren Nederlandsche gulden wordt voortaan geslagen op het gewigt van 10 w., inhoudende eene hoeveelheid fijn zilver van 9,450 w.; zijn gehalte bedraagt alzoo 0,945.

2°. Het driegulden-stuk wordt als veelvoud van den gulden vervangen door een stuk van twee en een halven gulden.

3°. Het veelvoud en de onderdeelen van den gulden zullen op hetzelfde, hiervoren bepaalde, gehalte worden geslagen, en ten aanzien van derzelver gewigt in evenredigheid met dat van den gulden staan.

---

(1) Het al of niet aannemen van twee standpenningen uit verschillende metalen welker betrekkelijke waarde aan veelvuldige veranderingen onderhevig is, behoort onder die vraagstukken betreffende het muntwezen, waaromtrent de gevoelens der deskundigen zeer uiteenloopend zijn, gelijk zulks onder anderen genoegzaam gebleken is bij gelegenheid der beraadslagingen in de Staten-Generaal over de hier bedoelde nieuwe wet. In het hedendaagsche Fransche muntstelsel bestaan insgelijks gouden en zilveren standpenningen, waarbij echter de verhouding van 15,5 tot 1 voor de betrekkelijke waarde dezer beide metalen is ten grondslag gelegd geworden. In Engeland daarentegen heeft men bij de laatste Parlements-acte, in dato 22 Junij 1816, vermeend een tegenovergesteld beginsel te moeten aannemen, en zich uitsluitend bij de gouden standpenningen te bepalen. Over al hetgeen het muntwezen in het algemeen betreft, kan men met vrucht raadplegen het belangrijke geschrift van den heer *A. Warin*, getiteld: *Bedenkingen over het muntwezen in het Koningrijk der Nederlanden*, 1834.

4°. In het gehalte der standpenningen wordt eene ruimte toegestaan van 0,001 voor de gouden, en van 0,003 voor de zilveren stukken, in beide gevallen voor de helft naar buiten en voor de helft naar binnen.

5°. In het gewigt der standpenningen zal de ruimte bij den muntslag hoogstens mogen bedragen: voor de gouden stukken 1½ *duizendste deelen*, en voor zoo veel de zilveren betreft, als volgt:

Voor het 2½ guldenstuk	*twee*	*duizendste*,
» den gulden	*drie*	» ,
» den halven gulden	*vier*	» ,
» het stuk van 25 cents . . .	*zes*	» ,
» de stukken van 10 en 5 cents .	*tien*	» ,

gedeelten van het gewigt van elk stuk. Voor de koperen stukken van een en van een halven cent, zal deze ruimte hoogstens mogen bedragen *een vijftigste* van het gewigt van elk stuk, mede zoowel naar buiten als naar binnen (1).

Het blijkt uit de voorgaande bepalingen, dat eene hoeveelheid van 6,056 w. fijn goud dezelfde geldswaarde moet bezitten als die van 94,5 w. fijn zilver; waaruit volgt: dat alsnu de waarde van het goud staat tot die van het zilver als 94,500 tot 6,056 of 15,604 tot 1.

---

(1) Bij de wet van 28 September 1816, werden gewigt en gehalte der stukken beiden uiterlijk en zonder remedie bepaald. De ondervinding echter geleerd hebbende, dat het niet mogelijk is, aan zoodanige vordering stiptelijk te voldoen, heeft men het raadzaam geoordeeld om, in navolging van hetgeen te dezen aanzien in Frankrijk, en in andere landen aangenomen is, eenige speelruimte zoo op het gewigt als op het gehalte toe te kennen, en zulks voor de eene helft naar buiten, en voor de andere naar binnen. De vorderingen gedurende de laatste dertig jaren in de muntkunst, zoo in het scheikundige als in het werktuigkundige gedeelte gemaakt, hebben veroorloofd die afwijkingen binnen zeer enge grenzen te beperken. Uit de hieruit ontstane compensatie vloeit van zelf voort, dat eene groote hoeveelheid muntstukken van gelijke soort, voor elk derzelve een gemiddeld gewigt en een gemiddeld allooi zal opleveren, die met de wettige bepalingen daaromtrent vrij juist zullen overeenstemmen, zoo als zulks reeds in Frankrijk bij een opzettelijk onderzoek is bevestigd geworden.

Bij vergelijking der thans aangenomen innerlijke wa[...] van den Nederlandschen gulden met die volgens de v[...] gere wettelijke bepaling, zal men bevinden dat deze [...] verminderd is, in rede van 9613 tot 9450, of van [...] tot 982,4, ofschoon in gehalte verbeterd zijnde in [...] van 893 tot 945 of van 1 tot 1,06, hetgeen het v[...] deel oplevert van eene aan mindere afslijting onderhe[...] en dus meer duurzame zilveren munt te bezitten, waard[...] het vertrouwen op derzelver deugdzaamheid beter beve[...] wordt.

De waarde van een Nederlandsch pond (kilogram[...] gemunt fijn zilver, zal thans berekend worden naar [...] redigheid van 945 wigtjes voor 100 gulden, en alzoo [...] dragen $\frac{100 \times 1000}{945} = f\ 105,82$, terwijl een Nederlan[...] pond gemunt fijn goud, berekend naar evenredigheid [...] 6,056 w. voor f 10, zal waard zijn $\frac{10 \times 1000}{6,056}$ of [...] f 1651,25. Hierbij verlieze men niet uit het oog, [...] *gemunt* metaal steeds eene hoogere waarde moet bez[...] dan hetzelfde metaal in baren, vermits de muntstempel [...] besten waarborg oplevert voor de juistheid van het ge[...] en gehalte van elk stuk. De mindere waarde van het o[...] munte metaal, staat gelijk met het bedrag der ko[...] welke er tot het wegen en beproeven van elk stuk zou[...] vereischt worden.

De hier achter volgende uitslaande tabel bevat een a[...] meen overzigt van ons tegenwoordig muntstelsel, tot a[...] vulling der voorgaande verklaring kunnende strekken.

September 1816, 22 *December* 1825 *en* 22 *Maart* 1839.

Waarde in Nederl. gulden.	Gewigt bij de zak.	Aantal stukken in een Ned. pond werks.	AANMERKINGEN.
	Ned. pond (*Kilogram.*)		
5000	3,3645	148,61 297,22	Volgens de thans aangenomen innerlijke waarde van den Nederl. gulden staat de waarde van het goud tot die van het zilver als 15,604 tot 1, en de waarde van het zilver tot die van het koper als ongeveer 40,7 tot 1.
500	5,000	40 100 200	De vijf eerste standpenningen zijn gemunt in den ring met eenen rand van ingedrukte letters, bevattende de woorden: „ *God zij met ons.*"
250	2,500	400	
240	2,000	1000	
200	2,000	2000	De drie laatste zilveren muntstukken zijn gerand.
10	3,845		De negotiepenningen zijn gekarteld. Dezelve worden voor de grootte, gehalte, en het gewigt op den ouden voet gemunt en worden alleen voor rekening van particulieren geslagen. Gewigt en gehalte zijn voor elk dezer stukken op de uiterste remedie bepaald.

bladz. 72.

lgens de wet van 7 *Germinal*, jaar XI (28 Maart
), waarbij het nieuwe Fransche muntstelsel bepaal-
. is geregeld geworden, bestaat de *grond-eenheid* der
, onder de benaming van *franc*, in een stuk zilver
nde 5 grammes, en ten allooije van 0,900, bevattende
eene hoeveelheid fijn zilver van 4,5 grammes (1).

veelvouden van den franc zijn daarbij tevens vast-
d geworden, zilveren stukken van 2 en 5 francs, en
en stukken van 20 en 40 francs; voorts als onder-
n van den franc, zilveren stukken van 75, 50 en
ntimes (2), allen op hetzelfde gehalte van 0,900 of
$\frac{1}{10}$ alliage. Van deze laatste onderdeelen zijn echter
geene stukken van 75 centimes geslagen geworden,
hoofde van den grooten voorraad der in omloop ge-
en stukken van 75 centimes uitgegeven en vervaardigd
volge de wetten van 28 Julij en 18 Augustus 1791 (3).
: koperen munt reeds daargesteld bij de wetten van
umaire, jaar V (24 October 1796), en 29 *Pluviose*,
VII (17 Februarij 1799), bestaat uit stukken van 1,
10 *centimes*, terwijl de stukken van 2 en 3 *centimes*,
er vervaardiging bij de opgemelde latere wet van 7
inal, jaar XI, toegelaten werd, nimmer in omloop
gebragt geworden. Later heeft men nog, bij eene
van 15 September 1807, als onderdeelen van den franc
gesteld en in omloop gebragt, stukken van 10
imes uit billioen vervaardigd, op het gehalte van
o, bevattende alzoo slechts een vijfde gedeelte zuiver
r. De ondervinding nogtans geleerd hebbende dat die
ken aan groote slijtagie onderhevig, en gemakkelijk
r vervalsching vatbaar waren, heeft men vermeend de
lere uitgifte derzelve te moeten staken.

---

(1) Aanvankelijk was bij eene wet van 16 *Vendémaire*, jaar II
gesteld, dat de munteenheid zoowel in goud als in zilver,
het gewigt van 10 *grammes* zoude geslagen worden; de zil-
en francs zou alsdan eene dubbele waarde, en de gouden
ac die van 31 francs verkregen hebben.

(2) De *centime* is het honderdste deel van een *franc*. In het
gelijksche verkeer rekent men echter den franc op 20 *sous*
dus elke *sous* op 5 *centimes*.

(3) Eerst op het laatst van 1834 is in Frankrijk de geheele
rmunting der oude specien ten einde gebragt geworden.

D

Bij de bepaling van het gewigt der stukken van 20 en 40 francs, is tot grondslag aangenomen geworden, de verhouding der waarde van het goud tot die van het zilver als 15,5 tot 1. Daar nu het wettig gewigt van den franc op 5 grammes vastgesteld is, zoo volgt hieruit dat 5 grammes goud ten allooije van 0,900, eene waarde bezitten van 15 francs 50 centimes, en dus een kilogramme gouds die van 3100 francs. Het gouden stuk van 20 francs behoort alzoo in grammes te wegen $\frac{20 \times 5}{15,5} = 6,4516$, en dat van 40 francs, het dubbel daarvan zijnde 12,9032, zoodat 155 gouden stukken van 20 francs juist een kilogramme moeten wegen. Wijders heeft men ter bepaling van het gewigt der stukken uit koper en uit billioen vervaardigd, de navolgende verhoudingen aangenomen, te weten:

Waarde van het zilver tot die van het billioen als 4 tot 1.
Waarde van het zilver tot die van het koper als 40 tot 1.

Volgens de eerste zou een stuk ter waarde van een franc uit billioen vervaardigd, moeten wegen 20 grammes. Volgens de tweede verhouding moet een koperen franc een gewigt hebben van 200 grammes, en dus een stuk van 10 centimes dat van 20 grammes.

Op grond der beide zoo even vermelde verhoudingen staat de waarde van het goud tot die van het billioen als 62 tot 1, en tot die van het koper als 620 tot 1.

Met uitzondering der gouden muntspecien heeft men alzoo het gewigt van elk der overige stukken in een rond getal grammes kunnen bepalen, waardoor men tevens in de gelegenheid is, die stukken tot metrieke gewigts-veelheden te doen strekken, in de onderstelling namelijk, dat zij allen op het wettige gewigt vervaardigd zijn.

Aldus verkrijgt men onder anderen het gewigt van een kilogramme, door:

40	stukken van	5	francs,
100	» »	2	» ,
200	» »	1	» ,
500	» uit billioen van	10	centimes,
100	koperen stukken »	5	» ,
50	» » »	10	»

De ruimte of remedie op het gehalte der stukken is gesteld geworden op 0,002 voor het goud, 0,003 voor het zilver, en 0,007 voor het billioen, zoo boven al beneden het wettige allooi.

Ten aanzien van het gewigt der stukken is insgelijks
ie ruimte zoo naar buiten als naar binnen toegestaan
worden, te weten 0,002 voor het goud, 0,003 voor het
k van 5 franc, 0,005 voor de stukken van 50 en 75
times, 0,010 voor die van 25 centimes uit billioen, en
20 voor al de koperen stukken.

Wij hebben het niet ondienstig geoordeeld de voorgaan-
bijzonderheden in de hierachter gevoegde tabel, bevat-
de een *Algemeen overzigt van het Fransche muntstelsel* op
nemen. Men zal daarin tevens aantreffen de bepaling
middellijnen waarop de onderscheidene muntspecien
eten vervaardigd worden, en welke, op eene uitzon-
ing na, voor allen verschillend zijn vastgesteld gewor-
, ten einde de geldstapels of rollen niet kunnen verward,
op het eerste gezigt of ook op het gevoel gemakkelijk
elkander onderkend worden.

Al die middellijnen een rond getal millimeters bedragen-
zoo is men tevens in staat, door een zeker aantal
ntspecien van verschillende soort, naast elkander te
atsen, dezelve als lengtematen te bezigen. Zoo verkrijgt
n bijv. de lengte van eenen meter door vereeniging van
stukken van 40 francs, en 8 stukken van 20 francs;
nt $32 \times 26^{mm} = 832^{mm}$, en $8 \times 21^{mm} = 168^{mm}$, dus te
ien juist 1000^{mm}.

Even eens door:

stukken van	40 franc	en	34	stukken van	20 franc,
» »	5 »	»	11	» »	2 »,
» »	2 » / 5 cent.	»	20	» »	1 »,
» »	10 »	»	29	» »	5 cent.

Hetzelfde kan ook met behulp van drie verschillende
ntspecien verrigt worden.

Bij de vermelding van deze eigenschap der Fransche
ntspecien, behooren wij tevens niet onbemerkt te laten,
zij alleen plaats kan hebben voor zoodanige stukken
in den ring gemunt zijn, met een randschrift van
edrukte letters. Sedert den jare 1830 echter heeft men
Frankrijk zoo wel voor de gouden munt als voor de
kken van 5 francs, een randschriftt met *uitstekende* letters
kozen, waaruit volgt dat men door naast elkander
ging van zoodanige stukken, de lengtemaat niet even
uwkeurig kan verkrijgen. Ook worden sedert dat tijd-
de stukken van 1 en 2 francs slechts gekarteld.

Volgens het hiervoren vermelde, bezit een ki
gemunt zilver ten alloolje van 0,900, eene w
200 francs, en een kilogramme goud van gelijk
die van fr. 3100. Derhalve is een kilogramme zu
waard $\frac{200 \times 10}{9}$ of ruim fr. 222,22 ct., en een
wigt zuiver goud $\frac{3100 \times 10}{9}$ of ruim fr. 3144,4
onkosten vallende op het munten van goud
dat op 0,900 geallooijeerd is, zijn thans bij
tarief van 1 Julij 1835 in Frankrijk verminderd
tot op 6 fr. en 2 fr. per kilogramme (1), zoodat
een kilogramme ongemunt goud van 0,900, 30
voor een gelijk gewigt ongemunt zilver van het
198 fr. kan bekomen.

In geval echter iemand baren goud en zilver va
ger of lager allooi dan van 0,900 tot muntspecie
slaan, zal hij aan de munt, behalve de voorm
van fabricagie, nog die van finering behooren t
bedragende ingevolge het tarief van 4 *Praireal*
(7 Mei 1803), voor het goud 32 francs per kilog
in de te affineren hoeveelheid bevat, en voor
fr. 4,10 ct. voor een gehalte van 0,899 tot 0,890;
voor dat van 0,888 tot 0,880, en aldus 10 ct.
gramme opklimmende tot op een gehalte van 0,3
den hetwelk het tarief met 20 cent. opklimt.
minder gehalte dan van 0,200, zijn de kosten o
vastgesteld.

In deze laatste tijden is het bij de regering in
meermalen in overweging gekomen, om de
zijnde koperen en billioen stukken, welker g
zamenstelling geheel verschillend, en ook, vo
de koperen betreft, door hunne zwaarte vrij on
den dagelijkschen handel zijn, door eene geh
uit brons geslagen munt te vervangen, welke m
vervalsching vatbaar zoude zijn. Het blijkt ech
verre niet, of aan zoodanig ontwerp werkelijk ee
zal worden gegeven.

Het tegenwoordige tiendeelige Fransche mun
insgelijks in Belgie in zijn geheel ingevoerd gew
eene wet van 5 Junij 1832.

---

(1) Bij het vroegere tarief van 6 Junij 1803, waren
aanvankelijk vastgesteld op 9 en 3 francs.

AANMERKINGEN.

De bepaling van het gewigt der *gouden* stukken berust op de aangenomen verhouding der waarde van het goud tot die van het zilver als 15,5 tot 1, zoodat 155 stukken van 20 francs juist een kilogramme wegen.

De hier aangewezen gouden en zilveren specien zijn allen daargesteld bij eene wet van 7 *Germinal* jaar XI (23 Maart 1803).

Deze stukken zijn tot dusverre niet in onloop gebragt geworden.

Deze bijzondere munt is toegelaten bij eene wet van 15 September 1807; zijnde hierbij aangenomen de verhouding der waarde van het billioen tot die van het zilver als 1 tot 4. De verdere uitgifte derzelve is gestaakt geworden.

Van deze koperen munt zijn tot dusverre slechts in omloop gebragt de stukken van 1, 5 en 10 *centimes*, welke reeds waren daargesteld bij de wetten van 3 *Brumaire* jaar V (24 October 1796) en 29 *Pluviose* jaar VII (17 Februarij 1799).

Die stukken bestaan krachtens de vroegere wetten van 28 Julij en 18 Augustus 1791, en zijn de eenige der nog in omloop geblevene oude muntspecien.

emeen overzigt van het nieuwe tiendeelige maten- en gewigten-telsel, ingevolge de wet van den 21. *Augustus* 1816, *en de ij Zijner Majesteits besluit van den* 29. *Maart* 1817. *vastgetelde benamingen.*

(Zie eene nadere verklaring hiervan in ons *Jaarboekje* over 1829.)

MATEN EN GEWIGTEN.	BENAMINGEN. Nederlandsche en Fransche.	BENAMINGEN. Systhematische.	WAARDE.
AFSTANDSMATEN.			
	Mijl (*Mille*).	Kilomètre.	1000 ellen.
Eenheid.	Roede (*Perche.*	Decamètre.	10 »
LENGTEMATEN.			
Eenheid.	Elle (*Aune*).	Mètre.	1 »
Onderdeelen.	Palm (*Palme*).	Decimètre.	0,1 »
	Duim (*Pouce*).	Centimètre.	0,01 »
	Streep (*Ligne*).	Millimètre.	0,001 »
LANDMATEN.			
	Bunder (*Bonnier*).	Hectare.	10000 vierk. elle.
Eenheid.	Vierkante roede.	Are.	100 » »
OPPERVLAKTEMATEN.			
Eenheid.	Vierkante elle.	vierk. mètre of centiare.	1 » »
In het groot.			
Eenheid.	Cubieke el.	cub. mètre of stère.	1 cub elle.
In het klein.			
Eenheid.	Cubieke palm.	cub. decim.	0,001 » »

INHOUDS-MATEN.

MATEN EN GEWIGTEN.	BENAMINGEN. Nederlandsche en Fransche.	Systhematische.	WAAR
Voor brandhout.			
Eenheid.	Wisse (*Corde*).	Stère.	1 cub. elle
Voor natte waren.			
	Vat (*Baril*).	Hectolitre.	100 kan.
Eenheid.	Kan (*Litron*).	Litre.	1 kan of cub.p
Onderdeelen.	Maatje (*Verre*).	Décilitre.	0,1 kan.
	Vingerhoed (*Dé*).	Centilitre.	0,01 »
Voor drooge waren.			
	Last (*Lest*).	....	3000 ko
	Mudde (*Rasière*).	Hectolitre.	100
	Zak (*Sac*).	Hectolitre.	100
	Schepel (*Boisseau*).	Decalitre.	10
Eenheid.	Kop (*Litron*).	Litre.	1
	Maatje (*Mesurette*).	Décilitre.	0,1
GEWIGTEN.			
Eenheid.	Pond (*Livre*).	Kilogramm.	1 po
	Ons (*Once*).	Hectogram.	0,1
	Lood (*Gros*).	Décagram.	0,01
Voor kostbare waren.			
Eenheid.	Wigtje (*Esterling*).	Gramme.	0,001
	Korrel (*Grain*).	Décigram.	0,0001
Medicinaal gewigt.			wigtjes
Eenheid.	Pond (*Livre*).	....	375
	Ons (*Once*).	....	31,25
	Drachm. (*Drachme*)	....	3,906
	Scrupel (*Scrupule*).	....	1,302
	Grein (*Grain*).	....	0,065

Herleiding van Nederlandsche ellen tot Rijnlandsche roeden en derzelver onderdeelen.

Ned. ellen.	R. Roed.	R. V. D. Lijn.	Ned. ellen.	R. Roed.	R. V. D. Lijn.
1	0,2654	0. 3. 2. 2,7	34	9,0249	9. 0. 3. 7,0
2	0,5309	0. 6. 4. 5,3	35	9,2903	9. 3. 5. 9,7
3	0,7963	0. 9. 6. 8,0	36	9,5558	9. 6. 8. 0,4
4	1,0618	1. 0. 8.10,7	37	9,8212	9. 9.10. 3,0
5	1,3272	1. 3.11. 1,4	38	10,0866	10. 1. 0. 5,7
6	1,5926	1. 7. 1. 4,0	39	10,3521	10. 4. 2. 8,4
7	1,8581	1.10. 3. 6,7	40	10,6175	10. 7. 4.11,1
8	2,1235	2. 1. 5. 9,4	41	10,8830	10.10. 7. 1,7
9	2,3889	2. 4. 8. 0,1	42	11,1484	11. 1. 9. 4,4
10	2,6544	2. 7.10. 2,8	43	11,4138	11. 4.11. 7,1
11	2,9198	2.11. 0. 5,4	44	11,6793	11. 8. 1. 9,8
12	3,1853	3. 2. 2. 8,1	45	11,9447	11.11. 4. 0,5
13	3,4507	3. 5. 4.10,8	46	12,2101	12. 2. 6. 3,1
14	3,7161	3. 8. 7. 1,5	47	12,4756	12. 5. 8. 5,8
15	3,9816	3.11. 9. 4,1	48	12,7410	12. 8.10. 8,5
16	4,2470	4. 2.11. 6,8	49	13,0065	13. 0. 0.11,2
17	4,5124	4. 6. 1. 9,5	50	13,2719	13. 3. 3. 1,8
18	4,7779	4. 9. 4. 0,2	51	13,5373	13. 6. 5. 4,5
19	5,0433	5. 0. 6. 2,9	52	13,8028	13. 9. 7. 7,2
20	5,3088	5. 3. 8. 5,5	53	14,0682	14. 0. 9. 9,9
21	5,5742	5. 6.10. 8,2	54	14,3336	14. 4. 0. 0,5
22	5,8396	5.10. 0.10,9	55	14,5991	14. 7. 2. 3,2
23	6,1051	6. 1. 3. 1,6	56	14,8645	14.10. 4. 5,9
24	6,3705	6. 4. 5. 4,2	57	15,1300	15. 1. 6. 8,6
25	6,6359	6. 7. 7. 6,9	58	15,3954	15. 4. 8.11,3
26	6,9014	6.10. 9. 9,6	59	15,6608	15. 7.11. 1,9
27	7,1668	7. 2. 0. 0,3	60	15,9263	15.11. 1. 4,6
28	7,4323	7. 5. 2. 2,9	61	16,1917	16. 2. 3. 7,3
29	7,6977	7. 8. 4. 5,6	62	16,4572	16. 5. 5.10,0
30	7,9631	7.11. 6. 8,3	63	16,7226	16. 8. 8. 0,6
31	8,2286	8. 2. 8.11,0	64	16,9880	16.11.10. 3,3
32	8,4940	8. 5.11. 1,7	65	17,2535	17. 3. 0. 6,0
33	8,7595	8. 9. 1. 4,3	66	17,5189	17. 6. 2. 8,7

Ned. ellen.	R. Rood.	R. V. D. Lijn.	Ned. ellen.	R. Rood.	R. V. D. Lijn.
67	17,7843	17. 9. 4.11,3	84	22,2968	22. 3. 6. 8,[illegible]
68	18,0498	18. 0. 7. 2,0	85	22,5622	22. 6. 8.11,[illegible]
69	18,3152	18. 3. 9. 4,7	86	22,8277	22. 9.11. 2,[illegible]
70	18,5807	18. 6.11. 7,4	87	23,0931	23. 1. 1. 4,[illegible]
71	18,8461	18.10. 1.10,1	88	23,3585	23. 4. 5. 7,[illegible]
72	19,1115	19. 1. 4. 0,7	89	23,6240	23. 7. 5.10,[illegible]
73	19,3770	19. 4. 6. 5,4	90	23,8894	23.10. 8 0,[illegible]
74	19,6424	19. 7. 8. 6,1	91	24,1549	24. 1.10. 3,[illegible]
75	19,9078	19.10.10. 8,8	92	24,4203	24. 5. 0. 6,[illegible]
76	20,1733	20. 2. 0.11,4	93	24,6857	24. 8. 2 8,[illegible]
77	20,4387	20. 5. 3. 2,1	94	24,9512	24.11. 4.11,[illegible]
78	20,7042	20. 8 5. 4,8	95	25,2166	25. 2. 7. 2,[illegible]
79	20,9696	20.11. 7. 7,5	96	25,4820	25. 5. 9. 5,[illegible]
80	21,2350	21. 2. 9.10,1	97	25,7475	25. 8.11. 7,[illegible]
81	21,5005	21. 6. 0. 0,8	98	26,0129	26. 0. 1.10,[illegible]
82	21,7659	21. 9. 2. 3,5	99	26,2784	26. 3. 4. 0,[illegible]
83	22,0313	22. 0. 4. 6,2	100	26,5438	26. 6. 6. 3,[illegible]

Herleiding van Nederlandsche palmen, duimen en strepen tot Rijnlandsche voeten, duimen en lijnen.

Ned. palm.	Rijnl. V. D. L.	Ned. duim.	Rijnl. D. L.	Ned. streep	Rijnl. lijn.
1	0. 3. 9,9	1	0. 4,6	1	0,46
	0. 7. 7,7	2	0. 9,2	2	0,92
3	0.11. 5,6	3	1. 1,8	3	1,38
4	1. 3. 3,5	4	1. 6,3	4	1,83
5	1. 7. 1,3	5	1.10,9	5	2,29
6	1.10.11,2	6	2. 3,5	6	2.75
7	2. 2. 9,1	7	2. 8,1	7	3,21
8	2. 6. 6,9	8	3. 0,7	8	3,67
9	2.10. 4,8	9	3. 5,3	9	4,13
10	3. 2. 2,7	10	3. 9,9	10	4,59

Herleiding van Rijnlandsche Roeden tot Nederlandsche Ellen.

Rijnl. Roed.	Ned. Ellen.	Rijnl. Roed.	Ned. Ellen.	Rijnl. Roed.	Ned. Ellen.
1	3,7674	35	131,8575	69	259,9477
2	7,5347	36	135,6249	70	263,7151
3	11,3021	37	139,3922	71	267,4824
4	15,0694	38	143,1596	72	271,2498
5	18,8368	39	146,9270	73	275,0171
6	22,6041	40	150,6943	74	278,7845
7	26,3715	41	154,4617	75	282,5518
8	30,1389	42	158,2290	76	286,3192
9	33,9062	43	161,9964	77	290,0866
10	37,6736	44	165,7638	78	293,8539
11	41,4409	45	169,5311	79	297,6213
12	45,2083	46	173,2985	80	301,3886
13	48,9757	47	177,0658	81	305,1560
14	52,7430	48	180,8332	82	308,9234
15	56,5104	49	184,6005	83	312,6907
16	60,2777	50	188,3679	84	316,4581
17	64,0451	51	192,1353	85	320,2254
18	67,8124	52	195,9026	86	324,0928
19	71,5798	53	199,6700	87	327,8601
20	75,3472	54	203,4373	88	331,6275
21	79,1145	55	207,2047	89	335,3949
22	82,8819	56	210,9720	90	339,0622
23	86,6492	57	214,7394	91	342,8296
24	90,4166	58	218,5068	92	346,5969
25	94,1839	59	222,2741	93	350,3643
26	97,9513	60	226,0415	94	354,1317
27	101,7187	61	229,8089	95	357,8990
28	105,4860	62	233,5762	96	361,6664
29	109,2534	63	237,3436	97	365,4337
30	113,0207	64	241,1109	98	369,2011
31	116,7881	65	244,8783	99	372,9684
32	120,5555	66	248,6456	100	376,7358
33	124,3228	67	252,4130		
34	128,0902	68	256,1803		

Herleidingstafel van Rijnlandsche voe
tot Nederlandsche ellema

Rijnl. voeten.	0 duim.	1 duim.	2 duim.	3 duim
	el.	el.	el.	el.
0	0,000	0,026	0,052	0,07
1	0,314	0,340	0,366	0,39
2	0,628	0,654	0,680	0,70
3	0,942	0,968	0,994	1,02
4	1,256	1,282	1,308	1,33
5	1,570	1,596	1,622	1,64
6	1,884	1,910	1,936	1,96
7	2,198	2,224	2,250	2,27
8	2,512	2,538	2,564	2,59
9	2,826	2,852	2,878	2,90
10	3,140	3,166	3,192	3,21
11	3,453	3,480	3,506	3,53
12	3,767	3,794	3,820	3,84
13	4,081	4,108	4,134	4,16
14	4,395	4,422	4,448	4,4
15	4,709	4,735	4,762	4,78
16	5,023	5,049	5,075	5,10
17	5,337	5,363	5,389	5,4
18	5,651	5,677	5,703	5,7
19	5,965	5,991	6,017	6,0
20	6,279	6,305	6,331	6,3
21	6,593	6,619	6,645	6,6
22	6,907	6,933	6,959	6,9
23	7,221	7,247	7,273	7,2
24	7,535	7,561	7,587	7,6

RHIJN. DM.	NED- DM.
1 =	2,62
2 =	5,23
3 =	7,85
4 =	10,46
5 =	13,08
6 =	15,70

Herleidingstafel van Rijnlandsche voeten met duimen tot Nederlandsche ellemaat.

Rijnl. voeten.	6 duim.	7 duim.	8 duim.	9 duim.	10 duim.	11 duim.
	el.	el.	el.	el.	el.	el.
0	0,157	0,183	0,209	0,236	0,262	0,288
1	0,471	0,497	0,523	0,549	0,576	0,602
2	0,785	0,811	0,837	0,863	0,890	0,916
3	1,099	1,125	1,151	1,177	1,203	1,230
4	1,413	1,439	1,465	1,491	1,517	1,544
5	1,727	1,753	1,779	1,805	1,831	1,858
6	2,041	2,067	2,093	2,119	2,145	2,172
7	2,355	2,381	2,407	2,433	2,459	2,485
8	2,669	2,695	2,721	2,747	2,773	2,799
9	2,983	3,009	3,035	3,061	3,087	3,113
10	3,297	3,323	3,349	3,375	3,401	3,427
11	3,610	3,637	3,663	3,689	3,715	3,741
12	3,924	3,951	3,977	4,003	4,029	4,055
13	4,238	4,264	4,291	4,317	4,343	4,370
14	4,552	4,578	4,605	4,631	4,657	4,683
15	4,866	4,892	4,919	4,945	4,971	4,997
16	5,180	5,206	5,232	5,259	5,284	5,311
17	5,494	5,520	5,547	5,573	5,599	5,625
18	5,808	5,834	5,860	5,887	5,913	5,939
19	6,122	6,148	6,174	6,201	6,227	6,253
20	6,436	6,463	6,488	6,514	6,541	6,567
21	6,750	6,776	6,802	6,828	6,855	6,881
22	7,064	7,090	7,116	7,142	7,168	7,195
23	7,378	7,404	7,430	7,456	7,482	7,509
24	7,692	7,718	7,744	7,770	7,796	7,823

RHIJNL. LIJN		NED. STR.	RHIJNL. LIJN		NED. STR.
1	=	2,2	7	=	15,3
2	=	4,4	8	=	7,4
3	=	6,5	9	=	19,6
4	=	8,7	10	=	21,8
5	=	10,9	11	=	24,0
6	=	13,1	12	=	26,2

Herleiding van Amsterdamsche roeden tot Nederlandsche ellen, en omgekeerd.

Amsterd. roeden.	N. El. / Am. R.	Nederl. ellen.
0,271685	1	3,680729
0,543370	2	7,361458
0,815055	3	11,042187
1,086740	4	14,722916
1,358425	5	18,403645
1,630110	6	22,084374
1,901795	7	25,765103
2,173480	8	29,445832
2,445165	9	33,126561
9,4340662	Log.	0,5659338

Amst. Dm. = 2,574 Ned. Dm.

Herleiding van Amster[...] voeten tot Nederla[...] ellen, en omgeke[...]

Amsterd. voeten.	N. El. / Am. V.	N[...]
3,5319	1	0,[...]
7,0638	2	0,5[...]
10,5957	3	0,8[...]
14,1276	4	1,1[...]
17,6595	5	1,4[...]
21,1914	6	1,6[...]
24,7233	7	1,9[...]
28,2552	8	2,2[...]
31,7871	9	2,5[...]
0,5480095	Log.	9,4[...]

Ned. Palm = 3,885 A[...]

Herleiding van vierk. Amsterd. voeten tot Nederl. vierkante ellen, en omgekeerd.

Amsterd. vierkante voeten.	N. cub. Ellen / Amst. cub. voeten	Nederl. vierkante ellen.
12,474318	1	0,080164
24,948636	2	0,160328
37,422954	3	0,240492
49,897272	4	0,320656
62,371590	5	0,400820
74,845908	6	0,480984
87,320226	7	0,561148
99,794544	8	0,641312
112,268862	9	0,721476
1,0960190	Log.	8,9039810

Herleiding van cub. [...] voeten tot Nederlan[...] ellen, en omgeke[...]

Amsterd. cubieke voeten.	N. cub. Ellen / Amst. cub. voeten	[...] c[...]
44,058379	1	0,[...]
88,116758	2	0,[...]
132,175137	3	0,[...]
176,233516	4	0,[...]
220,291895	5	0,[...]
264,350274	6	0,[...]
308,408653	7	0,[...]
352,467032	8	0,[...]
396,525411	9	0,[...]
1,6440285	Log.	8,3[...]

Herleiding van Nederl. bunders (hectares) tot Rijnl. morgen, en omgekeerd.

Rijnl. morgen.	N. bund. — R. morg.	Ned. bunders.
1,174289	1	0,851579
2,348578	2	1,703158
3,522867	3	2,554737
4,697156	4	3,406316
5,871444	5	4,257895
7,045733	6	5,109474
8,220022	7	5,961053
9,394311	8	6,812632
10,568600	9	7,664211
0,0697750	Logar.	9,9302250

Herleiding van Nederl. vierkante ellen tot Rijnl. vierk. voeten, en omgekeerd.

Rijnl. vierk. voet.	N. vierk. ellen. — R. vierk. voeten.	Nederl. vierk. ellen.
10,145858	1	0,0985624
20,291716	2	0,1971248
30,437574	3	0,2956872
40,583432	4	0,3942496
50,729290	5	0,4928120
60,875148	6	0,5913744
71,021006	7	0,6899368
81,166864	8	0,7884992
91,312722	9	0,8870616
1,0062888	Logar.	8,9937112

Herleiding van Ned. vierkante ellen tot Rijnl. vierk. roeden, en omgekeerd.

Rijnl. vierk. roeden.	N. vierk. ellen. — R. vierk. roeden.	Ned. vierk. ellen.
0,070457	1	14,192986
0,140915	2	28,385972
0,211372	3	42,578958
0,281829	4	56,771944
0,352287	5	70,964930
0,422744	6	85,157916
0,493201	7	99,350902
0,563659	8	113,543888
0,634116	9	127,736874
8,8479262	Logar.	1,1520738

Herleiding van Nederl. cubieke ellen tot Rijnl. cub. voeten, en omgekeerd.

Rijnl. cubieke voeten.	Ned. cub. ellen. — Rijnl. cub. voeten.	Ned. cubieke ellen.
32,31714	1	0,0309433
64,63428	2	0,0618866
96,95142	3	0,0928299
129,26856	4	0,1237732
161,58570	5	0,1547165
193,90284	6	0,1856598
226,21998	7	0,2166031
258,53712	8	0,2475464
290,85426	9	0,2784897
1,5094329	Logar.	8,490567

Herleiding van Nederl. mudden (hectolitres) tot Amsterdamsche zakken (van 3 schepels), en omgekeerd.			*Herleiding van Nede calitres) tot Amster pels, en om*	
Amsterd. zakken.	N. mudden — Amst. zak.	Ned. mudden.	Amsterd. schepels.	Nederl schepel — Amster schepel
1,198437	1	0,83442	0,359531	1
2,396874	2	1,66884	0,719062	2
3,595311	3	2,50326	1,078593	3
4,793748	4	3,33768	1,438124	4
5,992185	5	4,17210	1,797655	5
7,190622	6	5,00652	2,157186	6
8,389059	7	5,84094	2,516717	7
9,587496	8	6,67536	2,876248	8
10,785933	9	7,50978	3,235779	9
0,0786153	Logar.	0,9213847	9,5557365	Logar.

Herleiding van Nederl. lasten (30 hectolitres) tot Amsterd. graanlasten (van 27 mudden), en omgekeerd.			*Herleiding van Neder tolitres) tot Amste en omgek*	
Amsterd. lasten.	Nederl. lasten. — Amsterd. lasten.	Ned. lasten.	Amsterd. mudden van 4 schepels.	Nederl. mudden — Amsterd mudden
0,998698	1	1,001304	0,898828	1
1,997396	2	2,002608	1,797656	2
2,996094	3	3,003912	2,696484	3
3,994792	4	4,005216	3,595312	4
4,993490	5	5,006520	4,494140	5
5,992188	6	6,007824	5,392968	6
6,990886	7	7,009128	6,291796	7
7,989584	8	8,010432	7,190624	8
8,988282	9	9,011736	8,089452	9
9,9994340	Logar.	0,0005660	9,9536765	Logar.

ding van Nederlandsche vaten (hectolitres) tot ankers, en omgekeerd. (*)			*Herleiding van Nederlandsche kannen (litres) tot Amsterdamsche stoopen, en omgekeerd.*		
ers.	Nederl. vaten. — Ankers.	Nederlandsche vaten.	Amsterd. stoopen.	Nederl. kannen. — Amsterd. stoopen.	Nederlandsche kannen.
76921	1	0,38806	0,412307	1	2,425375
53842	2	0,77612	0,824614	2	4,850750
30763	3	1,16418	1,236921	3	7,276125
07684	4	1,55224	1,649228	4	9,701500
84605	5	1,94030	2,061535	5	12,126875
61526	6	2,32836	2,473842	6	14,552250
84487	7	2,71642	2,886149	7	16,977625
15368	8	3,10448	3,298456	8	19,403000
92289	9	3,49254	3,710763	9	21,828375
111011	Logar.	9,5888989	9,6152210	Logar.	0,384779

Oxhoofd = 6 Ankers, Aam = 4 Ankers. Een Anker heeft
6 Stoop of 2 Steekan, de Stoop 2 Mingelen of 4 Pinten.

iding van Nederlandsche ponden tot Amsterdamsche ponden, en omgekeerd.			*Herleiding van Nederlandsche tot Amsterdamsche looden, en omgekeerd.*		
sterd. nden.	Nederl. ponden. — Amsterd. ponden.	Nederlandsche ponden.	Amsterd. looden.	Nederl. looden. — Amsterd. looden.	Nederlandsche looden.
,023921	1	0,494090	0,648	1	1,544
,047842	2	0,988181	1,295	2	3,088
,071763	3	1,482271	1,943	3	4,632
,095684	4	1,976362	2,590	4	6,176
,119605	5	2,470452	3,238	5	7,720
,143526	6	2,964542	3,886	6	9,264
,167447	7	3,458633	4,533	7	10.808
,191368	8	3,952723	5,181	8	12,352
,215289	9	4,446814	5,829	9	13,896
3061936	Logar.	9,6938064	9,8113436	Logar.	0,1886564

***Herleiding van Nederlandsche ponden* (kilogrammes) *tot Trooisch gewigt en omgekeerd.* (*)**

Nederl. ponden.	Ponden Trooisch.	P. Tr. ons. eng. azen.	Ponden Trooisch.	Nederl. ponden.
1	2,031827	2. 0. 10. 5,91	1	0,4921677
2	4,063652	4. 1. 0. 11,82	2	0,9843354
3	7,095481	6. 1. 10. 17,72	3	1,4765032
4	8,127308	8. 2. 0. 23,63	4	1,9686709
5	10,159135	10. 2. 10. 29,54	5	2,4608386
6	12,190962	12. 3. 1. 3,45	6	2,9530065
7	14,222789	14. 3. 11. 9,36	7	3,4451740
8	16,254616	16. 4. 1. 15,26	8	3,9373418
9	18,286443	18. 4. 11. 21,17	9	4,4295095
10	20,318270	20. 5. 1. 27,08	10	4,9216772
Logar	0,3078868		Logar.	9,6921132

(*) Het pond Hollandsch Trooisch houdt 2 mark; elk mark 8 oncen; elk ons 20 engels; en het engels, 32 azen. Het pond Trooisch bevat alzoo 10240 azen.

Herleiding van Nederlandsche wigtjes* (grammes) *tot engels en azen Trooisch gewigt, en omgekeerd.

Neder. wigtjes.	Eng. azen.	Engels.	Nederl. wigtjes.	Azen.	Nederl. korrels.
1	0. 20,8059	1	1,5380	1	0,480
2	1. 9,6118	2	3,0760	2	0,961
3	1. 30,4177	3	4,6141	3	1,442
4	2. 19,2236	4	6,1521	4	1,922
5	3. 8,0295	5	7,6901	5	2,403
6	3. 28,8354	6	9,2281	6	2,884
7	4. 17,6414	7	10,7661	7	3,364
8	5. 6,4473	8	12,3042	8	3,845
9	5. 27,2532	9	13,8422	9	4,325
10	6. 16,0591	10	15,3802	10	4,806

Onderlinge vergelijking tusschen de Rhijnlandsche, Fransche, Engelsche voetmaten en den Meter.

RHIJNL. VOET.	PARIJSCHE VOET.	ENGELSCHE VOET.	METER.
1	0,966467	1,030027	0,313946
2	1,932934	2,060054	0,627892
3	2,899401	3,090081	0,941838
4	3,865868	4,120108	1,255784
5	4,832335	5,150135	1,569730
6	5,798802	6,180162	1,883676
7	6,765269	7,210189	2,197622
8	7,731736	8,240216	2,511568
9	8,698203	9,270243	2,825514

PARIJSCHE VOET.	RHIJNLANDSCHE VOET.	ENGELSCHE VOET.	METER.
1	1,034697	1,065765	0,324839
2	2,069394	2,131530	0,649679
3	3,104091	3,197296	0,974518
4	4,138788	4,263061	1,299358
5	5,173485	5,328826	1,624197
6	6,208182	6,394591	1,949036
7	7,242879	7,460356	2,273876
8	8,277576	8,526122	2,598715
9	9,312273	9,591887	2,923554

ENGELSCHE VOET.	PARIJSCHE VOET.	RHIJNLANDSCHE VOET.	METER.
1	0,938293	0,970848	0,304794
2	1,876586	1,941696	0,609589
3	2,814879	2,912544	0,914383
4	3,753172	3,883392	1,219178
5	4,691465	4,854240	1,523972
6	5,629758	5,825088	1,828767
7	6,568051	6,795936	2,133561
8	7,506344	7,766784	2,438356
9	8,444637	8,737632	2,743150

METER.	PARIJSCHE VOET.	RHIJNLANDSCHE VOET.	ENGELSCHE VOET.
1	3,078444	3,185256	3,280899
2	6,156888	6,370512	6,561798
3	9,235332	9,555768	9,842698
4	12,313776	12,741024	13,123597
5	15,392220	15,926280	16,404496
6	18,470664	19,111536	19,685395
7	21,549108	21,296792	22,966294
8	24,627552	25,482048	26,247194
9	27,705996	28,667304	29,528093

Hulp-tafeltje tot herleiding der tiendeelige onderdeelen van voeten.

V.	D.	D. L.	V.	D	D. L.	V.	L.	V.	L.
0,1 =	1,2 =	1.2,4	0,6 =	7,2 =	7.2,4	0,01 =	1,44	0,06 =	8,64
0,2 =	2,4 =	2 4,8	0,7 =	8,4 =	8.4,8	0,02 =	2,88	0,07 =	10,08
0,3 =	3,6 =	3.7,2	0,8 =	9,6 =	9.7,2	0,03 =	4,32	0,08 =	11,52
0,4 =	4,8 =	4.9,6	0,9 =	10,8 =	10.9-6	0,04 =	5,76	0,09 =	12,96
0,5 =	6,0 =	6.0,0				0,05 =	7,20		

Herleiding van Meters tot Parijsche Toises, en omgekeerd.			*Herleiding van Parijsche Toises tot Engelsche voeten, en omgekeerd.*		
TOISES.	METERS. — TOISES.	METERS.	TOISES.	ENGELS. VOETEN. — TOISES.	ENGELSCHE VOETEN.
0,513074	1	1,949036591	0,156382153	1	6,394591605
1,026148	2	3,898073182	0,312764306	2	12,789183210
1,539222	3	5,847109773	0,469146459	3	19,183774815
2,052296	4	7,796146364	0,625528612	4	25,578366420
2,565370	5	9,745182955	0,781910765	5	31,972958025
3,078444	6	11,694219546	0,938292918	6	38,367549630
3,591518	7	13,643256137	1,094675071	7	44,762141235
3,104592	8	15,592292728	1,251057224	8	51,156732840
4,617666	9	17,541329319	1,407439377	9	57,551324445

Herleiding van Parijs. lijnen tot millimeters, en omgekeerd.			*Herleiding van Engel. duimen tot millimeters, en omgekeerd.*			*Herleiding van Parijs. duimen tot Engelsche duimen, en omgekeerd.*		
PARIJS. LIJNEN.	MILLIM. — PARIJS. LIJNEN.	MILLIM.	ENGEL DUIMEN	MILLIM. — ENGELS. DUIMEN	MILLIM.	PARIJS. DUIMEN.	ENGELS DUIMEN — PARIJS. DUIMEN	ENGELS. DUIMEN.
0,4433	1	2,2558	0,0394	1	25,3995	0,9383	1	1,0658
0,8866	2	4,5117	0,0787	2	50,7991	1,8766	2	2,1315
1,3299	3	6,7675	0,1181	3	76,1986	2,8149	3	3,1973
1,7732	4	9,0233	0,1575	4	101,5982	3,7532	4	4,2631
2,2165	5	11,2791	0,1969	5	126,9977	4,6915	5	5,3288
2,6598	6	13,5350	0,2362	6	152,3972	5,6298	6	6,3946
3,1031	7	15,7908	0,2756	7	177,7968	6,5680	7	7,4604
3,5464	8	18,0466	0,3150	8	203,1963	7,5063	8	8,5261
3,9897	9	20,3025	0,3543	9	228,5959	8,4446	9	9,5919
4,4330	10	22,5583	0,3937	10	253,9954	9,3829	10	10,6577
4,8763	11	24,8141	0,4331	11	279,3949	10,3212	11	11,7234
5,3196	12	27,0699	0,4725	12	304,7945	11,2595	12	12,7892

Herleidings-tafel voor vier onderscheidene baromet

I.

RIJNLANDSCHE.	MILLIMETERS.	PARIJSCHE.	ENGELSCHE.	RIJNLANDSCHE.	MILLIMETERS.	
D. L.		D. L.	D.	D. L.		
25. 10	675,85	24. 11,61	26,610	28. 5	743,44	27
11	678,03	25. 0,57	696	6	755,62	
26. 0	680,21	1,54	782	7	747,80	
1	682,39	2,51	868	8	749,98	
2	684,57	3,47	954	9	752,16	
3	686,75	4,44	27,040	10	754,34	
4	688,93	5,40	126	11	756,52	
5	691,11	6,37	212	29. 0	758,70	28
6	693,29	7,33	297	1	760,88	
7	695,47	8,30	383	2	763,06	
8	697,65	9,26	469	3	765,24	
9	699,83	10;23	555	4	767,42	
10	702,01	11,19	641	5	769,60	
11	704,19	26. 0,16	727	6	771,78	
27. 0	706,37	1,13	812	7	773,96	
1	708,55	2,10	898	8	776,14	
2	710,73	3;06	984	9	778,32	
3	712,91	4,03	28,070	10	780,50	
4	715,09	5,00	156	11	782,68	
5	717,27	5,96	242	39. 0	784,86	
6	719,45	6,93	327			
7	721,63	7,90	413	LIJN.	MILL.	
8	723,81	8,86	499	0,1	0,22	
9	725,99	9,83	585	0,2	0,44	
10	728,17	10,79	671	0,3	0,65	
11	730,35	11,76	757	0,4	0,87	
28. 0	732,53	27. 0,73	842	0,5	1,09	
1	734,72	1,70	928	0,6	1,31	
2	736,90	2,66	29,014	0,7	1,53	
3	739,08	3,63	100	0,8	1,74	
4	741,26	4,60	186	0,9	1,96	

Herleidings-tafel voor vier onderscheidene barometer-schalen

II.

ENGEL-SCHE.	PARIJ-SCHE.	RIJNLAND-SCHE.	MILLI-METERS.	ENGEL-SCHE.	PARIJ-SCHE.	RIJNLAND-SCHE.	MILLI-METERS.
D.	D. L.	D. L.		D.	D. L.	D. L.	
26,7	25. 0,63	25.11,06	678,17	29,5	27. 8,16	28. 7,68	749,29
8	1,75	26. 0,22	680,71	6	9,28	8,84	751,83
9	2,88	1,39	683,25	7	10,41	10,01	754,37
27,0	4,01	2,55	685,79	8	11,53	11,17	756,91
1	5,13	3,72	688,33	9	28. 0,66	29. 0,34	759,45
2	6,26	4,88	690,87	30,0	1,78	1,50	761,99
3	7,38	6,05	693,41	1	2,91	2,67	764,53
4	8,51	7,21	695,95	2	4,04	3,83	767,07
5	9,64	8,38	698,49	3	5,16	5,00	769,61
6	10,76	9,54	701,03	4	6,29	6,16	772,15
7	11,89	10,71	703,57		7,41	7,33	774,69
8	26. 1,01	11,87	706,11	6	8,54	8,49	777,23
9	2,14	27. 1,04	708,65	7	9,67	9,66	779,77
28,0	3,27	2,20	711,19	8	10,79	10,82	782,31
1	4,39	3,37	713,73	9	11, 2	11,99	784,85
2	5,52	4,53	716,27	31,0	29. 1,04	30. 1,15	787,39
3	6,64	5,70	718,81				
4	7,77	6,86	721,35	DUIM.	LIJN.	LIJN.	MILLIM.
5	8,90	8,03	723,89				
6	10,02	9,19	726,43	0,01	0,11	0,12	0,25
7	11,15	10,36	728,97	0,02	0,22	0,23	0,51
8	27. 0,27	11,52	731,51	0,03	0,34	0,35	0,76
9	1,40	28. 0,69	734,05	0,04	0,45	0,47	1,02
29,0	2,53	1,85	736,59	0,05	0,56	0,58	1,27
1	3,65	3,02	739,13	0,06	0,68	0,70	1,52
2	4,78	4,18	741,67	0,07	0,79	0,81	1,78
3	5,90	5,35	744,21	0,08	0,90	0,90	2,03
4	7,03	6,51	746,75	0,09	1,01	1,05	2,29

Herleidings-tafel voor vier onderscheidene barometer-s

III.

PARIJSCHE.	ENGELSCHE.	RIJNLANDSCHE.	MILLIMETERS.	PARIJSCHE.	ENGELSCHE.	RIJNLA SCHE
D. L.	D.	D. L.		D. L.	D.	D. L
25. 0	26,644	25.10,41	676,75	28. 0	29,841	28.11
1	733	11,44	679,00	1	930	29. 0
2	822	26. 0,48	681,26	2	30,019	1
3	911	1,51	683,52	3	108	2
4	999	2,55	685,77	4	197	3
5	27,088	3,58	688,03	5	286	4
6	177	4,62	690,28	6	374	5
7	266	5,65	692,54	7	463	6
8	355	6,69	694,80	8	552	7
9	444	7,72	697,05	9	641	8
10	532	8,76	699,31	10	730	10
11	621	9,79	701,56	11	818	11
26. 0	710	10,83	703,82	29. 0	907	30. 0
1	799	11,86	706,08			
2	888	27. 0,90	708,33	LIJN.	DUIM.	LIJN
3	976	1,93	710,59			
4	28,065	2,97	712,84	0,1	0,009	0
5	154	4,00	715,10	0,2	0,018	0
6	243	5,03	717,35	0,3	0,027	0
7	332	6,07	719,61	0,4	0,036	0
8	420	7,10	721,87	0,5	0,044	0
9	509	8,14	724,12	0,6	0,053	0
10	598	9,17	726,38	0,7	0,062	0
11	687	10,21	728,63	0,8	0,071	0
27. 0	776	11,24	730,89	0,9	0,080	0
1	865	28. 0,28	733,15			
2	953	1,31	735,40			
3	29,042	2,35	737,66	0,01	0,001	0
4	131	3,38	739,91	0,02	0,002	0,
5	220	4,42	742,17	0,03	0,003	0,
6	309	5,45	744,42	0,04	0,004	0,
7	397	6,49	746,68	0,05	0,004	0,
8	486	7,52	748,94	0,06	0,005	0,
9	575	8,55	751,19	0,07	0,006	0,
10	664	9,59	753,45	0,08	0,007	0,
11	753	10,62	755,70	0,09	0,008	0,

Herleidings-tafel voor vier onderscheidene barometer-schalen.

IV.

MILLI-METERS.	PARIJS-SCHE.	ENGEL-SCHE.	RIJNLANDSCHE.	MILLI-METERS	PARIJS-SCHE.	ENGEL-SCHE.	RIJNLANDSCHE.
	D. L.	D.	D. L.		D. L.	D. L.	D. L.
676	24.11,67	26,615	25.10,07	712	26. 3,63	28,032	27,2,58
677	25. 0,11	654	10,52	713	4,07	071	3,04
678	0,56	693	10,98	714	4,51	111	3,50
679	1,00	733	11,44	715	4,96	150	3,96
680	1,44	772	11,90	716	5,40	189	4,41
681	1,89	812	26. 0,36	717	5,84	229	4,78
682	2,33	851	0,82	718	6,29	268	5,33
683	2,77	890	1,28	719	6,73	308	5,79
684	3,21	930	1,74	720	7,17	347	6,25
685	3,66	969	2.20	721	7,62	386	6,71
686	4,10	27,008	2,65	722	8,06	426	7,17
687	4,54	048	3,11	723	8,50	465	7,62
688	4.99	087	3,57	724	8,95	504	8,08
689	5,43	126	4,03	725	9,39	544	8,54
690	5,87	166	4,49	726	9,83	583	9,00
691	6,32	205	4,95	727	10,28	623	9,46
692	6,76	245	5,41	728	10,72	662	9,92
693	7,20	284	5,86	729	11,16	701	10,38
694	7,65	323	6,32	730	11,61	741	10,83
695	8,09	363	6,78	731	27. 0,05	780	11,29
696	8,53	402	7,24	732	0,49	819	11,75
697	8,98	441	7,70	733	0,94	859	28. 0,21
698	9,42	481	8,16	734	1,38	898	0,67
699	9,86	520	8,62	735	1,82	937	1,13
700	10,31	560	9,07	736	2,27	977	1,59
701	10,75	599	9,53	737	2,71	29,016	2,04
702	11,19	638	9,99	738	3,15	056	2,50
703	11,64	678	10,45	739	3,60	095	2,96
704	26. 0,08	717	10,91	740	4,04	134	3,42
705	0,52	756	11,37	741	4,48	174	3,88
706	0,97	796	11,83	742	4,93	213	4,34
707	1,41	835	27. 0,28	743	5,37	252	4,80
708	1,85	874	0,74	744	5,81	292	5,26
709	2,30	914	1,20	745	6,26	331	5,72
710	2,74	953	1,66	746	6,70	371	6,17
711	3,18	993	2,12	747	7,14	410	6,63

Herleidings-tafel voor vier onderscheidene barometer-schalen.

III.

PARIJ-SCHE.	ENGEL-SCHE.	RIJNLAND-SCHE.	MILLI-METERS.	PARIJ-SCHE.	ENGEL-SCHE.	RIJNLAND-SCHE.	MILLI-METERS.
D. L.	D.	D. L.		D. L.	D.	D. L.	
25. 0	26,644	25.10,41	676,75	28. 0	29,841	28.11,66	757,96
1	733	11,44	679,00	1	930	29. 0,69	760,21
2	822	26. 0,48	681,26	2	30,019	1,73	762,47
3	911	1,51	683,52	3	108	2,76	764,73
4	999	2,55	685,77	4	197	3,79	766,98
5	27,088	3,58	688,03	5	286	4,83	769,24
6	177	4,62	690,28	6	374	5,87	771,49
7	266	5,65	692,54	7	463	6,90	773,75
8	355	6,69	694,80	8	552	7,94	776,01
9	444	7,72	697,05	9	641	8,97	778,26
10	532	8,76	699,31	10	730	10,00	780,52
11	621	9,79	701,56	11	818	11,04	782,77
26. 0	710	10,83	703,82	29. 0	907	30. 0,07	785,03
1	799	11,86	706,08				
2	888	27. 0,90	708,33	LIJN.	DUIM.	LIJN.	MILLIM.
3	976	1,93	710,59				
4	28,065	2,97	712,84	0,1	0,009	0,10	0,23
5	154	4,00	715,10	0,2	0,018	0,21	0,45
6	243	5,03	717,35	0,3	0,027	0,31	0,68
7	332	6,07	719,61	0,4	0,036	0,41	0,90
8	420	7,10	721,87	0,5	0,044	0,52	1,13
9	509	8,14	724,12	0,6	0,053	0,62	1,35
10	598	9,17	726,38	0,7	0,062	0,72	1,58
11	687	10,21	728,63	0,8	0,071	0,83	1,80
27. 0	776	11,24	730,89	0,9	0,080	0,93	2,03
1	865	28. 0,28	733,15				
2	953	1,31	735,40				
3	29,042	2,35	737,66	0,01	0,001	0,01	0,02
4	131	3,38	739,91	0,02	0,002	0,02	0,04
5	220	4,42	742,17	0,03	0,003	0,03	0,07
6	309	5,45	744,42	0,04	0,004	0,04	0,09
7	397	6,49	746,68	0,05	0,004	0,05	0,11
8	486	7,52	748,94	0,06	0,005	0,06	0,13
9	575	8,55	751,19	0,07	0,006	0,07	0,16
10	664	9,59	753,45	0,08	0,007	0,08	0,18
11	753	10,62	755,70	0,09	0,008	0,09	0,20

Herleidings-tafel voor vier onderscheidene barometer-schalen.

IV.

MILLIMETERS.	PARIJSCHE.	ENGELSCHE.	RIJNLANDSCHE.	MILLIMETERS	PARIJSCHE.	ENGELSCHE.	RIJNLANDSCHE.
	D. L.	D.	D. L.		D. L.	D. L.	D. L.
676	24. 11,67	26,615	25. 10,07	712	26. 3,63	28,032	27,2,58
677	25. 0,11	654	10,52	713	4,07	071	3,04
678	0,56	693	10,98	714	4,51	111	3,50
679	1,00	733	11,44	715	4,96	150	3,96
680	1,44	772	11,90	716	5,40	189	4,41
681	1,89	812	26. 0,36	717	5,84	229	4,78
682	2,33	851	0,82	718	6,29	268	5,33
683	2,77	890	1,28	719	6,73	308	5,79
684	3,21	930	1,74	720	7,17	347	6,25
685	3,66	969	2.20	721	7,62	386	6,71
686	4,10	27,008	2,65	722	8,06	426	7,17
687	4,54	048	3,11	723	8,50	465	7,62
688	4.99	087	3,57	724	8,95	504	8,08
689	5,43	126	4,03	725	9,39	544	8,54
690	5,87	166	4,49	726	9,83	583	9,00
691	6,32	205	4,95	727	10,28	623	9,46
692	6,76	245	5,41	728	10,72	662	9,92
693	7,20	284	5,86	729	11,16	701	10,38
694	7,65	323	6,32	730	11,61	741	10,83
695	8,09	363	6,78	731	27. 0,05	780	11,29
696	8,53	402	7,24	732	0,49	819	11,75
697	8,98	441	7,70	733	0,94	859	28. 0,21
698	9,42	481	8,16	734	1,38	898	0,67
699	9,86	520	8,62	735	1,82	937	1,13
700	10,31	560	9,07	736	2,27	977	1,59
701	10,75	599	9,53	737	2,71	29,016	2,04
702	11,19	638	9,99	738	3,15	056	2,50
703	11,64	678	10,45	739	3,60	095	2,96
704	26. 0,08	717	10,91	740	4,04	134	3,42
705	0,52	756	11,37	741	4,48	174	3,88
706	0,97	796	11,83	742	4,93	213	4,34
707	1,41	835	27. 0,28	743	5,37	252	4,80
708	1,85	874	0,74	744	5,81	292	5,26
709	2,30	914	1,20	745	6,26	331	5,72
710	2,74	953	1,66	746	6,70	371	6,17
711	3,18	993	2,12	747	7,14	410	6,63

MILLIMETERS	PARIJSCHE.	ENGELSCHE.	RIJNLANDSCHE.	MILLIMETERS	PARIJSCHE.	ENGELSCHE.	RIJNLANDSCHE.
	D. L.	D.	D. L.		D. L.	D.	D. L.
748	27. 7,58	29,449	28. 7,09	771	28. 5,78	30,355	29. 5,64
749	8,03	489	7,55	772	6,22	394	6,10
750	8,47	528	8,01	773	6,67	434	6,56
751	8,91	567	8,47	774	7,11	473	7,02
752	9,36	607	8,93	775	7,55	512	7,48
753	9,80	646	9,39	776	8,00	552	7,93
754	10,24	686	9,85	777	8,44	591	8,39
755	10,69	725	10,30	778	8,88	630	8,85
756	11,13	764	10,76	779	9,33	670	9,31
757	11,57	804	11,22	780	9,77	709	9,77
758	28. 0,02	843	11,68				
759	0,46	882	29. 0,14	MILLIM.	LIJN.	DUIM.	LIJN.
760	0,90	922	0,60				
761	1,35	961	1,06	0,1	0,04	0,004	0,05
762	1,79	30,000	1,51	0,2	0,09	0,008	0,09
763	2,23	040	1,97	0,3	0,13	0,012	0,14
764	2,68	079	2,43	0,4	0,18	0,016	0,18
765	3,12	119	2,89	0,5	0,22	0,020	0,23
766	3,56	158	3,35	0,6	0,27	0,024	0,27
767	4,01	197	3,81	0,7	0,31	0,028	0,32
768	4,45	237	4,26	0,8	0,36	0,032	0,37
769	4,89	276	4,72	0,9	0,40	0,035	0,41
770	5,34	316	5,18				

Vergelijking tusschen de Engelsche en de Metrieke maten en gewigten.

LENGTE-MATEN.

Duim	=	2,53995 N. duim (*centim.*)	Log.	0,4048259
Voet (12 duim)	=	3,047945 N. palm (*décim.*)	»	0,4840071
Yard (3 voet) . .	=	9,143835 . . . . . *id.* . .	»	0,9611284
Fathom (2 yards)	=	1,828767 N- ellen (*mètres*)	»	0,2621584
Pole of Perch(5½ y.)	=	5,0291091 *id.* *id.* . .	»	0,7014911
Furlong (220 yards)	=	201,164366 *id.* *id.* . .	»	2,3035511
Mijl (1760 yards)	=	1609,31493 *id.* *id.* . .	»	3,2066411
N. El (*mètre*) .	=	39,37079 Duim	»	1,5951741
	=	3,2808992 Voet	»	0,5159929
	=	1,093633 Yard	»	0,0388716
	=	0,1988424 Pole.	»	9,2985089
Myriameter	=	49,71059 Furlong	»	1,696448
	=	6,21382 Mijl.	»	0,7933589

OPPERVLAKTE-MATEN.

Vierkante Duim .	=	6,451367 Vierk. *centimèt*	Log.	0,8096518
» Voet . .	=	9,28997 » *decimet.* .	»	0,9680142
» Yard . . .	=	83,6097 » » . .	»	1,9222568
» Pole (Rod)	=	25,291939 » mètres . . .	»	1,4029822
Rood(1210 v.Yards)	=	10,116775 *Ares.*	»	1,0050429
Acre. (4 Rood) . .	=	40,46711 »	»	1,6071022
Vierkante *Mètre* .	=	10,7643 Vierk. voet	»	1,0319860
	=	1,196033 » yard . . .	»	0,0777434
Hectare	=	9,88457 Rood	»	0,9949579
	=	2,471143 Acres	»	0,3928978

LIGCHAMELIJKE MATEN.

Cubieke Duim . .	=	16,386175 Cub. *centim.* . . .	Log.	1,2144777
» Voet . .	=	28,315313 » *decim.* . .	»	1,4520214
» *Mètre*	=	35,31657 » voet . . .		1,5479786
» *Décimet.*	=	61,0275 » duim. . . .		1,7855223

INHOUDSMATEN.

Pint . =	0,567932 N. kan (*Litre*) . .		Log.	9,7543085
Quart (2 pint) . . =	1,135864	» » . . .	»	0,0553265
Gallon (8 pint) . =	4,543458	» » . . .	»	0,6573866
Peck (2 gallons) . =	9,086916	» » . . .	»	0,9584166
Bushel (8 gallons) =	36,347664	» » . . .	»	1,5604766
Sack (3 bushel) . . =	1,09043 N. madde (*Hectol.*)		»	0,0375978
Quarter (8 bushel) =	2,907813	» »	»	0,4635664
Chaldron (36 bush.) =	13,085157	» »	»	1,1167790
Litre . . . =	1,760773 Pint		»	0,2457035
Hectolitre =	22,009668 Gallon		»	1,3426133
=	2,751208 Bushels		»	0,4395235
=	0,917069 Sack		»	9,9624022

GEWIGTEN.

Pond Trooisch . . =	373,244 *Grammes*		Log.	2,5719939
Ons ($\frac{1}{12}$ pond) . . =	31,104	»		
Penny weight ($\frac{1}{20}$ ons) . . . . . =	1,5502	»		
Grein ($\frac{1}{24}$ penny w.) =	6,5	*Centigrammes* . . .		
Pond *avoir du pois* =	453,595	*Grammes*	»	2,6566684
Ons ($\frac{1}{16}$ p. *a. d. p.*) =	28,35	»		
Dram ($\frac{1}{16}$ ons) . . =	1,772	»		
Quintal (112 pond) =	50,80274	*Kilogrammes*	»	1,7058864
Ton (20 Quintalen) =	1016,055	»	»	3,0069164
Gramme =	15,5322	Grein Trooisch . .		
Decagramme =	6,472	Penny weight . . .		
Hectogramme =	3,0141	Ons Trooisch . . .		
Kilogramme =	2,67921	Pond Trooisch	»	0,4280071
=	2,20461	Pond *avoir du pois* .	»	0,3433316

Herleidingstafel der honderddeelige, Reaumursche en Fahrenheitsche thermometer-schalen.

De graden onder nul zijn in deze tafel door het teeken —, en die boven nul door het teeken + onderscheiden.

CENTIGRADE.	RÉAUMUR.	FAHRENHEIT.	CENTIGRADE.	RÉAUMUR.	FAHRENHEIT.	CENTIGRADE.	RÉAUMUR.	FAHRENHEIT.	CENTIGRADE.	RÉAUMUR.	FAHRENHEIT.
—	—	—	—	—	+	+	+	+	+	+	+
G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.
35,0	28,0	31,0	17,5	14,0	0,5	0,0	0,0	32,0	17,5	14,0	63,5
34,5	27,6	30,1	17,0	13,6	1,4	0,5	0,4	32,9	18,0	14,4	64,4
34,0	27,2	29,2	16,5	13,2	2,3	1,0	0,8	33,8	18,5	14,8	65,3
33,5	26,8	28,3	16,0	12,8	3,2	1,5	1,2	34,7	19,0	15,2	66,2
33,0	26,4	27,4	15,5	12,4	4,1	2,0	1,6	35,6	19,5	15,6	67,1
32,5	26,0	26,5	15,0	12,0	5,0	2,5	2,0	36,5	20,0	16,0	68,0
32,0	25,6	25,6	14,5	11,6	5,9	3,0	2,4	37,4	20,5	16,4	68,9
31,5	25,2	24,7	14,0	11,2	6,8	3,5	2,8	38,3	21,0	16,8	69,8
31,0	24,8	23,8	13,5	10,8	7,7	4,0	3,2	39,2	21,5	17,2	70,7
30,5	24,4	22,9	13,0	10,4	8,6	4,5	3,6	40,1	22,0	17,6	71,6
30,0	24,0	22,0	12,5	10,0	9,5	5,0	4,0	41,0	22,5	18,0	72,5
29,5	23,6	21,1	12,0	9,6	10,4	5,5	4,4	41,9	23,0	18,4	73,4
29,0	23,2	20,2	11,5	9,2	11,3	6,0	4,8	42,8	23,5	18,8	74,3
28,5	22,8	19,3	11,0	8,8	12,2	6,5	5,2	43,7	24,0	19,2	75,2
28,0	22,4	18,4	10,5	8,4	13,1	7,0	5,6	44,6	24,5	19,6	76,1
27,5	22,0	17,5	10,0	8,0	14,0	7,5	6,0	45,5	25,0	20,0	77,0
27,0	21,6	16,6	9,5	7,6	14,9	8,0	6,4	46,4	25,5	20,4	77,9
26,5	21,2	15,7	9,0	7,2	15,8	8,5	6,8	47,3	26,0	20,8	78,8
26,0	20,8	14,8	8,5	6,8	16,7	9,0	7,2	48,2	26,5	21,2	79,7
25,5	20,4	13,9	8,0	6,4	17,6	9,5	7,6	49,1	27,0	21,6	80,6
25,0	20,0	13,0	7,5	6,0	18,5	10,0	8,0	50,0	27,5	22,0	81,5
24,5	19,6	12,1	7,0	5,6	19,4	10,5	8,4	50,9	28,0	22,4	82,4
24,0	19,2	11,2	6,5	5,2	20,3	11,0	8,8	51,8	28,5	22,8	83,3
23,5	18,8	10,3	6,0	4,8	21,2	11,5	9,2	52,7	29,0	23,2	84,2
23,0	18,4	9,4	5,5	4,4	22,1	12,0	9,6	53,6	29,5	23,6	85,1
22,5	18,0	8,5	5,0	4,0	23,0	12,5	10,0	54,5	30,0	24,0	86,0
22,0	17,6	7,6	4,5	3,6	23,9	13,0	10,4	55,4	30,5	24,4	86,9
21,5	17,2	6,7	4,0	3,2	24,8	13,5	10,8	56,3	31,0	24,8	87,8
21,0	16,8	5,8	3,5	2,8	25,7	14,0	11,2	57,2	31,5	25,2	88,7
20,5	16,4	4,9	3,0	2,4	26,6	14,5	11,6	58,1	32,0	25,6	89,6
20,0	16,0	4,0	2,5	2,0	27,5	15,0	12,0	59,0	32,5	26,0	90,5
19,5	15,6	3,1	2,0	1,6	28,4	15,5	12,4	59,9	33,0	26,4	91,4
19,0	15,2	2,2	1,5	1,2	29,3	16,0	12,8	60,8	33,5	26,8	92,3
18,5	14,8	1,3	1,0	0,8	30,2	16,5	13,2	61,7	34,0	27,2	93,2
18,0	14,4	0,4	0,5	0,4	31,1	17,0	13,6	62,6	34,5	27,6	94,1

Herleiding der honderdste deelen van de thermometer-schalen.

CENTIGRADE.	RÉAUMUR.	FAHRENHEIT.
G.	G.	G.
0,01	0,01	0,02
,02	,02	,04
,03	,02	,05
,04	,03	,07
,05	,04	,09
,06	.05	0,11
,07	,06	,13
,08	,06	,14
,09	,07	,16
0,10	,08	,18
,11	,09	0,20
,12	0,10	,22
,13	,10	,23
,14	,11	,25
,15	,12	,27
,16	,13	,29
,17	,14	0,31
,18	,14	,32
,19	,15	,34
0,20	,16	,36
,21	,17	,38
,22	,18	0,40
,23	,18	,41
,24	,19	,43
,25	0,20	,45
,26	,21	,47
,27	,22	,49
,28	,22	0,50
,29	,23	,52
0,30	,24	,54
,31	,25	,56
,32	,26	,58
,33	,26	,59
,34	,27	0,61
,35	,28	,63
,36	,29	,65
,37	0,30	,67
,38	,30	,68
,39	,31	0,70
0,40	,32	,72
,41	,33	,74

CENTIGRADE.	RÉAUMUR.	FAHRENHEIT.
G.	G.	G.
0,42	0,34	0,76
,43	,34	,77
,44	,35	,79
,45	,36	0,81
,46	,37	,83
,47	,38	,85
,48	,38	,86
,49	,39	,88
0,50	0,40	0,90

RÉAUMUR.	CENTIGRADE.	FAHRENHEIT.
G.	G.	G.
0,01	0,01	0,02
,02	,03	,05
,03	,04	,07
,04	,05	,09
,05	,06	0,11
,06	,08	,14
,07	,09	,16
,08	0,10	,18
,09	,11	0,20
0,10	,13	,23
,11	,14	,25
,12	,15	,27
,13	,16	,29
,14	,18	0,32
,15	,19	,34
,16	0,20	,36
,17	,21	,38
,18	,23	0,41
,19	,24	,43
,20	,25	,45
,21	,26	,47
,22	,28	0,50
,23	,29	,52
,24	0,30	,54
,25	,31	,56
,26	,33	,59

RÉAUMUR.	FAHRENHEIT.	CENTIGRADE.
G.	G.	G.
0,27	0,34	0,61
,28	,35	,63
,29	,36	,65
0,30	,38	,68
,31	,39	0,70
,32	0,40	,72
,33	,41	,74
,34	,43	,77
,35	,44	,79
,36	,45	0,81
,37	,46	,83
,38	,48	,86
,39	,49	,88
0,40	0,50	0,90
,41	,51	,92
,42	.53	,95
,43	,54	,97
,44	,55	.99
,45	,56	1,01
,46	,58	,04
,47	,59	,06
,48	0,60	,08
,49	,61	1,10
0,50	,63	,12

FAHRENHEIT.	RÉAUMUR.	CENTIGRADE.
G.	G.	G.
0,1	0,04	0,06
0,2	0,09	0,11
0,3	0,13	0,17
0,4	0,18	0,22
0,5	0,22	0,28
0,6	0,27	0,33
0,7	0,31	0,39
0,8	0,36	0,44
0,9	0,40	0,50

(In deze opgave zijn niet begrepen de octrooijen waarvan de verschuldigde regten tot dusverre niet voldaan zijn geworden.)

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
J. de Fiennes.	Amsterdam.	Invoering van de uitvinding om op eene nieuwe wijze te fabriceren, stijfsel, *vermicelli*, *macaroni* en ander deeg bekend onder den naam van Italiaansch deeg, alsmede bier, azijn en brandewijn.	9 Jan. 1839, n°. 98.	10 jaren.	Te rekenen van 28 November 1837.
L. C. N. Hubert Brierre.	Parijs, domic. bij Mr. *J. W. Gefken*, advok. te 's Hage.	Uitvinding van een' nieuwen toestel om water, wijn, bier, siroop en vloeistoffen in het algemeen te filtreren en helder te maken.	10 Jan. 1839, n°. 129.	15 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
W. Casey.	Londen, domic. bij Mr. *J. W. Gefken*, advok. te 's Hage.	Invoering van een' nieuwen toestel om de rook te verbranden in de ovens, en om den stoom met warme lucht vermengd, aan te wenden op de smeltovens.	10 Jan. 1839, nº. 130.	15 jaren.	
J. J. E. Melster, en *G. Doorwaard Niermans.*	Enschedé.	Uitvinding van een werktuig tot het spinnen van garen van afval van vlas.	10 Jan. 1839, nº. 131.	5 jaren.	
R. Huckvale.	Londen, domic. bij Mr. *J. W. Gefken*, advok. te 's Hage.	Invoering der uitvinding van verschillende werktuigen, geschikt tot het snijden, buigen, aaneenhechten, welven, (*cintreren*) en doorboren van metallieke platen.	11 Jan. 1839, nº. 99.	10 jaren.	
G. P. Ackerlin.	Rotterdam.	Invoering van eene aan hem bekende wijze om *eau de cologne* te vervaardigen.	12 Jan. 1839 nº. 118.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
De Leutre de Gueymard.	Frankrijk, dom. bij *Luden en Poel*, te Amsterdam.	Invoering van een' nieuwen toestel van smelting tot het fabriceren van haarden.	13 Jan. 1839, n°. 107.	15 jaren.	Te rekenen van den 20 Nov. 1837.
Miles Berry.	Londen, domic. bij *C. C. Uhlenbeek*, te Amsterdam.	Invoering van zekere verbeteringen in den toestel of de machine om koren, graan en andere zaden te droogen.	13 Jan. 1839, n°. 108.	15 jaren.	
Dezelfde.	Als voren.	Invoering van de uitvinding van zeker mastiek of cement, geschikt om onderscheidene kleuren aan te nemen, welke tot verschillende einden kan gebezigd worden.	13 Jan. 1839, n°. 109.	15 jaren.	Te rekenen van den 17 April 1837.
J. D. Steuerwald.	's Gravenhage.	Uitvinding eener verbeterde relief-machine om te graveren, toegepast op stalen en koperen platen.	13 Jan. 1839, n°. 110.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	Aanmerkingen.
U. Pelloutier.	Nantes, domic. bij *Luden en Poel*, te Amsterdam.	Invoering van een' toestel om alle soorten van water en vooral het zeewater, drinkbaar en gezond te maken, welk toestel geschikt is om op schepen van allerlei grootte te worden gebruikt.	15 Jan. 1839, n°. 116.	15 jaren.	
P. Faddegon Jr.	Alkmaar.	Uitvinding van een nieuw en verbeterd waterwerktuig, door hem genaamd perpendiculaire dubbele trechtervijzel of waterbraker.	15 Jan. 1839, n°. 123.	15 jaren.	
Poitel.	Parijs, domic. bij *de Backere*, te 's Gravenhage.	Invoering van een nieuw zamenstel van molensteenen tot het malen en breken der granen.	15 Jan. 1839, n°. 117.	10 jaren.	Ingaande met 15 Julij 1838.
J. P. Bles.	Rotterdam.	Invoering en verbetering van brandemmers uit zeildoek vervaardigd.	21 Jan. 1839, n°. 104.	10 jaren.	

Naam van den geoctrojeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
J. C. Robertson.	Londen, domic. bij Mr. *J. W. Gefken*, advok. te 's Hage.	Invoering van zekere verbeteringen in scheepsbraadspillen (*windassen*).	28 Jan. 1839, n°. 109.	10 jaren.	
C. Blank.	Xanten, dom. bij *Arn. Theod Sölling en Comp.*, te Rotterdam.	Invoering van een cylinder stoot- en van eenen cylinderdruk-werktuig voor het opvoeren van water en het droogmaken van overstroomde vlakten.	28 Jan. 1839, n°. 108.	5 jaren.	Van af den 22. November 1838.
J. de Fiennes.	Amsterdam.	Invoering eener verbeterde wijze van het touwen en looijen van leder en het bereiden van hetzelve.	28 Jan. 1839, n°. 106.	10 jaren.	Van af den 29 September 1838.
J. Fardon.	Londen, dom. bij *C. C. Uhlenbeek*, te Amsterdam.	Invoering van verbeteringen toegepast op het vervaardigen van zwavelzuur.	31 Jan. 1839, n°. 90.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
A. de Stappers	Luxemburg, domic. in het logement de *Gouden Leeuw*, te 's Hage.	Volmaking van een vroeger door hem uitgedacht waterwerktuig eerst door hem *le Belge*, en nu *la pompe monstre*, genaamd.	10 Febr. 1839, n°. 103.	15 jaren.	
S. E. Sarphati.	Leiden.	Uitvinding eener nieuwe wijze om dierlijke olie en vetsoorten, traan enz., van stank te bevrijden.	11 Febr. 1839, n°. 62.	10 jaren.	
A. Blyth.	Londen, domic. bij Mr. *J. W. Gefken*, advok. te 's Hage.	Invoering eener nieuwe wijze van spinnen van hennep en vlas, voornamelijk geschikt tot het voortbrengen van draad voor verschillend touwwerk.	11 Febr. 1839, n°. 59.	10 jaren.	
W. Chance.	Londen, domic. als voren.	Invoering eener nieuwe wijze om vensterglazen en glasruiten van de fijnste soort (crownglas) af te nemen en	11 Febr. 1839, n°. 60.	10 jaren	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
J. Buchanan.	Londen, domic. bij Mr. *J. W. Gefken*, advok. te 's Hage.	Uitvinding van zekere verbeteringen in de zamenstelling van rijtuigen.	15 Febr. 1839, nº. 115.	10 jaren.	
J. Hayman.	Hansey in Engeland, domic. als voren.	Invoering van verbeteringen in stoomwerktuigen op stoomboten en schepen.	15 Febr. 1839, nº. 116.	10 jaren.	
W. May.	Ipswich in Engeland, domic. bij *Vriesendorp en Gade*, te 's Gravenhage.	Invoering eener verbeterde wijze tot het fabriceren van zeep	15 Febr. 1839, nº. 117.	10 jaren.	
Dk. Kayenaar.	Utrecht.	Uitvinding van eene nieuwe as voor rijtuigen door hem genaamd ronzel-as.	15 Febr. 1839, nº. 118.	15 jaren.	
H. Morhange.	's Gravenhage.	Uitvinding van verschillende middelen tot verdrijving van wand- of weegluizen, gelijk mede van een' toestel om die middelen aan te wenden.	15 Febr. 1839, nº. 120.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
C. de Thierry.	Parijs, domic. ten huize van den heer *Box* te 's Gravenhage.	Invoering van een werktuig door stoom of andere beweegkracht in werking te brengen, en toepasselijk op allerlei soort van vaartuigen.	15 Febr. 1839, n°. 119.	15 jaren.	Van af 19 Octob. 1838.
J. M. Boon.	's Gravenhage.	Uitvinding van een werktuig door hem genaamd ijsploeg, en geschikt om in bevrozen vaarten, kanalen en andere wateren, tot doortogt van schepen en vaartuigen van allerlei grootte, eene voldoende sleuf te openen, en van ijs bevrijd open te houden.	23 Febr. 1839, n°. 132.	5 jaren.	
E. H. Hartman.	Amsterdam.	Uitvinding eener verbetering door hem aangebragt aan de patent-secreten, ten gebruike op alle schepen en in huizen.	5 Maart 1839, n°. 81.	5 jaren.	

Naam van den geoctrooijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	Aanmerkingen
J. Oudhoff en *H. V. Geerligs.*	Haarlem.	Uitvinding eener bewerking ter verbetering van de lijnolie ten algemeenen gebruike der schilders.	12 Maart 1839, nº. 88.	10 jaren.	
V. Considerant.	Amiens, dom. bij *C. J. Enthoven*, te 's Gravenhage.	Invoering van eene nieuwe beweegkracht, verkregen door de werking der warmte op de lucht of op eenig ander gaz.	12 Maart 1839, nº. 67.	15 jaren	Van af den 27. December 1838.
C. Verveer.	Amsterdam.	Uitvinding van eene bijzondere manier om drijvende ligchamen zamen te stellen, welke kan toegepast worden op zeetonnen ter afbakening van zeegaten, scheepsboeijen en dergelijken.	22 Maart 1839, nº. 113.	15 jaren.	
C. C. van Hall.	Idem.	Uitvinding om de kracht van dieren welke zich in een wagen bevinden aan te wenden ten einde het voertuig snel te doen vooruitgaan.	22 Maart 1839, nº. 114.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
J. M. Aulnelte.	Parijs, domic. bij de procureurs *T. en E. J. Asser*, te Amsterdam.	Invoering der vervaardiging van gesponnen glas en van deszelfs gebruik voor weefsels, het zij alleen het zij vereenigd met zijden, wollen of andere geweven stoffen.	22 Maart 1839, nº. 117.	10 jaren.	
G. Delianson Clark.	Brussel, domic. bij *J. van Daehne en Comp.*, te 's Gravenhage.	Invoering eener nieuwe behandeling in het voortbrengen van koolstofzurig *natrium*, (carbonate de soude).	29 Maart 1839, nº. 95.	15 jaren.	Van af 30 Junij 1837.
J. Schaap Spoelstra en F. Smeding.	Leeuwarden.	Uitvinding van een' toestel door middel van welken zij de bij de wet van 26 December 1833 aangeduide turfsoorten, ieder naar gelang van de deugd zijner grondstof, eene drie- of viervoudig verhoogde waarde kunnen geven.	8 April 1839, nº. 67.	10 jaren.	
H. Remmers.	's Gravenhage.	Invoering van een nieuw werktuig, dienende tot het maken van steenen.	9 April 1839, nº. 89.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
W. Burnett.	Londen, domic. bij Mr. *J. W. Gefken*, advok. te 's Hage.	Invoering van middelen geschikt om onderscheidene dierlijke en plantaardige zelfstandigheden (haarstoffen, touwwerk, hout enz.), voor bederf te behoeden.	11 April 1839, n°. 89.	10 jaren.	
W. Benson.	Londen, domic. te Rotterdam, bij *A. Ferrier*, consul van H. M. de Koningin van Groot-Brittannie	Invoering eener verbeterde wijze om den stoom van stoommachines te condenseren, en de stoomketels met het daardoor verkregen water aan te vullen.	11 April 1839, n°. 40.	10 jaren.	
W. Richardson.	Londen, domic. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering eener verbetering in den gang der zak-uurwerken, pendules, horlogies, enz.	22 April 1839, n°. 74.	10 jaren.	
G. van Tol.	Noord-Waddinxveen.	Uitvinding van eenen nieuwen kaasvorm.	22 April 1839, n°. 76.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
A. J. Wilhelm.	Deventer.	Uitvinding van eenen verbeterden circuleer-kagchel.	23 April 1839, n°. 75.	5 jaren.	
A. Ferrier.	Rotterdam.	Invoering van verbeteringen in de werktuigen tot doorhaling, spinning en verdubbeling van vlas, hennep, zijde wol en andere vezelachtige stoffen.	23 April 1839; n°. 76.	15 jaren.	Van af 11 Jan. 1839.
K. E. C. van den Plas.	Brussel, domic. bij Mr. *H. Gregoire*, advokaat te 's Hage.	Invoering en verbetering van eene beweegkrachtgevende pomp naar een nieuw mecanismus, bestemd tot droogmaking van meeren, polders, vijvers, mijnen enz.	23 April 1838, n°. 77.	10 jaren.	
W. van der Os.	Vlissingen.	Uitvinding eener verbetering door hem aangebragt aan de brandspuiten.	26 April 1839, n°. 100.	10 jaren	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
L. Hugue.	Amsterdam.	Invoering van een hollen rooster, ten dienste van permanenten stoom-machines en locomotives, ten doel hebbende eene bezuiniging in het verbruik van brandstoffen daar te stellen.	29 April 1839, n°. 92.	10 jaren.	Van af 5 Aug. 1837.
A. de Sornay.	Parijs, domic. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering eener nieuwe wijze om papier, touwwerk, weefsels, passementen uit de vezelachtige deelen van zekere planten te vervaardigen.	9 Mei 1839, n°. 102.	10 jaren.	
F. de la Rue.	Londen, domic. bij Mr. *J. W. Gefken*, advok. te 's Hage.	Invoering van zekere verbeteringen aangebragt aan de nieuwe wijze om loodwit te vervaardigen, waarvoor hem in dato 12 Augustus 1838 een octrooi van invoering is verleend.	1 Junij 1839, n°. 90.	10 jaren.	Van af 12 Aug. 1838.

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
A. Cambell.	Rotterdam.	Invoering van eene verbeterde wijze tot vervaardiging van vleesch-gelei en lijm.	5 Junij 1838, n°. 115.	10 jaren.	
A. von Eichtal.	Beijeren, dom. bij den Engelschen consul *A. Ferrier* te Rotterdam.	Invoering eener nieuwe wijze om booten op rivieren en havens voort te stuwen, zonder derzelver oevers te beschadigen.	5 Junij 1839, n°. 116.	10 jaren.	
J. Aubognac.	Parijs, domic. bij de wed. *Fack* te 's Gravenhage.	Invoering van eene nieuwe wijze om in alle soorten van geweren, de lading van achter in te brengen, en de met donderkruid gevulde busjes (*Capsules d'amorce*) goed te bevestigen.	18 Junij 1839, n°. 19.	15 jaren.	
A. Ravelli Durieux.	Brussel, domic. bij *E. L. Kindt* te 's Gravenhage.	Invoering en verbetering der zoogenaamde *Capsules gélatineuses composées.*	27 Junij 1839, n°. 89.	10 jaren.	Van af 25 Maart 1839.

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	Aanmerkingen.
F. Groet, *J. van der Wilde*, *H. Verhey* en *J. B. Verhey*.	Haarlem, Amsterdam, halfweg Haarlem, buiten Haarlem; domic. bij Mr. *F. L. Willekes Macdonald*, te Haarlem.	Uitvinding eener kunstmatige aanwending van waterkracht, waardoor de werktuigen der fabrijken met drie vierde gedeelten minder stoomkracht en kosten in voldoende beweging kunnen worden gebragt.	27 Junij 1839, n°. 91.	10 jaren.	
W. D. Steuart.	Groot-Brittannie dom. bij *A. Ferrier*, Engelschen Consul te Rotterdam.	Invoering eener wijze om steen, marmer en graniet kunstmatig te vervaardigen.	28 Junij 1839, n°. 108.	10 jaren.	
G. de Lianson Clark.	Brussel, dom. ten kantore van *J. van Daehne* en *Comp.* te 's Gravenhage.	Invoering van verbeteringen aangebragt in de zamenstelling van ovens en fornuizen.	2 Julij 1838, n°. 62.	15 jaren.	Van af 26 Dec. 1838.

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen.*
A. H. M. Dougall.	West-Minster, domic. bij *C. C. van Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering van zekere verbeteringen in de weefgetouwen en in de wijze om fabrikaten van gebloemd goed te vervaardigen.	13 Julij 1832, n°. 111.	15 jaren.	Van af 6 Aug. 1837.
A. Campbell.	Rotterdam.	Invoering eener uitvinding tot verbetering van vilten en andere stoffen geschikt voor vloer- en haarkleeden, bedden, dekens, omslagdoeken en tot andere nuttige einden, alsmede voor werktuigen ter vervaardiging van eenige derzelve en van verbeteringen in de wijze van bereiding van veehaar ter zamenstelling van eenige deze vilten stoffen.	14 Julij 1839, n°. 64.	10 jaren.	
G. Watson.	Groot-Brittannie domic. bij den Britschen Consul *A. Ferrier*, te Rotterdam.	Invoering van eene verbeterde wijze om loodwit te vervaardigen.	14 Julij 1839, n°. 85.	10 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen.*
S. F. Crosthwaite.	Londen dom. bij den Britschen consul *A. Ferrier* te Rotterdam.	Invoering van verbeteringen in de zamenstelling en vervaardiging van brandstoffen, alsmede van fornuizen tot verbruik daarvan, en van andere soorten van brandbare stoffen.	6 Aug. 1839, n°. 71.	10 jaren.	
H. Gerhardi.	Brussel, dom. bij *A. P. T. Eijssel*, solliciteur te 's Gravenhage.	Invoering eener uitvinding van nieuwe zamenvoegingen en verbeteringen aan het stelsel der stoomwerktuigen.	8 Aug. 1839, n°. 81.	15 jaren.	Van af Mei 1839.
C. M. Savoije.	Parijs, domic. bij *J. Belinfante* boekverkooper te 's Gravenhage.	Invoering eener nieuw uitgedachte toepassing van het natuurkundig grondbeginsel om door het luchtledige water op te werken, en werktuigen in beweging te brengen.	13 Aug. 1839, n°. 94.	15 jaren.	Van af 10 Octob. 1837.

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen*
J. R. H. de Ville Thiry.	Luik, dom bij *J. Chanaye* te Maastricht.	Invoering van een stoomwerktuig ter uitdamping en uitdrooging met dubbele cilinders en afwisselende regtlijnige beweging, zonder staking van afloop, en met eene oeconomische tegen het springen gevrijwaarde ketel.	24 Aug. 1839, n°. 139.	10 jaren.	Van af 15 Octob. 1836.
D. Kagenaar.	Utrecht.	Uitvinding van een vrijwings-toestel of rondselbus voor gewone rij- of voertuigen.	24 Aug. 1839, n°. 140.	5 jaren.	
L. Backer.	Oosterbeek.	Uitvinding der bereiding van een drank, onder den naam van *Koningsbier.*	24 Aug. 1839, n°. 143.	5 jaren.	
L. Blankers.	Utrecht.	Uitvinding van een waterdigt glimmend schoensmeer.	26 Aug. 1839, n°. 175.	5 jaren.	
C. H. Ciriaci.	Amsterdam.	Invoering en verbetering van een verwarmings-toestel, geschikt om groote lokalen te verwarmen, en om plantaardige zelfstandigheden droogen.	27 Aug. 1839, n°. 86.	5 jaren.	

Naam van den geoctrooijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen.*
J. C. Robertson.	Londen, dom. bij Mr. *J. W. Gefken*, advok. te 's Gravenhage.	Invoering van zekere verbeteringen aangebragt in het vervaardigen van patroonen.	28 Aug. 1839, n°. 151.	15 jaren.	Van af 16 Julij 1838.
A. Isaac.	Londen, dom. bij *W. Willink* Jr., te Amsterdam.	Invoering van eene wijze om onbebouwde en onvruchtbare gronden vruchtbaar te maken.	31 Aug. 1839, n°. 100.	15 jaren.	Van af 15 Dec. 1837.
W. J. Verboom van den Zande.	Laatstelijk woonachtig te Parijs, dom. bij *J. Manesse* te 's Gravenhage.	Uitvinding eener verbeterde zamenstelling van asphalt om te dienen tot bestrating van wegen, pleinen enz., onder benaming van asphaltischen ijzergrond.	9 Sept. 1839, n°. 100.	10 jaren.	
A. B. Manchon.	Parijs, dom. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering eener handelwijze om uit de stengels van het kool- en raapzaad eene zelfstandigheid te trekken geschikt tot de vervaardiging van papier en carton.	14 Sept. 1838, n°. 98.	10 jaren.	Van af 11 Mei 1839.

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen.*
G. Ochsner.	Amsterdam.	Invoering van cilinder-meelmolens.	22 Sept. 1839, n°. 70.	15 jaren.	
L. Murailhe.	Binche, dom. bij Mr. *J. J Saison* te Maastricht.	Invoering van een spinwerktuig voor gekaarde wol.	25 Sept. 1839, n°. 129.	10 jaren.	
Mr. H. G. J. Gregoire.	's Gravenhage.	Invoering van een nieuw uitgevonden ronddraaijend stoomwerktuig, en de toepassing van hetzelve om door een nieuw uitgedacht middel water op te malen.	8 Oct. 1839, n°. 117.	15 jaren,	Van af Januarij 1839.
F. C. Luijken.	Amsterdam.	Uitvinding eener verbeterde houtlijm welke aan water en warmte wederstand biedt.	24 Oct. 1839, n°. 116.	5 jaren.	
W. S. Slot.	Idem.	Uitvinding om allerlei soort van borstels en schuijers te vervaardigen van balein, het zij alleen, [illegible]	7 Nov. 1839, n°. 107.	5 jaren.	

Naam van den geootroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	Aanmerkingen.
M. Poole.	Londen, dom. bij den Britschen consul *A. Ferrier* te Rotterdam.	Invoering eener verbetering in de zamenstelling van wateraderen.	9 Nov. 1839, n°. 109.	5 jaren.	
C. Verveer.	Amsterdam.	Uitvinding van eenen verbeterden metallieken suiger en stoomschuif.	9 Nov. 1839, n°. 110.	10 jaren.	
S. Parker.	Londen, dom. bij den Britschen consul *A. Ferrier* te Rotterdam.	Invoering van verbeteringen in de verlevendiging van dierlijke houtskool	9 Nov. 1839, n°. 111.	10 jaren.	
W. Carpmael.	Londen, dom. als voren.	Invoering van verbeteringen in de zamenstelling van metalen ter vervaardiging van buizen en pijpen alsmede in de wijze der vervaardiging van dusdanige buizen en pijpen.	9 Nov. 1839, n°. 112.	5 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen.*
P. S. van den Ouwelant.	Oosterhout.	Uitvinding van eene verbeterde metselspecie en van het vervaardigen daarvan van plaveijen en metselsteenen.	9 Nov. 1839, n°. 114.	10 jaren.	
F. J. Zeeman.	Amsterdam.	Invoering eener nieuwe wijze om kaarsen te vervaardigen uit stearine van vetsoorten, gemengd met was.	22 Nov. 1839, n°. 113.	5 jaren.	
N. P. L. Bidos.	Utrecht.	Invoering en verbetering der vervaardiging van vochtwerend veelkleurig marmer en van gekleurde vochtwerende steenen.	22 Nov. 1839, n°. 114.	10 jaren.	
J. F. Muxnich.	Idem.	Uitvinding van eenen verbeterden en vereenvoudigden water-vijzelmolen.	4 Dec. 1839, n°. 123.	10 jaren.	

Naam van den geoctrooijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tyd voor hoe lang.	Aanmerkingen
S. H. Orobio de Castro.	Nieuwer Amstel.	Uitvinding eener raffinaderij van oeconomische lamp-olie en kaarsvet, alsmede van eene wijze om gewoon vet te smelten en te zuiveren zonder verspreiding van stank.	14 Dec. 1839, n°. 114.	10 jaren.	
M. Greeneveld.	Kralingen.	Uitvinding eener verbeterde waschmachine.	14 Dec. 1839, n°. 117.	5 jaren.	
H. Bruijns.	Amsterdam.	Uitvinding van bedekte wegen tot communicatie onder water door bezinking of andere voegzame middelen daar te stellen.	21 Dec. 1839, n°. 141.	5 jaren.	
J. Hoogendam en *A. E. de Kievit.*	Delft.	Uitvinding der vervaardiging van zekere dunne houten bak of deksel tot overdekking van botervaten.	21 Dec. 1839, n°. 143.	5 jaren.	

Naam van den geoctroijeerde.	Woonplaats of domicilium.	ONDERWERP VAN HET OCTROOI.	Koninklijk besluit, waarbij het octrooi is verleend.	Tijd voor hoe lang.	*Aanmerkingen.*
R. Grellier.	Londen, dom. bij *C. C. Uhlenbeck*, te Amsterdam.	Invoering van verbeteringen in de roei-raderen ter voortstuwing van schepen, booten en andere vaartuigen welke door stoom of andere beweegkracht voortgestuwd worden.	28 Dec 1839, n°. 84.	15 jaren	Van af 23 April 1838.
V. Morpurgo.	Parijs, dom bij Mr. *J. W. Gifken*, advokaat te 's Gravenhage.	Invoering van een toestel door de dampkringslucht bewogen wordende, en geschikt voor de besturing van luchtballen, voor de scheepvaart en voor rijtuigen op ijzeren en gewone wegen.	28 Dec. 1839, n°. 85.	15 jaren.	

STATISTIEK.

Naar aanleiding van art. 2 van het Koninklijk besluit ı 29 September 1828 (Staatsblad n°. 57), krachtens welk de daarbij, voor 1829 bevolen algemeene volks-ing, alle tien jaren moet vernieuwd worden, is bij ıinklijk besluit van den 4den September 1839, n°. 98, ıaald geworden, dat de tweede algemeene tienjarige kstelling, gedurende de beide laatste maanden des jaars 9 zoude plaats hebben, en zulks met in achtneming zelfde voorschriften volgens welke de vorige, in het 1829, geschied is.

De uitkomsten dezer nieuwe telling in het begin des s 1840 achtervolgens bij het Departement van Binlandsche Zaken ontvangen zijnde, zoo bevinden wij ons de gelegenheid gesteld dezelve voor elke provincie afzonijk, op eene eenigzins uitvoerige wijze, in den hierna volden staat A medetedeelen, en zulks zoo wel voor elke der en in het bijzonder, als voor de gemeenten in massa; tende hierbij opgemerkt worden, dat onder de eerstelde alleen zoodanige steden zijn begrepen geworden, ce het regt van vertegenwoordiging in de Provin- Staten bezitten, terwijl de overige tot het platte behoorende steden, onder de gemeenten zijn opgeen geworden.

'at de volgorde der steden betreft, zoo heeft men ıij eeniglijk op de uitgestrektheid van derzelver lking gelet.

A. **STAAT** *van bevolking van het Koningrijk der Nederlanden op den 1sten Januarij 1840, ingevolge de jongste algemeene volkstelling.*

Steden en gemeenten.	Aantal huiz.	Aantal huisgezinnen.	INWONERS VAN HET MANNELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwn	Totaal.	VROUWELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwen	Totaal.	TOTAAL der beide geslachten.		Protestanten.	Roomsch-Catholyken.	Israëlieten.	Vierigenoemde gezindheden.
NOORD-BRABAND.																
's Hertogenbosch.	3298	4070	7547	3107	325	10979	6873	3118	991	10982	21961	(a)	4162	17346	431	22
Breda	1956	2662	6007	1907	228	8142	4634	1935	688	7257	15399	(b)	3496	11703	181	19
Tilburg	2428	2659	4820	1961	250	7031	4571	1948	492	7011	14042	(c)	609	13285	113	35
Bergen op Zoom .	1455	1742	4195	1276	112	5583	2700	1266	357	4323	9906	(d)	3103	6676	127	2
Oosterhout . . .	1173	1629	2760	1087	190	4037	2614	1092	338	4044	8081	(e)	425	7618	36	2
Grave	398	624	1413	441	40	1894	957	441	147	1545	3439	(f)	639	2713	61	26
Eindhoven	556	570	985	390	79	1454	1048	389	137	1574	3028	(g)	65	2900	63	»
Willemstad . . .	337	396	921	323	35	1279	630	322	81	1033	2312	(h)	2016	270	21	5
Geertruidenberg .	298	374	878	248	22	1148	600	245	87	932	2080	(i)	706	1347	26	1
Heusden	400	403	607	322	21	950	699	329	102	1130	2080	(k)	854	1161	38	27
Totaal der steden	12299	15129	30133	11062	1302	42497	25326	11085	3420	39831	82328		16073	65019	1097	139
Gemeenten . . .	48954	58815	97435	42658	6350	146443	95111	42683	11872	149666	296109		31462	263722	854	71
Totaal der prov.	61253	73944	127568	53720	7652	188940	120437	53768	15292	189497	378437		47535	328741	1951	210

(a) Hieronder begrepen het garnizoen ad 2948 zielen.
(b) » » » » » 2707 »
(c) » » » » » 694 »
(d) » » » » » [illegible] »
(e) » » » » » [illegible] »

(f) Hieronder begrepen het garnizoen ad 965 zielen.
(g) » » » » » 18 »
(h) » » » » » [illegible] »
(i) » » » » » [illegible] »
(k) » » » » » [illegible] »

Steden en gemeenten.	Aantal huiz.	Aantal huis-gezinnen.	MANNELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwn	Totaal.	VROUWELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwen	Totaal.	der beide geslachten.	Protestanten.	Roomsc Catholyk	Israëliet	Nietgenoe gezindhe
GELDERLAND.															
Nijmegen	2773	4265	7264	3035	293	10592	6519	3078	993	10590	21182 (a)	6424	14321	431	6
Arnhem	2609	3261	5161	2599	216	7976	5564	2556	662	8782	16758 (b)	9113	7233	399	13
Zutphen	1403	2060	3509	1846	150	5505	3648	1848	549	6045	11550 (c)	8856	2291	403	»
Nijkerk	995	1319	2065	1017	120	3202	2092	1011	262	3365	6567	5492	873	181	21
Harderwijk . . .	885	1094	1959	821	86	2866	1628	813	231	2672	5538 (d)	4835	616	54	33
Thiel	916	1062	1657	774	102	2533	1750	778	231	2759	5292 (e)	3462	1641	189	»
Culenborg	785	950	1423	720	108	2251	1511	722	213	2446	4697	1982	2581	134	»
Wageningen . . .	641	868	1276	609	71	1956	1363	612	168	2143	4099	3156	829	84	30
Doesburg	556	709	1580	536	65	2181	1152	556	160	1868	4049 (f)	2003	1677	71	298
Bommel	604	655	1136	518	68	1722	1217	500	161	1878	3600 (g)	2488	965	145	2
Hattem	420	457	743	379	30	1152	785	381	90	1256	2408	2364	17	21	6
Elburg	364	399	687	342	55	1084	726	346	129	1201	2285	2172	6	81	26
Groenlo	349	446	703	376	47	1126	654	380	103	1137	2263	298	1858	105	2
Lochem	369	388	563	326	49	938	596	327	73	996	1934	1860	35	38	1
Doetinchem . . .	343	389	517	273	47	837	623	275	96	994	1831	1271	491	69	»
Totaal der steden	14012	18322	30243	14171	1507	45921	29828	14183	4121	48132	94053	55776	35434	2405	438
Gemeenten . . .	37679	46030	83985	39088	4399	127472	77018	39194	8025	124237	251709	154514	95595	1262	338
Totaal der prov.	51691	64352	114228	53259	5906	173393	106846	53377	12146	172369	345762	210290	131029	3667	776

(a) Hieronder begrepen het garnizoen ad 2397 zielen.
(b) ,, ,, ,, ,, ,, 468 ,,
(c) ,, ,, ,, ,, ,, 417 ,,
(d) ,, ,, ,, ,, ,, 377 ,,
(e) Hieronder begrepen het garnizoen ad 121 zielen.
(f) ,, ,, ,, ,, ,, 702 ,,
(g) ,, ,, ,, ,, ,, 190 ,,

Steden en gemeenten.	Aantal huiz.	Aantal huisgezinnen.	INWONERS VAN HET — MANNELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwn	Totaal	VROUWELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwen	Totaal.	TOTAAL der beide geslachten.	Protestanten.	Roomsch-Catholyken.	Israëlieten.	Nietgenoemde gezindheden.
ZUID-HOLLAND.															
Rotterdam	7348	18356	20626	12858	1325	34809	25595	12970	4724	43289	78098 (a)	51965	23295	2778	60
's Gravenhage . .	8953	12837	18759	9530	871	29160	21526	9574	3296	34396	63556 (b)	41793	18951	2730	80
Leijden	6300	7859	11085	5943	578	17606	11943	6034	1881	19858	37464 (c)	27068	9927	427	42
Dordrecht	4437	4784	5646	3551	307	9504	6870	3555	1062	11487	20991 (d)	17957	280	225	3
Delft.	2863	3636	5217	2620	305	8142	5338	2629	928	8895	17037 (e)	10465	6483	68	18
Gouda	2593	3240	3987	2447	207	6671	4540	2528	742	7810	14451	9663	4472	316	»
Schiedam	1949	2580	3597	1921	184	5702	3808	1918	623	6349	12051	7090	4939	22	»
Gorinchem . . .	1466	1617	2642	1250	118	4010	2620	1241	328	4189	8199 (f)	5980	2049	126	44
Vlaardingen . . .	1258	1625	2049	1266	130	3445	2169	1267	353	3789	7234	6196	1032	1	5
Brielle	732	975	1352	755	73	2180	1348	750	226	2324	4504 (g)	3720	666	111	7
Woerden	654	719	1587	724	103	2414	985	545	173	1703	4117 (h)	2568	1423	52	74
Maassluis	669	986	1120	693	63	1876	1261	699	267	2227	4103	3496	504	94	9
Schoonhoven . .	482	565	737	430	56	1223	775	432	113	1320	2543	1897	505	97	44
Totaal der steden	39704	59809	78404	43988	4320	126712	88778	44142	14716	147636	274348	109861	77052	7049	386
Gemeenten . . .	36280	51257	78874	41291	4689	124854	76141	41207	9470	126818	251672	197339	52386	1426	521
Totaal der prov.	75984	111066	157278	85279	9009	251566	164919	85349	24186	274454	526020	307200	129438	8475	907

(a) Hieronder begrepen 121 militairen.
(b) „ „ 2196 „ is mede de bevolking van Scheveningen, bedragende 5471 zielen.
(c) Hieronder begrepen het garnizoen ad 1233 zielen.
(d) „ „ „ „ 271 „
(e) Hieronder begrepen het garnizoen ad 933 zielen.
(f) „ „ „ „ „ 280 „
(g) „ „ „ „ „ 400 „
(h) „ „ „ „ „ [illegible] „

Steden en gemeenten.	Aantal huis.	Aantal huisgezinnen.	INWONERS VAN HET MANNELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwn	Totaal.	VROUWELIJK GESLACHT. Ongehuwde.	Gehuwd	Weduwen	Totaal.	TOTAAL der beide geslachten.	Protestanten.	Roomsch Catholyken	Israëlieten	Niet genoemde gezindheden
NOORD-HOLLAND.															
Amsterdam . . .	24532	45969	58362	33738	3248	95348	70390	33786	11825	116001	211349 (a)	143123	44858	23132	236
Haarlem	4508	5080	6880	3890	402	11172	7669	3870	1301	12840	24012 (b)	14632	8908	412	60
Zaandam	1562	2408	3269	1794	212	5275	3503	1798	563	5864	11139	9253	1714	135	37
Alkmaar	2079	2076	2945	1551	170	4666	3096	1540	533	5169	9835 (c)	5457	4170	187	21
Hoorn	1653	1675	2784	1443	169	4396	2529	1342	401	4272	8668 (d)	5533	2701	425	9
Enkhuizen . . .	1026	1115	1452	800	112	2364	1550	797	277	2624	4988	4200	738	50	,,
Edam	839	893	1203	659	88	1950	1222	655	197	2074	4024	2445	1494	85	,,
Purmerend. . . .	548	743	981	518	81	1580	1084	520	188	1792	3372	2440	875	55	2
Weesp.	647	760	836	481	48	1365	942	480	167	1589	2954	2016	808	129	1
Medemblik. . . .	471	575	896	430	48	1374	878	431	124	1433	2807 (e)	1802	952	53	,,
Monnikendam .	484	507	761	379	42	1182	806	377	111	1294	2476	1755	673	48	,,
Totaal der steden	38349	61801	80369	45683	4620	130572	93669	45596	15687	154952	285624	192656	67891	24711	366
Gemeenten . . .	25049	32597	49805	25391	3171	78467	48021	25365	5957	79343	157710	101347	55230	921	212
Totaal der prov.	63398	94398	130174	71074	7791	209039	141690	70961	21644	234295	443334	294003	123121	25632	578

(a) Hieronder begrepen het garnizoen ad 1272 zielen.
(b) ,, ,, ,, ,, ,, 509 ,,
(c) ,, ,, ,, ,, ,, 296 ,,
(d) ,, ,, ,, ,, ,, 481 ,,

(e) Hieronder op het Instructie-vaartuig Urania 25 zielen en
Detachement Mariniers . . . . 33 ,,

Te zamen . 58 zielen.

Steden en Gemeenten.	Aantal huiz.	Aantal huisgezinnen.	INWONERS VAN HET MANNELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwn	Totaal.	VROUWELIJK GESLACHT. Ongehuwden.	Gehuwd.	Weduwen.	Totaal	TOTAAL der beide geslachten.	Protestanten.	Roomsch-Catholyken	Israëlieten.	Niet genoemde gezindheden.
ZEELAND.															
Middelburg . . .	2770	3693	4452	2476	333	7261	5105	2474	1018	8597	15858 (a)	13593	1950	315	"
Vlissingen	1092	1727	3242	1273	140	4655	2650	1275	401	4326	8981 (b)	6800	2043	49	"
Zierikzee.	1327	1500	1906	1115	120	3141	2292	1120	337	3749	6890	5156	1681	53	"
Goes.	911	1150	1562	844	119	2525	1793	850	257	2900	5425	4140	1235	50	"
Tholen.	395	518	729	411	35	1175	707	416	96	1219	2394	2034	360	"	"
Hulst	378	471	632	366	30	1028	827	362	127	1316	2344	270	2061	21	"
Axel.	407	479	676	401	35	1112	647	403	88	1138	2250	2079	171	"	"
Sluis.	263	361	415	221	24	660	516	229	103	848	1508	905	600	3	"
Veere	195	258	336	177	23	536	311	180	55	546	0321 (c)	929	153	"	"
Totaal der steden	7738	10157	13950	7284	859	22093	14848	7309	2482	24639	46732	35988	10253	491	"
Gemeenten . . .	16674	20825	33513	16675	1808	51996	32160	16627	3843	52630	104626	75850	28670	106	"
Totaal der prov.	24412	30982	47463	23959	2667	74089	47008	23936	6325	77269	151358	111838	38923	597	"

(a) Hieronder begrepen het garnizoen ad 545 zielen.
(b) " " " " 1050 "
(c) Hieronder begrepen het garnizoen ad 93 zielen.

Steden en gemeenten.	Aantal huis.	Aantal huisgezinnen.	INWONERS VAN HET MANNELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwn	Totaal.	VROUWELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd	Weduwen	Totaal.	TOTAAL der beide geslachten.	Protestanten.	Roomsch-Catholyken	Israëlieten	Niet genoemde gezindheden
UTRECHT.															
recht	8019	9974	14760	7341	739	22840	15928	7374	2349	25651	48491 (a)	29263	18514	651	63
nersfoort . . .	2311	2630	4067	2022	188	6277	3993	2029	590	6612	12889 (b)	6690	5761	438	»
eelstein	528	668	1016	507	56	1579	1036	505	151	1692	3271	1419	1819	33	»
enen	490	591	970	476	56	1502	932	488	122	1542	3044	2964	39	41	»
jk bij Duurstede	394	459	800	364	48	1212	748	368	85	1201	2413	1010	1353	50	»
ntfoort	303	396	507	293	42	842	541	292	77	910	1752	307	1434	6	5
taal der steden	12045	14718	22120	11003	1129	34252	23178	11056	3374	37608	71860	41653	28920	1219	68
meenten . . .	10598	14205	24011	11295	1378	36684	22767	11261	2560	36588	73272	43926	29031	309	6
otaal der prov.	22643	28923	46131	22298	2507	70936	45945	22317	5934	74196	145132	85579	57951	1528	74

(a) Hieronder begrepen het garnizoen ad 1783 zielen.

(b) Hieronder begrepen het garnizoen ad 589 zielen.

Steden en Gemeenten.	Aantal huis.	Aantal huisgezinnen.	INWONERS VAN HET — MANNELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwn	Totaal.	VROUWELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwen	Totaal.	TOTAAL der beide geslachten.	Protestanten.	Roomsch-Catholyken.	Israëlieten.	Nietgenoemde gezindheden.
VRIESLAND.															
Leeuwarden	3521	4655	7108	3672	363	11143	7475	3509	1273	12257	23400 (a)	17935	4312	1146	7
Harlingen	1861	1794	2220	1234	143	3597	2584	1240	529	4353	7950	6615	1165	169	1
Sneek	1226	1468	2050	1125	128	3303	2370	1152	378	3900	7203	5605	1417	142	39
Franeker	730	1152	1518	824	108	2450	1593	834	272	2699	5149	4250	873	26	»
Bolsward	700	937	1251	635	88	1974	1363	643	243	2249	4223	2844	1265	114	»
Dokkum	679	831	1088	544	81	1713	1324	548	212	2084	3797	3275	342	23	157
Workum	536	730	966	496	86	1548	975	493	177	1645	3193	2346	845	2	»
IJlst	224	305	377	212	27	616	350	219	65	634	1250	1244	6	»	»
Hindelopen	237	272	382	165	34	581	383	172	71	626	1207	1088	90	29	»
Sloten	147	184	265	134	7	406	274	130	54	458	864	763	101	»	»
Stavoren	112	112	154	88	11	255	170	86	23	279	532	519	13	»	»
Totaal der steden	9973	12440	17379	9129	1076	27584	18861	9026	3297	31184	58768	46484	10429	1651	204
Gemeenten	28687	34868	53761	26896	3210	83867	51390	26894	6940	85224	169091	159186	9588	294	23
Totaal der prov.	38660	47308	71140	36025	4286	111451	70251	35920	10237	116408	227859	205670	20017	1945	227

(a) Met garnizoen ad 771 zielen.

Steden en gemeenten.	Aantal huiz.	Aantal huisgezinnen.	Inwoners van het … Mannelijk geslacht. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwn	Totaal.	Vrouwelijk geslacht. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwen	Totaal.	… der beide geslachten.	Prote[…] tante[…]	Rooms[…] Catholy[…]	Israëliet	Niet geno[…] gezindh[…]
OVERIJSSEL.															
Zwolle	2890	3279	5096	2551	286	7933	5627	2530	860	9017	16950 (a)	12244	4171	535	„
Deventer.	2680	2947	4401	2320	227	6948	4402	2355	674	7431	14379 (b)	10571	3521	281	6
Kampen	1581	1854	2552	1440	151	4143	3010	1434	485	4929	9072	7222	1571	261	18
Totaal der steden	7051	8080	12049	6311	664	19024	13039	6319	2019	21377	40401	30037	9263	1077	24
Gemeenten . . .	26414	29594	51396	25110	3290	79796	46995	249·0	5522	77497	157293	99445	55878	1681	289
Totaal der prov.	33465	37674	63445	31421	3954	98820	60034	31299	7541	98874	197694	129482	65141	2758	313
GRONINGEN.															
Groningen. . .	5553	7089	10165	5098	502	15765	10676	5132	1911	17719	33484 (c)	26820	5466	1196	2
Gemeenten . .	22926	28673	45832	22075	2652	70559	43866	22078	5664	71608	142167	132752	7408	1988	19
Totaal der prov.	28479	35762	55997	27173	3154	86324	54542	27210	7575	89327	175651	159572	12874	3184	21

(a) Hieronder begrepen het garnizoen ad 388 zielen.
(b) „ „ „ „ „ 372 „

(c) Hieronder begrepen het garnizoen ad 1330 zielen.

Steden en gemeenten.	Aantal huiz.	Aantal huisgezinnen.	INWONERS VAN HET MANNELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwn	Totaal.	VROUWELIJK GESLACHT. Ongehuwden	Gehuwd.	Weduwen	Totaal.	TOTAAL der beide geslachten.	Protestanten.	Roomsch-Catholyken.	Israëlieten.	Nietgenoemde gezindheden.
DRENTHE.															
Meppel	1238	1396	1780	1029	123	2932	1877	1023	238	3138	6070	5691	15	364	,,
Assen	419	627	967	502	44	1533	1006	490	87	1583	3116	2883	77	156	,,
Coevorden	346	489	691	387	65	1143	765	390	97	1252	2395 (a)	1846	424	125	,,
Totaal der steden.	2003	2512	3458	1918	232	5608	3648	1903	422	5973	11581	10420	516	645	,,
Gemeenten . . .	9388	11043	20340	9405	1410	31155	18315	9334	2099	29748	60903	57278	2748	756	121
Totaal der prov	11391	13555	23798	11323	1642	36763	21963	11237	2521	35721	72484	67698	3264	1401	121
HERTOGD. LIMBURG.															
Maastricht. . . .	2719	4270	10062	3102	393	13557	7647	3215	1064	11926	25483 (b)	3436	21611	370	66
Venloo	1020	1303	2636	975	148	3759	2170	955	295	3420	7179 (c)	641	6422	105	11
Weert	1092	1256	1990	943	155	3088	2015	949	233	3197	6285	11	6271	1	2
Roermond	882	1143	1901	884	101	2886	1929	883	239	3051	5937 (d)	212	5621	99	5
Sittard	650	800	1145	633	88	1866	1304	633	140	2077	3943	52	3779	112	,,
Totaal der steden.	6363	8772	17734	6537	885	25156	15065	6635	1971	23671	48827	4352	43704	687	84
Gemeenten . . .	27039	28806	48209	23004	3252	74465	45023	22887	5517	73427	147892 (e)	1056	146413	420	3
Totaal van het Hertogdom . .	33402	37578	65943	29541	4137	99621	60088	29522	7488	97098	196719	5408	190117	1107	87

(a) Hieronder begrepen het garnizoen ad 208 zielen.
(b) ,, ,, ,, ,, ,, 4160 ,,
(c) Hieronder begrepen het garnizoen ad 758 zielen.
(d) ,, ,, ,, ,, ,, [illegible] ,,
(e) [illegible]

op den 1sten Januarij 1840.

PROVINCIEN.	Aantal huizen	Aantal huisgezinnen.	INWONERS VAN HET — MANNELIJK GESLACHT. Ongehuwd.	Gehuwd.	Weduwn	Totaal.	VROUWELIJK GESLACHT. Ongehuwd.	Gehuwd.	Weduwn	Totaal.	Totaal der beide geslachten	Protestanten.	Roomsch-Catholyken.	Israëlieten.	Niet genoemde gezindheden.
NOORD-BRABAND . .	61253	73944	127508	53720	7652	188940	120487	53768	15292	189497	378437	47535	328741	1951	210
GELDERLAND. . . .	51691	64352	114228	53259	5906	173393	106846	53377	12146	172369	345762	210290	131029	3667	776
ZUID-HOLLAND. . .	75984	111066	157278	85279	9009	251566	164919	85349	24186	274454	526020	387200	129438	8475	907
NOORD-HOLLAND .	63398	94398	130174	71074	7791	209039	141690	70961	21644	234295	443334	294003	123121	25632	578
ZEELAND	24412	30982	47463	23959	2667	74089	47008	23936	6325	77269	151358	111838	38923	597	»
UTRECHT	22643	28923	46131	22298	2507	70936	45945	22317	5934	74196	145132	85579	57951	1528	74
VRIESLAND.	38660	47308	71140	36025	4286	111451	70251	35920	10237	116408	227859	205670	20017	1945	227
OVERIJSSEL.	33465	37674	63445	31421	3954	98820	60034	31299	7541	98874	197694	129482	65141	2758	313
GRONINGEN.	28479	35762	55997	27173	3154	86324	54542	27210	7575	89327	175651	159572	12874	3184	21
DRENTHE	11391	13555	23798	11323	1642	36763	21963	11237	2521	35721	72484	67698	3264	1401	121
TOTAAL. .	411376	537964	837222	415531	48568	1301321	833635	415374	113101	1362410	2663731	1698867	910499	51138	3227
HERTOGD. LIMBURG	33402	37578	65943	29541	4137	99621	60088	29522	7488	97098	196719	5408	190117	1107	87
TOT. VAN HET RIJK.	444778	575542	903165	445072	52705	1400942	893723	444896	120889	1459508	(a) 2860450	1704275	1100616	52245	3314

(a) Behalve dit algemeen bedrag telde men op 1°. Januarij 1840 nog een aantal van 5299 Nederlandsche zeelieden geembarkeerd op Z M. schepen en vaartuigen van oorlog.

C. **STAAT** *der Geographische uitgestrektheid en betrekkelijke bevolking der onderscheidene provincien, opgemaakt ingevolge de laatst bekende uitkomsten van het Kadaster* (1)

PROVINCIEN.	UITGESTREKTHEID IN			AANTAL ZIELEN		
	Ned. bunders.	vierkante geographische mijlen.	vierkante uren gaans of Holl. mijlen	per 100 Ned. bunders.	per vierk. geograph. mijl	per vierkante Holl. mijl.
Noord-Braband	512454	93,395	166,036	73,8	4052,0	2279,2
Gelderland	508748	92,720	164,840	67,8	3723,0	2094,2
Zuid-Holland.	303291	55,275	98,267	173,4	9516,4	5353,0
Noord-Holland.	247644	45,133	80,237	179,0	9823,3	5525,5
Zeeland	173844	31,683	56,325	87,1	4778,0	2687,6
Utrecht.	138509	25,244	44,878	104,7	5749,1	3233,8
Vriesland.	326960	59,589	105,936	69,7	3823,7	2150,8
Overijssel.	332120	60,530	107,610	59,5	3266,1	1837,1
Groningen.	228844	41,707	74,146	76,7	4211,5	2368,9
Drenthe.	266276	48,529	86,274	27,2	1493,6	840,1
Totaal. .	3038690	553,801	984,535	[illegible]	[illegible]	[illegible]

zal niet onbelangrijk voorkomen hier te laten
ı een vergelijkend overzigt tusschen de algemeene
nsten bij elke der beide tellingen verkregen; welke
ıijking zich, door den loop der staatkundige gebeur-
en, slechts tot de tien voormalige Noordelijke pro-
en des Rijks zal kunnen uitstrekken.

	OP 1°. JANUARIJ.		*Ver-schil.*	Vermeerder. op 1000.
	1830.	1840.		
ntal huizen.	385580	411376	25796	67
» huisgezinnen. .	502270	537964	35694	71
gehuwde mannen. .	756331	837222	80891	106
huwde mannen. . .	381090	415531	34441	90
eduwnaars	47995	48568	573	12
woners van het M. G.	1185416	1301321	115905	97
gehuwde vrouwen.	751225	833635	82410	110
huwde vrouwen . .	381675	415374	33699	88
eduwen.	108890	113401	4511	41
woners van het V. G.	1241790	1362410	120620	97
woners in het algem.	2427206	2663731	236525	97
otestanten.	1541748	1698867	157119	102
tholyken	836920	910499	73579	88
raëlieten.	45482	51138	5656	124
ngenoemde gezindh.	3056	3227	171	

et voorgaande overzigt toont onder anderen aan,
de vermeerdering welke de bevolking der tien
vincien, gedurende het tienjarig tijdvak van 1830
1839 heeft ondergaan, bedraagt een aantal van 236525
en, zijnde in rede van 97 op 1000 inwoners. Indien
in de bevolking geene veranderingen hadden plaats
onden, zoo door het vertrek naar buiten 's lands,
door het inkomen van vreemdelingen, zoude het hier
genoemde verschil, in de onderstelling namelijk, dat
uitkomsten der beide tellingen als even naauwkeurig
beschouwen zijn, volmaakt moeten overeenkomen met
overmaat der geboorten boven de sterfgevallen ge-

durende hetzelfde tijdvak waargenomen, welke overeenkomst thans echter niet te verwachten is. In allen gevalle zal eene vergelijking tusschen die overmaat en den bevonden aanwas eenigermate kunnen doen beoordeelen, den graad van naauwkeurigheid welken de algemeene uitkomsten dezer tellingen verdienen.

Nu blijkt uit de jaarlijks door ons medegedeeld wordende staten van geboorten en sterfgevallen, dat die overmaat bedroeg in:

1830	20820	1835	23075
1831	10193	1836	27558
1832	6832	1837	24425
1833	19378	1838	31644
1834	18969	1839	31876

dus voor het geheele tijdvak, een totaal van 214770 zielen.

Deze uitkomst zal nogtans eene kleine verbetering behooren te ondergaan, uit hoofde het aantal doodgeborenen of als levenloos aangegeven kinderen, eerst sedert het jaar 1837, tevens bij de geboorten in rekening is gebragt geworden, terwijl vroeger dat aantal in verre de meeste provincien uitsluitend onder de sterfgevallen begrepen werd. (*a*)

Ten einde alzoo het meerder bedrag der geboorten boven dat der sterfgevallen gedurende het voormelde tijdvak met naauwkeurigheid te kennen, zal het noodig zijn, het bevonden verschil te vermeerderen met het bedrag der doodgeborenen, gedurende het zevenjarig tijdvak van 1830 — 1836. Bij gebreke aan de vereischte opgaven dienaangaande zien wij ons verpligt, die berekening slechts op eene gemiddelde waarde, afgeleid uit de over 1838 en 1839 bekende opgaven, te gronden.

Men telde namelijk in 1838 ... 4172.
en in 1839 ... 4669.

dus jaarlijks gemiddeld..... 4421 doodgeborenen, gevende over zeven jaren een aantal van 30947, hetwelk bij 214770 opgeteld, voor de overmaat der geboorten,

(*a*) Zie Jaarboekje over 1839, bladzijde 98.

vermeerdering der bevolking oplevert een bedrag 5717 zielen, hetwelk waarschijnlijk weinig van de :id zal kunnen afwijken. Deze vermeerdering ver- bij die welke de telling opgeleverd heeft, zoo hieruit volgen, dat er gedurende het laatste tienjarige . een aantal van 9755 personen meer het Rijk :r woon verlaten, dan zich in hetzelve geves- ebben.

houwen wij thans meer bepaaldelijk den alge- bevolkings - staat B voor het gansche Rijk, llen wij hieruit de navolgende niet onbelangrijke lerheden ons land betreffende, kunnen afleiden.

Voor elk huisgezin telt men gemiddeld 5 zielen, or elk bewoond huis ruim 6 zielen.

Het aantal ingezetenen van het vrouwelijke ge- overtreft dat van het mannelijke geslacht in rede oo. tot. 104. Deze overmaat van vrouwelijke be- ig, welke insgelijks in andere Staten van Europa genomen wordt, is hoofdzakelijk, en zoo als nog bevestigd zal worden, het gevolg der mindere waaraan het vrouwelijke geslacht onderhevig is, bij tevens in rekening komt, het meerder aan- erhuizingen van mannen dan van vrouwen naar 's lands.

Op 1000 inwoners van het mannelijke geslacht :r aanwezig:

645 ongehuwden
318 gehuwden
en 37 weduwnaars

Op 1000 inwoners van het vrouwelijke geslacht er aanwezig:

612 ongehuwden
305 gehuwden
en 83 weduwen.

. Het aantal mannelijke ongehuwden staat tot dat vrouwelijke in rede van 100 : 99.

. Het aantal weduwen overtreft daarentegen het al weduwnaars in rede van 10 tot 23.

. De bevolking staat tot het aantal gehuwde paren 1000 tot 156.

t in acht genomen is geworden, zoo dat wij
mentrekking dezer beide tot eenen algemeenen
onderscheid van burgerlijken stand niet heb-
ıen opgeven.

e stad Amsterdam in het bijzonder wordt hier
gelijks een soortgelijke uitvoerige bevolkings-staat
ouderdom, sub litt. G medegedeeld.

S Hertogdom Limburg), op den
n der ingezetenen.

							TOTAAL.
,	83	„	85	„	152	150	302
,	85	„	87	„	89	97	186
,	87	„	89	„	61	66	127
,	89	„	90	„	15	26	41
,	90	„	91	„	11	11	22
,	91	„	92	„	5	11	16
„	92	„	93	„	4	9	13
„	93	„	94	„	3	4	7
„	94	„	95	„	6	6	12
„	95	„	96	„	3	5	8
„	96	„	97	„	1	1	2
„	97	„	98	„	1	3	4
„	98	„	99	„	1	0	1
„	99	„	100	„	3	1	4
				Totaal	99621	97098	196719

F. STAAT *van bevolking van het Rijk, op den* 1sten *Janu[illegible]* 1840, *naar den verschillenden ouderdom der ingezeten[illegible]*

OUDERDOM.	Inwoners van het M. G.	Inwoners van het V. G.	Total der [illegible] geslachten
Beneden het jaar.	37064	36479	[illegible]
Van 1 tot 2 jaren.	44430	43775	[illegible]
„ 2 „ 3 „	37801	37307	[illegible]
„ 3 „ 4 „	36472	35526	[illegible]
„ 4 „ 5 „	34743	34586	[illegible]
„ 5 „ 6 „	34447	34015	[illegible]
„ 6 „ 8 „	62092	60597	[illegible]
„ 8 „ 10 „	61101	59522	[illegible]
„ 10 „ 12 „	60687	58860	[illegible]
„ 12 „ 14 „	59476	57539	[illegible]
„ 14 „ 16 „	62922	61512	[illegible]
„ 16 „ 20 „	110542	111904	[illegible]
„ 20 „ 25 „	124470	129421	[illegible]
„ 25 „ 30 „	10485	111651	[illegible]
„ 30 „ 35 „	92056	97832	[illegible]
„ 35 „ 40 „	91820	95140	[illegible]
„ 40 „ 45 „	79747	85755	[illegible]
„ 45 „ 50 „	64838	73402	[illegible]
„ 50 „ 53 „	37170	42513	[illegible]
„ 53 „ 56 „	30506	34718	[illegible]
„ 56 „ 59 „	23800	27448	[illegible]
„ 59 „ 62 „	23212	26484	[illegible]
„ 62 „ 65 „	20478	23728	[illegible]
„ 65 „ 67 „	13024	15674	[illegible]
„ 67 „ 69 „	10549	12572	[illegible]
„ 69 „ 71 „	10299	12685	[illegible]
„ 71 „ 73 „	7446	8841	[illegible]
„ 73 „ 75 „	6791	8469	[illegible]
„ 75 „ 77 „	5632	7012	[illegible]
„ 77 „ 79 „	3803	4922	[illegible]
„ 79 „ 81 „	3251	4106	[illegible]
„ 81 „ 83 „	1939	2369	[illegible]
„ 83 „ 85 „	1468	2047	[illegible]
„ 85 „ 87 „	972	1371	[illegible]
„ 87 „ 89 „	610	761	[illegible]
„ 89 „ 90 „	203	265	[illegible]
„ 90 „ 91 „	134	195	[illegible]
„ 91 „ 92 „	68	122	[illegible]
„ 92 „ 93 „	55	94	[illegible]
„ 93 „ 94 „	39	66	[illegible]
„ 94 „ 95 „	44	41	[illegible]
„ 95 „ 96 „	30	40	[illegible]
„ 96 „ 97 „	14	22	[illegible]
„ 97 „ 98 „	14	27	[illegible]
„ 98 „ 99 „	7	9	[illegible]
„ 99 „ 100 „	10	5	[illegible]
„ 100 en daarboven.	4	13	[illegible]
Totaal	1,400,938	1,459,486	2,860,4[illegible]

STAAT *van bevolking op den 1sten Januarij 1840, der stad Amsterdam, naar den verschillenden ouderdom der ingezetenen.*

OUDERDOM.	INWONERS VAN HET MANNELIJK GESLACHT. Ongehuwd	Gehuwd	Weduw	Totaal	VROUWELIJK GESLACHT. Ongehuwd	Gehuwd	Weduwn	Totaal	Totaal der beide geslachten.
Beneden het jaar.	2338			2338	2385			2385	4723
1 tot 2 jr.	3406			3406	3517			3517	6923
2 ,, 3 ,,	2348			2348	2465			2465	4813
3 ,, 4 ,,	2252			2252	2282			2282	4534
4 ,, 5 ,,	2086			2086	2248			2248	4334
5 ,, 6 ,,	2094			2094	2182			2182	4276
6 ,, 8 ,,	3999			3999	3988			3988	7987
8 ,, 10 ,,	4244			4244	4086			4086	8330
10 ,, 12 ,,	4047			4047	3988			3988	8035
12 ,, 14 ,,	3979			3979	4159			4159	8138
14 ,, 16 ,,	4238			4238	4192			4192	8430
16 ,, 20 ,,	7563	72		7635	8512	212	6	8730	16365
20 ,, 25 ,,	6674	1116	11	7801	8590	1771	63	10424	18225
25 ,, 30 ,,	3631	3518	74	7223	5291	4273	149	9713	16936
30 ,, 35 ,,	1749	4960	89	6798	3010	5365	333	8708	15506
35 ,, 40 ,,	1127	5630	174	6931	2318	5628	614	8560	15491
40 ,, 45 ,,	668	4714	203	5585	1697	4588	909	7194	12779
45 ,, 50 ,,	589	4016	270	4875	1411	4112	1164	6687	11562
50 ,, 53 ,,	277	2331	211	2819	798	2117	907	3822	6641
53 ,, 56 ,,	226	1795	223	2244	621	1525	917	3063	5307
56 ,, 59 ,,	157	1278	171	1606	507	1078	763	2348	3954
59 ,, 62 ,,	162	1194	242	1598	484	936	1005	2425	4023
62 ,, 65 ,,	138	897	267	1302	386	694	850	1930	3232
65 ,, 67 ,,	58	522	170	750	248	410	620	1278	2028
67 ,, 69 ,,	50	422	147	619	216	314	586	1116	1735
69 ,, 71 ,,	59	395	180	634	204	270	649	1123	1757
71 ,, 73 ,,	44	249	176	469	138	174	498	810	1279
73 ,, 75 ,,	32	204	168	404	125	112	441	678	1082
75 ,, 77 ,,	32	149	123	304	97	86	355	538	842
77 ,, 79 ,,	18	83	89	190	74	44	295	413	603
79 ,, 81 ,,	25	81	85	191	60	35	264	359	550
81 ,, 83 ,,	15	44	57	116	30	12	151	193	309
83 ,, 85 ,,	13	22	47	82	26	5	101	132	214
85 ,, 87 ,,	6	15	26	47	27	8	90	125	172
87 ,, 89 ,,	7	18	21	46	10	4	40	54	100
89 ,, 90 ,,	2	2	3	7	8	5	18	31	38
90 ,, 91 ,,	1	2	8	11	2		14	16	27
91 ,, 92 ,,		1	3	4	3	2	4	9	13
92 ,, 93 ,,	1			1	1		6	7	8
93 ,, 94 ,,	1		2	3			3	3	6
94 ,, 95 ,,	2	2	1	5	1	1	1	3	8
95 ,, 96 ,,	1	2	4	7	1	1	2	4	11
96 ,, 97 ,,		1	1	2			4	4	6
97 ,, 98 ,,	1	1	1	3	1	2	1	4	7
98 ,, 99 ,,		2		2	1		2	3	5
99 ,, 100 ,,	2		1	3		2		2	5
,, 100 enz.									
Totaal.	58362	33738	3248	95348	70390	33786	11825	116001	211349

Uit den algemeenen bevolkings-staat voor het Rijk, laat zich onder anderen het navolgende afleiden.

1°. In ons land telde men op 1°. Januarij 1840.

348150	jongens en	341817	meisjes onder de	10	jaren.
293427	»	289848	» tusschen	10 en 20	»
229328	mannen	241072	vrouwen »	20 » 30	»
183876	»	192972	» »	30 » 40	»
144585	»	157157	» »	40 » 50	»

derhalve een aantal van 557789 mannen tusschen de 20 en 50 jaren oud, welke gedeelte als de kracht der mannelijke bevolking kan worden beschouwd.

2°. De mannelijke bevolking beneden de 20 jaren beliep 641577 zielen; die tusschen 20 en 25 jaren 124470. Tellende nu de helft van dit laatste getal bij het vorige, zoo verkrijgt men voor de bevolking beneden de 22½ jaren, ten naasten bij 703812 personen, zijnde ruim de helft der mannelijke bevolking van het Rijk. Er bestaan derhalve nagenoeg even zoo veel mannen boven de 22½ jaren als beneden dien ouderdom.

3°. Het aantal vrouwen beneden de 20 jaren bedroeg 631665, en dat tusschen de 20 en 25 jaren 129421. Tellende nu vier vijfde gedeelten van dit laatste getal bij het vorige op, zoo verkrijgt men voor het aantal vrouwen beneden de 24 jaren, ten naasten bij 735202, zijnde ruim de helft der vrouwelijke bevolking. Er bestaan derhalve nagenoeg even veel vrouwen boven de 24 jaren als beneden dien ouderdom.

4°. Te rekenen van den ouderdom van 20 jaren overtreft het aantal aanwezige vrouwen dat der mannen, behoudens enkele weinige afwijkingen op zeer ver gevorderden leeftijd. Nademaal nu het aantal geboorten van het vrouwelijke geslacht steeds beneden dat van het mannelijke geslacht blijft, zoo ligt hierin het stellige bewijs voor de mindere sterfte bij de vrouwen dan bij de mannen.

°. Bij het meer bijzonderlijk nagaan van den staat ontwaart men dat het aantal weduwen op elken vak van ouderdom, dat der weduwnaars veel over-'t; welke omstandigheid niet alleen het gevolg is der ıdere gelegenheid welke er voor weduwen dan voor duwnaars bestaat om te hertrouwen, maar tevens van ı vrij algemeen hoogeren leeftijd des mans dan der uw in den gehuwden staat, waar door eene grootere fte onder de gehuwde mannen dan onder de gehuw- vrouwen, en derhalve eene overmaat van weduwen en weduwnaars moet ontstaan.

5°. Bij het mannelijke geslacht begint het aantal weduw- ırs dat der gehuwden te overtreffen met den leeftijd ı 79 jaren.

Bij het vrouwelijke geslacht daarentegen heeft dat schijnsel reeds op den leeftijd van 65 jaren plaats.

De bevolkings-staat voor de stad Amsterdam in het zonder, zal tot gelijksoortige beschouwingen kunnen ıleiding geven.

Thans gaan wij over tot de mededeeling der gewone rlijksche opgaven nopens de in het Rijk voorgevallen boorten, huwelijken, sterfgevallen, enz., waarin het rtogdom Limburg voor als nog niet heeft kunnen orden opgenomen.

STAAT *der gedurende* 1839 *plaats gehad hebbende* wettige *en* onechte geboorten *in Nederland.*

PROVINCIEN.	IN DE STEDEN.						TEN PLATTEN LANDE.						IN DE PROVINCIE		
	WETTIGE GEBOORTEN.			ONECHTE GEBOORTEN.			WETTIGE GEBOORTEN.			ONECHTE GEBOORTEN.					
	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.	TOTAAL der WETTIGE GEBOORT.	TOTAAL der ONECHTE GEBOORT.	ALGEMEEN TOTAAL der GEBOORTEN.
Noordbraband	1247	1194	2441	115	102	217	5022	4677	9699	124	127	251	12140	468	12608
Gelderland....	1571	1575	3146	109	104	213	4311	4065	8376	149	147	296	11522	509	12031
Noordholland.	5067	4819	9886	514	484	998	3282	3074	6356	95	98	193	16242	1191	17433
Zuidholland...	4967	4713	9680	453	434	887	5335	4946	10281	207	184	391	19961	1278	21239
Zeeland.........	843	796	1639	81	85	166	2405	2243	4648	138	113	249	6287	415	6702
Utrecht.........	1213	1185	2398	100	96	206	1406	1336	2742	44	39	83	5140	289	5429
Vriesland......	989	976	1965	60	49	109	2970	2760	5730	85	62	147	7696	255	7951
Overijssel......	747	668	1415	49	41	90	2797	2503	5300	93	83	176	6715	266	6981
Groningen.....	642	501	1050	49	56	105	2445	2375	4820	101	94	195	5870	300	6170
Drenthe.......	212	[illegible]	405	11	6	16	949	855	1804	56	[illegible]	88	2207	79	2288
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

STAAT *der gedurende* 1839 *plaats gehad hebbende* sterfgevallen, huwelijken en echtscheidingen *in Nederland.*

PROVINCIËN.	IN DE STEDEN.			TEN PLATTEN LANDE.			TOTAAL der STERFTE.	DOODGEBORENEN BEGREPEN ONDER DE STERFGEVALLEN			VERSCHIL TUSSCHEN DE GEBOORTEN EN DE STERFGEVALLEN	HUWELIJKEN.	ECHTSCHEIDINGEN.
	Overleden van het M. G.	Overleden van het V. G.	TOTAAL.	Overleden van het M. G.	Overleden van het V. G.	TOTAAL.		Van het M. G.	Van het V. G.	TOTAAL.			
Noordbraband	857	940	1797	3220	3143	6363	8160	294	275	569	4448	2670	0
Gelderland	1325	1238	2563	2722	2579	5301	7864	380	273	653	4167	2485	3
Noordholland.	4605	4269	8874	2169	1866	4035	12909	462	367	829	4524	3932	22
Zuidholland...	4159	4081	8240	3586	3254	6840	15080	597	530	1127	6159	4067	11
Zeeland.........	604	608	1212	1690	1443	3133	4345	209	158	367	2357	1272	2
Utrecht.........	1025	895	1920	972	889	1861	3781	143	98	241	1648	1020	3
Vriesland	757	738	1495	1737	1601	3338	4833	149	115	264	3118	1815	6
Overijssel	698	667	1365	1821	1730	3551	4916	201	140	341	2065	1568	2
Groningen	423	393	816	1374	1371	2745	3561	103	103	206	2609	1499	2
Drenthe	132	114	246	677	582	1259	1505	42	30	72	781	554	0
TOTAAL	14585	13943	28528	19968	18458	38426	66954	2580	2089	4669	31876	20860	51

STAAT DER MAANDELIJKSCHE GEBOORTEN GEDURENDE 1839.

PROVINCIEN.	GEBOORTEN.											
	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.
Noordbraband	1144	1140	1246	1109	1046	889	857	1005	963	1125	1022	1062
Gelderland	1204	1111	1234	1011	952	828	868	862	963	991	1034	973
Noordholland	1553	1601	1655	1545	1556	1287	1333	1318	1404	1417	1406	1358
Zuidholland	1975	1893	1941	1814	1735	1550	1671	1675	1759	1804	1717	1705
Zeeland	611	547	633	589	508	447	465	556	610	607	553	576
Utrecht	502	469	525	453	446	411	402	407	405	465	444	500
Vriesland	701	732	775	710	633	663	560	624	689	685	599	680
Overijssel	703	601	711	589	527	440	479	529	600	643	503	576
Groningen	575	521	626	506	468	417	434	466	544	555	552	506
Drenthe	213	208	237	192	196	133	153	169	202	207	179	197
TOTAAL	9181	9823	9583	8518	8067	6965	7222	7611	8139	8499	8089	8183

STAAT DER MAANDELIJKSCHE STERFGEVALLEN IN 1839.

PROVINCIEN.	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.
	STERFGEVALLEN.											
Noordbraband	727	648	839	791	789	616	634	532	556	635	654	739
Gelderland	731	645	796	738	732	583	595	530	540	679	614	681
Noordholland	1204	1176	1329	1262	1204	992	923	961	862	936	974	1086
Zuidholland	1435	1289	1408	1280	1301	1259	1266	1153	1112	1113	1117	1347
Zeeland	405	408	442	377	359	311	333	358	333	329	338	352
Utrecht	338	291	372	362	362	322	295	316	272	258	269	321
Vriesland	495	473	484	494	447	400	403	345	283	309	335	560
Overijssel	449	377	443	425	485	391	421	404	371	366	391	393
Groningen	291	272	364	309	333	306	276	299	269	255	288	299
Drenthe	131	128	153	156	142	100	126	134	88	94	112	141
TOTAAL	6206	5715	6630	6194	6154	5280	5272	5032	4686	4974	5092	5719

VERHOUDINGEN UIT DE VOORGAANDE STATEN AFGELEID.

PROVINCIËN.	AANTAL WETTIGE GEBOORTEN VAN HET V. G. TEGEN 1000 VAN HET M. G.	AANTAL ONECHTE GEBOORTEN VAN HET V. G. TEGEN 1000 VAN HET M. G.	AANTAL ONECHTE GEBOORTEN OP 1000 GEBOORTEN IN HET ALGEMEEN.	VERHOUDING DER BEVOLKING OP 1°. JAN. 1839 TOT HET AANTAL GEBOORTEN.	AANTAL STERFGEVALLEN VAN HET V. G. TEGEN 1000 VAN HET M. G.	AANTAL GEBOORTEN VAN HET M. G. TEGEN 1000 STERFGEVALLEN VAN HET M. G.	AANTAL GEBOORTEN VAN HET V. G. TEGEN 1000 STERFGEVALLEN VAN HET V. G.	VERHOUDING DER BEVOLKING OP 1°. JAN. 1839 TOT HET AANTAL STERFGEVALLEN.	VERHOUDING DER BEVOLKING OP 1°. JAN. 1839 TOT HET AANTAL HUWELIJKEN.	VERHOUDING VAN DE WETTIGE GEBOORTEN TOT DE HUWELIJKEN.
Noordbraband	957	956	37	29,4	1001	1596	1494	45,4	139	4,5
Gelderland	959	973	42	28,4	943	1517	1543	43,4	137	4,6
Noordholland.	945	956	68	24,5	906	1322	1381	33,1	109	4,1
Zuidholland ...	938	936	60	24,4	947	1415	1401	34,3	127	4,9
Zeeland	936	912	62	21,9	894	1510	1578	33,8	116	4,9
Utrecht	963	876	53	26,2	893	1389	1488	37,6	139	5,0
Vriesland.......	944	766	52	28,9	938	1648	1645	47,6	127	4,2
Overijssel	895	873	38	27,7	952	1463	1375	39,4	123	4,3
Groningen	961	1000	49	28,2	982	1750	1715	48,9	116	3,9
Drenthe.........	898	1194	35	31,1	860	1482	1562	47,3	133	4,1
Over het geheele Rijk....	944	935	51	26,5	938	1474	1478	59,1	125	4,5

De voorgaande staten vertoonen de navolgende uitkomsten voor het jaar 1839.

1°. De bevolking des Rijks (het Hertogdom Limburg hieronder niet begrepen), is, door het meerder aantal geboorten dan sterfgevallen, toegenomen met een aantal van 31876 zielen, zijnde ongeveer het $\frac{1}{82}$ der bevolking.

2°. Het algemeen bedrag der geboorten beliep 98830, waaronder 50939 van het M. G. en 47891 van het V. G. zijnde in rede tot de bevolking als 1 tot 26,5.

3°. Dat der sterfgevallen beliep 66954, waar onder 34553 van het M. G. en 32402 van het V. G., zijnde in rede tot de bevolking als 1 tot 39,1.

4°. De onechte geboorten hebben bedragen 5051, of 0,51 van het aantal geboorten in het algemeen.

5°. Het aantal doodgeboren of levenloos aangegeven kinderen beliep 2580 van het mannelijke, en 2089 van het vrouwelijke geslacht, te zamen 4669 kinderen, zijnde ruim 0,047 van het algemeen bedrag der geboorten.

6°. Het aantal huwelijken bedroeg 20860, zijnde het $\frac{1}{125}$ der bevolking.

7°. Bij de wettige geboorten was de verhouding der jongens tot de meisjes als 1000 tot 944. Bij de onechte daarentegen als 1000 tot 935.

8°. De verhouding van het aantal wettige geboorten tot dat der huwelijken was 4,5.

9°. Bij de sterfgevallen was de verhouding van het mannelijke tot het vrouwelijke geslacht als 1000 tot 938.

10°. Ten aanzien der geboorten vertoonen wederom de provincien Zeeland, Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht de gunstigste verhoudingen, waarvan de

drie eerste tevens de ongunstigste ten aanzien der ste
opgeleverd hebben.

11°. De ongunstigste verhouding voor de geboo
heeft in de provincie Drenthe, en de gunstigste v
de sterfte in de provincie Groningen plaats gehad.

12°. De provincie Zeeland vertoont steeds het maxim
van het aantal onechte geboorten in verhouding tot d
geboorten in het algemeen. Dit maal echter is het minim
dezer verhouding in Vriesland voorgevallen.

13°. Ten aanzien van het aantal huwelijken, he
er in de provincie Noord-Holland wederom de g
stigste, doch in de provincien Noord-Braband, Gel
land en Utrecht de ongunstigste verhouding tot de b
volking plaats gehad.

De maandelijksche geboorten en sterfgevallen verto
nen de navolgende regelmaat, waarbij, als naar g
woonte, het gemiddelde maandelijksche aantal derzelv
tot eenheid is aangenomen geworden.

	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	[illegible]
Geboorten.	1,09	1,16	1,14	1,05	0,96	0,86	0,86	0,90	1,00	1,01	[illegible]	[illegible]
Sterfte.	1,09	1,11	1,16	1,12	1,08	0,96	0,93	0,88	0,85	0,87	[illegible]	[illegible]

Het blijkt hieruit dat het maximum der geboor
wederom in Februarij, doch het minimum in de ma
den Junij en Julij is voorgevallen, terwijl het maxim
der sterfte zich ditmaal in Januarij, en het minim
even als in den verleden jare, in de maand Septem
ber vertoond heeft.

PGAVE *van het aantal geboorten en sterfgevallen in de voornaamste steden des Rijks over het jaar* 1839.

Namen der Steden.	Wettige geboorten		Onechte geboorten		Doodgeboren		Bedrag der geboorten.			Sterfte.		
	M. G.	V. G.	M. G.	V. G.	M. G.	V. G.	M. G.	V. G.	TOTAAL	M. G.	V. G.	TOTAAL
kmaar . . .	176	150	12	6	6	7	194	163	357	128	116	134
nersfoort. .	221	214	15	16	18	13	254	243	497	178	171	349
nsterdam. .	3538	3367	379	387	274	205	4191	3959	8150	3274	3154	6428
nhem . . .	292	279	23	11	22	16	337	306	643	224	204	428
rg-op-Zoom	150	126	21	14	4	9	175	149	324	68	83	151
eda	215	191	20	20	4	9	239	220	459	161	175	336
elft.	262	150	19	25	9	9	290	284	574	271	259	530
eventer. . .	260	213	20	13	19	12	299	23[illegible]	537	259	252	511
ordrecht . .	365	328	22	34	24	27	411	389	800	305	285	590
aneker. . .	94	101	4	3	5	4	103	108	211	76	90	166
oes	99	97	7	7	4	4	110	108	218	87	75	162
ouda	272	256	22	18	25	15	319	289	608	240	264	504
Gravenhage	991	943	90	117	77	80	1158	1140	2298	754	800	1554
roningen . .	522	480	45	52	31	25	598	557	1155	423	393	816
aarlem . . .	380	377	41	21	15	21	436	419	855	302	307	609
arlingen . .	155	139	5	8	6	3	166	150	316	148	119	267
Hertogenb.	316	316	22	22	26	24	364	362	726	249	278	527
ampen . . .	167	167	13	13	14	10	194	190	384	182	170	352
eeuwarden.	334	326	36	22	26	16	396	364	760	275	251	526
eijden . . .	630	603	86	45	35	32	751	680	1431	551	510	1061
aastricht. .									695			595
iddelburg. .	241	226	26	26	24	23	291	275	566	198	236	434
ijmegen. . .	278	336	29	29	34	8	341	373	714	309	276	585
otterdam . .	1384	1240	119	115	109	109	1612	1464	3076	1332	1336	2668
chiedam . .	224	258	13	4	5	5	242	267	509	170	162	332
hiel	80	107	3	8	5	5	88	120	208	61	76	137
ilburg . . .	239	199	19	11	20	15	278	225	503	135	142	277
trecht . . .	733	745	80	70	43	31	856	846	1702	700	602	1302
enlo									207			195
lissingen . .	122	132	18	4	2	2	142	138	280	101	34	195
aandam. . .	212	218	6	9	17	4	235	231	466	153	97	250
ierikzee. . .	121	116	12	8	1	7	134	131	265	69	76	145
utphen . . .	210	181	10	11	18	5	258	197	455	214	176	390
wolle	272	256	12	10	19	15	303	281	584	257	245	502

Tabellarische opgave der sterfte op onderscheidenen ouderdom binnen de stad Amsterdam, over 1839.

OUDERDOM.	MANN. GESL.	VR. GESL.	TOTAAL	OUDERDOM.	MANN. GESL.	VR. GESL.	TOTAAL.
Levenloos vertoond.	274	205	479	van 50 tot 53 jaar.	89	83	[illegible]
Onder de maand.	199	137	336	» 53 » 56 »	87	79	[illegible]
van 1 tot 2 maand.	126	87	213	» 56 » 59 »	65	[illegible]	[illegible]
» 2 » 3 »	101	75	176	» 59 » 62 »	89	61	[illegible]
» 3 » 4 »	144	110	254	» 62 » 65 »	74	111	[illegible]
» 4 » 5 »	85	49	134	» 65 » 67 »	72	72	[illegible]
» 5 » 6 »	43	47	90	» 67 » 69 »	50	58	[illegible]
» 6 » 8 »	125	110	235	» 69 » 71 »	47	67	[illegible]
» 8 » 10 »	81	56	137	» 71 » 73 »	32	71	[illegible]
» 10 » 12 »	28	29	57	» 73 » 75 »	59	67	[illegible]
» 12 » 15 »	1[illegible]4	92	196	» 75 » 77 »	51	48	[illegible]
» 15 » 18 »	58	40	98	» 77 » 79 »	42	52	[illegible]
» 18 » 21 »	63	67	130	» 79 » 81 »	38	39	[illegible]
» 21 » 24 »	23	14	37	» 81 » 83 »	22	40	[illegible]
» 2 » 3 jaar.	122	131	253	» 83 » 85 »	19	37	[illegible]
» 3 » 4 »	67	60	127	» 85 » 87 »	14	21	[illegible]
» 4 » 5 »	31	31	62	» 87 » 89 »	7	21	[illegible]
» 5 » 6 »	18	29	47	» 89 » 90 »	1	5	[illegible]
» 6 » 8 »	50	51	101	» 90 » 91 »	1	1	[illegible]
» 8 » 10 »	47	32	79	» 91 » 92 »	2	0	[illegible]
» 10 » 12 »	25	20	45	» 92 » 93 »	0	2	[illegible]
» 12 » 14 »	19	23	42	» 93 » 94 »	2	1	[illegible]
» 14 » 16 »	37	17	54	» 94 » 95 »	0	2	[illegible]
» 16 » 18 »	85	54	139	» 95 » 96 »	0	1	1
» 18 » 20 »	143	95	238	» 96 » 97 »	1	1	[illegible]
» 20 » 30 »	170	98	268	» 97 » 98 »	0	0	[illegible]
» 30 » 35 »	148	118	263	» 98 » 99 »	0	0	[illegible]
» 35 » 40 »	148	118	266	» 99 » 100 »	1	0	1
» 40 » 45 »	131	111	242	» 100 en daarbov.	1	0	1
» 45 » 50 »	135	106	241				
* Onder de geboorten zijn begrepen: 766 onechte kinderen, waarvan 379 van het mannelijke en 387 van het vrouw. geslacht. Het aantal gewettigde kinderen bedraagt 318.				TOTAAL	3676	3231	6907
				GEBOORTEN	3317	3754	*7671
				VERSCHIL	241	523	[illegible]

Wij hebben het niet onbelangrijk geacht onze statistieke erigten te besluiten met een algemeen overzigt nopens e geboorten, sterfgevallen en huwelijken gedurende het enjarig tijdvak van 1830 tot 1839 voorgevallen, ten einde aaruit tevens eenige *gemiddelde* uitkomsten op ons land an toepassing, te kunnen afleiden.

GEBOORTEN.

Jaren.	Man. gesl.	Vr. gesl.	Totaal.
1830	44213	42408	86621
1831	42760	40310	83070
1832	40110	37988	78098
1833	44619	42497	87116
1834	44664	42729	87393
1835	45838	43710	89548
1836	47123	44322	91445
1837	49321	46384	95705
1838	52060	49252	101312
1839	50939	47891	98830
Gemiddeld	46165	43749	89914

Wij zien hieruit dat in den loop dezer tien jaren het aar 1832 het minste, en het jaar 1838 het grootste aantal eboorten heeft opgeleverd.

De verhooging van het cijfer der geboorten gedurende le drie laatste jaren, ontstaat echter hoofdzakelijk hieruit lat daarin tevens de doodgeborenen begrepen zijn, hetgeen bij de zeven eerste jaren niet in acht genomen is geworden. Het gemiddelde jaarlijksche aantal zal dienvolgens nog behooren vermeerderd te worden met $\frac{7}{10}$ van het gemiddelde aantal doodgeborenen, dat is, volgens het reeds hiervoren (bladz. 146) opgemerkte, met 3095, zoo dat het ware gemiddelde aantal jaarlijksche geboorten ten naastenbij bedragen zal 93000.

De verhouding der geboorten van het mannelijke- tot die van het vrouwelijke geslacht is als 1000 tot 948.

Wat de onechte geboorten in het bijzonder betreft, zo strekken zich onze opgaven dienaangaande slechts over de laatste vijf jaren uit.

Men had namelijk :

ONECHTE GEBOORTEN.

	Man. gesl.	Vr. gesl.	Totaal.
In 1835	2606	2557	5163
1836	2409	2364	4773
1837	2377	2339	4715
1838	2623	2604	5227
1839	2610	2441	5051
Gemiddeld	2525	2461	4986

Hier vindt men de verhouding van het mannelijk tot het vrouwelijk geslacht als 1000 tot 973. Het bevestigt zich alzoo dat de wettige geboorten meerder jongens in verhouding tot de meisjes opleveren, dan de onechte geboorten. Stellende voor de gemiddelde bevolking der tien provincien, de halve som der uitkomsten door de beide tellingen opgeleverd, dan vindt men hiervoor een aantal van 2545479 zielen, zoodat de verhouding van de jaarlijksche geboorten tot de bevolking kan gesteld worden gemiddeld op $\frac{1}{27,4}$ of bijna 37 op 1000 zielen.

STERFGEVALLEN.

Jaren.	Man. gesl.	Vr. gesl.	Totaal.
1830	33884	31917	65801
1831	38210	34667	72877
1832	37540	33726	71266
1833	35071	32667	67738
1834	35055	33369	68424
1835	34235	32238	66473
1836	32912	30975	63887
1837	36338	34942	71280
1838	35850	33818	69668
1839	34553	32401	66954
Gemiddeld	35365	33072	68437

Het jaar 1831 vertoont zich hierbij als het ongunstigste
an alle overige, zijnde de oorzaak dezer meerdere sterfte
oor ons te zijner tijd (*Jaarboekje over* 1833, pag. 90)
pgegeven geworden. Het verdient tevens opmerking dat
ok in 1837 eene grootere sterfte ondervonden is dan in
et jaar 1832 waarin de cholera geheerscht heeft.

De verhouding der sterfte van het mannelijke tot die
an het vrouwelijke geslacht is als 1000 tot 935. Die
er sterfte tot de gemiddelde bevolking als $\frac{1}{37,3}$, of als
7 op 1000 zielen.

De geborenen staan tot de overledenen als 1000 tot 736.

De aanwas der bevolking, ontstaande uit de jaarlijk-
che overmaat der geboorten boven de sterfgevallen,
edraagt gemiddeld 24569, zijnde ongeveer één ten hon-
erd der gemiddelde bevolking.

Het aantal huwelijken beliep als volgt:

HUWELIJKEN.

In	1830	18253
»	1831	13585
»	1832	14909
»	1833	17529
»	1834	21281
»	1835	22607
»	1836	21880
»	1837	21536
»	1838	21019
»	1839	20860
	Gemiddeld .	19346

Ten dezen aanzien vertoonen zich de jaren 1831 en
1832 als de ongunstigste, welke afwijking blijkbaar als het
gevolg der staatkundige gebeurtenissen van het jaar 1830
mag beschouwd worden.

De verhouding tot de gemiddelde bevolking bedraagt
$\frac{1}{131,8}$, zijnde ongeveer 8 huwelijken op 1000 zielen.

De maandelijksche geboorten en sterfgevallen gedurende
elk der tien jaren, zijn vervat in de hierna volgende
staten.

STAAT *der maandelijksche geboorten in de tien provincien des Rijks, gedurende het tienjarig tijdvak van* 1830 — 1839.

JAREN.	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.
1830	7880	7945	8428	7560	6837	6376	6377	6822	7087	7133	6856	7320
1831	7590	7566	8243	7384	7064	5885	5750	6641	6997	6963	6820	6367
1832	6790	6460	6920	6120	5726	5200	5331	6130	7034	7671	7444	7265
1833	7640	6895	7632	7017	6683	6280	6588	7239	7620	7956	7951	7615
1834	7744	7421	7670	6902	6621	6282	6762	7285	7698	7735	7445	7828
1835	8089	7910	8373	7213	6557	6064	6071	7004	7857	8309	8068	8033
1836	8200	8330	8622	7730	7467	6256	6431	7043	7700	7962	7793	7911
1837	8528	8745	9286	7933	7891	7157	7324	7883	8063	8257	7303	7335
1838	8969	9003	10024	9161	8203	7178	7444	7054	8182	8166	8237	8695
1839	9181	8823	9583	8518	8067	6966	7222	7611	8139	8499	8089	8135
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

STAAT *der maandelijksche sterfgevallen in de tien provincien des Rijks gedurende het tienjarig tijdvak van* 1830 — 1839.

JAREN.	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.
1830	7327	6306	6153	5601	5291	4694	4560	4731	5280	4503	4584	5771
1831	5903	5256	5471	5427	5822	4939	4785	6625	8011	6779	7159	6700
1832	7470	6402	6763	5851	5953	4824	4794	6623	6622	5886	5139	4939
1833	6188	4831	5178	5128	4890	4886	7199	8119	5670	5325	5054	5270
1834	5232	5130	5352	5572	4996	4488	4821	6258	6769	7358	6373	6075
1835	5993	5034	5464	5440	5098	4910	4475	5050	5938	6272	6475	6324
1836	7047	5972	6250	5656	5602	5193	4666	4767	4414	4356	4850	5114
1837	6132	7397	8640	6833	5985	5389	5029	4958	5257	4968	5078	5614
1838	8116 (a)	6557	6446	6319	6053	5225	5334	4948	4664	5005	5165	5836
1839	6206	5715	6630	6194	6154	5280	5272	5032	4666	4974	5092	5719
Gemidd.	6561	5960	6235	5802	5584	4983	5093	5711	5731	5543	5497	5736

(a) In ons jaarb. over 1840 staat daarvoor verkeerdelijk het getal 9116.

Passende nu op de gemiddelde uitkomsten dezelfde wijze van berekening toe, welke wij voor elk jaar afzonderlijk gewoon zijn te verrigten, dan verkrijgen wij de navolgende getallen, ter aanwijzing van den regelmaat hierbij plaats vindende.

	Januarij.	Februarij	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December
Geboorten.	1,05	1,14	1,11	1,02	0,93	0,86	0,85	0,94	1,03	1,03	1,02	1,00
Sterfte.	1,13	1,13	1,07	1.03	0.96	0,89	0,88	0,98	1,02	0,95	0,95	0.99

De drie eerste maanden des jaars zijn die waarin zoowel de meeste geboorten als de meeste sterfgevallen plaats vinden. De maand Februarij vertoont het maximum, en de maand Julij het minimum der geboorten, terwijl bij de sterfte, in de maanden Januarij en Februarij het maximum, en in Julij insgelijks het minimum wordt waargenomen.

Volgens de opgaven voorkomende in het Fransche *Annuaire* over 1840, hebben er in de bevolking van *Frankrijk*, gedurende het jaar 1837, de navolgende afwisselingen plaats gehad:

GEBOORTEN.

	WETTIGE.	ONECHTE.
Mannelijk geslacht	450,309	35,308
Vrouwelijk »	423,481	34,521
TOTAAL	873,790	69,829

Te zamen 943,619 geboorten,

waaronder 485,617 van het M. G. en 458002 van het V. G.

Verhouding der wettige tot de onechte kinderen als 1000 tot 80.

Het aantal huwelijken bedroeg 266,554.

STERFTE.

440,007 van het M. G.	TOTAAL	878,701
438,694 » » V. G.		

Aanwas der bevolking 64,918 zielen.

Voor de hoofdstad *Parijs* in het bijzonder ontleenen wij uit gemeld *Annuaire* de navolgende opgaven over het jaar 1838.

GEBOORTEN.

WETTIGE KINDEREN.

10,389 van het M. G.	TOTAAL	20,454
10,065 » » V. G.		

ONECHTE KINDEREN.

4,603 van het M. G.	TOTAAL	9,289
4,686 » » V. G.		

Te zamen 29,743 geboorten,
waaronder 14,992 van het M. G. en 14751 van het V. G.
Verhouding der wettige tot de onechte kinderen als 1000 tot 454.

STERFTE.

13,183 van het M. G.	TOTAAL	25,797
12,614 » » V. G.		

AANTAL DOODGEBORENEN.

1,119 van het M. G.	TOTAAL	1,967
857 » » V. G.		

Vermeerdering der bevolking 3,946 zielen.

Het aantal huwelijken bedroeg 9,126.

De sterfgevallen zijn ten aanzien van den ouder[illegible] voor elk der beide geslachten aldus verdeeld gewe[illegible]

OUDERDOM.	M. G.	V. G.	[illegible]
Onder de 3 maanden . . .	1592	1230	[illegible]
Van 3 tot 6 „ . . .	244	259	[illegible]
„ 6 „ 12 „ . . .	399	393	[illegible]
Beneden het jaar	2235	1882	[illegible]
Van 1 tot 2 jaren. . .	812	817	[illegible]
„ 2 „ 3 „ . . .	502	485	[illegible]
„ 3 „ 4 „ . . .	318	341	[illegible]
„ 4 „ 5 „ . . .	224	215	[illegible]
„ 5 „ 6 „ . . .	151	146	[illegible]
„ 6 „ 7 „ . . .	128	124	[illegible]
„ 7 „ 8 „ . . .	90	92	[illegible]
„ 8 „ 9 „ . . .	75	78	[illegible]
„ 9 „ 10 „ . . .	57	62	[illegible]
„ 10 „ 15 „ . . .	265	276	[illegible]
„ 15 „ 20 „ . . .	552	446	[illegible]
„ 20 „ 25 „ . . .	1384	684	[illegible]
„ 25 „ 30 „ . . .	883	644	[illegible]
„ 30 „ 35 „ . . .	562	556	[illegible]
„ 35 „ 40 „ . . .	613	606	[illegible]
„ 40 „ 45 „ . . .	532	544	[illegible]
„ 45 „ 50 „ . . .	457	498	[illegible]
„ 50 „ 55 „ . . .	437	447	[illegible]
„ 55 „ 60 „ . . .	483	514	[illegible]
„ 60 „ 65 „ . . .	449	589	[illegible]
„ 65 „ 70 „ . . .	485	661	[illegible]
„ 70 „ 75 „ . . .	517	655	[illegible]
„ 75 „ 80 „ . . .	420	580	[illegible]
„ 80 „ 85 „ . . .	231	414	[illegible]
„ 85 „ 90 „ . . .	85	160	[illegible]
„ 90 „ 95 „ . . .	15	35	[illegible]
„ 95 „ 100 „ . . .	2	4	[illegible]
Boven de 100 jaren.	1	0	[illegible]
Van onbekenden ouderdom .	4	2	[illegible]
Aantal dooden in de *Morgue* nedergelegd	214	57	[illegible]
TOTAAL. . .	13183	12614	[illegible]

De gemiddelde verhoudingen tusschen de bevolking, jaarlijksche geboorten en huwelijken in Frankrijk, gemaakt uit de waarnemingen loopende over het een twintig jarig tijdvak van 1817—1837, zijn de volgende:

GEBOORTEN.

Voor de wettige kinderen is de verhouding van het M. G. tot het V. G.

16: 15.019 = 1000: 939.

Voor de onechte kinderen,

23; 22,045 = 1000: 958.

Voor de wettige en onechte te zamen.

17: 15,981 = 1000: 940.

Verhouding van de bevolking tot het aantal geboorten,

32,8: 1 = 1000: 30

STERFTE.

Verhouding van het M. G. tot het V. G.

55: 54,072 = 1000: 983.

Van de sterfgevallen tot de geboorten.

1: 1,2 = 1000: 1200.

Verhouding van de bevolking tot het aantal sterfgevallen.

39,6: 1 = 1000: 25.

HUWELIJKEN.

Verhouding van de bevolking tot het aantal huwelijken.

129,5: 1 = 1000.: 7

Van de huwelijken tot de geboorten in het algemeen 1:3,94.

Van de huwelijken tot de wettige geboorten 1: 3,66.

Aanwas der bevolking 0,00516 = $\frac{1}{194}$

Volgens de jongste telling van het jaar 1836, werd de bevolking van Frankrijk voor den 1sten Januarij 1837, vastgesteld op 33540910 zielen.

In Engeland is sedert den 1sten Julij 1837, naar aanleiding eener parlements-acte in dato 17 Augustus 1836, eene geheel nieuwe en eenparige wijze voor het aanteekenen der geboorten, sterfgevallen en huwelijken, ingevoerd geworden, hetgeen tot dus verre hoofdzakelijk aan de geestelijkheid in de onderscheidene parochien toevertrouwd was, en waaromtrent men niet met die zorg en naauwkeurigheid schijnt te werk gegaan te zijn, welke het belang der zaak vordert. Zie hier thans eenige opgaven dienaangaande betrekkelijk de beide eersten jaren 1838 en 1839, elk met den 30sten Junij eindigende, zoo als die uit de nieuwe aangelegde registers van den burgerlijken stand zijn opgemaakt geworden.

Men telde namelijk in Engeland en in het land van Wales:

GEBOORTEN.

MANNELIJK GESLACHT.

Jaren.	1 quart.	2 quart.	3 quart.	4 quart.	Totaal.
1837 — 1838:	38368	45948	58161	62386	204863.
1838 — 1839:	58609	57785	63063	66008	245465.

VROUWELIJK GESLACHT.

Jaren.	1 quart.	2 quart.	3 quart.	4 quart.	Totaal.
1837 — 1838:	36220	43580	55654	59395	194849.
1838 — 1839:	56125	55672	60480	62798	235075.

STERFGEVALLEN.

MANNELIJK GESLACHT.

Jaren.	1 quart.	2 quart.	3 quart.	4 quart.	Totaal.
1838 — 1839:	37086	41196	45602	45928	169112.

VROUWELIJK GESLACHT.

Jaren.	1 quart.	2 quart.	3 quart.	4 quart.	Totaal.
18 — 1839:	35668	39602	43883	42742	162895.

Stellende voor de bevolking op den 1sten Januarij 1838 41735, en voor die op den 1sten Januarij 1839, 1566800, ijk het geval zoude geweest zijn, bijaldien de aanwas 1831 dezelfde bleef als gedurende het voorgaande ajarige tijdvak, dan vindt men de middelbare sterfte twee laatste jaren voor het mannelijk geslacht als 1 45,1, en voor het vrouwelijk geslacht als 1 op 48,2, s voor de beide geslachten gemiddeld 1 op 46,6. Zoo en deze uitkomsten met 2 pct. vermeerdert, wegens rzuimde aangifte van sterfgevallen, dan komt er voor de ddelbare verhouding gedurende de beide laatste jaren, geveer 1 op 45,6. Ingevolge de parochiale registers zoude gemiddelde verhouding der sterfte over het tienjarig dvak met 1831 eindigende, bedragen 1 op 51, hewelk ijkbaar te gering is (1).

---

(1) In *The Companion for the British Almanac* voor 1840, aaruit wij de voormelde opgaven, voor zoo veel het jaar, eindigende met ultimo Junij 1838, ontleenen, wordt tevens aangemerkt dat het aantal geborenen en overledenen gedurende et eerste jaar der uitvoering der nieuwe wet op dat stuk, als iet volledig kan beschouwd worden, en zulks uithoofde er vele geoorten en sterfgevallen, in het laatste quartaal van dat jaar voorevallen, eerst in het eerste van het volgende jaar zijn aangegeven eworden, terwijl er geene aanteekeningen konden geschieden an de geborenen en overledenen vóór den 1sten Julij 1837. Bij de geboorten zal deze onvolledigheid echter veel beduilender dan bij de sterfgevallen moeten zijn, daar de wet eene ijdsruimte van zes weken verleent voor de aangifte der geoorten, terwijl er geene vergunning tot begraven mag verleend worden, dan op vertoon van een certificaat der gedane aangifte. Bij het vergelijken der geboorten gedurende de eerste en vierde quartalen, zal men over het jaar 1837 — 1838 een veel grooter verschil aantreffen, dan over het volgende jaar.

De nieuwe sterfte-registers hebben thans de navolgende verhoudingen ten aanzien van den ouderdom der overledenen opgeleverd. Op 10000 sterfgevallen rekende men namelijk in Engeland en Walles:

	M. G.	V. G.	GEMIDDELD.
Beneden het jaar.	2393	1978	2185
Van 1 tot 3 jaren.	1239	1267	1253
» 3 » 5 »	505	527	516
» 5 » 10 »	474	478	476
» 10 » 15 »	259	287	273
» 15 » 20 »	321	388	355
» 20 » 25 »	395	439	417
» 25 » 30 »	358	463	380
» 30 » 35 »	321	365	343
» 35 » 40 »	321	350	336
» 40 » 45 »	311	322	316
» 45 » 50 »	325	300	313
» 50 » 55 »	318	304	311
» 55 » 60 »	329	308	318
» 60 » 65 »	405	389	397
» 65 » 70 »	410	407	409
» 70 » 75 »	412	444	428
» 75 » 80 »	396	423	409
» 80 » 85 »	288	326	307
» 85 » 90 »	162	201	182
» 90 enz.	58	94	76

Wijders heeft men nog uit de sterfte-registers de volgende uitkomsten getrokken;

MANNELIJK GESLACHT.

	STERFGEVALLEN onder het jaar.	onder de 5 jaren.
Op 1000 geboorten	136,2	259,8
» » sterfgevallen	197,4	376,5

VROUWELIJK GESLACHT.

Op 1000 geboorten	164,3	238,5
» » sterfgevallen	284,1	412,4

Het aantal huwelijken bedroeg in 1837—1838, 111481, en in 1838—1839, 121083. Onder deze laatste gehuwden, bevonden er zich 40587 mannen, en 58959 vrouwen, die niet kunnen schrijven, 5678 minderjarige mannen en 16414 minderjarige vrouwen, zijnde voor beide geslachten beneden de 21 jaren. In het vorige jaar bevonden zich onder de gehuwden 5575 minderjarige mannen en 16563 minderjarige vrouwen.

De huwelijken waren ten aanzien van den ouderdom der gehuwden aldus verdeeld:

Op 4858 huwelijken:

	MANN.	VROUW.
Van 15 tot 20 jaren.	159	688
» 20 » 25 »	2536	2527
» 25 » 30 »	1150	861
» 30 » 35 »	398	320
» 35 » 40 »	219	187
» 40 » 45 »	156	134
» 45 » 50 »	103	76
» 50 » 55 »	70	38
» 55 » 60 »	39	17
» 60 » 65 »	19	6
» 65 » 70 »	4	4
» 70 » 75 »	4	»
» 75 » 80 »	1	»
TOTAAL	4858	4858

Voor de stad Londen in het bijzonder treft men de navolgende opgaven aan, gedurende het jaar 1838, eindigende met den 11den December:

GEDOOPT.

9802 van het M. G. } TOTAAL 19833.
10031 » » V. G. }

OVERLEDEN.

9115 van het M. G. } TOTAAL 18266.
9151 » » V. G. }

Voegen wij hierbij het navolgende overzigt van het afgeloopen tienjarig tijdvak :

JAREN.	GEDOOPT.	OVERLEDEN.
1829	27028	23524
1830	26743	21645
1831	28263	25337
1832	26974	28606
1833	27090	26577
1834	27216	21679
1835	26128	21415
1836	26255	18229
1837	35706	21603
1838	19833	18266

dan moeten wij hieruit opmaken, dat er in de opgaven van het aantal gedoopten gedurende elk der jaren 1837 en 1838, geene geringe onnaauwkeurigheid zal ingeslopen zijn, blijkens het aanmerkelijk verschil dat zij, zoowel onderling als in vergelijking tot de voorgaande jaren opleveren, zoo dat dezelve onzes inziens weinig vertrouwen kunnen verdienen, hetgeen welligt uit de moeijelijkheden en vooroordeelen waarmede de invoering der hiervoren vermelde nieuwe wet aanvankelijk gepaard ging, zal ontstaan zijn.

WET VAN STERFTE VOOR AMSTERDAM.

Mannelijk geslacht.

Ouderdom.	Aantal levenden.	Jaarlijksche sterfte op de 10,000.	Gemidd. leeftijd.	Waarsch. leeftijd.
0	10,000	2513	29,32 Jaren.	24,10 Jaren.
3 maanden.	8,623			
6 »	8,020			
1 jaar.	7,487	910	37,99	39,95
2 »	6,806	619	40,75	43,37
3 »	6,385	365	42,40	44,85
4 »	6,152	244	42,99	45,13 M.
5 »	6,002	205	43,05 M.	44,93
6 »	5,879	120	42,94	44,62
7 »	5,808	112	42,45	44,02
8 »	5,743	95	41,93	43,39
9 »	5,689	84	41,32	42,69
10 »	5,641	97	40,67	41,95
11 »	5,587	58	40,06	41,20
12 »	5,554	37	39,30	40,42
13 »	5,534	28	38,44	39,53
14 »	5,518	28	37,54	38,62
15 »	5,503	38	36,65	37,70
16 »	5,482	52	35,79	36,80
17 »	5,454	69	34,97	35,97
18 »	5,416	88	34,20	35,17
19 »	5,368	107	33,51	34,43
20 »	5,311	125	32,87	33,75
21 »	5,245	141	32,27	33,11
22 »	5,171	154	31,72	32,50
23 »	5,092	163	31,21	31,91
24 »	5,008	169	30,72	31,35
25 »	4,924	170	30,24	30,79
26 »	4,840	168	29,76	30,23
27 »	4,759	164	29,25	29,71
28 »	4,681	156	28,73	29,06
29 »	4,608	148	28,18	28,44
30 »	4,540	142	27,60	27,78
31 »	4,475	140	26,99	27,11
32 »	4,413	143	26,36	26,43
33 »	4,350	157	25,74	25,74
34 »	4,281	186	25,14	25,10
35 »	4,200	188	24,60	24,50
36 »	4,123	190	24,07	23,90
37 »	4,044	192	23,53	23,32
38 »	3,966	193	22,98	22,69
39 »	3,890	194	22,42	22,08
40 »	3,814	197	21,86	21,46
41 »	3,739	201	21,28	20,90
42 »	3,664	208	20,71	20,22
43 »	3,589	214	20,13	19,57
44 »	3,512	225	19,56	18,99
45 »	3,433	238	19,00	18,40
46 »	3,351	252	18,45	17,82
47 »	3,266	269	17,79	17,26
48 »	3,179	286	17,40	16,71

Ouderdom.		Aantal levenden.	Jaarlijksche sterfte op de 10,000.	Gemidd. leeftijd.	Waarsch. leeftijd.
49	jaar.	3,932	215	19,28 Jaren.	19,37 Jaren
50	»	3,847	225	18,70	18,72
51	»	3,760	235	18,12	18,07
52	»	3,672	244	17,54	17,43
53	»	3,583	248	16,96	16,79
54	»	3,494	248	16,38	16,14
55	»	3,407	244	15,79	15,50
56	»	3,324	262	15,17	14,82
57	»	3,237	281	14,56	14,17
58	»	3,146	305	13,97	13,52
59	»	3,050	335	13,39	12,89
60	»	2,948	359	12,84	12,29
61	»	2,842	389	12,30	11,69
62	»	2,731	418	11,78	11,12
63	»	2,617	449	11,27	10,57
64	»	2,500	481	10,78	10,02
65	»	2,379	512	10,30	9,51
66	»	2,258	543	9,83	8,98
67	»	2,135	576	9,36	8,49
68	»	2,012	611	8,90	7,98
69	»	1,889	654	8,45	7,51
70	»	1,765	713	8,01	7,04
71	»	1,640	784	7,58	6,60
72	»	1,511	857	7,18	6,19
73	»	1,381	931	6,82	5,81
74	»	1,253	1006	6,46	5,45
75	»	1,127	1089	6,13	5,10
76	»	1,004	1172	5,82	4,79
77	»	886	1261	5,53	4,49
78	»	775	1355	5,25	4,21
79	»	670	1456	4,99	3,92
80	»	572	1563	4,76	3,70
81	»	483	1673	4,54	3,48
82	»	402	1785	4,36	3,27
83	»	330	1909	4,20	3,08
84	»	267	2023	4,07	2,92
85	»	213	2128	3,93	2,85
86	»	168	2222	3,91	2,74
87	»	130	2236	3,91	2,76
88	»	101	2284	3,89	2,87
89	»	78	2160	3,89	3,12
90	»	61	1990	3,50	3,21
91	»	49	1783	3,64	3,08
92	»	40	2015	3,35	2,83
93	»	32	2136	3,06	2,60
94	»	25	2593	2,78	2,37
95	»	19	2667	2,50	2,17
96	»	14	2955	2,21	2,00
97	»	10	3126	1,90	1,67
98	»	7	3333	1,50	1,25
99	»	4	4286	1,25	1,00
100	»	2	5000	1,00	1,00
101	»	1			
102	»	0			

WET VAN STERFTE VOOR AMSTERDAM.

Vrouwelijk geslacht.

Ouderdom.		Aantal levenden.	Jaarlijksche sterfte op de 10,000.	Gemidd. leeftijd.	Waarsch. leeftijd.
0		10,000	2048	35,12 Jaren.	34,75 Jaren.
3	maanden.	8,913			
6	»	8,385			
1	jaar.	7,952	784	43,04	47,46
2	»	7,328	536	45,67	50,09
3	»	6,936	308	47,22	51,30
4	»	6,722	220	47,71	51,55 M.
5	»	6,574	165	47,77 M.	51,42
6	»	6,466	102	47,56	51,04
7	»	6,399	73	47,05	50,42
8	»	6,353	76	46,39	49,67
9	»	6.305	64	45,74	48,93
10	»	6,265	62	45,03	48,15
11	»	6,226	47	44,31	47,34
12	»	6,197	39	43,51	46,50
13	»	6,173	35	42,68	45,63
14	»	6,151	35	41,83	44,74
15	»	6,130	39	40,97	43,84
16	»	6,106	44	40,13	42,97
17	»	6,079	51	39,31	42,11
18	»	6,048	60	38,51	41,25
19	»	6,012	69	37,73	40,43
20	»	5,971	78	36,99	39,73
21	»	5,924	87	36,28	38,86
22	»	5,872	96	35,59	38,11
23	»	5,816	104	34,93	37,38
24	»	5,756	111	34,29	36,66
25	»	5,692	116	33.67	35,96
26	»	5,626	121	33,06	35,26
27	»	5,558	125	32,46	34,57
28	»	5,488	128	31,87	33,88
29	»	5,418	131	31,27	33,19
30	»	5,347	134	30,68	32,51
31	»	5.275	136	30,09	31,82
32	»	5,203	140	29,50	31,14
33	»	5,131	143	28.91	30,49
34	»	5,057	150	28,32	29,76
35	»	4,981	157	27,75	29,08
36	»	4,903	159	26,77	28,40
37	»	4,825	159	26,61	27,73
38	»	4,748	158	26,03	27,04
39	»	4,673	158	25,45	26,35
40	«	4,600	157	24,84	25,65
41	»	4.528	158	24,23	24,95
42	«	4,456	160	23,61	24,24
43	»	4,385	163	22,99	23,54
44	»	4,314	168	22,36	22,82
45	»	4,241	174	21,73	22,12
46	»	4,167	183	21,11	21,42
47	»	4,091	190	20,49	20,73
48	»	4,013	204	19,88	20.05

Ouderdom.		Aantal levenden.	Jaarlijksche sterfte op de 10,000.	Gemidd. leeftijd.	Waarsch. leeftijd.
49	Jaren.	3,088	303	16,89 Jaren.	16,18 Jaren.
50	»	2,994	296	16,41	15,66
51	»	2,906	309	15,89	15,12
52	»	2,816	324	15,38	14,62
53	»	2,724	340	14,88	14,09
54	»	2,632	358	14,39	13,57
55	»	2,538	376	13,90	13,08
56	»	2,442	395	13,43	12,60
57	»	2,346	416	12,96	12,12
58	»	2,248	437	12,50	11,66
59	»	2,150	458	12,05	11,18
60	»	2,051	482	11,60	10,69
61	»	1,953	506	11,17	10,19
62	»	1,854	530	10,74	9,70
63	»	1,755	558	10,31	9,24
64	»	1,658	585	9,89	8,78
65	»	1,561	615	9,47	8,34
66	»	1,464	647	9,06	7,91
67	»	1,370	683	8,65	7,49
68	»	1,276	723	8,25	7,08
69	»	1,184	769	7,85	6.69
70	»	1,093	907	7,47	6,23
71	»	994	951	7,16	6,01
72	»	899	998	6,86	5,75
73	»	809	1051	6,57	5,48
74	»	724	1109	6,28	5,18
75	»	644	1170	6,00	4,91
76	»	569	1242	5,73	4,65
77	»	498	1317	5,47	4.39
78	»	433	1401	5,22	4,15
79	»	372	1485	4,99	3,90
80	»	317	1586	4,77	3,69
81	»	266	1684	4,58	3,48
82	»	222	1799	4,41	3,28
83	»	182	1900	4,26	3,10
84	»	147	2004	4,14	2,98
85	»	118	2107	4,05	2,82
86	»	93	2196	4,00	2,79
87	»	73	2251	3,98	2,83
88	»	56	2235	3,99	2,88
89	»	44	2086	3,99	2,83
90	»	35	2091	3,90	2,88
91	»	27	2184	3,78	2,88
92	»	21	2206	3,72	2,83
93	»	17	2264	3,60	2,75
94	»	13	2439	3,54	3,25
95	»	10	1613	3,51	3,00
96	»	8	1923	3,05	3.00
97	»	7	1905	2,69	2,50
98	»	5	1765	2,12	2,50
99	»	4	2142	1,55	2,00
100	»	3	2727	0,95	1,50
101	»	2			
102	»	0			

INSTELLINGEN VAN LEVENSVERZEKERING.

Vele onzer landgenooten hebben in deze laatste jaren de treurige gevolgen moeten ondervinden van het deelnemen aan eenige der zoo menigvuldige bij ons bestaande weduwen- en weezen-fondsen, en andere instellingen van levensverzekering, wier oprigters of beheerders, geheel onbekend met de wiskundige theorie van berekening der grondslagen, en meestal door eigenbelang geleid, den deelnemers zeer aanlokkelijke toezeggingen gedaan hebben, die echter reeds na een kortstondig bestaan der bedoelde instellingen in geenen deele hebben kunnen verwezenlijkt worden, en met noodlottige teleurstellingen in de verwachting van zoo menige weduwe en wees geeindigd zijn. De spaarpenningen door brave huisvaders ten offer gebragt ter voorziening in het toekomstige lot hunner dierbaarste betrekkingen, hebben alzoo ongelukkig geenszins ter bereiking van het gewenschte doel kunnen strekken. Zoodanige gevolgen zijn des te bedroevender, wanneer het inrigtingen betreft, die, gelijk de onderhavige, uit haren aard in tegendeel bestemd zijn om onder de verschillende standen der maatschappij welvaart te verspreiden, zoodra zij namelijk door kunde aan goede trouw gepaard, bestuurd worden. Het welbegrepen belang der ingezetenen vorderde gewis het nemen van eenige maatregelen van regeringswege, ten einde verdere misbruiken op dat punt voor te komen.

Het is bekend, dat reeds bij 's Konings besluiten van 16 Julij 1830 (Staatsblad n°. 33), en 2 Mei 1833 (Staatsblad n°. 25) de gewenschte voorzieningen dien aangaande vastgesteld zijn geworden.

Bij het eerste dezer besluiten werd namelijk onder anderen in substantie het navolgende bepaald:

1°. Geene maatschappijen of andere instellingen van levens-verzekering, onder welke benaming ook, mogen voortaan opgerigt worden, dan bij behoorlijke openbare akten, waarop Z. M. goedkeuring zal zijn gevraagd en verkregen.

2°. Zij die eene der bedoelde maatschappijen verlangen opterigten, zullen het ontwerp der akten met bijvoeging der vereischte berekeningen moeten inzenden aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, die daaromtrent onder bijvoeging zijner consideratien, 's Konings goedvinden zal vernemen.

3°. De opzigters, bestuurders of beheerders van reeds bestaande maatschappijen, enz. van bovengemelden aard, welke zonder goedkeuring van het gouvernement mogten zijn tot stand gekomen, en die verlangen zouden, dezelve te doen voortduren, zijn gehouden om zich alsnog vóór den 1sten Januarij 1831, ter verkrijging van 's Konings goedkeuring aantemelden, het zij zoo als die maatschappijen bestaan, het zij onder zoodanige wijzigende bepalingen als zij zullen dienstig achten aan Z. M. voortedragen, om daarmede overeenkomstig het sub 2°. bepaalde, te worden gehandeld.

4°. Na verloop van den gezegden termijn, zal genoemde Minister vervolgens, zoodra mogelijk aanbieden eene naamlijst van alle de in het Rijk gevestigde maatschappijen enz. van den bedoelden aard, met bijvoeging omtrent ieder derzelve, of zij al dan niet met 's Konings goedkeuring bestaan.

5°. Deze naamlijst zal, na door Z. M. te zijn vastgesteld, aan het publiek worden medegedeeld, ten einde tot inlichting zoo veel mogelijk van een ieder te kunnen verstrekken.

Naar aanleiding der voorgaande bepalingen, heeft dan ook bij het Departement van Binnenlandsche Zaken een zorgvuldig onderzoek plaats gehad, nopens de grondslagen en de voortdurende bestaanbaarheid, van alle hier te lande bestaande inrigtingen van levensverzekering, in de termen vallende der aangehaalde besluiten, en zulks zoo wel uit een wetenschappelijk als uit een administratief oogpunt, in verband tot de latere voorschriften vervat in het Koninklijk besluit van 2 Mei 1833.

Gelijk te voorzien was, heeft de uitslag van zoodanig onderzoek ongunstige uitkomsten voor verre de meeste der bestaande en nieuw ontworpen inrigtingen opgele-

verd, als zijnde hierbij, niet alleen de onbillijke regeling der gevorderde contributien, maar vooral het ontoereikende derzelve gebleken, om aan de aangegane of voorgestelde verbindtenissen bij voortduring gestand te doen. Ten gevolge der hieromtrent aan de oprigters of beheerders dezer instellingen, van wege het voormelde Departement medegedeelde aanmerkingen, hebben eenige hunner, prijs stellende op het verkrijgen der Koninklijke goedkeuring, zich beijverd daaraan te voldoen, door het aanbieden van gewijzigde en verbeterde ontwerpen. Sommige dezer instellingen die inmiddels de gevolgen van hare gebrekkige grondslagen hadden ondervonden, en geene deelnemers meer konden vinden, om haar kwijnend bestaan nog gedurende eenige jaren te rekken, moesten reeds van zelve tot eene ontbinding besluiten, terwijl eenige andere, het zij uit verkeerde schaamte, het zij uit vermeende overtuiging van de deugdzaamheid hunner instellingen, zich ongenegen bleven betoonen, de verlangde wijzigingen daarin tot stand te brengen.

Na den volledigen afloop van het onderhavige onderzoek, hetwelk door intusschen gerezen moeijelijkheden, en omstandigheden van bijzonderen aard, eenige vertraging heeft moeten ondergaan, behaagde het Z. M. bij besluit van den 10den Julij 1840 (Staatsblad n°. 43) hetwelk wij hierna in deszelfs geheel mededeelen, de hiervoren bedoelde lijst vasttestellen, en openbaar te maken.

De op deze lijst voorkomende instellingen van levensverzekering zijn in drie klassen verdeeld, te weten:

a. De zoodanige die reeds vóór de uitvaardiging van het Koninklijk besluit van 16 Julij 1830 gevestigd waren, en die thans oorspronkelijk of nader door den Koning goedgekeurd zijn geworden.

b. De zoodanige welke eerst later ontworpen zijn, en voor welker oprigting als nu door Z. M. vergunning is verleend.

c. De zoodanige die reeds vroeger gevestigd waren, en niet vatbaar bevonden zijn om door den Koning te worden goedgekeurd.

Elk der sub *a* en *b* vermelde instellingen zijn daarenboven bij afzonderlijke Koninklijke besluiten van de

zelfde dagteekening goedgekeurd geworden, terwijl tevens bij een afzonderlijk besluit van denzelfden dag (Staatsblad n°. 42) verklaard geworden is, dat de vier sub litt. c opgenoemde instellingen, zoo als zij thans ingerigt zijn, *niet* kunnen goedgekeurd worden. Al deze beschikkingen zijn nog voorafgegaan door een ander besluit van 10 Julij 1840 (Staatsblad n°. 41), waarbij Z. M., overwegende dat het ter bereiking van het doel der voormelde voorschriften wenschelijk is, om zoo veel mogelijk voortekomen de nadeelige gevolgen, welke voor den bloei der overigens op goede gronden rustende instellingen van den bedoelden aard, kunnen voortvloeijen uit de afwijkingen van de algemeene sterfte-kansen bij een te gering aantal deelnemers, de navolgende in het belang dezer instellingen zeer heilzame bepalingen, heeft gelieven vasttestellen, te weten:

1°. De acten van inrigting of reglementen voor de op onderlingen waarborg gegronde instellingen die in de toepassingen der eerstgemelde besluiten vallen, en tot welker oprigting voortaan 's Konings vergunning zal gevraagd worden, zullen moeten bevatten, dat die instellingen of iedere op *zich zelve staande* afdeeling derzelve, eerst gevestigd zullen zijn, of in werking gebragt mogen worden, zoodra daarin door *vijf honderd* personen zal zijn deel genomen.

2°. De acten van oprigting of reglementen dier instellingen op onderlingen waarborg gegrond, ten aanzien van welke de verzoeken om 's Konings vergunning tot oprigting, thans reeds in overweging zijn, zullen, wanneer overigens daartoe termen bestaan, worden goedgekeurd onder de bepaling dat die instellingen of ieder *op zich zelve staande* afdeeling derzelve, eerst zullen gevestigd zijn en in werking gebragt mogen worden, zoodra daarin door *twee honderd en vijftig* personen zal zijn deel genomen.

Zie hier thans den letterlijken inhoud van 's Konings aangehaalde besluit met de daarbij behoorende uitvoerige lijst ten dienste van het publiek.

/IJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDER-
EN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN
MBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

p het rapport van Onzen Minister van Binnenland-
Zaken, van den 20sten Junij 1839, n°. 117, 7de
, houdende verslag van de ten uitvoerlegging Onzer
uiten van den 16den Julij 1830 en den 2den Mei
3 (Staatsblad n°. 54 en 15), bevattende voorschriften,
in acht genomen moeten worden tot het in stand
den van, bij de uitvaardiging van Ons eerstgemeld
uit reeds bestaande, of tot het oprigten van nieuwe
tschappijen, genootschappen, vennootschappen of
:re ondernemingen, bekend onder de benaming van
nsverzekering, contracten van overleving, tontines,
uwen- of weezen-fondsen, of onder eenigen titel,
rbij het publiek uitgenoodigd of toegelaten wordt,
in te leggen, ten einde aan de deelhebbers, of
derden, pensioenen, lijfrenten, onderstanden of
:re inkomsten of uitkeeringen te verleenen, ten ge-
e van het overlijden van een of meer inleggers,
ezien Onze onderscheidene beschikkingen op de door
elanghebbenden gevraagde goedkeuring voor die in-
ngen van den bedoelden aard, in de toepassing
bepalingen van Onze opgenoemde besluiten vallen-
die reeds bestonden tijdens de uitvaardiging van dat
den 16den Julij 1830 (Staatsblad n°. 54) en die
de belanghebbenden zelven op dit oogenblik nog
zijn ontbonden;
ezien Onze besluiten, bij welke Onze vergunning is
eend tot het oprigten van eenige nog niet bestaande
llingen van den voorhanden aard, op onderlingen
rborg gegrond, en zulks, in verband tot het 2de
el van Ons besluit van heden (Staatsblad n°. 41),
er bepaling dat die instellingen *of iedere op zich zelve*
de afdeeling derzelve, eerst zullen gevestigd zijn en
werking gebragt mogen worden, zoodra daarin door
honderd vijftig personen zal zijn deelgenomen;
verwegende, dat, volgens art. 7 van Ons besluit van

den 16den Julij 1830 (Staatsblad n°. 54), de daarbij vermelde naamlijst der alhier bedoelde instellingen, aan het publiek zal worden medegedeeld, ten einde tot inlichting, zoo veel mogelijk van een ieder te kunnen verstrekken;

Gezien het rapport van Onzen Minister van Justitie van den 18den September 1839, n°. 49;

Den Raad van State gehooord;

Gezien het rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 20sten December 1839, n°. 172, 7de afdeeling;

Gezien het rapport van Onzen Minister van Buitenlandsche Zaken, van den 11den Januarij 1840, n°. 10;

Den Raad van State nader gehoord,

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. De aan dit besluit gehechte naamlijst, zal aan het publiek worden bekend gemaakt, door plaatsing derzelve en van dit besluit in het *Staatsblad.*

Art. 2. De Gouverneurs der provincien zullen worden aangeschreven, om de bekendwording van die lijst onder de ingezetenen te bevorderen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschriften zullen worden gezonden aan Onze Ministers van Justitie en van Buitenlandsche Zaken; mitsgaders aan den Raad van State, tot informatie en narigt.

Gegeven te 's Gravenhage, den 10den Julij des jaars 1840, van Onze Regering het zeven en twintigste.

WILLEM.

Van wege den Koning,

VAN DOORN.

LIJST der instellingen van levensverzekering, weduwen- en weezenfondsen enz.; bedoeld bij 's Konings besluit van den 16den Julij 1830 (*Staatsblad* n°. 54), welke, volgens art. 7 van dat besluit, aan het publiek wordt medegedeeld.

a. *Instellingen welke reeds vóór de uitvaardiging van het bovengemelde besluit gevestigd waren, en die thans door den Koning oorspronkelijk of nader zijn goedgekeurd.*

Benaming der instellingen.	Door wie de Directie wordt gevoerd.	Plaats waar de instellingen gevestigd zijn.	Dagteekening en nommer van de beschikking des Konings.	Aard van de nevens vermelde beschikking.
Hollandsche Societeit van levensverzekeringen.	*J. Hartsen* te Amsterdam.	Amsterdam	10 Julij 1840 n°. 131.	Goedkeuring der tarieven van jaarlijksche premien en prijzen of inlegsommen dezer instelling.
Maatschappij ter waarborging van lijftogten.	*Fuber van Riemsdyk* en *F. H. C. Drieling* te 's Gravenhage.	's Gravenhage.	10 Julij 1840 n°. 132.	Goedkeuring van de bij de nevens vermelde beschikking gevoegde en gewijzigde wetten dezer instelling en der daarbij behoorende tarieven.
Nederlandsche algemeene levensverzekering-compagnie.	*H. Metjer Kluuen* en *I. H. Eickhoff* te Amsterdam.	Amsterdam	10 Julij 1840 n°. 133.	Goedkeuring der tarieven van jaarlijksche premien en prijzen of inlegsommen dezer instelling.

Benaming der instellingen.	Door wie de Directie wordt gevoerd.	Plaats waar de instellingen gevestigd zijn.	Dagteekening en nommer van de beschikking des Konings.	Aard van de nevens vermelde beschikking.
Onderling lijfrenten-fonds voor gehuwden en ongehuwden uit den meer- en minvermogenden stand (vroeger genaamd onderling weduwen-fonds voor den burger en ambachtsman.)	*C. J. van Heusden Jzn.* te 's Bosch.	's Hertogenbosch.	10 Julij 1840 n°. 134.	Vergunning om de instelling voortaan te beheeren op den voet van de, bij de hiernevens vermelde beschikking, gevoegde gewijzigde reglement en tarieven.
Algemeene maatschappij voor weezen.	*J. G. Arbon* en *P. K. Görlitz* te Rotterdam.	Rotterdam.	10 Julij 1840 n°. 135.	Vergunning om de instelling voortaan te beheeren op den voet van het bij de hiernevens vermelde beschikking gevoegd gewijzigd reglement, en der daarbij behoorende tarieven.
Algemeen meisjes, vrouwen en weduwen-fonds.	Dezelfden.	Idem.	10 Julij 1840 n°. 135.	Idem.

b. *Instellingen*, tot de oprigting van welke

Benaming der instellingen.	Door wie de magtiging tot oprigting is gevraagd.	Plaats waar de instellingen gevestigd zullen worden.	Dagteekening en nommer van de beschikking des Konings.	Aard van de nevens vermelde beschikking.
Maatschappij tot waarborging van lijftogten aan vrouwen en mannen.	*H. W. le Sage ten Broek* te Zierikzee.	Zierikzee.	10 Julij 1840 n°. 136.	Vergunning tot oprigting dezer maatschappij op den voet van het bij de hiernevens vermelde beschikking gevoegde reglement en daarbij behoorende tarieven, onder bepaling nogtans, dat iedere bij artikel 26 van dat reglement bedoelde afdeeling eerst zal gevestigd zijn en in werking mag worden gebragt, zoodra daarin door 250 personen zal zijn deelgenomen.
Algemeen fonds van overlevings-renten, voor het vrouwelijk geslacht.	*D. van Schreven* en *G. Luttenberg* te Zwolle.	Zwolle.	10 Julij 1840 n°. 137.	Vergunning tot oprigting van dit fonds op den voet van het bij de hiernevens vermelde beschikking gevoegde reglement en daarin vervatte tarieven, onder bepaling nogtans, dat hetzelve eerst zal gevestigd zijn en in werking mag worden gebragt, zoodra daarin door 250 personen zal zijn deelgenomen.

Benaming der instellingen.	Door wie de magtiging tot oprigting is gevraagd.	Plaats waar de instellingen gevestigd zullen worden.	Dagteekening en nommer van de beschikking des Konings.	Aard van de nevens vermelde beschikking.
Algemeen pensioenfonds te Westzaan, voor den gehuwden en ongehuwden stand, onder de zinspreuk: zonder eigenbelang.	*J. van Waert* c: s. te Westzaan.	Westzaan.	10 Julij 1840 n°. 138.	Vergunning tot oprigting van dit fonds op den voet van het bij de hiernevens vermelde beschikking gevoegde reglement en daarbij behoorende tarieven, onder bepaling nogtans, dat hetzelve eerst zal gevestigd zijn en in werking mag worden gebragt, zoodra daarin door 250 personen zal zijn deelgenomen.
Onderlinge maatschappij onder de zinspreuk: Tot nut en voordeel.	*J. Eekma c. s.* te Leeuwarden en elders.	Leeuwarden.	10 Julij 1840 n°. 139.	Vergunning tot oprigting dezer maatschappij op den voet van het bij de hiernevens vermelde beschikking gevoegde reglement en daarin vervatte tarieven, onder bepaling nogtans, dat iedere der bij de art. 3 en 4 van het reglement bedoelde klassen, eerst zal gevestigd zijn en in werking mag worden gebragt, zoodra daarvoor door 250 personen zal zijn deelgenomen.

Benaming der instellingen.	Door wie de magtiging tot oprigting is gevraagd.	Plaats waar de instellingen gevestigd zullen worden.	Dagteekening en nommer van de beschikking des Konings.	Aard van de nevens vermelde beschikking.
Maatschappij van levensverzekering.	*J. G. Arbon* en *P. K. Görlitz* te Rotterdam, en *J. van Vliet* te 's Gravenhage.	Rotterdam en 's Gravenhage.	10 Julij 1840 n°. 140.	Vergunning tot oprigting dezer maatschappij op den voet van het bij de hiernevens vermelde beschikking gevoegde reglement en daarbij behoorende tarieven, onder bepaling nogtans, dat dezelve eerst zal gevestigd zijn, en in werking mag worden gebragt, zoodra daarin door 250 personen zal zijn deel genomen.

c. *Instellingen, welke reeds vóór de uitvaardiging van het in het hoofd dezer vermeld besluit gevestigd waren, en niet vatbaar zijn om te worden goedgekeurd.*

Benaming der instellingen.	Door wie de Directie wordt gevoerd.	Plaats waar de instellingen gevestigd zijn
Weduwen-beurs.	*G. R. van Nek*, te Doesburg.	Doesburg.
Weduwen-bos, onder de zinspreuk: *Opregte huwelijkstrouw tracht hier bewijs te geven, dat ware liefdezorg zich uitstrekt na dit leven.*	*J. van Dobben* c. s. te Haarlem.	Haarlem.
Weduwen-fonds, onder de zinspreuk: *Door liefde zorgt men na den dood.*	*T. H. Smedema* c. s. te Holwerd.	Holwerd.
Waarborg-genootschap voor weduwen.	*J. te Winkel* en *H. J. Rietveld* te Amsterdam.	Amsterdam.

Behoort bij 's Konings besluit van den 10den Julij 1840 (Staatsblad n°. 43).

Mij bekend,

De Secretaris van Staat,

VAN DOORN.

lijken toestand.

ANGENIS	VAN BESCHAVING.		BESTRAFFING.		AANMERKINGEN.
	einde van het jaar in het gesticht genoegzaam geleerd hebben.	Die dit bij hun ontslag of bij het einde van het jaar in het gesticht niet genoegzaam geleerd hebben.	Binnen het gesticht disciplinair gestraft.	Ongestraften.	
	9	20	21	22	
togenbosch, mannen.)	,,	,,	,,	,,	Het huis van opsluiting en tuchtiging te 's Bosch, wordt thans als tijdelijk opgeheven beschouwd, ten gevolge der verwijdering van het meerendeel der criminele gevangenen, en zoo lange een gedeelte van het gebouw zal blijven strekken tot kazernering der troepen van het garnizoen.
, (correctie	36	80	187	372	
rdam, (jeug eelden van k geslacht)	11	11	,,	29	
en, (milita	25	283	75	840	
den, (crimin	06	96	159	485	
a, (crimin.	21	90	28	211	
a, (correcti	13	34	34	136	
rdam, (jeug leelden van jk geslacht.)	17	37	97	112	
warden, (nnen)	48	169	88	651	
	527	800	668	2836	
	1327		3504		

GEVANGENISSEN.	Getal gevang. gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	Getal ziektedagen gedurende het jaar. Mannen.	Getal ziektedagen gedurende het jaar. Vrouwen.	Totaal.	Grootste getal zieken te gelijk aanwezig geweest. Mannen.	Grootste getal zieken te gelijk aanwezig geweest. Vrouwen.	Totaal.	Kleinste getal zieken te gelijk aanwezig geweest. Mannen.	Kleinste getal zieken te gelijk aanwezig geweest. Vrouwen.	Totaal.	Eens of meermalen ziek geweest.	Niet ziek geweest.	Totaal.	Overleden. Mannen.	Overleden. Vrouwen.	Totaal.	*Aanmerkingen.*
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
's Hertogenbosch, (crimin. mannen) .	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	In kolom 2 is ook begrepen het getal ziektedagen, ten bedrage van circa 786 van met hoofdzeer gekwelden enz., die niet op de ziekenzaal zijn verpleegd.
Hoorn, (correct. m.)	595	8294	"	8294	35	"	35	10	"	10	193	366	559	15	"	15	
Amsterdam, (jeugd. veroord. van het vrouwelijk gesl.) .	29	"	123	123	"	3	3	"	1	1	6	23	29	"	"	"	
Leyden, (militairen)	915	10227	"	10227	39	"	39	18	"	18	386	529	915	26	"	26	
Woerden, (crimin. mannen)	644	10227	"	"	33	"	33	21	"	21	210	434	644	21	"	21	
Gouda, (crimin. vr.)	239	"	5985	5985	"	19	19	"	8	8	109	130	239	"	5	5	
Gouda, (correct. vr.)	170	"	3290	3290	"	15	15	"	7	7	86	84	170	"	5	5	
Rotterdam, (jeugd. veroord. van het mannelijk gesl.) .	209	3733	"	3733	12	"	12	6	"	6	132	77	209	1	"	1	
Leeuwarden, (crim. mannen).	739	16618	"	16618	62	"	62	34	"	34	251	488	739	35	"	35	
Totaal	3504	49099	9398	58497	181	37	218	89	1	105	1373	2131	3504	98	10	108	

[illegible]. 3. STRAFGEVANGENISSEN 1838.

Overzigt van het getal veroordeelingen door de hoven, regtbanken en krijgsraden tegen de gevangenen uitgesproken.

GEVANGENISSEN.	Hoven en regtbanken in de provinciën: Noord-Braband.	Gelderland.	Noord-Holland.	Zuid-Holland.	Zeeland.	Utrecht.	Vriesland.	Overijssel.	Groningen.	Drenthe.	Hoog militair geregtshof.	Krijgsraad bij het leger te velde.	Krijgsraden in de vestingen en garnizoenen.	Zeekrijgsraden.	Totaal.	Aanmerkingen.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
's Hertogenbosch, (criminele mannen)	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	Onder de 90 in kolom 1 vermeld is een veroord. door eene regtbank in Limburg.
Hoorn, (correct. m.)	44	36	[illegible]	[illegible]	[illegible]	39	[illegible]	27	[illegible]	[illegible]	1	"	4	"	539	
Amsterdam, (vr. jeugdige veroord.)	2	1	12	10	1	"	1	1	1	"	"	"	"	"	29	
Leyden, (militairen)	20	59	164	[illegible]	43	22	17	[illegible]	"	"	65	[illegible]	[illegible]	9	915	Onder de 9 in kolom 1 vermeld zijn twee veroordeelden uit Limburg.
Woerden, (crimin. mannen)	[illegible]	6	193	209	51	5	1	1	1	"	8	[illegible]	50	[illegible]	644	
Gouda, (crimin. vr.)	14	18	65	57	15	8	27	8	25	1	"	1	2	"	239	
Gouda, correct. vr.)	11	14	34	[illegible]	11	10	16	12	[illegible]	1	"	"	"	"	170	
Rotterdam, (mann. jeugdige veroord.)	9	[illegible]	73	[illegible]	2	3	6	5	[illegible]	3	"	"	[illegible]	"	[illegible]	Onder de [illegible] in kolom 1 zijn drie uit Limburg.
Leeuwarden, (crim. mannen)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	56	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	27	[illegible]	[illegible]	

GEVANGENISSEN.	Veroordeelden tot een confinem. van: Minder dan 1 jaar.	1 tot 2 jaar.	2 tot 5 jaar.	5 tot 10 jaar.	10 tot 15 jaar.	15 tot 20 jaar.	meer dan 20 jaar.	TOTAAL.	Veroordeelden ter dood wier straf is veranderd in confinement.	Getal gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	Veroord. wegens herhaling van misdaad. Herhaling. 1.	2.	3.	TOTAAL.	Getal wegens herhaling veroordeelden die vroeger gratie en afslag hebben genoten	Veroordeelden die na hun confinement nog eene correctionele straf moeten ondergaan.	AANMERKINGEN.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
's Hertogenbosch, (criminele mannen).	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
Amsterdam, (vrouwelijke jeugd. veroord.	,,	1	5	,,	,,	,,	,,	4	,,	4	,,	,,	,,	,,	,,	,,	
Woerden, (crim. m).	1	51	149	345	52	29	4	629	15	644	128	3	3	134	1	21	
* *Gouda*, (criminel. vrouwen).	4	15	57	129	15	3	,,	221	18	259	57	,,	,,	57	15	1	* Er bestaan in de gevangenis te Gouda geene bewijzen of er geene veroordeelden zijn wegens 2e of 3e herhaling van misdaad.
Rotterdam, (mannelijke jeugd. veroord).	,,	,,	25	7	1	,,	,,	51	,,	51	7	1	,,	8	,,	2	
Leeuwarden, (criminele mannen). . .	5	45	287	280	79	17	4	715	24	759	159	56	8	203	56	28	
TOTAAL. .	10	110	519	759	145	49	8	1600	57	1657	311	60	11	382	52	52	

N°. 5. **STRAFGEVANGENISSEN 1838.**

Overzigt van den tijd van duur der militaire veroordeelingen.

GEVANGENISSEN.	VEROORDEELDEN TOT EENE GEVANGENISSTRAF VAN — Minder dan 1 maand.	1 tot 6 maanden.	6 tot 12 maanden.	1 tot 2 jaar.	2 tot 3 jaar.	3 tot 4 jaar.	4 tot 5 jaar.	5 tot 10 jaar.	10 tot 20 jaar.	Totaal.	Getal gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	VEROORDEELDEN WEGENS HERHALING VAN WANBEDRIJF. — Herhaling. 1.	2.	3.	Totaal.	Getal weg. nerherhaling veroordeelden die vroeger gratie en afslag hebben genoten.	Correctioneel veroordeelden die reeds een crimineel vonnis hebben ondergaan.	*Aanmerkingen.*
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Hoorn, (correctionele mannen)	„	8	40	217	49	15	172	55	3	559	559	82	36	39	157	225	156	
Amsterdam, (vrouw. jeugdige veroord.) .	„	1	„	15	„	1	2	4	2	25	25	1	„	„	1	„	„	
Gouda, (correct. vrouwen)	„	6	1	54	56	15	2	51	5	170	170	„	„	„	„	„	„	
Rotterdam, (mannel. jeugdige veroord) . .	8	13	17	63	32	12	13	17	3	178	178	29	3	1	33	„	1	

…EVANGENI…	… afwisseling in het gesicht geweest.	VEROORDEELDEN WEGENS HERHALING. 1e. HERHALING.	2e.	3e.	TOTAAL.	Getal wegens herhaling veroordeelden die vroeger gratie en afslag hebben verkregen.	Veroordeelden die na hunne straf nog elders eene correctionnele straf moeten ondergaan.	Veroordeelden aan wie ontslag is verleend, om dienst te nemen bij de koloniale troepen.	AANMERKINGEN.
	22	23	24	25	26	27	28	29	
n, (militair…	915	29	”	”	29	”	2	31	

...EIGENDOMMEN.			MILIT. WANBEDRIJVEN.					Opgesloten op grond van art. 66 van het strafwetboek.	ALGEMEEN TOTAAL.	*Aanmerkingen.*
Misbruik van vertrouwen.	Brandstichting, vernieling, schade.	TOTAAL.	Desertie.	Ronselarij.	Geweldenarij.	Insubordinatie.	TOTAAL.			
27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	
„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	
4	„	447	1	„	„	„	1	„	559	
„	2	25	„	„	„	„	„	4	29	
9	„	241	532	„	„	125	657	„	915	
„	5	495	10	2	„	1	13	„	644	
„	5	199	„	„	„	„	„	„	239	
8	„	147	„	„	„	„	„	„	170	
2	1	176	6	„	„	„	6	17	209	
9	8	603	10	„	„	„	10	„	739	
32	21	2333	559	2	„	126	687	21	3504	

TRAFGEVANGENISSEN 1838.

'gt van den ouderdom der veroordeelden tijdens hunne opneming.

n.	Jonger dan 10 jaar.	TUSSCHEN DE JAREN 10 en 13.	13 en 16.	16 en 18.	18 en 20.	20 en 25.	25 en 30.	30 en 35.	35 en 40.	40 en 50.	50 en 60.	Ouder dan 60 jaren	Totaal.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
sch, nen). .	”	”	”	”	”	”	”	”	”	”	”	”	”
ct. m.)	”	”	2	48	32	84	69	79	31	97	105	12	559
'vrouw. rdeeld.)	”	1	8	10	10	”	”	”	”	”	”	”	29
tairen).	”	”	”	13	49	419	222	123	59	23	7	”	915
im. m.)	”	”	”	”	19	105	116	108	117	104	52	23	644
iminele	”	”	”	”	21	67	49	26	38	28	7	3	239
rrectio- . . .	”	”	”	”	18	30	35	24	21	30	9	3	170
(mann. rdeeld.)	4	22	98	73	12	”	”	”	”	”	”	”	209
, (cri- n). . .	”	”	”	16	55	143	139	116	118	111	31	10	739
Totaal	4	23	108	160	216	848	630	476	384	393	211	51	3504

1839.

…eming uitgeoefend…

…behangers.	Rijswerkers, mande-, nette-, bezem- en borstelmakers.	Schippers, varensgezellen, matrozen en zeelieden.	Schoenmakers, leerlooijers.
	23	24	25
	„	„	„
	„	41	21
	„	„	„
	3	52	87
	4	62	24
	„	1	„
	„	„	„
	4	3	17
	4	65	21
	15	224	170

en den ouderdom der gevangenen.

...SCHEN DE JAREN.							Ouder dan 60 jaren.	AANMERKINGEN.
18 en 20	20 en 25	25 en 30	30 en 35	35 en 40	40 en 50	50 en 60		
23	24	25	26	27	28	29	30	
6	55	30	24	16	21	9	1	
23	129	97	53	34	44	14	7	
98	168	106	123	67	48	64	9	
9	24	29	27	30	24	18	8	
4	18	15	13	17	18	12	4	
13	14	24	22	23	20	11	2	
14	22	13	16	6	31	9	"	
23	84	65	80	63	87	46	13	
53	51	54	49	44	50	19	7	In kolommen 10 tot 16 zijn niet begrepen 88 militairen, deze zijn alzoo aan den voet dier kolommen vermeld.
8	15	15	23	20	17	8	1	
7	21	21	19	15	19	16	5	
7	9	14	6	5	11	7	1	
9	18	19	8	20	20	8	3	
19	16	22	18	20	18	9	"	
6	17	23	13	11	15	8	5	
3	19	19	8	7	7	10	4	
8	23	20	15	12	19	5	4	
7	7	13	15	15	19	12	2	
3	13	4	6	2	6	2	"	
2	12	16	11	9	13	6	5	
7	8	12	13	10	16	8	5	
7	7	2	3	8	6	1	2	
336	750	633	565	454	529	302	88	

4236

…NISSEN.	Getal gevangenen gedurende het jaar bij afwisseling in het gesticht geweest.	GEN DAG… Mannen.	TOTAAL.	*Aanmerkingen.*
	2	2	16	
…n	173		»	
. . . .	425	3	1	
…l.	745	6	»	
. . . .	225	1	»	
. . . .	141	1	»	
. . . .	152		1	
. . . .	157		»	
. . . .	545		1	
…m	375	1	1	
…at	118		»	
…em.	142		»	In dit huis zijn over 1839 geene zieken geweest.
. . . .	66		»	
. . . .	135		»	
…).	168		1	
…ort.	114		»	
…een	89		»	
. . . .	132		»	
…r.	103		»	
. . . .	40		»	
…al	78		»	In dit huis zijn over 1839 geene zieken geweest.
…ten	89		»	
…dam	44		»	
TOTAAL	4236	4	5	

behooren.

MILITAIRE GEVANGENEN.							
			VEROORDEELDEN.				
Voor den burgerlijken regter.	TOTAAL.	Bij hun korps disciplinair gestraften.	Die hun straf in het gesticht hebben ondergaan.	Die hun straf bij uitzondering in het gesticht hebben ondergaan.	Die naar andere gestichten zijn overgebragt.	TOTAAL.	AANMERKINGEN.
24	25	26	27	28	29	30	
"	9	"	"	"	"	"	
"	23	41	21	2	73	96	
"	9	505	3	2	4	9	
"	"	51	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
1	1	63	"	"	"	"	
"	"	88	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	93	"	"	"	"	
"	"	2	"	"	"	"	
1	1	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
2	43	843	24	4	77	105	

raffen.

	…rrectioneel tot gevan- …volgens het Wetboek.		Veroordeeld, hunne straf bij uitzondering in dit gesticht ondergaan hebbende			Veroordeelden gedurende het jaar bij afwisseling hunne straf in het gesticht ondergaan hebbende.	Aanmerkingen.
	6 maanden tot 1 jaar.	Totaal.	Correctioneel voor meer dan 1 jaar.	Crimineelen.	Totaal.		
29	30	31	32	33	34	35	
»	»	»	»	»	»	48	
»	»	21	2	»	2	130	
2	»	5	»	»	»	68	
»	»	»	»	»	»	150	
»	»	»	»	»	»	116	
»	»	»	»	»	»	55	
»	»	»	»	»	»	67	
»	»	»	1	1	2	164	
»	»	»	»	»	»	108	
»	»	»	»	»	»	58	
»	»	»	»	»	»	70	
»	»	»	»	»	»	39	
»	»	»	»	»	»	88	
»	»	»	»	»	»	145	
»	»	»	»	»	»	66	
»	»	»	»	»	»	48	
»	»	»	»	»	»	84	
»	»	»	»	»	»	56	
»	»	»	»	»	»	»	
»	»	»	»	»	»	78	
»	»	»	»	»	»	50	
»	»	»	»	»	»	27	
L. 2	»	26	3	1	4	1694	

ERING 1839.

! en den ouderdom der gevangenen.

	..SCHEN DE JAREN.								AANMERKINGEN.
	18 en 20	20 en 25	25 en 30	30 en 35	35 en 40	40 en 50	50 en 60	Ouder dan 60 jaren.	
	23	24	25	26	27	28	29	30	
	160	103	138	127	66	53	38	23	
	52	117	70	51	34	45	30	5	
	48	81	88	73	63	91	49	14	
	13	94	73	45	36	42	13	2	
	39	144	102	83	78	72	24	14	
	20	51	42	24	18	26	12	5	
3	9	31	32	15	31	31	13	5	In deze opgaven noch in die der overige tafels is een getal begrepen van 103 militairen, op tafel n°. 1, in kolommen 24 en 26 voorkomende.
5	27	54	54	41	51	33	15	6	
1	17	53	58	29	35	29	10	6	De opgaven van kolommen 14 — 16 voor deze gevangenis niet bekend zijnde, is het getal gevangenen aan den voet dier kolommen bijgetrokken.
4	10	30	47	24	25	33	23	10	
2	5	18	14	16	9	19	6	”	
36	402	776	718	528	446	474	233	90	

4172

ERING 1839.

hooren.

	MILITAIRE GEVANGENEN.						
			VEROORDEELDEN.				
Getal gevangenen gedurende het ...	TOTAAL.	Bij hun korps disciplinair gestraften.	Die hun straf in het gesticht hebben ondergaan.	Die hun straf bij uitzondering in het gesticht hebben ondergaan.	Die naar andere gestichten zijn overgebragt.	TOTAAL.	AANMERKINGEN.
	25	26	27	28	29	30	
	172	„	51	„	114	165	
	134	122	72	„	37	109	
	„	99	„	„	„	„	
	161	237	29	„	77	106	
	25	63	15	1	48	64	
	51	„	15	1	22	38	
	51	51	16	1	9	26	
	39	„	27	„	7	34	
	62	„	20	„	22	42	
	11	21	„	„	„	„	
	„	„	„	„	„	„	
	706	593	245	3	336	584	

En 1839.

Totaal.	Veroordeeld. hunne straf bij uitzondering in dit gesticht ondergaan hebbende: Correctioneel voor meer dan 1 jaar.	Criminelen.	Totaal.	Veroordeelden gedurende het jaar bij afwisseling hun straf binnen het gesticht hebbende ondergaan: Burgerlijke en correctioneel en crimineel veroordeelden.	Militaire veroordeelden volgens het Burgerlijk Wetboek.	Militaire veroordeelden volgens het Krijgs-Wetboek.	Totaal.	Aanmerkingen.
31	32	33	34	35	36	37	38	
7	”	11	11	179	7	51	237	
5	”	”	”	259	5	72	336	
”	”	”	”	222	”	”	222	
19	”	”	”	120	”	29	149	
15	”	2	2	208	15	16	239	
3	3	5	8	112	3	13	128	
”	1	”	1	89	”	17	106	
4	”	”	”	210	4	27	241	
”	1	4	5	154	”	20	174	
”	3	”	3	129	”	”	129	
”	”	”	”	64	”	”	64	
63	8	22	30	1746	34	245	2025	

N VER

ven van (

Hoon en laster, en mishandeling.	TOTAAL.
23	24
4	8
2	94
2	65
3	55
"	55
"	19
"	39
2	69
3	61
4	46
4	36
24	547

RZEKERIN

neming uitgeoef

Schippers, varensgezellen, matrozen en zeelieden.	Schoenmakers, leerlooijers.	Schoorsteenve…, straatmakers.	Steen- en pannenbakkers, steen-
24	25	26	27
3	13	”	1
4	5	”	3
39	22	—	”
22	17	”	”
17	12	”	”
16	7	2	”
5	5	1	1
17	10	”	1
11	5		1
15	9	”	1
5	”	”	1
54	105	4	

OVER DEN MENSCH EN DE WETTEN ZIJNER ONTW…

DOOR

A. QUETELET,

Directeur van het Observatorium te Bru…

(Overgenomen uit het *Annuaire de l'Observatoire de…*

» De wetten welke den mensch betreffen, …
die naar welke zijne maatschappelijke ontwikkeling …
geld wordt, hebben steeds voor den wijsgeer, en …
nog meer voor hem die het wereldstelsel naauwkeurig
nagaat, een bijzonder belang opgeleverd. Getroffen …
de beschouwing van de wetten der stoffelijke wereld, …
getroffen over de hierbij heerschende harmonie, kon …
zich bezwaarlijk overtuigen, dat er voor de zedelijke
wereld geene gelijksoortige wetten zouden bestaan. *Pytha-*
gorus, zegt men, luisterde met een aandacht …
het geregelde geluid der neêrvallende smids-hamers, …
waarin hij een' zekeren rithmus, eene harmonie …
die hem bekoorde; en uit deze eerste waarneming …
werd later de wetenschap genaamd acoustiek of …
leer geboren. *Kepler* die onder de nieuweren, de …
legger van de wijsgeerige school in Italie, …
meest nabij kwam, schijnt voor het eerst op het denkbeeld …
gevallen te zijn, om den duur der …

De eerste sterftetafels is men aan geenen arts verschuldigd …
Zij werden door den beroemden sterrekundige …
berekend. *Wargentin*, *Lambert*, *Kersseboom*, …
Laplace, die zich vervolgens met zoo veel vrucht …
mede onledig hielden, waren wis- en sterrekundigen.
Deze geliefkoosde bemoeijing is geenszins als toevallig …
beschouwen. Geene wetenschap toch vertoont, en …
de sterrekunde, eene zoo verwonderlijke overeenkomst …

schen de uitkomsten der waarnemingen, en die welke lgens theoretische gronden uit de wetten welke in het ereldstelsel heerschen, worden afgeleid. Het moet alzoo einig bevreemden, indien de sterrekundige aan natuuretten gelooft, en het onderneemt om ook de zoodanige bepalen, welke betrekking hebben tot de bezielde wezens e op den aardbol, het bestendige voorwerp zijner navorhingen, aanwezig zijn, en waarvan de geslachten zich met oveel orde en regelmaat opvolgen. Geen wonder derhalve, idien hij, zijne blikken verder uitstrekkende, ook op de de- en staatkundige wetenschappen, dezelfde op waareming en berekening gegronde leerwijze tracht toe te assen, welke hem in de natuurkundige wetenschappen ulke wezenlijke diensten bewezen heeft (1).

Bij de voorgaande beschouwingen mogen wij nog aanvoeren, dat zoodra eene wet opgemerkt is, of zoodra men het verband eener rei van daadzaken ingezien heeft, zonder daarom nog de ware oorzaken te hebben kunnen opsporen, de rekenwijzen waarvan men zich bedienen moet, om de wet welke deze daadzaken aan elkander verbindt, onder eenen wiskunstigen vorm voor oogen te stellen, volkomen dezelfde zijn als die, waaraan de sterrekundige reeds sedert langen tijd gewoon is.

De uitstekende voorbeelden welke wij hiervoren bijgebragt hebben, mogen ons eenigermate geregtigen, om hier eenige onderzoekingen medetedeelen, die bij den eersten opslag niet tot die wetenschappen schijnen thuis te behooren, waaraan dit jaarboekje gewijd is (2).

De veranderingen waaraan de mensch van zijne geboorte tot op zijn overlijden onderworpen is, hangen van velerlei oorzaken af, waaronder de ouderdom die hem in de onderscheidene tijdvakken zijns levensloops zoo verschillend maakt, gewis eene zoodanige is, welke den

---

(1) La place. *Essai philosophique sur les probabilités.*

(2) De schrijver bedoelt hier het *Jahrbuch* van *Schumacher*, over 1839, waarin eene Duitsche vertaling van dit vertoog is opgenomen geworden.

grootsten invloed daarbij uitoefent. Het is ons der overweging eens wijsgeers niet onwaardig toegeschenen, eenige schreden te wagen op dezen nog geheel onbetreden weg, die nogtans zoo menige gewigtige ontdekking doet voorzien. Om slechts van het stoffelijke gedeelte des menschen te spreken, zoo gelooven wij niet, dat men zich in dezen laatsten tijd immer bezig gehouden hebbe, om op eene groote schaal te onderzoeken, in welke mate de groei, het gewigt, de kracht enz., op verschillende leeftijden bij de beide geslachten veranderd zijn; en echter werden dergelijke onderzoekingen, zoodra zij slechts aangewezen waren, van eene genoegzame nuttigheid geacht, om terstond in Engeland (het eigenlijke land der practische toepassingen), te worden ondernomen, blootelijk met het inzigt om te kunnen beoordeelen, in hoe verre de fabrijk-arbeid aan kinderen opgelegd, eenen nadeeligen invloed op hun gestel konde uitoefenen, en het geheele geslacht bederven (1).

En waarom zoude men ook voor den mensch niet dezelfde gezondheids-maatregelen nemen, als voor paarden en andere huisdieren? Zoude zulks welligt daarom zijn, dewijl men hier niet een zoo regtstreeksch geldelijk belang heeft om ze te kennen, als bij de dieren?

Intusschen is deze studie geenszins gemakkelijk, vooral indien men op de verschillende oorzaken wil acht geven, welke op ons gestel haren invloed uitoefenen. Zulks is vooral blijkbaar bij de geneeskunde welke, ondanks de vereenigde bemoeijingen van zoo vele uitstekende mannen, nogtans verre af is van de zoo ingewikkelde vraagstukken te kunnen oplossen, welke zij op elke schrede ontmoet. Wel is waar, wij betrachten hier den mensch slechts in zijnen normaal toestand, of om zoo te zeggen, in den evenwigtsstaat der elementen waaruit hij zamengesteld is, terwijl de geneeskunde in tegendeel de zoo onderscheidene gevallen beschouwt, waarin zoodanig evenwigt verbroken is. Welligt zijn deze nasporingen meer of min verkeerdelijk aangevangen, en heeft men, bij het onderzoek der anomaliën te dikwerf den normaal toestand uit het oog verloren.

(1) Men raadplege hierbij de onderzoekingen der heeren *Powell*, *Horner*, *Harrison*, *Forbes*.

Getroffen door de eindelooze verscheidenheid der individus heeft men eenigermate de hoop opgegeven, om te midden dezer verscheidenheden, algemeene *typen* of grondslagen voor de verschillende leeftijden, zoo mede regelmatige wetten van hun onderling verband te ontdekken.

Hier zoude de vraag kunnen ontstaan, waartoe de kennis dier regelmatige wetten, in geval men daartoe immer geraken mogt, zoude strekken, wanneer men tot de beschouwing der *individus* overgaat, daar toch elke afzonderlijke toepassing, naar de leer der waarschijnlijkheids-rekening, tot onjuiste uitkomsten leidt. Hierop antwoorden wij, dat men daaruit hetzelfde nut als uit de sterftetafelen kan trekken, welke, hoezeer op afzonderlijke personen van onjuiste toepassing zijnde, evenwel aan de staatkundige wetenschappen de nuttigste opgaven geleverd hebben. Ter bevordering van den voortgang dezer wetenschappen, en van de kennis des menschen in het algemeen, kan men zich niet genoeg beijveren, reeds nu alles aan hem te meten, hetgeen vatbaar is om door maat en getal geschat te worden, mits men hierbij zorgvuldig acht geve op al die omstandigheden, waardoor de uitkomsten veranderingen kunnen ondergaan.

Zoo lang het slechts op het stoffelijke deel aankomt, ontbreken ons geene hulpmiddelen, noch handelwijzen om te meten. Wat toch kan eenvoudiger zijn, dan 's menschen groei op verschillende leeftijden na te gaan, zijn gewigt te onderzoeken, zijne spierkracht door krachtmeters te bepalen enz. De schrijver dezes heeft zich, onder medewerking van andere bekwame personen, met soortgelijke onderzoekingen bezig gehouden; hij heeft getracht, de waarnemingen in genoegzame mate uit te breiden, ten einde de verkregen uitkomsten van alle individuele omstandigheden te ontdoen, en hierdoor volgens de leer der waarschijnlijkheids-rekening, slechts algemeene daadzaken te voorschijn te zien treden. De hierna volgende tafels bevatten de ten dezen aanzien in Belgie verkregen uitkomsten.

Invloed van den ouderdom op den groei en gewigt, bij het mannelijke en het vrou-lijke geslacht in Belgie.

Ouderdom.	MANNELIJK GESLACHT:		VROUWELIJK GESLACHT:	
	Lengte.	Gewigt.	Lengte.	Gewigt.
Jaren.	*Meters.*	*Kilogr.*	*Meters.*	*Kilogr.*
0	0,500	3,20	0,490	[illegible]
1	0,698	9,45	0,690	[illegible]
2	0,791	11,34	0,781	[illegible]
3	0,864	12,47	0,852	[illegible]
4	0,928	14,23	0,915	[illegible]
5	0,988	15,77	0,974	[illegible]
6	1,047	17,24	1,031	[illegible]
7	1,105	19,10	1,086	[illegible]
8	1,162	20,76	1,141	[illegible]
9	1,219	22,65	1,195	[illegible]
10	1,275	24,52	1,248	[illegible]
11	1,330	27,10	1,299	[illegible]
12	1,385	29,82	1,353	[illegible]
13	1,439	34,38	1,403	[illegible]
14	1,493	38,76	1,453	[illegible]
15	1,546	43,62	1,499	[illegible]
16	1,594	49,67	1,535	[illegible]
17	1,634	52,85	1,555	[illegible]
18	1,658	57,85	1,564	[illegible]
20	1,674	60,06	1,572	[illegible]
25	1,680	62,93	1,577	[illegible]
30	1,684	63,65	1,579	[illegible]
40	1,684	63,67	1,579	[illegible]
50	1,674	63,46	1,536	[illegible]
60	1,639	61,94	1,516	[illegible]
70	1,623	59,52	1,514	[illegible]
80	1,613	57,83	1,506	[illegible]
90	1,613	57,83	1,505	[illegible]

Onder de hier opgegevene gewigten, is dat der kleeding-stukken niet mede gerekend.

loed van den ouderdom op de krachts-ntwikkeling der handen, waargenomen met len dynamometer van REGNIER.

KRACHT DER MANNEN.			KRACHT DER VROUWEN.		
Beide handen.	Regter-hand.	Linker-hand.	Beide handen.	Regter-hand.	Linker-hand.
Kilogr.	*Kilogr.*	*Kilogr.*	*Kilogr.*	*Kilogr.*	*Kilogr.*
10,3	4,0	2,0			
14,0	7,0	4,0			
„	„	„	11,8	3,6	2,8
20,0	8,5	5,0	15,5	4,7	4,0
26,0	9,8	8.4	16.2	5,6	4,8
29,2	10,7	9,2	19,5	8,2	6,7
33.6	13,9	11,7	23,0	10,1	7,0
39,8	16,6	15,0	26,7	11,0	8,1
47,9	21,4	18,8	33,4	13,6	11,3
57,1	27,8	22,6	35,6	15,0	14,1
63,9	32,3	26,8	37,7	17,3	16,5
71,0	35,4	31,9	40,9	20.7	18,2
79,2	36,2	35,0	43,6	20,7	19,0
79,4	38,6	35,0	44,9	21,6	19,7
84;3	39,3	37,2	45,2	22,0	19,4
86,4	43,0	38,0	47,0	23,5	20,5
88,7	44,1	40,0	50,0	24,5	21,6
89,0	44,7	41,3	„	„	„
87,0	41,3	38,3	„	„	„
74,0	36,4	33,0	47,0	23,2	20,0
56,0	30,3	26,0	„		

3ij de hiervoren opgegevene getallen, moet nog het vigt des dynamometers, bedragende een kilogramme, voegd worden. Hieruit verklaart het zich waarom in t algemeen de som der door elke hand afzonderlijk

uitgeoefende krachten, niet gelijk is aan de kracht der beide handen gezamenlijk uitgeoefend (1).

Ten einde de getallen niet te zeer te vermenigvuldigen, hebben wij in de beide voorgaande tafels twee voorname elementen achterwege gelaten, te weten de twee uiterste grenzen tusschen welke elke der opgegevene *middelbare* waarden gelegen is. Naar onze wijze van beschouwing, spelen deze uiterste grenzen hierbij eene vrij belangrijke rol, daar zij in zekeren opzigte de verscheidenheden bepalen welke men in de natuur kan aantreffen, zonder tot buitengewone gevallen, anomalien of gedrogtelijke schepsels over te gaan, bijaldien de afwijkingen van die grenzen te groot mogten zijn.

Wij zullen hier niet van andere bepalingen gewagen die op den stoffelijken mensch betrekking hebben; zoo als bijv. de inademingen, polsslagen, snelheid van beweging, vruchtbaarheid, sterfte, enz., zijnde ons voornemen slechts om in het kort de grenslijnen aan te wijzen van het uitgestrekte veld, waarvan de wetenschap tot dusverre naauwelijks eenige schuilhoeken onderzocht heeft.

Hoe zal men echter tot eene schatting van het zedelijke of verstandelijke deel des menschen geraken, en de wet van deszelfs ontwikkeling, om zoo te zeggen door getallen-waarden uitdrukken? Ziedaar een vraagstuk waarvan de oplossing nog niet eens beproefd is geworden, en hetwelk zich bij den eersten aanblik, onder zulk eenen ongewonen vorm voordoet, dat men geneigd is het enkele denkbeeld daarvan, als vermetel en onuitvoerbaar te beschouwen. Hoe, zal men zeggen, kunnen verschijnselen waarin een element als onze vrije wil, die aan zulke luimen onderhevig is, het grootste aandeel heeft, geschat en aan vaste regelmaat onderworpen worden? Wij ont-

---

(1) Volgens het gevoelen van den hoogleeraar *Schumacher*, zou het hier aangewezen verschil, niet uit het gewigt van den dynamometer ontstaan, maar welligt hierin gelegen zijn, dat het ligchaam, bij het gebruik der beide handen, op eene symetrieke wijze in beweging gesteld wordt, terwijl zulks bij eene enkele hand, slechts met eene zijde des ligchaams plaats vindt.

houden ons van hier in eenig onderzoek te treden van het zoo vaak behandelde vraagstuk van den vrijen wil. Zoo als wij zulks reeds te kennen gaven, moeten hier enkele personen even als afzonderlijke daden, voor ons oog verdwijnen, daar wij eeniglijk de massa's te beschouwen hebben. Nu leert ons de waarneming, dat voor deze laatste, de uitwerking van den vrijen wil geheel verloren gaat, en men in de aldus verkregen uitkomsten slechts datgene opmerkt, wat door de natuur, de burgerlijke instellingen, erfelijke gewoonten, luchtsgesteldheid en maatschappelijke betrekkingen onder de menschen te weeg gebragt wordt. Wil men hiervoor bewijzen hebben, zoo raadplege men slechts de ervaring. Kiezen wij hiertoe een zeer gemeenzaam en reeds dikwerf aangevoerd voorbeeld. Elk namelijk bedient zich van den brievenpost, geheel naar eigen goedvinden; elk schrijft zoodanig en zoo dikwerf als hij wil; en desniettemin weet men dat te Parijs, het aantal jaarlijks op den post bezorgde brieven nagenoeg onveranderd blijft; dat ook regelmatig eene zekere maand meer brieven oplevert dan eenige andere. Wat meer is, jaarlijks worden er nagenoeg een gelijk aantal brieven ter zijde gelegd wegens onjuiste of onleesbare opschriften, en zulks is ook het geval met het aantal brieven welke door onachtzaamheid niet gesloten zijn. Wat zal men hieruit besluiten? Wij vergenoegen ons voor het oogenblik met de bloote vermelding der daadzaak. Voeren wij thans een tweede voorbeeld aan, dat even opmerkelijk ofschoon minder bekend is. In Frankrijk moeten jaarlijks de jonge lieden die op zekeren ouderdom tot de krijgsdienst opgeroepen worden, voor eenen raad of commissie van recrutering verschijnen. Uit de handelingen dezer commissien blijkt nu, dat men telken jare niet alleen nagenoeg hetzelfde aantal jongelingen aantreft, die ter zake van deze of gene ziekte afgekeurd worden, maar ook hetzelfde aantal dat noch lezen noch schrijven kan, zoo ook een gelijk aantal van zoodanige die zich vrijwillig verminkt hebben, ten einde de krijgsdienst te ontgaan. En evenwel hebben deze jonge lieden voorzeker niet, van het eene einde des Rijks tot het andere, onderling afgesproken, om het bepaalde getal aan te vullen. Wij zullen uit het

verslag, of *Compte rendu au Roi*, woordelijk het volgende overzigt mededeelen, van het aantal jonge lieden die in Frankrijk van de krijgsdienst zijn vrijgesteld geworden.

GRONDEN VAN VRIJSTELLING.	IN HET JAAR		
	1831.	1832.	1833.
Verlies van vingers . . .	752	647	743
Verlies van tanden . . .	1304	1243	1392
Doofheid en stomheid . .	830	736	725
Verlies van andere ligchaams-deelen of zintuigen	1605	1530	1580
Kropgezwellen.	1125	1231	1298
Hinken	949	912	1049
Andere ligchaamsgebreken als de beide voorgaande	8007	7630	8494
Beenziekten	782	617	667
Kortzigtigheid	948	891	920
Andere oogziekten. . . .	1726	1714	1839
Schurft	11	10	10
Hoofdzeer	749	800	794
Melaatschheid	57	19	29
Andere huidziekten . . .	937	983	895
Klierziekten	1730	1539	1272
Borstkwalen	561	423	359
Breuken	4044	3579	4222
Vallende ziekten	463	367	342
Andere ziekten als de voorgaande	9168	9058	10286
Zwakte van gestel	11783	9979	11259
Beneden de bepaalde lengte-maat	15935	14962	15078
Totaal der klasse	295978	277477	285805

Bij de voorgaande voorbeelden zullen wij nog een ander van zeer bekenden aard voegen, waarover men welligt niet genoeg nagedacht heeft, wanneer men ontkennen wil, dat de invloed van den vrijen wil geheel onmerkbaar is in de uitkomsten welke uit de massa's afgeleid worden. Gewis zal men moeten toestemmen dat onze wil eenige rol speelt bij de voortteling van ons geslacht, vooral buiten den huwelijken staat, waarbij zelfs in strijd met onze burgerlijke en godsdienstige instellingen gehandeld wordt; en nogtans ontwaart men, dat het aantal wettige en onwettige geboorten jaarlijks nagenoeg hetzelfde blijft, in alle landen van genoegzame uitgestrektheid, op dat individuele afwijkingen zich daarbij in de algemeene uitkomsten kunnen verliezen. Er is meer, zelfs het huwelijk, hetwelk in de meeste gevallen onder omstandigheden gesloten wordt, die schijnbaar van luim en toeval afhangen; het huwelijk, hetwelk de ontknooping is van alle onze romans en tooneelstukken, en tot het meest onregelmatige in den maatschappelijken toestand schijnt te behooren, vertoont evenwel zulk eenen regelmatigen gang, dat het jaarlijksche cijfer daarvan aan mindere afwijkingen onderhevig is, dan de meeste natuurverschijnselen, waarop onze vrije wil geenen den minsten invloed uitoefent. Elke Europesche Staat zou ons voorbeelden tot staving onzer stelling kunnen opleveren; wij bepalen ons echter tot de laatste opgaven voor Frankrijk, te vinden in het *Annuaire du bureau des longitudes*:

JAREN.	WETTIGE GEBOORTEN		ONWETTIGE GEBOORT.		HUWELIJKEN
	Mann g.	Vr. ges.	Mann. g.	Vr. ges	
1826	474837	445883	37061	35410	247194
1827	469209	440219	36098	34670	255738
1828	465745	440089	35924	34780	246839
1829	460887	434289	35276	34075	248796
1830	461757	436820	35229	34018	270900
1831	472614	442684	36415	34996	246438
1832	449096	421413	34422	33255	242041
1833	464140	434345	36460	35038	264061
1834	470958	441973	37760	35799	271222
1835	474098	445008	38270	36457	275008
1836	467002	439316	37436	36066	274145
1837	450309	423481	35308	34521	266554

De hier bijgebragte voorbeelden zullen ons reeds een begrip kunnen geven van den invloed door den vrijen wil der individus uitgeoefend op de bestendigheid der uitkomsten welke de verschijnsels van onzen maatschappelijken toestand opleveren. Wij zullen thans een' stap verder gaan. Beschouwen wij namelijk hetgeen de overhelling tot misdaden betreft, die neiging welke den mensch bezielt, om aan rampzalige aandriften gehoor te geven, of zich met de maatschappij in een vijandigen staat te stellen. Hoezeer de wetenschap hier slechts in hare geboorte zij, en haar nog een groot aantal opgaven ontbreken, zoo vertoont zich desniettemin reeds een onafzienbaar veld van bespiegelingen en ontdekkingen aan het oog des wijsgeers. Frankrijk had het voorbeeld gegeven van het openbaar maken der documenten zijner geregtshoven; en naauwelijks waren die treurige gedenkschriften der misdaad ontrold, of ik vreesde niet de volgende bedroevende opmerking te maken (1): *Er bestaat een jaarlijksch budget hetwelk met eene verschrikkelijke regelmatigheid betaald wordt: te weten dat der gevangenissen, galeijen en schavotten!* Zulk eene stelling vond vele ongeloovigen, en nog grooter was het aantal van hen, voor wie het bedroevende dat daarin voor de beschouwing opgesloten lag, stuitend was. Eenige mijner vrienden, zelfs beoefenaars der statistiek, spoorden mij aan om hier den voorzigtigen raad van *Fontenelle* te volgen, en de hand waarin ik vermeende de waarheid besloten te hebben, niet te openen; doch ijdele voorzorg! De latere bekendmakingen van gelijken aard, strekten door de kracht der zaken zelve, op zulk eene klaarblijkelijke en onmiskenbare wijze tot staving der daadzaak, dat men zich thans slechts te verwonderen heeft, dat er zich aanvankelijk ongeloovigen opgedaan hebben. De statistieke verslagen der criminele geregtshoven in Belgie, Engeland en in het Groot-Hertogdom Baden, hebben nieuwe bewijzen opgeleverd van hetgeen ons door Frankrijk geleerd was. Het laat zich begrijpen dat zacht-

(1) Zie mijne *Recherches Statistiques* 1829 pag. 43, en het V. deel mijner *Correspondance mathématique* pag. 178.

moedige menschen met weemoed hunne oogen en hunne gedachten van dat bedroevend tooneel afwendden. Evenzoo ziet men ook vele lieden met walging en met zeker afgrijzen hunne oogen afwenden van de schouwplaats alwaar de anatomicus, met het snijmes in de bebloede hand, in 's menschen ingewanden wroet. Bij wien echter zal het in de gedachten opkomen, om den anatomicus te veroordeelen, hem in zijnen nuttigen arbeid te storen, of hem door onbillijke oordeelvelling in een ongunstig daglicht te plaatsen?

Had men eeniglijk ten doel om aan ijdele wetenschappelijke nieuwsgierigheid te voldoen, wij zouden gewis tot de eersten behooren om zulke onvruchtbare en bedroevende onderzoekingen te laten varen; doch indien wij, door als het ware de ontleedkunde van den maatschappelijken toestand uit te oefenen, en hierdoor de wonden van dat kranke ligchaam te peilen, tevens in de gelegenheid gesteld worden, nuttige geneesmiddelen aan te bieden, alsdan wordt zoodanige arbeid werkelijk van eenen menschlievenden aard, en wij rekenen daartoe des te meer moed te behoeven, naar dat men onregtmatige en soms bittere klagten te vreezen heeft, juist van de zoodanige wien men verlichting wil toebrengen.

Toen ik het overzigt der misdaden bij een budget vergeleek dat wij jaarlijks te betalen hebben, voegde ik er dadelijk bij, om hierdoor mijne gedachte des te vollediger uit te drukken, *dat men juist een zoodanig budget moest trachten te verminderen*, en zulks is ook werkelijk in onze magt. Inderdaad, wij prediken hier geen treurig *fatalismus* wanneer wij als eene daadzaak vermelden, dat in hetzelfde land jaarlijks dezelfde misdaden in dezelfde orde plaats grijpen, en gelijke straffen in dezelfde evenredigheid daarop volgen. Deze zoo opmerkelijke regelmaat ontstaat hieruit, dat de maatschappelijke toestand onveranderd is gebleven, en dat ook hier, even als in de stoffelijke wereld, de oorzaken die bestendig aanwezig zijn, noodzakelijk steeds dezelfde uitwerksels opleveren. Wij behoeven dus slechts de eerste te wijzigen, om ook de laatste te veranderen, en dan zal die wet van noodzakelijkheid welke ons aanvankelijk zoo verschrikte, in tegendeel eene

troostrijke wet worden, waarin wij het eenige mogelijke onderpand van maatschappelijke verbetering zullen aantreffen.

Indien er [even als in de bloote natuurkundige verschijnselen] ook niet in onzen maatschappelijken toestand een noodzakelijk verband tusschen oorzaak en uitwerking bestond; indien alles naar de vlugtigste luimen geschiedde, dan zoude er aan geene verbetering te denken vallen; de gelukkigste combinatien, de meest wijze wetten zouden haar doel missen. Trouwens alle mogelijke beschouwingen zouden hieromtrent minder stellig kunnen spreken dan de ondervinding zelve. Uit het navolgende overzigt zal men bemerken wat zij in Frankrijk leert, wanneer men op het aantal en den leeftijd der personen acht geeft, die wegens misdaden beschuldigd, voor de geregtshoven teregt gestaan hebben.

OUDERDOM.	1826	1827	1828	1829	1830	1831	1832	1833	1834	1835	1836	1837
Beneden de 16 jaren . .	124	136	143	117	114	127	114	98	107	94	96	113
Van 16 tot 21 » . .	1101	1022	1278	1226	1161	1121	1225	1130	1239	1142	1256	1363
» 21 » 25 » . .	1163	1093	1168	1183	1121	1230	1229	1169	1087	1155	1190	1398
» 25 » 30 » . .	1300	1295	1405	1277	1224	1406	1474	1278	1139	1302	1220	1340
» 30 » 35 » . .	927	967	1002	1140	1124	1279	1357	1121	1017	1057	1017	1105
» 35 » 40 » . .	643	664	685	734	683	781	940	836	812	868	876	951
» 40 » 45 » . .	601	555	556	587	463	541	630	551	523	532	551	663
» 45 » 50 » . .	398	451	434	437	416	427	453	424	380	392	373	426
» 50 » 55 » . .	261	279	282	277	300	287	349	312	268	258	258	276
» 55 » 60 » . .	168	175	16[illegible]	158	155	181	189	173	168	193	184	204
» 60 » 65 » . .	135	152	135	120	90	112	150	109	106	111	107	130
» 65 » 70 » . .	77	65	75	58	57	74	76	60	63	62	58	76
» 70 » 80 » . .	41	49	59	52	49	38	49	48	38	51	42	44
Boven de 80 jaren . . .	3	2	7	7	5	2	2	6	5	6	4	5
Van onbekend. ouderdom	46	24										
TOTAAL . .	6988	6929	7396	7373	6962	7606	8237	7315	6952	7223	7232	8094

Door het vergelijken van dusdanige criminaliteits-tafels, zal men voor elken leeftijd, de meest opmerkelijke bestendigheid in de herhaling der misdaden bespeuren, zoodat men bijna zeggen konde, steeds dezelfde getallen aan te treffen; en die bestendigheid is van zoodanigen aard, dat men bezwaarlijk eene stad of een land, jaarlijks ongeveer 7000 sterfgevallen opleverende, zoude vinden, alwaar de sterfte zich op eene meer regelmatige wijze volgens den ouderdom verdeelt. Doorgaans vertoont zich het maximum der misdrijven bij den leeftijd van 25 jaren, indien men hierbij op de bevolking acht geeft, en zulks is aan zoo weinige afwijkingen onderhevig, dat onze sterftetafels geene meer standvastige uitkomsten zouden kunnen opleveren.

De statistieke opgaven in Belgie bijeenverzameld, hebben nagenoeg overeenstemmende uitkomsten als die van Frankrijk vertoond. Wat moet men uit eene dusdanige overeenstemming besluiten? Een van beiden, of dat zij jaarlijks als het ware op eene wonderbaarlijke wijze terug komt, of wel dat zij haren grond vindt in eene nagenoeg gelijke inrigting van den maatschappelijken toestand, althans wat de misdaad betreft.

De tabellen der criminele statistiek van het Groot-Hertogdom Baden geven aanleiding tot gelijksoortige beschouwingen, en leiden tot dezelfde uitkomsten.

Voorzeker kunnen hierbij plotselinge veranderingen plaats grijpen, zoo als staatkundige omwentelingen, welke voor korten tijd den gewonen gang der zaken storen, of waarvan de gevolgen zelfs duurzame veranderingen daarin kunnen doen ontstaan; doch het is hiermede niet anders gesteld, als met de pest en den hongersnood ten aanzien der sterfte. Immers zullen de afwijkingen welke uit eene besmettelijke ziekte in de handelingen eener maatschappij van levensverzekering ontstaan, of zullen de veranderingen in den duur van 's menschen middelbaren leeftijd, de sterfte-tafels kunnen doen verwerpen waarop de geldelijke speculatien dezer maatschappijen gegrond zijn? Er is meer, eene omwenteling, of elke andere gewigtige schok in de maatschappij, laat zich eenigermate vooruitzien, hetgeen niet eveneens het geval is met eene pest of met de meeste andere geesels die het menschelijk

geslacht teisteren. Even gelijk elk land zijne bijzondere sterftetafel heeft, moet het ook zijne bijzondere criminaliteits-tafel bezitten. De verscheidenheden of schakeringen welke men bij den overgang van het eene volk tot het andere aantreft, zijn van deszelfs maatschappelijke inrigting afhankelijk. Aldus zal men, na bevonden te hebben dat Frankrijk, Belgie en het Hertogdom Baden dezelfde uitkomsten, ten aanzien van den invloed des ouderdoms op de misdaad opleveren, hieruit niet mogen besluiten dat men ook in Engeland gelijke uitkomsten zal moeten aantreffen. Wij kunnen namelijk andere aldaar vinden, doch deze zullen desniettemin steeds met dezelfde regelmatigheid herhaald worden. Het zoo even opgemerkte werd door mij aan de Brusselsche akademie medegedeeld op een tijdstip waarop de statistieke tabellen der misdaden door den heer *Porter* uitgegeven, nog niet in het licht verschenen waren (1). Zie hier nu hetgeen ons de daarin vervatte uitkomsten voor Engeland leeren, waarvan wij slechts de evenredige getallen in het navolgende overzigt zullen mededeelen.

OUDERDOM DER MISDADIGERS.	VERHOUDING VOOR ELKEN OUDERDOM.				
	1834.	1835.	1836.	1837.	1838.
12 jaren en jonger.	1,78	1,67	1,84	1,52	1,58
Van 12 tot 16 jaren.	9,82	9,70	9,71	9,72	9,92
» 16 » 21 »	28,83	29,65	29,03	29,23	29,13
» 21 » 30 »	31,49	31,92	31,41	31,74	31,24
» 30 » 40 »	14,01	14,01	14,43	14,56	14,75
» 40 » 50 »	6,79	6,60	6,76	6,65	7,02
» 50 » 60 »	3,06	3,24	3,34	3,24	3,00
» 60 en daarboven.	1,35	1,30	1,40	1,55	1,58
Van onbek. ouderd.	2,87	1,91	2,08	1,79	1,78
TOTAAL	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

(1) Bulletins de l'Académie tom. III, pag. 185 — 200.

Zoude men bij de beschouwing van zulke daadzaken niet geregtigd zijn daaruit te besluiten, dat, indien wij slechts daartoe genoegzame opgaven bezaten, wij, even als ten opzigte van de neiging tot de misdaden geschied is, insgelijks den ouderdom zouden kunnen bepalen waarop de mensch de meeste geneigdheid tot weldadigheid gevoelt, gelijk mede den ouderdom waarop hij de meeste blijken van moed, verknochtheid, voorzigtigheid, enz. geeft; alsdan zal men ook de mogelijkheid beseffen om de verschillende natuurlijke vermogens der menschen te analyseren, namelijk zoo wel de zedelijke als de verstandelijke. Wij hebben voorbeelden daarvan trachten te geven, waarbij men echter met groote omzigtigheid behoort te werk te gaan. Wij kunnen echter hier slechts naar het werk verwijzen, waarin wij de uitkomsten van dat onderzoek met meerder uitvoerigheid medegedeeld hebben (1). Daarin komen insgelijks beschouwingen voor, over de beteekenis van hetgeen wij *onder den middelbaren mensch* verstaan, en die in onzen maatschappelijken toestand nagenoeg van gelijken aard is als het zwaartepunt in de natuurkunde. Naar ons inzien behoorde men met de studie van den middelbaren mensch aan te vangen, alvorens tot het onderzoek over te gaan van die groote wetten, welke de natuur tot behoud zoo van de bezielde als van de bloot stoffelijke wereld, daargesteld heeft.

---

(1) *Sur l'homme et le developpement de ses facultés.*

Gemiddelde Barometers- en Thermometers-hoogten, benevens weêrkundige opmerkingen, waargenomen en opgemaakt te Schiedam door den Heer J. VAN DIJK.

De waarnemingen zijn gedaan 's morgens en 's avonds ten acht ure en s namiddags ten twee ure, op een Barometer door WAST, waarvan het lpunt 3,5 el boven het gemiddelde oppervlak der zee verheven is, en op n Thermometer door BUTTI, hangende tegen het noorden, 6 el boven dat vlak.

MAANDEN.	1839. Gemiddelde hoogte. Barometer.	Thermometer.	Heerschende winden.	Doorgaand weder.
	Millim.	*Honderdd.*		
Januarij...	755,64	3,11	ZW. NW. ZW. NO. NW.	Storm., buij. met dond. Buijig, stormig.
Februarij.	760,21	3,55	Z. ZW. NW. ZW. NO. W.	Eerst vr. verd. buijig. Buijig, stormig.
Maart......	756,40	3,61	ZO. NO. O. N. ZW. NO.	Goed. Buijig.
April.......	762,50	6,55	NO. N. W. NW. NO.	Koel, 2. en 3. veel sneeuw. Buijig, schraal.
Mei.........	759,96	12,06	NO. W. ZW. NW. NO.	Goed. Eerst buij. verd. goed.
Junij.......	759,45	16,39	NO. ZW. NO. NO. ZW. NW.	Eerst buij. verd. goed. Buijig veel donder.
Julij........	760,47	18,72	NW. ZW. Z. ZW.	Eerst buij. verd. goed. Buijig veel regen.
Augustus.	760,97	17,11	ZO. ZW. NW. NW. ZW.	Buijig. Buijig vochtig.
September	754,62	15,22	ZW. N. ZO. ZO ZW.	Buijig vochtig. Buijig veel regen.
October...	762,75	11,11	ZW. ZO. Z. ZO. NO.	Goed. Koel, 31ste sneeuw.
November	754,62	7,66	Z. NO. ZO. Z. NO. ZO.	Goed. Goed, veel mist.
December	755,13	4,33	NO. ZO. Z. ZW. W.	Zeer goed. Buijig.

Algemeen overzigt der weêrkundige waarnemingen gedaan in den jare 1839, bij de Maatschappij **Felix Meritis** *te Amsterdam; volgens de aanteekeningen van den Heer*
G. A. VAN DER VOORT.

MAANDEN.	Ten 8u. 's morg.		Ten 1u. 's nam.		Ten 7u. 's avonds.	
	Barom.	Therm.	Barom.	Therm.	Barom.	Therm.
	MM.	G.	MM.	G.	MM.	G.
Januarij	756,2	34,4F.	756,1	41,6F.	755,3	35,9F.
Februarij	757,4	35,1	761,1	43,0	760,0	37,3
Maart	758,1	35,3	758,2	42,1	758,1	36,0
April	762,9	40,9	763,5	47,7	763,5	41,4
Mei	760,4	51,1	760,6	58,8	760,2	51,2
Junij	759,7	60,7	759,0	66,5	759,8	58,8
Julij	760,6	63,1	761,3	72,7	761,3	62,3
Augustus	761,8	59,4	762,6	65,6	762,7	57,4
September	755,1	58,1	755,8	62,7	755,8	56,9
October	763,4	48,8	763,7	55,1	763,3	49,0
November	755,6	41,8	755,7	46,9	755,6	43,7
December	755,4	37,4	756,1	42,1	756,5	34,6
Gemiddeld	758,87	47,17	759,54	53,73	759,36	47,04

Algemeene middelbare stand des { Barometers..... 759,25 Mil. / Thermometers. 49,31 F.

Hoogste stand des } Barometers { 774 Mill. op den 10 en 11 April.
Laagste » » } Barometers { 735 » » » 30 Januarij.

Hoogste stand des } Thermometers { 82°,5 op den 18 Junij.
Laagste » » } Thermometers { 19°,5 » » 8 Maart.

Waarnemingen gedurende 1839 gedaan door den Heer* J. J. BRUINSMA *te Leeuwarden, met eenen Hevel-Barometer, volgens de constructie van* GAY LUSSAC, *en de verbetering van* BUNTE; *zijnde de kwikhoogten tot de temperatuur van* 0. C. *herleid geworden. De hoogte van den Barometer boven het waterpas der zee, bedraagt ongeveer 8 Ned. ellen.

MAANDEN.	GEMIDDELDE BAROMETER-STAND.				Hoogste stand.	Laagste stand.
	's morg. ten 8u.	's midd. ten 12u.	's nam. ten 4u.	Geheele maand.		
	MILL.	MILL.	MILL.	MILL.	MILL.	MILL.
Januarij	753,70	752,90	753,32	753,30	772,2	730,8
Februarij	759,42	759,45	759,71	759,52	772,0	743,1
Maart	756,34	756,21	756,35	756,30	773,2	740,1
April	763,67	763,60	763,64	763,63	773,6	750,1
Mei	759,74	759,71	759,41	759,62	767,2	743,2
Junij	760,80	760,83	760,82	760,81	770,4	749,8
Julij	759,86	760,08	759,95	759,97	768,4	750,1
Augustus	761,27	762,62	760,95	761,61	767,4	754,2
September	755,61	755,81	755,72	755,71	762,4	742,0
October	764,75	764,71	764,77	764,74	771,2	756,2
November	756,44	756,42	756,28	756,38	765,4	744,2
December	756,27	756,38	757,26	756,99	771,2	745,0
Gemiddeld	758,98	759,81	759,11	759,02		

Hoogste } Barometer-stand { 773,6 Mill. op den 10 April 's morg. ten 8u.
Laagste } Barometer-stand { 730,8 „ „ „ 7 Jan. 's midd. ten 12u.

MAANDEN.	GEMIDDELDE THERMOMETER-STANDEN (FAHR.)						Hoogs. stand	Laag[illegible] stand
	's m. ten 8u.	's midd. 12 uren	's nam. 4 uren.	's av. 8 uren.	mid. n. 12 uren	Geb. maand		
	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.
Januarij........	34,3	38,8	36,9	35,3	34,5	36,0	48,	26,
Februarij........	36,1	40,7	39,0	36,4	36,2	37,6	47,	26,
Maart...........	36,7	44,8	39,7	36,8	35,5	38,6	51,	24,
April...........	42,9	49,3	45,2	40,8	37,5	43,0	68,	32,
Mei.............	53,9	59,7	56,5	52,5	48,0	54,2	79,	40,
Junij...........	59,6	68,0	64,9	60,4	56,2	61,8	80,	44,
Julij...........	67,9	74,2	71,8	66,9	61,8	68,4	89,	51,
Augustus........	61,0	67,8	65,1	60,8	57,9	62,4	79,	50,
September.......	60,1	65,4	63,0	60,0	57,5	61,2	72,	50,
October.........	50,8	58,4	55,3	53,0	51,1	53,8	70,	31,
November........	42,6	46,9	46,2	45,1	43,3	44,8	53,	29,
December........	37,3	41,2	41,0	39,1	37,4	39,2	55,	29,
Gemiddelde....	48,7	54,7	52,0	48,9	46,4	50,1		

Hoogste } Thermom.-stand { 89° op den 12 Julij 's midd. ten 12u.
Laagste } Thermom.-stand { 24° » » 7 en 14 Maart middern. ten 12u.

TAFEL *der soortgelijke zwaarte van eenige vloeistoffen en vaste ligchamen.*

1°. VLOEISTOFFEN.

Stof	Soortelijke zwaarte
Gedisteleerd regenwater op de temperatuur van $63\frac{1}{2}°$ *Fahrenheit*	1,0000
Zwavelzuur	1,8409
Volkomen salpeter-zuur	1,5500
Salpeter-zuur	1,2175
Zeewater	1,0263
Koemelk	1,0324
Bordeaux-wijn	0,9939
Bourgogne-wijn	0,9915
Lijn-olie	0,9403
Raap-olie	0,9193
Olijf-olie	0,9153
Terpentijn-olie	0,8697
Berg-olie of Nepta	0,8475
Alcohol in den handel	0,8371
„ verhoogde proef	0,8293
„ watervrije	0,7920
Zwavel-æther	0,7155

2°. METALEN.

Stof		Soortelijke zwaarte
Goud van 24 karaten, gegoten		19,2581
„ „ „ „ gesmeed		19,3617
„ Parijsche proef, gegoten en gesmeed		17,5894
„ „ „ van 22 karaten, gegoten		17,4863
„ dukaten		19,3519
Zilver van 12 penningen, gegoten		10,4743
„ „ „ „ „ en gesmeed		10,5107
„ Parijsche proef, van 11 penningen 10 graden, gegoten en niet gesmeed		10,1752
Platina	Ruwe in korrels	15,6017
	Ruwe, gegoten	14,6263
	Gezuiverde, gegoten	19,5000
	„ gesmeed	20,3366
	„ getrokken	21,0417
	„ geplet	22,0690
Koper	Rood, gegoten en niet gesmeed	7,7880
	„ „ „ getrokken	8,8785
	Geel, gegoten en gesmeed	8,3958
	Gegoten en getrokken	8,544

IJzer . . .	Gegoten	7,207
	In staven, gesmeed, koud of gegloeid geslagen	7,7880
	Zweedsch, gesmeed	8,5140
Staal . . .	Ongetemperd, noch koud geslagen . . .	7,8331
	Koud geslagen en ongetemperd	7,8404
	„ gehamerd en getemperd	7,8180
	Getemperd, niet koud gehamerd	7,8165
Tin	Engelsch, gegoten	7,291
	„ geslagen	7,[illegible]06
Lood, gegoten		11,3525
Zink, gegoten		7,1908
Bismuth, gegoten		9,8227
Kobalt, gegoten		7,8119
Spiesglas, gegoten		6,7021
Arsenik, rottenkruid, metaal, gegoten		5,7658
Kwikzilver.	Duitsch.	14,000
	Engelsch	13,595
Tungsteen		17,600

3º. STEENEN.

Rotscristal van Madagascar	2,6530
Quarts-cristal	2,6546
Hardsteen, gewone bouwstoffen	1,9332
„ met water doordrongen.	2,1506
„ met ijzerdeelen bezet.	2,3408
„ grijze.	2,4928
Zeissensteenen van Luik	2,6356
„ met water doordrongen.	2,6584
Marmer, zwart en wit, van Namen.	2,7167
„ gespikkeld.	2,7062
„ van Estra.	2,7525
„ gen. Griotte, van Vlaanderen.	2,7080
„ zwart en wit, van Biscaye.	2,6973
„ wit, van Carrare.	2,7168
„ wit en zwart, uit Noorwegen	2,7281
„ grijs, uit Noorwegen	2,7090
„ uit Siberie.	2,7185
Spath, wit, uit Napels.	4,4500
„ grijze, van Boulogne	4,4409
„ in bladen, ...	4,4228
Graniet, gespikkeld	3,0626
„ uit Dauphiné	2,8465
„ roode, uit Egypte	2,6541
„ grijze, uit Egypte	2,2779

Graniet, roode, uit Lapland	2,5793
„ Russische	2,6304
„ uit Denemarken	2,6970
Puimsteen	0,9140
Lava	2,3482
Bazalt, uit het Reuzengebergte	2,8643
„ genaamd toetssteen	2,4150
Diamant	3,5165
Tormalijnsteen, groene	3,1555
Paarlen	2,7500
Ivoor	1,9170
Koraal.	2,6800
Albast.	1,1740
Cornalijnsteen	2,6137

4°. GLASSOORTEN.

IJzerschuim.	2,8548
Flesschen-glas.	2,7325
Vensterglas, ruiten	2,6423
Kristal, Fransch	2,8922
„ Engelsch, flintglas	3,3293
Glas van Boraks	2,6070
Porselein, Saksisch	2,4932
Zwavel, ruwe	2,0332
„ gegoten	1,9907
Steenkolen	1,2292

5°. AARDSOORTEN.

Kleiachtige aarde.	vastgestampt droog	1,929
	versch	2,063
Vaste tuinaarde	versch	2,047
	droog	1,630
Vette klei	versch	1,664
	verhard	1,516
Drooge magere aarde		1,338
Pottenbakkers-aarde.	gewone	1,800—2,000
	gezuiverde	1,305—1,699

6°. HOUTSOORTEN.

Beukenhout	(Rood beuken) van den stam	0,666—0,854
	„ „ „ het spint	0,600—0,721

Juk- of wielboomhout (wit beuken) van den stam, droog		0,755—0,861
Eikenhout	zomer-eiken uit het hart, droog	0,720—0,750
	tusschen hart en spint, droog	0,618—0,695
	van het spint, droog	0,610
	van den stam, versch	0,845—0,850
	van den wortel, versch	0,880
	van de takken, versch	0,698—0,760
	winter-eiken van den stam, droog	0,724—0,760
	„ „ „ versch	0,990—1,100
	„ „ wortel, „	1,008—1,202
	„ de takken, „	0,819—0,850
Elzenhout	van den stam, droog	0,586—0,660
	„ het spint, droog	0,485—0,574
	„ den stam, versch	0,788—0,800
Esschenhout	van den stam, droog	0,725—0,845
	van de takken, droog	0,734
Greenenhout	uit het hart, versch, harsachtig	0,725
	tusschen hart en spint, versch	0,640
	uit het hart, droog	0,625
	tusschen hart en spint, droog	0,559—0,600
	van het spint, droog	0,400—0,570
Houtskool		0,280—0,442
Dennenhout	(Rood dennen), versch	0,546
	droog	0,370—0,498
Lindenhout		0,604
Mahagonihout		1,065
Notenboomenhout, Duitsch		0,664
Olmenhout (IJpeu) van den stam, droog		0,597—0,742
Palmhout		0,910—1,328
Pokhout		1,632
Populierhout, Italiaansch		0,598
Vurenhout	(Wit dennen) van den stam, versch	0,444—0,455
	(Wit dennen) van den stam, droog	0,420—0,424
Appelenhout		0,793
Perenhout		0,661

ruimenhout.	0,785
ersenhout, ...	0,715
bbenhout, Amerikaansch	1,331
,, Oost-Indisch	1,209
razilienhout, rood.	1,031
ampêchehout.	0,913
urk.	0,240
troo, tot bossen gebonden	0,053

BLADWIJZER.

BLADWIJZER.